

**UCHWAŁA NR2014
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 11 WRZEŚNIA 2014 R.**

w sprawie: zmian budżetu i w budżecie gminy na rok 2014.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2013r. poz. 594 ze zmianami), art. 212 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 885 ze zmianami), **Rada Miejska Twardogóra uchwala, co następuje:**

§ 1.

Zwiększa się dochody budżetu o kwotę 44.676,46 z kwoty 40.681.870,87 do kwoty 40.726.547,33

Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa zmniejsza się o kwotę 2,-

Rozdział 75113 – Wybory do Parlamentu Europejskiego zmniejsza się o kwotę 2,-

§ 2010 – Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację bieżących z zakresu administracji rządowej zadań zleconych gminom ustawami zmniejsza się o kwotę 2,-

Dział 758 – Różne rozliczenia zwiększa się o kwotę 51.519,46

Rozdział 75814 – Różne rozliczenia finansowe zwiększa się o kwotę 51.519,46

§ 2030 – Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację własnych zadań bieżących gmin zwiększa się o kwotę 36.839,66

§ 6330 – Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację inwestycji i zakupów inwestycyjnych własnych gmin zwiększa się o kwotę 14.679,80

Dział 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska zmniejsza się o kwotę 9.841,-

Rozdział 90002 – Gospodarka odpadami zmniejsza się o kwotę 9.841,-

§ 2460 – Środki otrzymane od pozostałych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych na realizację zadań bieżących jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych zmniejsza się o kwotę 9.841,-

Dział 926 – Kultura fizyczna zwiększa się o kwotę 3.000,-

Rozdział 92605 – Zadania w zakresie kultury fizycznej zwiększa się o kwotę 3.000,-

§ 2320 – Dotacje celowe otrzymane z powiatu na zadania bieżące realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego zwiększa się o kwotę 3.000,-

§ 2.

Zwiększa się wydatki budżetu gminy o kwotę 44.676,46 z kwoty 38.805.511,87 do kwoty 38.850.188,33

Dział 750 – Administracja publiczna zwiększa się o kwotę 2.519,46

Rozdział 75022 – Rady gmin zwiększa się o kwotę 2.519,46

§ 3030 – Różne wydatki na rzecz osób fizycznych zwiększa się o kwotę 2.519,46

Dział 751 – Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa zmniejsza się o kwotę 2,-

Rozdział 75113 – Wybory do Parlamentu Europejskiego zmniejsza się o kwotę 2,-

§ 4010 – Wynagrodzenia osobowe zmniejsza się o kwotę 0,22

§ 4110 – Składki na ubezpieczenie społeczne zmniejsza się o kwotę 0,56

§ 4120 – Składki na Fundusz Pracy zmniejsza się o kwotę 0,67

§ 4410 – Podróże służbowe krajowe zmniejsza się o kwotę 0,55

Dział 754 – Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa zwiększa się o kwotę 17.000,-

Rozdział 75412 – Ochotnicze straże pożarne zwiększa się o kwotę 17.000,-

§ 3030 – Różne wydatki na rzecz osób fizycznych zwiększa się o kwotę 15.000,-

§ 4210 – Zakup materiałów i wyposażenia zwiększa się o kwotę 2.000,-

Dział 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska zmniejsza się o kwotę 9.841,-

Rozdział 90002 – Gospodarka odpadami zmniejsza się o kwotę 9.841,-

§ 4300 – Zakup usług pozostałych zmniejsza się o kwotę 9.841,-

Dział 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego zwiększa się o kwotę 2.000,-

Rozdział 92116 – Biblioteki zwiększa się o kwotę 2.000,-

§ 2480 – Dotacja podmiotowa z budżetu dla samorządowej instytucji kultury zwiększa się o kwotę 2.000,-

Dział 926 – Kultura fizyczna zwiększa się o kwotę 33.000,-

Rozdział 92605 – Zadania w zakresie kultury fizycznej zwiększa się o kwotę 33.000,-

§ 4210 – Zakup materiałów i wyposażenia zwiększa się o kwotę 3.000,-

§ 6050 – Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych zwiększa się o kwotę 30.000,-

§ 3.

Dokonano zmian w budżecie gminy po stronie wydatków na 2014 rok w następujących pozycjach:

Dział 600 – Transport i łączność zwiększa się o kwotę 3.554,-

Rozdział 60016 – Drogi publiczne gminne zwiększa się o kwotę 3.554,-

§ 4210 – Zakup materiałów i wyposażenia zwiększa się o kwotę 3.554,- w następujących pozycjach:

1. Fundusz sołecki Olszówka zwiększa się o kwotę 7.177,-
2. Fundusz sołecki Gola Wielka zmniejsza się o kwotę 3.623,-

Dział 750 – Administracja publiczna zmniejsza się o kwotę 25.000,-

Rozdział 75023 – Urzędy gmin zmniejsza się o kwotę 25.000,-

§ 4260 – Zakup energii zmniejsza się o kwotę 25.000,-

Dział 900 – Gospodarka komunalna i ochrona środowiska zwiększa się o kwotę 22.946,-

Rozdział 90004 – Utrzymanie zieleni w miastach i gminach zwiększa się o kwotę 600,-

§ 4210 - Zakup materiałów i wyposażenia zwiększa się o kwotę 500,- w pozycji „fundusz sołecki Gola Wielka”.

§ 4300 - Zakup usług pozostałych zwiększa się o kwotę 100,- w pozycji „fundusz sołecki Gola Wielka”.

Rozdział 90015 – Oświetlenie ulic , placów i dróg zmniejsza się o kwotę 8.500,-

§ 4300 - Zakup usług pozostałych zmniejsza się o kwotę 8.500,- w pozycji „fundusz sołecki Goszcz”.

Rozdział 90095 – Pozostała działalność zwiększa się o kwotę 30.846,-

§ 4210 – Zakup materiałów i wyposażenia zwiększa się o kwotę 3.023,- w pozycji „fundusz sołecki Gola Wielka”.

§ 4260 – Zakup energii zwiększa się o kwotę 25.000,- w pozycji „zadania różne na wniosek”.

§ 4300 – Zakup usług pozostałych zwiększa się o kwotę 10.000,- w pozycji „fundusz sołecki Goszcz”.

§ 6050 – Wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych zmniejsza się o kwotę 7.177,- w pozycji „fundusz sołecki Olszówka”.

Dział 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego zmniejsza się o kwotę 1.500,-

Rozdział 92195 – Pozostała działalność zmniejsza się o kwotę 1.500,-

§ 4210 – Zakup materiałów i wyposażenia zmniejsza się o kwotę 700,- w pozycji „fundusz sołecki Goszcz”.

§ 4300 – Zakup usług pozostałych zmniejsza się o kwotę 800,- w pozycji „fundusz sołecki Goszcz”.

UZASADNIENIE

Kwota 51.519,46

pismo od Wojewody Dolnośląskiego we Wrocławiu nr FB-BP.3111.135.2014.MK z dnia 11 sierpnia 2014r. w sprawie zwrotu części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego w 2013 roku.

Kwota - 2,-

pismo z Krajowego Biura Wyborczego we Wrocławiu nr DWR-580-106/14 z dnia 29 sierpnia 2014r. w sprawie zmniejszenia dotacji na wybory do Parlamentu Europejskiego.

Kwota - 9.841,-	pismo z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu nr WR-ZIPWR-4103-19-3342/14 z dnia 25 sierpnia 2014 r. w sprawie zmniejszenia dotacji z przeznaczeniem na „Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Twardogóra”.
Kwota 3.000,-	Porozumienie nr OR.031.28.2014.OK z dnia 19 sierpnia 2014 r. zawarte z Powiatem Oleśnickim jako dofinansowanie realizacji zadań wspólnych z zakresu kultury fizycznej i sportu z przeznaczeniem na organizację XX Międzynarodowego Biegu Ulicznego.
Kwota 2.519,46	zwiększono środki na diety dla sołtysów
Kwota 30.000,-	wprowadza się do realizacji zadanie o nazwie „ Wyginaj śmiało ciało – ścieżka zdrowia miejscem rozwoju sportu i turystyki w Twardogórze”.

§ 4.

1. Zmiany wynikające z treści uchwały w zestawieniu tabelarycznym przedstawia załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.
2. *„Plan inwestycji na 2014r.”* – otrzymuje brzmienie zgodne z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały.
3. *„Dotacje udzielone z budżetu Gminy Twardogóra w 2014 roku”* – otrzymuje brzmienie zgodne z załącznikiem nr 3 do niniejszej uchwały.
4. *„Plan przychodów i kosztów samorządowych zakładów budżetowych budżetu gminy Twardogóra na rok 2014”* – otrzymuje brzmienie zgodne z załącznikiem nr 4 do niniejszej uchwały.

§ 5.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 6.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Andrzej Obiegło

RADCA PRAWNY
Urszula Juszczyk

Dział	Wyszczególnienie	D W	Zarz.Nr 877.2014 Burmistrza Miasta i Gminy Twardogóra z dnia 28.08.2014r.	Zmiana wg Uchwały Nr2014 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 11.09.2014r.	Budżet po zmianach
		D	635 179,87	-	635 179,87
010	Rolnictwo i łowiectwo	W	319 999,87	-	319 999,87
		D	1 181 906,00	-	1 181 906,00
600	Transport i łączność	W	4 964 922,00	3 554,00	4 968 476,00
		D	243 296,00	-	243 296,00
630	Turystyka	W	467 296,00	-	467 296,00
		D	2 710 420,00	-	2 710 420,00
700	Gospodarka mieszkaniowa	W	592 200,00	-	592 200,00
		D	19 416,00	-	19 416,00
710	Działalność usługowa	W	183 800,00	-	183 800,00
		D	189 240,00	-	189 240,00
750	Administracja publiczna	W	4 217 689,00	- 22 480,54	4 195 208,46
		D	17 772,00	- 2,00	17 770,00
751	Urzędy naczelných organów wł.państwowej, kontroli i ochrony prawa, oraz sądownictwa	W	17 772,00	- 2,00	17 770,00
		D	300,00	-	300,00
752	Obrona narodowa	W	300,00	-	300,00
		D	1 000,00	-	1 000,00
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	W	167 500,00	17 000,00	184 500,00
		D	16 289 215,00	-	16 289 215,00
756	Dochody od osób prawnych i fizycznych i od innych jedn.nieposiadających osobow. praw.oraz wydat.związ.z ich poborem	W	-	-	-
757	Obsługa długu publicznego	W	702 879,00	-	702 879,00
		D	9 660 440,00	51 519,46	9 711 959,46
758	Różne rozliczenia	W	498 096,00	-	498 096,00
		D	886 082,00	-	886 082,00
801	Oświata i wychowanie	W	12 395 367,00	-	12 395 367,00
		D	172 845,00	-	172 845,00
851	Ochrona zdrowia	W	454 500,00	-	454 500,00
		D	3 319 793,00	-	3 319 793,00
852	Pomoc społeczna	W	4 392 681,00	-	4 392 681,00
		D	-	-	-
853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	W	41 000,00	-	41 000,00
		D	12 428,00	-	12 428,00
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	W	28 063,00	-	28 063,00
		D	4 376 038,00	- 9 841,00	4 366 197,00
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	W	4 562 135,00	13 105,00	4 575 240,00
		D	146 500,00	-	146 500,00
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	W	1 364 492,00	500,00	1 364 992,00
		D	820 000,00	3 000,00	823 000,00
926	Kultura fizyczna i sport	W	3 434 820,00	33 000,00	3 467 820,00
Ogółem dochody		D	40 681 870,87	44 676,46	40 726 547,33
Ogółem wydatki		W	38 805 511,87	44 676,46	38 850 188,33

D - Dochody
W - Wydatki

Plan inwestycji na 2014 r.

Lp	Nazwa zadania	Dział	Rozdz.	rok rozpoczęcia/ rok zakończenia	Nakłady inwestycyjne	Planowane nakłady 2014r.		
						ogółem	budżet gminy	inne źródła
						7	8	9
1	2	3	4	5	6			
1.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Grabowo Wielkie	010	01010	2013/2017	10 595 000	105 000	105 000	0
2.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Goszcz	010	01010	2013/2017	12 295 000	105 000	105 000	0
	Razem dział 010				22 890 000	210 000	210 000	0
3.	Przebudowa pasa drogowego w zakresie komunikacji pieszej we wsi Chreśtów i Chreśtów	600	60016	2012/2015	1 052 000	599 616	242 500	357 116
4.	Porozumienie z Województwem Dolnośląskim - Przebudowa istniejącego skrzyżowania drogi wojewódzkiej z drogą powiatową oraz droga gminną w ulicach Wojska Polskiego, 1-go Maja, Plac Targowy i Poznańska w Twardogórze w rondo.	600	60013	2014	2 291	2 291	2 291	0
5.	Porozumienie z Powiatem Olesnickim - Wykonanie nakładki bitumicznej w drodze powiatowej nr 1485 D w miejscowości Łazisko	600	60014	2014	100 000	100 000	100 000	0
6.	Porozumienie z Powiatem Olesnickim - Przebudowa drogi powiatowej nr 1490 D Goszcz - Syków	600	60014	2014	50 000	50 000	50 000	0
7.	Budowa infrastruktury drogowej w ulicach Akacjowa, Wierzbowa, Polna, Bukowa, Sportowa i Kasztanowa w Twardogórze	600	60016	2011/2015	890 000	615 602	615 602	0
8.	Przebudowa dróg gminnych: przebudowa nawierzchni w ul. Długiej, przebudowa nawierzchni w ul. Gdarskiej, przebudowa pasa drogowego w ulicy Plac Piastów, przebudowa drogi w Chreśtówku jako drogi dojazdowej do gruntów rolnych, przebudowa drogi w Nowej Wsi Goszczarskiej jako drogi dojazdowej do gruntów rolnych, przebudowa drogi Drogoszwice - Sosnówka jako drogi dojazdowej do gruntów rolnych, przebudowa dróg w miejscowości Sosnówka, Drogoszwice - Sosnówka, Drogoszwice - Dąbrowa, Goszcz, Gola Wielka	600	60016	2014	2 566 590	2 566 590	1 801 800	764 790
9.	Modernizacja chodników na terenie miasta i gminy Twardogóra.	600	60016	2014	220 000	120 000	120 000	0
10.	Rozebudowa skrzyżowania drogi wojewódzkiej nr 448 ul. Wojska Polskiego i 1-go Maja z drogą powiatową nr 1470D (ul. 1-go Maja) oraz drogami gminnymi (ul. Poznańska i Plac Targowy) Twardogóra.	600	60016	2012/2015	500 000	460 000	450 000	10 000
	Razem dział 600				5 380 881	4 514 099	3 382 193	1 131 906
11.	Odnowienie i uzupełnienie oznakowania istniejących szlaków turystycznych w Gminie Twardogóra, wytyczenie nowych oraz wydanie przewodnika po trasach turystycznych.	630	63003	2011/2014	85 000	85 000	35 000	50 000
12.	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej w Drogoszwicach i na odcinku Drogoszwice - Sosnówka w ramach systemu ścieżek pieszo-rowerowych Gminy Twardogóra - etap I	630	63003	2014/2015	773 500	382 296	189 000	193 296
	razem dział 630				858 500	467 296	224 000	243 296
13.	Wykup nieruchomości	700	70005	2014	50 000	19 000	19 000	0
	Razem dział 700				50 000	19 000	19 000	0
14.	Przebudowa poddasza i sali posiedzeń w budynku Urzędu Miasta i Gminy	750	75023	2011/2015	3 929	2 000	2 000	0
15.	Zakup sprzętu komputerowego i kserograficznego	750	75023	2014	15 000	15 000	15 000	0
	Razem dział 750				18 929	17 000	17 000	0
16.	Zakup samochodu dla Komisariatu Policji w Twardogórze	754	75404	2014	15 000	15 000	15 000	0
	Razem dział 754				15 000	15 000	15 000	0
17.	Zakup sprzętu i wyposażenia elektronicznego dla jednostek organizacyjnych gminy	801	80195	2014	207 983	207 983	207 983	0
18.	Ogródrzenie boisk sportowych przy Szkole Podstawowej w Goszczu i Grabownie W.	801	80101	2014	20 000	20 000	20 000	0
	Razem dział 801				227 983	227 983	227 983	0
19.	Przebudowa budynku Ośrodka Zdrowia w Goszczu	851	85121	2014/2015	232 000	232 000	59 155	172 845
	Razem dział 851				232 000	232 000	59 155	172 845
20.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej dla części gminy Twardogóra obejmującej sołectwa: Grabowo Małe, Olszówka, Nowa Wieś Goszczarska, Domaślawice, Łazisko i Drągów (opr. dok. projekt.)	900	90001	2011/2016	18 000 000	50 000	50 000	0
	Razem rozdział 90001 - Gospodarka ściekowa i ochrona wód				18 000 000	50 000	50 000	0
21.	Ścieżka przyrodniczo - edukacyjna w wąwozie przy centrum oświatowo-sportowym w Twardogórze	900	90008	2011/2014	670 000	11 500	1 725	9 775
	Razem rozdział 90008 - Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu				670 000	11 500	1 725	9 775
22.	Dotacja dla zakładu budżetowego na zadanie "Przebudowa miejskiej oczyszczalni ścieków przy ulicy Lipowej w Twardogórze"	900	90017	2012/2014	5 675 100	110 000	110 000	0
	Razem rozdział 90017 - Zakłady gospodarki komunalnej				5 675 100	110 000	110 000	0
23.	Adaptacja budynku stacji PKP w Twardogórze	900	90095	2013/2015	1 500 000	100 000	100 000	0
24.	Urządzenie placu zabaw na terenie miasta i gminy	900	90095	2014	350 000	350 000	350 000	0
25.	Zagospodarowanie placu zabaw, boisk i terenów rekreacyjnych w ramach funduszu sołectwa	900	90095	2014	87 332	87 332	87 332	0
	Razem rozdział 90095 - Pozostała działalność				1 937 332	537 332	537 332	0
	Razem dział 900				26 282 432	708 832	699 057	9 775

Lp	Nazwa zadania	Dział	Rozdz.	rok rozpoczęcia/ rok zakończenia	Nakłady Inwestycyjne	Planowane nakłady 2014r.		
						ogółem	budżet gminy	Inne źródła
		3	4	5	6	7	8	9
1	2							
26	Restauracja zespołu pałacowego w Gószczu - przebudowa fragmentu skrzydła płn.-zach. na Centrum Edukacyjno-Kulturalno-Turystyczne kultywowania tradycji regionalnych	921	92120	2012/2015	1 165 000	367 350	367 350	0
27	Restauracja zespołu pałacowego w Gószczu - remont dachów i elewacji	921	92120	2014/2016	1 760 000	67 650	67 650	0
28	Restauracja zespołu pałacowego w Gószczu - zagospodarowanie parku	921	92120	2014/2016	100 000	50 000	50 000	0
29	Budowa zaplecza sanitarnego w Kościele p.w. Św. Trójcy w Twardogórze	921	92120	2014	25 000	25 000	25 000	0
	Razem dział 921				3 050 000	510 000	510 000	0
30	Modernizacja boiska sportowego w miejscowości Bukowinka	926	92601	2014	28 000	28 000	28 000	0
31	Modernizacja boiska sportowego w miejscowości Bukowinka finansowanych z funduszu sołeckiego	926	92601	2014	4 119	4 119	4 119	0
32	Modernizacja boisk sportowych przyszkolnych w Grabownie W., Gószczu	926	92601	2014	363 000	363 000	363 000	0
33	Budowa ogólnodostępnego wielofunkcyjnego boiska sportowego przy ulicy Jadwigi w Twardogórze	926	92601	2014/2016	1 160 000	250 000	250 000	0
34	Wyginal śmiałko - ścieżka zdrowia miejscam rozwoju sportu i turystyki w Twardogórze	926	92605	2014	80 000	30 000	30 000	0
	Razem dział 926 - Kultura fizyczna				1 635 119	675 119	675 119	0
	Ogółem				60 640 844	7 596 329	6 038 507	1 557 822

Dotacje udzielone z budżetu Gminy Twardogóra

w roku 2014

1. Dla jednostek sektora finansów publicznych

Lp.	Dział	Rozdział	Dotowany	Plan na rok 2014	Rodzaj dotacji		
					celowa	podmiotowa	przedmiotowa
1.	600	60013	Dolnośląska Służba Dróg i Kolei we Wrocławiu - Województwo Dolnośląskie - Przebudowa istniejącego skrzyżowania drogi wojewódzkiej z drogą powiatową oraz droga gminną w ulicach Wojska Polskiego, 1-go Maja, Plac Targowy i Poznańska w Twardogórze w rondo.	2 291	2 291	0	0
2.	600	60014	Powiat Oleśnicki - przebudowa dróg "Wykonanie nakładki bitumicznej w drodze powiatowej nr 1485D w miejscowości Łazisko"	100 000	100 000	0	0
3.	600	60014	Powiat Oleśnicki - przebudowa dróg " Wykonanie nakładki bitumicznej w drodze powiatowej nr 1490D Goszcz - Domasławice	50 000	50 000	0	0
4.	900	90017	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze "Przebudowa miejskiej oczyszczalni ścieków przy ulicy Lipowej w Twardogórze"	110 000	110 000	0	0
5.	900	90017	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze	228 000	0	0	228 000
6.	921	92116	Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Twardogóra	440 490	0	440 490	0
Razem				930 781	262 291	440 490	228 000

2. Dla jednostek spoza sektora finansów publicznych

Lp.	Dział	Rozdział	Nazwa zadania lub podmiot	Plan na rok 2014	Rodzaj dotacji		
					celowa	podmiotowa	przedmiotowa
1.	801	80104	Przedszkole Niepubliczne Sióstr Opatrzności Bożej w Twardogórze	110 000	0	110 000	0
2.	851	85195	Stowarzyszenia działające w zakresie ochrony zdrowia	10 000	10 000		
3.	853	85305	Żłobki sprawujące opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3	36 000	36 000	0	0
4.	853	85306	Kluby dziecięce sprawujące opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3	5 000	5 000	0	0
5.	921	92120	Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami	50 000	50 000	0	0
6.	921	92195	Podmioty działające na terenie gminy w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego	20 000	20 000	0	0
7.	926	92605	Kluby sportowe działające w oparciu o ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	150 000	150 000	0	0
Razem				381 000	271 000	110 000	0

OGÓŁEM DOTACJE	1 311 781	533 291	550 490	228 000
-----------------------	------------------	----------------	----------------	----------------

Załącznik nr 4
do Uchwały Nr2014
Rady Miejskiej w Twardogórze
z dnia 11 września 2014 r.

**Plan przychodów i kosztów samorządowych zakładów budżetowych
budżetu gminy Twardogóra na rok 2014**

Dział	Rozdział	Stan środków pienięż. na 01.01.14	Przychody					Koszty							Stan środków pienięż. na 31.12.14	
			Ogółem	w tym:			Pozost przych	Ogółem	w tym:					Wpłata do budżetu		
				Dotacja z budżetu	Wpł.ze sprz.skt. maj.	Wpływy z usług			Płace	Pochod. od wynagr.	Wydatki bieżące	Wydatki remonto we	Wydatki inwestycyjn e			
900																
	Wyszczególnienie															
	Gospod.komun.i ochrona środ.	841 482	7 624 726	228 000	0	7 246 726	150 000	2 298 263	448 048	3 363 566	512 884	986 865	0		856 582	
	Zakłady Gospodarki Komunalnej	841 482	7 624 726	228 000	0	7 246 726	150 000	2 298 263	448 048	3 363 566	512 884	986 865	0		856 582	
	Ogółem	841 482	7 624 726	228 000	0	7 246 726	150 000	2 298 263	448 048	3 363 566	512 884	986 865	0		856 582	

**UCHWAŁA NR2014
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 11 WRZEŚNIA 2014 R.**

w sprawie: zmiany Uchwały nr XXXII.248.2013 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 19 grudnia 2013 r. w sprawie przyjęcia wieloletniej prognozy finansowej Gminy Twardogóra.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2013r. poz. 594 ze zmianami) art. 226, art. 227, art.228, art. 230 ust. 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz. U. z 2013r. poz. 885 ze zmianami), **Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:**

§ 1.

Zmienia się uchwałę Nr XXXII.248.2013 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 19 grudnia 2013r. w ten sposób, że załącznik Nr 1 do Uchwały o nazwie „Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Twardogóra Przepływy pieniężne i kwota długu” otrzymuje brzmienie w wersji stanowiącej załącznik nr 1 do niniejszej Uchwały.

§ 2.

Zmienia się uchwałę Nr XXXII.248.2013 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 19 grudnia 2013r. w ten sposób, że załącznik Nr 2 do Uchwały o nazwie „Przedsięwzięcia realizowane w latach 2011 – 2020” otrzymuje brzmienie w wersji stanowiącej załącznik nr 2 do niniejszej Uchwały.

§ 3.

Objaśnienia wartości przyjętych i zmian w wieloletniej prognozie stanowią załącznik nr 3 do niniejszej uchwały.

§ 4.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 5.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Andrzej Obiegło

RADCA PRAWNY
mgr Urszula Jaszczyk

Wyszczególnienie	Wynik budżetu	Przychody budżetu	z tego:									
			Nadwyżka budżetowa z lat ubiegłych	w tym:		Wolne środki, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 6 ustawy	w tym:		Kredyty, pożyczki, emisja papierów wartościowych	w tym:		Inne przychody niezwiązane z zaciąganiem długu
				na pokrycie deficytu budżetu	4.1.1		4.2	na pokrycie deficytu budżetu		4.2.1	4.3	
Lp	3	4	4.1	4.1.1	4.2	4.2.1	4.3	4.3.1	4.4	4.4.1	w tym	
Formuła	[1] - [2]	[4.1] + [4.2] + [4.3] + [4.4]										
Wykonanie 2011	-4 319 356,00	7 827 096,00	0,00	0,00	1 944 688,00	0,00	5 882 408,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Wykonanie 2012	2 183 338,06	6 665 803,00	0,00	0,00	265 803,00	0,00	6 400 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Plan 3 kw. 2013	-3 236 410,00	6 571 770,00	0,00	0,00	2 396 870,00	1 061 510,00	4 174 900,00	2 174 900,00	0,00	0,00	0,00	
Wykonanie 2013	-2 132 870,02	6 539 670,00	0,00	0,00	2 396 870,00	1 103 539,98	4 142 800,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2014	1 876 359,00	1 071 441,00	0,00	0,00	1 071 441,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2015	2 857 120,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2016	2 668 650,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2017 1)	1 800 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2018	1 500 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2019	1 000 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2020	1 400 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

Wyszczególnienie	Rozchody budżetu	z tego:						Inne rozchody niezwiązane ze spłatą długu
		Spłaty rat kapitałowych kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych	w tym:					
			w tym łączna kwota przypadających na dany rok kwot ustawowych wyłączeń z limitu spłaty zobowiązań, o którym mowa w art. 243 ustawy	z tego			kwota przypadających na dany rok kwot ustawowych wyłączeń innych niż określone w art. 243 ustawy	
				kwota przypadających na dany rok kwot ustawowych wyłączeń	kwota przypadających na dany rok kwot ustawowych wyłączeń	kwota przypadających na dany rok kwot ustawowych wyłączeń		
Lp	5	5.1	5.1.1	5.1.1.1	5.1.1.2	5.1.1.3	5.2	
Formuła	[5.1] + [5.2]		[5.1.1] + [5.1.2] + [5.1.3]					
Wykonanie 2011	3 241 937,00	3 241 937,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Wykonanie 2012	7 952 270,00	6 452 270,00	5 293 770,00	5 293 770,00	0,00	0,00	1 500 000,00	
Plan 3 kw. 2013	3 335 360,00	3 335 360,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Wykonanie 2013	3 335 360,00	3 335 360,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2014	2 947 800,00	2 947 800,00	301 050,00	301 050,00	0,00	0,00	0,00	
2015	2 857 120,00	2 857 120,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2016	2 668 650,00	2 668 650,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2017 1)	1 800 000,00	1 800 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2018	1 500 000,00	1 500 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2019	1 000 000,00	1 000 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2020	1 400 000,00	1 400 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

Wyszczególnienie	Kwota długu	Kwota zobowiązań wynikających z przejęcia przez jednostkę samorządu terytorialnego zobowiązań po likwidowanych i przekształcanych jednostkach zaliczanych do sektora finansów publicznych	Relacja zrownoważenia wydatków bieżących, o której mowa w art. 242 ustawy	
			Różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi	Różnica między dochodami bieżącymi, skorygowanymi o środki a wydatkami bieżącymi, pomniejszonymi o wydatki
Lp	6	7	8.1	8.2
Formuła			[1] - [2]	[1] + [4.1] + [4.2] - [2] - [2b]
Wykonanie 2011	13 418 400,00	0,00	2 288 156,00	4 232 844,00
Wykonanie 2012	13 366 130,00	0,00	2 555 362,25	2 821 165,25
Plan 3 kw. 2013	14 205 670,00	0,00	4 216 256,00	6 613 126,00
Wykonanie 2013	14 173 570,00	0,00	6 210 270,98	8 607 140,98
2014	11 225 770,00	0,00	2 986 961,20	4 058 402,20
2015	8 368 650,00	0,00	6 557 120,00	6 557 120,00
2016	5 700 000,00	0,00	7 568 650,00	7 568 650,00
2017 1)	3 900 000,00	0,00	6 850 000,00	6 850 000,00
2018	2 400 000,00	0,00	6 450 000,00	6 450 000,00
2019	1 400 000,00	0,00	6 250 000,00	6 250 000,00
2020	0,00	0,00	5 960 000,00	5 960 000,00

Wskaźnik spłaty zobowiązań									
Wyszczególnienie	Wskaźnik planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów bez uwzględnienia zobowiązań z tytułu współfinansowania przez jednostkę samorządu terytorialnego i bez uwzględnienia ustawowych wyłączeń przypadających na dany rok	Wskaźnik planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów bez uwzględnienia zobowiązań z tytułu współfinansowania przez jednostkę samorządu terytorialnego i bez uwzględnienia ustawowych wyłączeń przypadających na dany rok	Kwota zobowiązań współfinansowanego przez jednostkę samorządu terytorialnego przypadających do spłaty w danym roku budżetowym, po odjęciu odliczeń z art. 244 ustawy	Wskaźnik planowanej łącznej kwoty spłaty zobowiązań, o której mowa w art. 243 ust. 1 ustawy do dochodów, po uwzględnieniu zobowiązań z tytułu współfinansowania przez jednostkę samorządu terytorialnego i bez uwzględnienia ustawowych wyłączeń przypadających na dany rok	Wskaźnik dochodów budżetowych powiększonych o dochody ze sprzedaży majątku oraz pomniejszonych o wydatki budżetu, do dochodów budżetu, ustalony dla danego roku (wskaźnik jednoroczny)	Dopuszczalny wskaźnik spłaty zobowiązań określony w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczony w oparciu o wykonanie roku poprzedzającego pierwszy rok prognozy (wskaźnik ustalony w oparciu o średnią arytmetyczną z 3 poprzednich lat)	Dopuszczalny wskaźnik spłaty zobowiązań określony w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczony w oparciu o średnią arytmetyczną z 3 poprzednich lat)	Informacja o spełnieniu wskaźnika spłaty zobowiązań określonego w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu zobowiązań z tytułu współfinansowania przez jednostkę samorządu terytorialnego oraz po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczonego w oparciu o plan 3 lat poprzedzających rok budżetowy	Informacja o spełnieniu wskaźnika spłaty zobowiązań określonego w art. 243 ustawy, po uwzględnieniu zobowiązań z tytułu współfinansowania przez jednostkę samorządu terytorialnego oraz po uwzględnieniu ustawowych wyłączeń, obliczonego w oparciu o plan 3 lat poprzedzających rok budżetowy
Lp	9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	9.6	9.6.1	9.7	9.7.1
Formuła	$\frac{(2 \cdot 1,1 + [2 \cdot 1,3] + [5 \cdot 1]) / [1]}{[5 \cdot 1] / [1]}$	$\frac{(2 \cdot 1,1 + [2 \cdot 1,3] + [5 \cdot 1]) / [1]}{[5 \cdot 1] / [1]}$		$\frac{(2 \cdot 1,1 + [2 \cdot 1,3] + [5 \cdot 1]) / [1]}{[5 \cdot 1] / [1]}$	$\frac{(2 \cdot 1,1 + [2 \cdot 1,3] + [5 \cdot 1]) / [1]}{[5 \cdot 1] / [1]}$	$\frac{(2 \cdot 1,1 + [2 \cdot 1,3] + [5 \cdot 1]) / [1]}{[5 \cdot 1] / [1]}$	Średnia z trzech poprzednich lat [9.5]	[9.4] ≤ [9.6]	[9.4] ≤ [9.6.1]
Wykonanie 2011	10,65%	10,65%	0,00	10,65%	9,52%	0,00%	0,00%	TAK	TAK
Wykonanie 2012	20,55%	5,28%	0,00	5,28%	7,93%	0,00%	0,00%	TAK	TAK
Plan 3 kw. 2013	9,63%	9,63%	0,00	9,63%	12,28%	0,00%	0,00%	TAK	TAK
Wykonanie 2013	9,91%	9,91%	0,00	9,91%	16,44%	0,00%	0,00%	TAK	TAK
2014	8,96%	8,05%	0,00	8,05%	11,72%	9,91%	11,30%	TAK	TAK
2015	8,04%	8,04%	0,00	8,04%	16,59%	10,64%	12,03%	TAK	TAK
2016	7,74%	7,74%	0,00	7,74%	20,27%	13,53%	14,92%	TAK	TAK
2017 1)	5,48%	5,48%	0,00	5,48%	18,71%	16,19%	16,19%	TAK	TAK
2018	4,47%	4,47%	0,00	4,47%	19,06%	18,52%	18,52%	TAK	TAK
2019	2,95%	2,95%	0,00	2,95%	22,40%	19,35%	19,35%	TAK	TAK
2020	3,77%	3,77%	0,00	3,77%	21,39%	20,06%	20,06%	TAK	TAK

Finansowanie programów, projektów lub zadań realizowanych z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy										
Wyszczególnienie	w tym:			Dochody majątkowe na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy	w tym:		Wydatki bieżące na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy	w tym:		
	Dochody bieżące na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy	w tym:			środki określone w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy	środki określone w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy		Wydatki bieżące na programy, projekty lub zadania finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy	finansowane środkami określonymi w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy	Wydatki bieżące na realizację programu, projektu lub zadania, wynikające wyłącznie z zawartych umów z podmiotem dysponującym środkami, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy
		środki określone w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy	środki określone w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy							
Lp	12.1	12.1.1	12.1.1.1	12.2	12.2.1	12.2.1.1	12.3	12.3.1	12.3.2	
Formuła										
Wykonanie 2011	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Wykonanie 2012	55 440,69	47 124,56	47 124,56	4 122 390,14	4 122 390,14	4 122 390,14	55 440,69	47 124,57	47 124,57	
Plan 3 kw. 2013	15 806,37	15 806,37	13 435,20	3 394 351,00	3 394 351,00	3 394 351,00	15 806,37	13 435,20	13 435,20	
Wykonanie 2013	12 783,73	12 783,73	10 866,17	3 394 351,00	3 394 351,00	3 394 351,00	12 783,73	10 866,17	10 866,17	
2014	0,00	0,00	0,00	3 688 992,00	3 688 992,00	3 688 992,00	0,00	0,00	0,00	
2015	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2016	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2017 1)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2018	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2019	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
2020	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

Wyszczególnienie	Wydatki majątkowe na projekty lub zadania na programy, finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy										w tym:		Wydatki majątkowe na realizację programu, projektu lub zadania wynikające wyłącznie z zawartych umów z podmiotem dysponującym środkami, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy		Wydatki na wkład krajowy w związku z umową na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego z tych środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy		w tym:		Wydatki na wkład krajowy w związku z umową na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego w co najmniej 60% środkami, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy		w tym:		Przychody z tytułu kredytów, pożyczek, emisji papierów wartościowych powstające w związku z umową na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy bez względu na stopień finansowania tymi środkami		w tym:	
	Wydatki majątkowe na projekty lub zadania na programy, finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy										w tym:		Wydatki majątkowe na realizację programu, projektu lub zadania		Wydatki na wkład krajowy w związku z umową na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego z tych środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy		w tym:		Wydatki na wkład krajowy w związku z umową na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego w co najmniej 60% środkami, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy		w tym:		Przychody z tytułu kredytów, pożyczek, emisji papierów wartościowych powstające w związku z umową na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy bez względu na stopień finansowania tymi środkami		w tym:	
	12.4										12.4.1		12.4.2		12.5		12.5.1		12.6		12.6.1		12.7		12.7.1	
Lp											12.4.1		12.4.2		12.5		12.5.1		12.6		12.6.1		12.7		12.7.1	
Formuła																										
Wykonanie 2011	0,00										0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
Wykonanie 2012	2 480 814,93										2 480 814,93		1 440 247,26		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
Plan 3 kw. 2013	4 171 959,00										4 171 959,00		2 631 559,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
Wykonanie 2013	4 171 959,00										4 171 959,00		2 631 559,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
2014	1 513 412,00										610 187,00		610 187,00		903 225,00		468 225,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
2015	0,00										0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
2016	0,00										0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
2017 1)	0,00										0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
2018	0,00										0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
2019	0,00										0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	
2020	0,00										0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00		0,00	

Wyszczególnienie	Kwoty dotyczące przejęcia i spłaty zobowiązań po samodzielnym zakładach opieki zdrowotnej oraz pokrycia ujemnego wyniku									
	Przychody z tytułu kredytów, pożyczek, emisji papierów wartościowych powołujące w związku z zawartą po dniu 1 stycznia 2013 r. umowę na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego w całości lub części z budżetu państwa, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy	w tym:		Kwota zobowiązań wynikających z przejęcia przez jednostkę samorządu terytorialnego zobowiązań po likwidowanych i przekształcanych samodzielnych zakładach opieki zdrowotnej	Dochody budżetowe z tytułu dotacji celowej z budżetu państwa, o której mowa w art. 196 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. Nr 112, poz. 654, z późn. zm.)	Wysokość zobowiązań podlegających umorzeniu, o którym mowa w art. 190 ustawy o działalności leczniczej	Wydatki na spłatę przejętych zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej przekształconego na zasadach określonych w przepisach o działalności leczniczej	Wydatki na spłatę przejętych zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej likwidowanego na zasadach określonych w przepisach o działalności leczniczej	Wydatki na spłatę zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej przejętych do końca 2011 r. na podstawie przepisów o zakładach opieki zdrowotnej	Wydatki bieżące na pokrycie ujemnego wyniku finansowego publicznego zakładu opieki zdrowotnej
Lp	12.8	12.8.1		13.1	13.2	13.3	13.4	13.5	13.6	13.7
Formuła										
Wykonanie 2011	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Wykonanie 2012	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Plan 3 kw 2013	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Wykonanie 2013	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2014	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2015	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2016	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2017 1)	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2018	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2019	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2020	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Wyszczególnienie	Dane uzupełniające o dług i jego spłacie						Dane dotyczące emitowanych obligacji przychodowych		
	Spłaty rat kapitałowych oraz wykup papierów wartościowych, o których mowa w pkt 5.1., wynikające wyłącznie z tytułu zobowiązań już zaciągniętych	Kwota długu, którego planowana spłata dokona się z wydatków budżetu	Wydatki zmniejszające dług	w tym:			Środki z przedsiewzięcia gromadzone na rachunku bankowym	w tym	Wydatki bieżące z tytułu świadczenia emitenta należnego obligatariuszom, nieuwzględniane w limicie spłaty zobowiązań, o którym mowa w art. 243 ustawy
				splata zobowiązań wymagalnych z lat poprzednich, innych niż w poz. 14.3.3	związane z umowami zaliczanymi do tytułów dłużnych wliczanych do państwowego długu publicznego	wypłaty z tytułu wymagalnych poręczeń i gwarancji			
Lp	14.1	14.2	14.3	14.3.1	14.3.2	14.3.3	15.1	15.1.1	15.2
Formula									
Wykonanie 2011	3 241 937,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Wykonanie 2012	6 452 270,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Plan 3 kw. 2013	3 335 360,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Wykonanie 2013	3 335 360,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2014	2 947 800,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2015	2 857 120,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2016	2 668 650,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2017 1)	1 800 000,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2018	1 500 000,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2019	1 000 000,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2020	1 400 000,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Wykaz przedsięwzięć do WPF

Załącznik Nr 2
do Uchwały2014
Rady Miejskiej w Twardogórze
z dnia 11 września 2014 roku

kwoty w
zł

L.p.	Nazwa i cel	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Okres realizacji		Łączne nakłady finansowe	Limit 2014	Limit 2015	Limit 2016	Limit 2017	Limit 2018
			od	do						
1	Wydatki na przedsięwzięcia-ogółem (1.1+1.2+1.3)					39 835 429,00	12 293 027,00	11 306 350,00	6 950 000,00	0,00
1.a	- wydatki bieżące					150 000,00	100 000,00	30 000,00	0,00	0,00
1.b	- wydatki majątkowe					39 685 429,00	12 193 027,00	11 276 350,00	6 950 000,00	0,00
1.1	Wydatki na programy, projekty lub zadania związane z programami realizowanymi z udziałem środków, o których mowa w art.5 ust.1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009.r. o finansach publicznych (Dz.U.Nr 157, poz.1240,z późn.zm.), z tego:					30 005 500,00	8 900 854,00	10 022 350,00	6 950 000,00	0,00
1.1.1	- wydatki bieżące					0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.1.2	- wydatki majątkowe					30 005 500,00	1 723 412,00	8 900 854,00	10 022 350,00	0,00
1.1.2.1	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) - Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Goszcz	Gmina Twardogóra	2013	2017	12 295 000,00	105 000,00	3 000 000,00	4 340 000,00	4 850 000,00	0,00
1.1.2.2	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) - Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Grabowo Wielkie	Gmina Twardogóra	2013	2017	10 595 000,00	105 000,00	3 400 000,00	4 990 000,00	2 100 000,00	0,00
1.1.2.3	Program Operacyjny RYBY (PO RYBY) - Budowa ścieżki pieszo-rowerowej w Drogoszewicach i na odcinku Drogoszewice - Sosnówka w ramach systemu ściezek pieszo-rowerowych Gminy Twardogóra - etap I	Gmina Twardogóra	2014	2015	773 500,00	382 296,00	391 204,00	0,00	0,00	0,00
1.1.2.4	Program Operacyjny Ryby (PO RYBY) - Restauracja zespołu pałacowego w Goszczu - przebudowa fragmentu skrzydła pł-zach. na Centrum Edukacyjno-Kulturalno-Turystyczne kulturowania tradycji regionalnych	Gmina Twardogóra	2011	2015	2 775 000,00	367 350,00	797 650,00	0,00	0,00	0,00

Limit 2019	Limit 2020	Limit zobowiązań
0,00	0,00	35 244 775,00
0,00	0,00	150 000,00
0,00	0,00	35 094 775,00
0,00	0,00	27 737 000,00

0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	27 737 000,00
0,00	0,00	12 295 000,00
0,00	0,00	10 595 000,00

0,00	0,00	773 500,00
------	------	------------

0,00	0,00	1 165 000,00
------	------	--------------

L.p.	Nazwa i cel	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Okres realizacji		Łączne nakłady finansowe	Limit 2014	Limit 2015	Limit 2016	Limit 2017	Limit 2018
			od	do						
1.1.2.5	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) - Odnowienie i uzupełnienie oznakowania istniejących szlaków turystycznych w Gminie Twardogóra wytyczenie nowych oraz wydanie przewodnika po trasach turystycznych	Gmina Twardogóra	2011	2014	85 000,00	85 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.1.2.6	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) - Przebudowa pasa drogowego w zakresie komunikacji pieszej we wsi Chelstówek i Chelstów	Gmina Twardogóra	2014	2015	1 052 000,00	599 616,00	312 000,00	0,00	0,00	0,00
1.1.2.7	Regionalny Program Operacyjny (RPO) - Restauracja zespołu pałacowego w Goszczu - remont dachów i elewacji	Gmina Twardogóra	2014	2020	1 760 000,00	67 650,00	1 000 000,00	692 350,00	0,00	0,00
1.1.2.8	Regionalny Program Operacyjny (RPO) - Ścieżka przyrodniczo-edukacyjna w wąwozie przy centrum oświatowo-sportowym w Twardogórze	Gmina Twardogóra	2011	2014	670 000,00	11 500,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2	Wydatki na programy, projekty lub zadania związane z umowami partnerstwa publiczno-prywatnego, z tego:					0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.1	- wydatki bieżące				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.2	- wydatki majątkowe				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.3	Wydatki na programy, projekty lub zadania pozostałe (inne niż wymienione w pkt 1.1 i 1.2), z tego					1 779 602,00	3 392 173,00	1 284 000,00	0,00	0,00
1.3.1	- wydatki bieżące				150 000,00	20 000,00	100 000,00	30 000,00	0,00	0,00
1.3.1.1	Opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego - Opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Twardogóra, Goszcz, Grabowo Wielkie, Sądziejce	Gmina Twardogóra	2014	2016	150 000,00	20 000,00	100 000,00	30 000,00	0,00	0,00
1.3.2	- wydatki majątkowe					9 679 929,00	3 292 173,00	1 254 000,00	0,00	0,00
1.3.2.1	Infrastruktura drogowa - Budowa chodnika Chelstów - Chelstówek	Gmina Twardogóra	2012	2014	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.3.2.2	Infrastruktura drogowa - Budowa infrastruktury drogowej w ulicach: Akacjiowa, Wierzbowa, Polna, Bukowa, Sportowa i Kasztanowa w Twardogórze	Gmina Twardogóra	2009	2015	4 386 000,00	615 602,00	445 000,00	0,00	0,00	0,00

Limit 2019	Limit 2020	Limit zobowiązań
0,00	0,00	85 000,00

0,00	0,00	1 052 000,00
------	------	--------------

0,00	0,00	1 760 000,00
0,00	0,00	11 500,00

0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	7 507 775,00

0,00	0,00	150 000,00
0,00	0,00	150 000,00

0,00	0,00	7 357 775,00
0,00	0,00	1 052 000,00
0,00	0,00	1 060 602,00

L.p.	Nazwa i cel	Jednostka odpowiedzialna lub koordynująca	Okres realizacji		Łączne nakłady finansowe	Limit 2014	Limit 2015	Limit 2016	Limit 2017	Limit 2018
			od	do						
1.3.2.3	Infrastruktura drogowa - Przebudowa istniejącego skrzyżowania drogi wojewódzkiej z drogą powiatową oraz droga gminną w ulicach Wojska Polskiego, 1-go Maja, Plac Targowy i Poznańska w Twardogórze w rondo (zakres II)	Gmina Twardogóra	2012	2015	500 000,00	460 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.3.2.4	Infrastruktura sportowa - Budowa ogólnodostępnego wielofunkcyjnego boiska sportowego przy ulicy Jadwigii w Twardogórze	Gmina Twardogóra	2014	2016	1 160 000,00	250 000,00	526 000,00	384 000,00	0,00	0,00
1.3.2.5	Infrastruktura sportowa - Modernizacja boisk sportowych przyszkolnych w Grabownie Wielkim, Goszczu	Gmina Twardogóra	2014	2016	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.3.2.6	Kanalizacja - Budowa kanalizacji sanitarnej dla części gminy Twardogóra obejmującej sołectwa: Grabowno Małe, Olszówka, Nowa Wieś Goszczańska, Domasławice, Łazisko i Dragów	Gmina Twardogóra	2011	2016	1 000 000,00	50 000,00	100 000,00	850 000,00	0,00	0,00
1.3.2.7	Ochrona zdrowia - Przebudowa budynku Ośrodka Zdrowia w Goszczu	Gmina Twardogóra	2014	2015	232 000,00	232 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.3.2.8	Rewitalizacja obszarów miejskich - Adaptacja budynku stacji PKP w Twardogórze	Gmina Twardogóra	2013	2015	1 500 000,00	100 000,00	1 393 173,00	0,00	0,00	0,00
1.3.2.9	Rewitalizacja obszarów miejskich - Przebudowa poddasza i sali posiedzeń w budynku Urzędu Miasta i Gminy	Gmina Twardogóra	2011	2015	801 929,00	2 000,00	798 000,00	0,00	0,00	0,00
1.3.2.10	Rewitalizacja obszarów wiejskich - Restauracja zespołu pałacowego w Goszczu - zagospodarowanie parku	Gmina Twardogóra	2014	2016	100 000,00	50 000,00	30 000,00	20 000,00	0,00	0,00

Limit 2019	Limit 2020	Limit zobowiązań
0,00	0,00	460 000,00

0,00	0,00	1 160 000,00
------	------	--------------

0,00	0,00	0,00
0,00	0,00	1 000 000,00

0,00	0,00	232 000,00
0,00	0,00	1 493 173,00
0,00	0,00	800 000,00
0,00	0,00	100 000,00

OBJAŚNIENIA

1. W zakresie dochodów ogółem zwiększono ich kwotę o 52.974,46 w zakresie dochodów bieżących oraz majątkowych.

1.1. W zakresie dochodów bieżących zwiększono ich kwotę o 38.294,66 w pozycji:

- z tytułu dotacji i środków przeznaczonych na cele bieżące, na zadania:

- a) wyposażenie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne lub materiały ćwiczeniowe zwiększono o kwotę 14.824,-
- b) wypłatę dodatków energetycznych zmniejszono o kwotę 6.526,-
- c) wybory do Parlamentu Europejskiego zmniejszono o kwotę 2,-
- d) zwrot części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego w ramach funduszu sołeckiego w 2013 roku zwiększono o kwotę 36.839,66
- e) "Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Twardogóra" zmniejszono o kwotę 9.841,-
- f) dofinansowanie realizacji zadań wspólnych z zakresu kultury fizycznej i sportu z przeznaczeniem na organizację XX Międzynarodowego Biegu Ulicznego zwiększono o kwotę 3.000,-

1.2. W zakresie dochodów majątkowych zwiększono ich kwotę o 14.679,80 pozycji:

- z tytułu dotacji oraz środków przeznaczonych na inwestycje:

- a) zwrot części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego w ramach funduszu sołeckiego w 2013 roku zwiększono o kwotę 14.679,80

2. W zakresie wydatków ogółem zwiększono ich kwotę o 52.974,46 zarówno w zakresie wydatków bieżących.

2.1. W zakresie wydatków bieżących zwiększono ich kwotę o 52.974,46 między innymi w następujących pozycjach:

- zmniejszenie rezerw celowych o kwotę 254.507,- i rozdysponowanie tej kwoty w pozycjach dotyczących wynagrodzeń oraz ich pochodnych,
- wyposażenie szkół w podręczniki, materiały edukacyjne lub materiały ćwiczeniowe zwiększono o kwotę 14.824,-
- wypłatę dodatków energetycznych zmniejszono o kwotę 6.526,-
- wybory do Parlamentu Europejskiego zmniejszono o kwotę 2,-
- zwrot części wydatków wykonanych w ramach funduszu sołeckiego w ramach funduszu sołeckiego w 2013 roku zwiększono o kwotę 36.839,66
- "Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Twardogóra" zmniejszono o kwotę 9.841,-
- dofinansowanie realizacji zadań wspólnych z zakresu kultury fizycznej i sportu z przeznaczeniem na organizację XX Międzynarodowego Biegu Ulicznego zwiększono o kwotę 3.000,-
- zwiększono środki o diety dla sołtysów o kwotę 2.519,46 ,

2.2. *W zakresie wydatków majątkowych* zwiększono ich kwotę o 26.823,- między innymi w następujących pozycjach:

- zwiększono zadanie pn.: *"Zakup sprzętu i wyposażenia elektronicznego dla jednostek organizacyjnych gminy"* o kwotę 4.000,-
- utworzono zadanie pn.: *"Wyginaj śmiało ciało - ścieżka zdrowia miejscem rozwoju sportu i turystyki w Twardogórze"* zwiększono o kwotę 30.000,-
- zmniejszono zadanie pn.: *"Funduszu sołecki Olszówka"* o kwotę 7.177,-

3. **Przychody** nie dokonano żadnych zmian.

4. **Obsługa długu** pozostaje na niezmienionym poziomie.

5. **Przychody nie zwiększające długu** pozostają na niezmienionym poziomie.

6. **W zakresie prognozy kwoty długu** nie dokonano żadnych zmian.

7. **Rozchody budżetu** nie dokonano żadnych zmian.

8. **Wynik budżetu** – pozostaje na niezmienionym poziomie.

9. **W zakresie załącznika Nr 2 dotyczącego przedsięwzięć realizowanych w latach 2014-2020** dokonano zmiany:

9.2 w zakresie wydatków na programy, projekty lub zadania pozostałe

- usunięto zadanie pn.: *„Infrastruktura sportowa - Modernizacja boisk sportowych przyszkolnych w Grabownie Wielki , Goszczu”* - zadanie jednoroczne (zostanie zakończone 2014),
- zwiększono łączne nakłady inwestycyjne zadania pn. *"Infrastruktura sportowa - Budowa ogólnodostępnego boiska sportowego przy ulicy Jadwigi w Twardogórze"* o kwotę 384.000,- oraz limit 2016 roku o kwotę 384.000,-

Przewodniczący Rady Miejskiej

Andrzej Obiegło

**UCHWAŁA NR2014
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 2014 ROKU**

w sprawie: zasad wypłacania zryczałtowanych diet sołtysom Gminy Twardogóra.

Na podstawie art. 37b ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 594 ze zmianami),
Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:

§ 1

Sołtysom jako przewodniczącym organów wykonawczych jednostki pomocniczej gminy przysługuje miesięczna zryczałtowana dieta w wysokości:

- 1) Sołtysom Goszcza i Grabowna Wielkiego – 20% minimalnego wynagrodzenia ustalonego rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie minimalnego wynagrodzenia za pracę,
- 2) pozostałym Sołtysom – 14% minimalnego wynagrodzenia ustalonego rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie minimalnego wynagrodzenia za pracę.

§ 2

Dieta wypłacana jest na rachunek bankowy wskazany przez sołtysa do ostatniego dnia miesiąca.

§ 3

Traci moc Uchwała Nr XXI/133/04 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 31 maja 2004 roku.

§ 4

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 6

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

RADCA PRAWNY
mgr Urszula Jaszczyk

**UCHWAŁA NR2014
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 2014 ROKU**

w sprawie: rozpatrzenia skargi Szulc-Efekt Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie na działalność kierowników jednostek organizacyjnych Gminy Twardogóra.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 594 ze zmianami) oraz art. 229 pkt 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 267 ze zmianami), **Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:**

§ 1

1. Uznaje się za skargę Szulc-Efekt Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, zawartą w piśmie z dnia 25.07.2014 r., na działalność:
 - 1) Dyrektora Miejskiego Przedszkola z Oddziałem Małego Dziecka w Twardogórze;
 - 2) Dyrektora Szkoły Podstawowej nr 1 im. Polskich Noblistów w Twardogórze;
 - 3) Dyrektora Szkoły Podstawowej nr 2 im. Jana Pawła II w Twardogórze;
 - 4) Dyrektora Szkoły Podstawowej w Goszczu;
 - 5) Dyrektora Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze;
 - 6) Dyrektora Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy Twardogóra;
 - 7) Dyrektora Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Twardogórze;
 - 8) Kierownika Samodzielnego Zespołu Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze
2. Uzasadnienie stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

RADCA PRAWNY

mgr Urszula Jaszczyk

Projekt

UCHWAŁA NR 14
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 2014 ROKU

B. Lady.
16.

w sprawie: uchwalenia „Strategii Rozwoju Gminy Twardogóra na lata 2014-2020”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2013 roku poz. 594 ze zm.), Rada Miejska w Twardogórze uchwala co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się „Strategię Rozwoju Gminy Twardogóra na lata 2014-2020” stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Tracą moc Uchwała nr XLV/400/2002 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 11 kwietnia 2002 roku w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Gminy oraz Uchwała nr XXXIV/227/05 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 30 czerwca 2005 roku w sprawie zmiany uchwały nr XLV/400/2002 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 11 kwietnia 2002 roku.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 4.

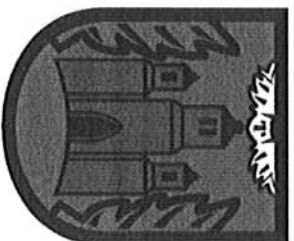
Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej
w Twardogórze

Andrzej Obiegło

RADA PRAWNY
mgr Urszula Jaszczyk

STRATEGIA ROZWOJU GMINY TWARDOGÓRA NA LATA 2014-2020

Twardogóra-Wrocław 2013

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	4
I. METODOLOGIA OPRACOWANIA STRATEGII	5
II. DIAGNOZA UKŁADU LOKALNEGO	7
II.1 Uwarunkowania ekologiczno-przestrzenne	7
II.1.1 Powierzchnia, położenie geograficzne	7
II.1.2 Środowisko przyrodnicze	10
II.1.2.1 Położenie i rzeźba terenu	10
II.1.2.2 Wody powierzchniowe	11
II.1.2.3 Wody podziemne	11
II.1.2.4 Hydrologia	12
II.1.2.5 Klimat	12
II.1.3 Ochrona środowiska	13
II.1.4 Gospodarka przestrzenna	15
II.2 Uwarunkowania społeczne	21
II.2.1 Ludność i demografia	21
II.2.2 Kultura spędzania czasu wolnego (kultura, sport i rekreacja)	28
II.2.2.1 Kultura	28
II.2.2.2 Sport i rekreacja	31
II.2.3 Oświata i wychowanie	34
II.2.4 Ochrona zdrowia	40
II.2.5 Opieka społeczna	42
II.2.6 Bezpieczeństwo publiczne	45
II.2.7 Aktywność społeczna	46
II.3 Uwarunkowania gospodarcze	50
II.3.1 Działalność gospodarcza	50
II.3.2 Turystyka	54
II.3.2.1 Miejsca noclegowe	54
II.3.2.2 Szlaki turystyczne	55
II.3.2.3 Zabijki	59
II.3.3 Rolnictwo i leśnictwo	60
II.3.3.1 Rolnictwo	60
II.3.3.2 Leśnictwo	63
II.3.4 Bezrobocie i rynek pracy	64
II.4 Infrastruktura techniczna	69
II.4.1 Sieć wodociągowa i kanalizacyjna	69
II.4.1.1 Sieć wodociągowa	69
II.4.1.2 Sieć kanalizacyjna	70
II.4.2 Zaopatrzenie w energię	71
II.4.2.1 Energia elektryczna	71
II.4.2.2 Energia ciepła	72
II.4.2.3 Gaz	73
II.4.3 Utrzymanie czystości i gospodarka odpadami	73
II.4.4 Infrastruktura transportowa	74
II.4.5 Sieci telekomunikacyjne, łączność	81
II.4.6 Mieszkalnictwo, gospodarka nieruchomościami	82
II.5 Wnioski i rekomendacje wynikające z diagnozy	83
II.5.1 Uwarunkowania ekologiczno-przestrzenne	83
II.5.2 Uwarunkowania społeczne	84
2	

II.5.3 Uwarunkowania gospodarcze	85
II.5.4 Infrastruktura techniczna	86
II.6. Badania Jakości życia w Gminie Twardogóra 2013	87
II.7. Analiza SWOT	90
III. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI WYŻSZEGO SZCZEBLA – TERYTORIALNY WYMIAR POLITYKI ROZWOJU GMINY	94
IV. KONSTRUKCJA STRATEGII ROZWOJU	99
IV.1. Misja	99
IV.2. I Cel strategiczny - Poprawa konkurencyjności gospodarczej Gminy	99
IV.2.1. Cel operacyjny I.1. Rozwój przedsiębiorczości w oparciu o wewnętrzny potencjał Gminy	99
IV.2.1. Cel operacyjny I.2. - Rozwój funkcji turystycznej Gminy Twardogóra	105
IV.3. II Cel strategiczny - Intensyfikacja działań na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców	110
IV.3.1. Cel operacyjny II.1 - Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej na terenie Gminy	110
IV.3.1. Cel operacyjny II.2. Integracja społeczności lokalnej poprzez partycypację i aktywizację mieszkańców	120
V. MONITORING, ZARZĄDZANIE I EWALUACJA	126
Bibliografia i źródła informacji	128
Spis rycin	129
Spis tabel	130
ZALĄCZNIK	132

WPROWADZENIE

Celem sformułowania strategii jest stworzenie wzorca, za pomocą którego będzie możliwe sterowanie procesem rozwoju gminy. Należy zastrzec, że każde formułowanie strategii jest również procesem, w którym biorą udział różne podmioty. Formułowanie strategii rozwoju gminy to iteracyjny proces składający się z pięciu etapów:

- wstępne przetwarzanie informacji (diagnoza)
- przetwarzanie informacji analitycznej (analiza)
- formułowanie głównych kierunków rozwoju (wizja, cele)
- formułowanie zadań strategicznych

Niniejszy dokument opracowano metodą partycypacyjno-ekspertką, która wydaje się być najbardziej optymalna dla tego typu opracowań. Łączy wiedzę ze społecznym zaangażowaniem i odpowiada na autentyczne potrzeby. Autorzy Strategii i Samorząd Twardogóry uznali bowiem, że rola społeczności lokalnej jest niezmienne istotna na każdym etapie konstruowania strategii rozwoju gminy, poprzez dzielenie się wiedzą i doświadczeniem, zbieranie informacji o gminie, dzielenie się własnymi pomysłami. W ten sposób wytwarza się integracja społeczeństwa lokalnego wokół wspólnych problemów, interesów i dalekosiężnych celów.

Zespół pracujący nad Strategią składa podjętkowania wszystkim osobom i instytucjom za zaangażowanie i wsparcie okazane na każdym etapie opracowania dokumentu. Wierząc zaś w trafność wypracowanego planu działania życzy mieszkańcom Gminy Twardogóra oraz władzom lokalnym samych sukcesów w rozwoju.

I. METODOLOGIA OPRACOWANIA STRATEGII

Strategia Rozwoju Gminy Twardogóra powstała jako wynik przeprowadzonych warsztatów strategicznych, badań ankietowych i analiz eksperckich. Zastosowana metoda opracowania jest zgodna z zasadą programowania Unii Europejskiej. Strategia jest dokumentem określającym koncepcję rozwoju oraz szczegółowy plan działań do 2020 roku. Kierunki rozwoju Gminy są zgodne ze wskazaniami zawartymi w dokumentach strategicznych województwa dolnośląskiego.

Podstawę części planistycznej stanowiły warsztaty prowadzone techniką „burzy mózgów”, w których udział wzięli przedstawiciele różnych środowisk: Rady Miejskiej, Urzędu Miasta i Gminy, przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych, mieszkańcy. Gwarantowało to możliwość spotkania osób aktywnie działających na rzecz rozwoju Gminy i dyskusji nad najlepszymi rozwiązaniami dla zidentyfikowanych problemów.

Przedkładany dokument składa się z dwóch zasadniczych części – diagnostycznej oraz strategicznej. Pierwsza część prezentuje stan gminy w obszarze ekologiczno-przestrzennym, społecznym, gospodarczym i infrastrukturalnym. Podsumowanie części diagnostycznej stanowią zarówno wnioski i rekomendacje obejmujące poszczególne sfery, jak i analiza SWOT. Stanowią one punkt wyjścia do planowania kierunków rozwoju Gminy.

Najwięcej części dokumentu jest poświęcone wizji rozwoju oraz zbioru celów strategicznych, które pozwolą twardogórskiej społeczności osiągnąć także długoterminowe scenariusze rozwoju. Cele te rozpisane zostały na poziom operacyjny oraz poziom zadań strategicznych. Uzupełnieniem dla tej części opracowania jest rozdział, dotyczący wytycznych w zakresie monitorowania strategii oraz nadzoru nad jej realizacją.

Źródłami informacji, na podstawie których powstało niniejsze opracowanie, były materiały uzyskane w Urzędzie Miasta i Gminy Twardogóra, Głównym Urzędzie Statystycznym (Banku Danych Lokalnych), w wyniku spotkań (wywiadów z osobami reprezentującymi jednostki organizacyjne Gminy), a także warsztatów z liderami lokalnymi.

W ramach prac nad dokumentem na przełomie września i listopada 2013 roku odbyło się w sumie sześć warsztatów otwartych w Grabownie Wielkim, Goszczu i Twardogórze. Warsztaty miały na celu wspólne opracowanie części analizy strategicznej SWOT – słabych i mocnych stron Gminy, wypracowanie wizji Gminy na najbliższe lata oraz wytyczenie głównych, preferowanych kierunków rozwoju. W każdym ze spotkań uczestniczyło po ok. 30 osób. Jednocześnie uruchomiono stronę internetową stanowiącą narzędzie kontaktu autorów

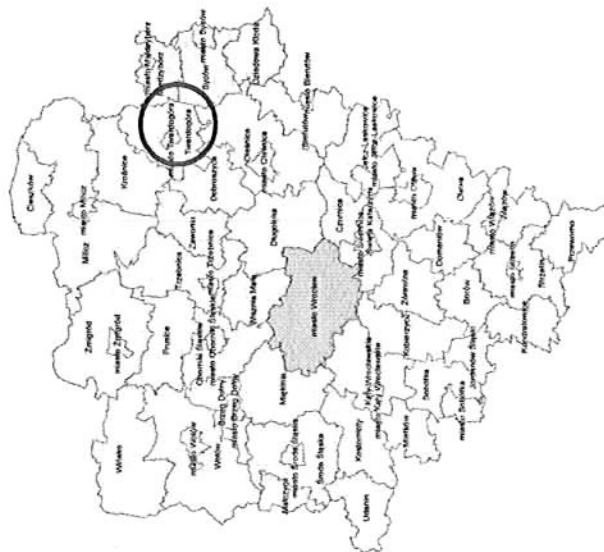
Strategii z mieszkańcami. Na stronie prezentowane były aktualne efekty prac a mieszkańcy Gminy Twardogóra mogli drogą elektroniczną zgłaszać uwagi do każdego z etapów prac. Powstało w ten sposób dodatkowe narzędzie konsultacji społecznych całego procesu tworzenia dokumentu Strategii.

II. DIAGNOZA UKŁADU LOKALNEGO

III.1 Uwarunkowania ekologiczno-przestrzenne

III.1.1 Powierzchnia, położenie geograficzne

Gmina Twardogóra położona jest w północno-wschodniej części województwa dolnośląskiego, w Powiecie Oleśnickim, w odległości 45 km od Wrocławia.

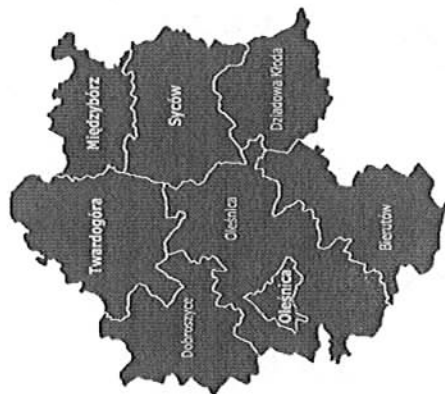
Ryc. 1. Położenie Gminy Twardogóra

Źródło: www.wroclaw.pl

Twardogóra jest gminą wiejsko-miejską, o powierzchni 167,86 km², w skład której wchodzi łącznie 37 miejscowości, w tym 18 sołectw. Miasto Twardogóra, pełniące funkcję ośrodka administracyjnego Gminy, jest położone w odległości 22 km od miasta Oleśnica, 28 km od miasta Milicz i 47 km od miasta Wrocławia.

Gmina Twardogóra graniczy:

- z gminą Krośnice (powiat milicki),
- z gminą Sośnice (powiat ostrowski, województwo wielkopolskie),
- z gminą Dobroszyce (powiat oleśnicki),
- z gminą Oleśnica (powiat oleśnicki),
- z gminą Syców (powiat oleśnicki),
- z gminą Międzybórz (powiat oleśnicki).

Ryc. 2. Gmina Twardogóra na tle Powiatu Oleśnickiego

Źródło: <http://www.gminy.pl>

W skład sieci osadniczej Gminy wchodzi miasto Twardogóra oraz pozostałych 36 miejscowości, w tym 18 sołectw (tab.1).

Tabela 1. Sołectwa i miejscowości w Gminie Twardogóra

L.p.	Sołectwo	Powierzchnia (km ²)	Miejscowości wchodzące w skład sołectwa
1.	Bukowina	3,57	
2.	Chełstów	10,53	
3.	Chełstówek	5,62	
4.	Dąbrowa	5,81	
5.	Domasławice	12,07	Czworka

6.	Dragów	6,22	Dragówec, Zakrzew
7.	Drogowice	7,57	
8.	Drozdęcun	6,40	Grabek, Pajeczak, Byłan
9.	Gola Wielka	7,30	
10.	Goszcz	17,41	Kuznia Goszczanka, Szczodrak, Tronka
11.	Grabowo Małe	12,31	Brodowice
12.	Grabowo Wielkie	21,19	
13.	Lazisko	10,17	Pieroby, Brzezina, Jeziuro
14.	Moszyce	8,64	Wenclka
15.	Nowa Wieś Goszczanka	8,00	Swiminy
16.	Olszówka	8,31	Gola Mała, Trzy Chwałopy
17.	Sapieżyce	2,89	
18.	Sosnowka	5,57	

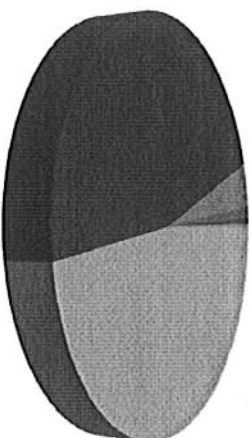
Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

Tabela 2. Wykorzystanie terenu w Gminie Twardogóra

Tereny	Powierzchnia (km ²)
Powierzchnia gminy łączne	167,86
Tereny użytkowane rolniczo łącznie w tym	80,21
-grunt, orne	50,87
-użytki zielone	20,56
Tereny pod budownictwo mieszkaniowe	
-indywidualne	0,90
-wielorodzinne	
Tereny pod inwestycje	0,44
Tereny/ lasów	78,08
Tereny/ wód otwartych	6,50
Pozostałe (nieużytki, inne)	b.d.

Źródło: Urząd Gminy Twardogóra

- Tereny użytkowane rolniczo
 ■ Tereny wód otwartych
 ■ Tereny pod budownictwo mieszkaniowe
 ■ Tereny pod inwestycje
 ■ Tereny lasów
 ■ Pozostałe (nieużytki, inne)

Ryc. 3. Wykorzystanie terenu Gminy Twardogóra

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

II.1.2 Śródotwisko przyrodnicze

II.1.2.1 Położenie i rzeźba terenu

Według fizyczno-geograficznej regionalizacji Polski, gmina Twardogóra jest położona w kilku mezoregionach:

- Kotlina Miłicka,
- Wzgórze Trzebnickie,
- Wzgórze Twardogórskie,
- Pradolina Wrocławska.

Wzgórze Trzebnickie i Wzgórze Twardogórskie mają charakter wału morenowego o orientacji W - E. Wał morenowy stanowi wododział między zlewnią rzeki Widawy i Baryczy. Powierzchnia wału jest połączona z lokalnymi kulminacjami i całym szeregiem niewielkich dolin o charakterze niekwałowym. Najwyższe wzniesienia mają wartość 267,6 m n.p.m. Spadki terenu różnicowane od 2 do 8%. Na południe od wzniesień występuje rozległa powierzchnia nieznacznie opadająca w kierunku południowym. Są to głównie pola sandrowe lub powierzchnia wysoczyzny morenowej płaskiej.

Kotlina Miłicka posiada charakter obniżenia o płaskim dnie, które stanowi efekt akumulacji rzecznej. W dnie doliny znajdują się liczne stawy, a rzeźbę terenu miejscami urozmaicają niewielkie wydmy. Są to najmniej położone tereny na poziomie ok. 123,00 m n.p.m.

Głębsze podłoże terenu stanowią utwory triasowe, wykształcone w postaci łków, żółupków i dolomitów. Utwory te są przykryte warstwą osadów trzeciorzędowych miocenu pliocenu. Utwory trzeciorzędowe w obrębie wzgórz morenowych zostały silnie sfaldowane, tworząc fałdy, ugięcia a nawet uskoki. Zaburzenia te powstały jako efekt glaciektioniki. Iły jeziorne trzeciorzędowe, miejscami, zwłaszcza w rejonie Grabowna, występują bezpośrednio pod warstwą gleby, na pozostałej powierzchni są przykryte młodszymi osadami czwartorzędowymi.

Wymienione utwory czwartorzędowe występują w formie płatów o zmiennym zasięgu i różnicowanej miąższości. Piaski i żwiry pleistocenic występują głównie w części południowej i północnej gminy. Utwory holocenic występują jedynie w większych dolinach i nie posiadają większej miąższości.

Jako surowce budowlane piaski i żwiry nie posiadają większego znaczenia przemysłowego z uwagi na niewielki zasięg złóż, małą miąższość oraz często płytki poziom

wody gruntowej. Iły w tym rejonie są eksploatowane i przerabiane na wyroby cienkościenne i cegłę budowlaną. Szczegółowy wykaz złóż zarejestrowanych lub udokumentowanych podano w dalszej części opisu Studium.

Budowa geologiczna terenów pod względem ich przydatności pod zabudowę jest zmienna. W poziomie fundamentowania występują iły trzeciorzędowe, żwiry, piaski i gliny o różnym zagęszczeniu.

Gruntami o największej nośności są piaski i żwiry plejstoceniowe. Mniejszą nośność posiadają piaski i żwiry rzeczne. Gliny uplastyczniają się pod wpływem zawilgocenia i przenoszą mniejsze obciążenia. Iły są gruntami o zmiennej nośności, posiadają tendencję do pęcznienia pod wpływem zawilgocenia. Nieprzydatne jako grunty budowlane są mady rzeczne.

II.1.2.2 Wody powierzchniowe

Gmina Twardogóra jest położona w całości w dorzeczu Odry. Wzgórze Twardogórskie i Wzgórze Trzebnickie stanowią wododział pomiędzy zlewniami rzeki Widawy i Baryczy. Większe cieką wpływające do Baryczy to: Prądnia, Skorynia i Czarny Rów. Do rzeki Widawy wpływają: Oleśniczanka i Potok Boguszycki. Strumienie biorą swój początek ze Wzgórz Twardogórskich. Część cieków ma charakter cieków okresowych odprowadzających wody jedynie po roztopach i obfitych opadach atmosferycznych. W północnej części gminy na płaskich obszarach równiny akumulacji rzecznej istnieje szereg stawów hodowlanych. Stawy te powstały sztucznie z dawnych małych jezior. Jeszcze z czasów średniowiecznych. Część nieczynnych wyrobisk jest zalana przez przedostające się wody gruntowe i opadowe. W północnej części gminy, na obrzeżach stawów, występują liczne podmokłości. Dla wód powierzchniowych na terenie zlewni Baryczy zakładana jest docelowo I klasa czystości.

II.1.2.3 Wody podziemne

Wody gruntowe występują na różnych głębokościach - w obniżeniach dolinnych i w miejscach gdzie płytko, pod warstwą piasków, występują trudno przepuszczalne warstwy iłu. Na pozostałym terenie woda gruntowa występuje najczęściej płytko na głębokości 1-3 m, lokalnie głębiej. W miejscach występowania gruntów trudno przepuszczalnych od powierzchni, woda gruntowa występuje najczęściej okresowo w postaci sążeń na różnych głębokościach. Iły występujące bezpośrednio pod glebą tworzą podłoże praktycznie

nieprzepuszczalne, co powoduje, że woda opadowa często, zwłaszcza na terenach płaskich, okresowo stagnuje w glebie.

II.1.2.4 Hydrologia

Na terenie gminy występują dwa piętra (poziomy) wodonośne:

- czwartorzędowy,
- trzeciorzędowy.

Poziom czwartorzędowy to piaski i żwiry wodnolodowcowe, występujące na utworach trzeciorzędu, na glinach morenowych lub wśród glin morenowych. Poziom ten wykazuje znaczne zróżnicowanie wydajności, które ma głównie miejsce w obrębie terenów glacyktonicznie zaburzonych. Z pojedynczych otworów wiertniczych można osiągnąć zmienną wydajność, stwierdzono otwory negatywne, jak również otwory o wydajności ok. 20 m³/godz.

Poziom trzeciorzędowy to piaszczyste przewarstwienia wśród iłów. Poziom ten często składa się z kilku przewarstwień piasków, których większość jest niewielka co powoduje, że wydajność jest również mała, często w granicach ok. 1 m³/godz.

II.1.2.5 Klimat

Gmina Twardogóra, wg rejonizacji rolniczo-klimatycznej R. Gumńskiego, zalicza się do X dzielnicy rolniczo - klimatycznej-łódzkiej, charakteryzującej się następującymi parametrami:

- średnia temperatura roczna 7,7 stopnia
- średnia temperatura stycznia minus 1,7 stopnia
- średnia temperatura lipca 17,4 stopnia
- ilość opadu w roku 576 mm
- długość okresu wegetacyjnego 210-220 dni
- ilość dni mroźnych 30-50 dni

Pokrywa śnieżna zalega około 50 dni. Na całym obszarze występuje przewaga wiatrów zachodnich i północno-zachodnich. Wzgórze Twardogórskie mają korzystne warunki klimatu lokalnego. Tereny te są w przewadze dobrze nasłonecznione, wolne od zastoisk zimnych mas powietrza, dobrze przewietrzane. Kotlina Miłicka posiada okresowo niekorzystne warunki klimatu lokalnego. Składa się na to występowanie, zwłaszcza jesienią, niekorzystnych

warunków termiczno-wilgotnościowych. Często występują mgły radiacyjne, przy wysokiej wilgotności powietrza i pojawiają się przysługujące przymrozki.¹

11.1.3 Ochrona środowiska

Obszar Gminy położony jest wśród Wzgórz Twardogórskich (fragment Wzgórz Trzebnickich), należących do makroregionu Wątu Trzebnickiego. Teren najbardziej urozmaicony wraz z punktami widokowymi znajduje się między Gołą Wielką i Chełstowem.

Północną część obszaru Gminy wchodzi w skład **Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”**, w tym kompleks liczących stawów. Obszar ten, będący unikatem na skalę światową, powstał w 1996 r. w celu objęcia ochroną najcenniejszych, obok doliny Odry, fragmentów środowiska przyrodniczego, zachowania mało zmienionych ekosystemów wodno-błotnych i leśnych oraz ich cennej orniofauny oraz ochrony ekosystemów stawowych przed parcelacją i prywatyzacją stawów. Wchodzący w skład Parku rezerwat „Stawy Milickie” znalazł się m.in. w programie ONZ jako jeden z 13 najcenniejszych obszarów wodnych na świecie. Całkowita powierzchnia parku wynosi 87040 ha, w tym 3500 ha w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Olesnica Śl. Pozostała część znajduje się w Nadleśnictwie Żmigród i Milicz. W obrębie gminy Twardogóra znajduje się jedynie niewielki, południowo-zachodni fragment tego parku krajobrazowego, jednak samo jego istnienie zdecydowało o krajobrazie na tym obszarze. Liczne tereny leśne oraz stawy w pobliżu miejscowości Drożdżęcina i Poręby stanowią atrakcję przyrodniczą najwyższej jakości. Pniactwo wodne, w dużym stopniu porównywalne z tym, które odwiedza wody rezerwatu, a także niedoparte wrzawienie pełnej naturalności tych obszarów sprawiają, że nadają się one znakomicie do stawiania pierwszych kroków w zachwycającym i jednocześnie zaskakującym świecie przyrody. Koło miejscowości Olszówka znajdują się dwa zbiorniki wodne, których obficie porośnięte trzciną brzozy, zapewniają doskonałe schronienie licznym w tym rejonie ptakom wodnym. Miejsce to jest szczególnie interesujące dla amatorów zafascynowanych podglądaniem życia ptaków.

Ponadto na terenie gminy wytyczone są **Obszary NATURA 2000**:

Leśne stawki koło Goszcza PLH020101. W pobliżu Goszcza znajduje się wyznaczony obszar, położony na skraju większego kompleksu leśnego, zlokalizowany w dolinie bezimiennego potoku, na którym założono kilka stawów rybnych wielkości ok. 0,5 ha.

¹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, 2007r.

Obejmuje także piaszczyste skarpy, tworzące brzozy strumienia. Zajmuje on powierzchnię 111,9 ha. Piaszczyste skarpy porośnięte są głównie przez monokulturowe drzewostany sosnowe. Jedynie wzdłuż koryta potoku wykształcone są niewielkie powierzchnie zbiorowisk łęgowych. Obszar jest podstawowym obecnie miejscem reintrodukcji żółwia błotnego *Emys orbicularis* na Dolnym Śląsku. Stanowi uzupełnienie łuki w rozmieszczeniu czworonożnika nieparnika. Fauna ssaków ujętych w II Załączniku Dyrektywy Siedliskowej reprezentowana jest przez wydrę *Lutra lutra*, która zasiedla zarówno sam potok jak i zasilane jego wodami stawy rybne.²

Ostoja nad Baryczą PLH020041. Obszar obejmuje rozległe bagienne obniżenie doliny Baryczy. Południowo-zachodnie części obszaru znajdują się na terenie Gminy Twardogóra i są to zalesione morenowe Wzgórz Twardogórskie z najwyższym wzniesieniem - Wzgórzem Joanny (219 m n.p.m.), dominującym nad szeroką i płaską doliną Baryczy. O specyfice terenu decyduje bogata sieć hydrograficzna z licznymi kanałami, naturalnymi i sztucznymi ciekami wodnymi, stawami i mokradłami. W pobliżu cieków wodnych zachowały się cenne fragmenty łągów i olsów, a na wyżej położonych terenach - cenne buczyny i grądy. Uboższe siedliska porastają bory sosnowe i bory mieszane. Powierzchnia gminy Twardogóra objęta ostoją łąsią wynosi 1166,9 ha.

Na terenie Gminy Twardogóra znajduje się **Rezerwat „Torfowisko koło Grabowna Wielkiego”**. W skład rezerwatu wchodzi 3 torfowiska bezodpływowe, położone blisko siebie między Grabownem Wielkim i Twardogórą, w odrębnych zagłębieniach terenu. Torfowiska powstały w okresie preborealnym. Miąższość torfu wynosi około 4 m. Rezerwat częściowy „Torfowisko koło Grabowna” został powołany w celu zachowania torfowiska o interesującej roślinności i stratygrafii. Ma on powierzchnię 4,22 ha. Charakteryzuje się występowaniem rzadkich gatunków roślin, takich jak: bagno zwyczajne, gwiazdnica bagienna, kalina korolowa, widłak jałowcowaty. Zadaniem jego jest ochrona zbiorowisk roślinnych występujących na torfowiskach śródlądowych.

² <http://obszary.natura2000.pl>

Pomniki przyrody:

Dwa głązy narzutowe - miejscowość: Gola Wielka. Lokalizacja: na poboczu drogi gminnej (utwardzonej) w części wschodniej wsi, w kierunku Leśniczówki, na łuku drogi w odległości około 30 metrów od granicy lasu

Drzewa - pomniki przyrody na terenie Nadleśnictwa Oleśnica:

- dąb o obwodzie 914 cm - obszar leśny Goszcz, Leśnictwo Szczodre,
- dąb o obwodzie ok. 642 cm w drzewostanie w obrębie leśnym Oleśnica - Leśnictwo Szczodre.

II.1.4 Gospodarka przestrzenna

Gmina Twardogóra dysponuje dużym potencjałem sprzyjającym rozwojowi usług przede wszystkim w zakresie turystyki i rekreacji, zarówno krótkoterminowej (weekendowej) jak i długoterminowej. Atrakcyjne walory przyrodnicze – krajobrazowe stanowią dobre warunki do takiego właśnie rozwoju. Również położenie Gminy, z dala od zainwestowania przemysłowego, podkreśla dużą wartość walorów przyrodniczo – krajobrazowych. Główny kierunek zmian w zagospodarowaniu przestrzennym terenów uzależniony jest w dużej mierze od zmian na rynku pracy, od stopnia realizacji założonych celów strategicznych, jak również napływu ludności na teren gminy z zewnątrz, głównie z miasta Wrocławia.

Stan ładu przestrzennego na terenie gminy Twardogóra nie budzi większych zastrzeżeń. Rozproszenie zabudowy, głównie o charakterze mieszkaniowo – rekreacyjnym, występuje w części południowej i północnej gminy i nawiązuje do lokalnych tradycji zabudowy siedliskowej. Nie wpływa ono na degradację środowiska, w tym krajobrazu kulturowego. Na pozostałym obszarze zabudowa tworzy w miarę zwarte struktury osadnicze.

Gmina Twardogóra dysponuje dokumentem pt. "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Twardogóra", w którym ustalono wytyczne modernizacji, rozbudowy i budowy infrastruktury technicznej na obszarze Gminy. W dokumencie mowa jest m.in. o:

- konieczności rozbudowy i przebudowy istniejącej sieci wodociągowej na obszarze gminy, dla zaopatrzenia w wodę na cele bytowe, gospodarcze i przeciwpożarowe;
- konieczności budowy komunalnej sieci kanalizacji sanitarnej, grawitacyjno ciśnieniowej, z odprowadzeniem ścieków do istniejącej oczyszczalni w Twardogórze oraz planowanej oczyszczalni w Kuźni Goszczańskiej;

- dla terenów mieszkaniowych z ekstensywną zabudową jednorodzinną i rekreacyjną, oznaczonych w studium ME, oraz terenów rekreacji indywidualnej z zabudową letniskową, dopuszcza się odprowadzenie ścieków bytowych do indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków na warunkach określonych w przepisach odrębnych;
- konieczności rozbudowy istniejącej sieci energetycznej średniego i niskiego napięcia, oraz budowę niezbędnych stacji transformatorowo-rozdzielczych dla zaopatrzenia w energię elektryczną terenów planowanych pod zabudowę i komunikację;
- konieczności rozbudowy i budowy nowej sieci gazowej na obszarze, dla zaopatrzenia w gaz terenów zabudowanych istniejących i planowanych pod zabudowę;
- dopuszczeniu budowy obiektów i montażu urządzeń dla wykorzystania alternatywnych źródeł energii, w tym energii słonecznej i geotermalnej, o ile nie wpłynie to negatywnie na stan środowiska przyrodniczego, a w szczególności na gatunki ptaków, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, oraz będzie zgodne z warunkami ochrony konserwatorskiej obiektów i obszarów zabytkowych;
- planowanej rozbudowie istniejącej sieci telekomunikacyjnej dla obsługi terenów planowanych pod zabudowę i komunikację.

Dla terenów nie przeznaczonych pod zainwestowanie, ustalono dwie zasadnicze kategorie użytkowania: grunty rolne - stanowiące obszar rolniczej przestrzeni produkcyjnej (wzrost grunty leśne i związane z gospodarką leśną).

Studium ustala również główne kierunki w zakresie utrzymania i rozwoju infrastruktury technicznej i komunikacji, poprzez wskazanie przebiegu głównych dróg (wraz z rezerwą na obejście drogą wojewódzką miasta) oraz korytarzy infrastruktury technicznej i terenów urządzeń tej infrastruktury (np. składowisko odpadów).

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego zostały sporządzone dla całości bądź dla części obrębów (tab. 3) w łącznej liczbie 43. Powierzchnia objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wynosi 484 ha, co stanowi zaledwie niecałe 3% ogółu powierzchni gminy.

Tabela 3. Wykaz uchwał Rady Miejskiej w Twardogórze w sprawie uchwalenia planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Twardogóra.

L.p.	Nazwa planu	Uchwały Rady Miejskiej w Twardogórze	Data uchwalenia	Opublikowanie uchwały
1	plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Twardogóra dla działki nr 108/4 we wsi Bukowina	XLII/272/97	29.08.1997r.	Dziennik Urzędowy Województwa 14, poz.139, 20.11.1997r.
2	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki nr 120 AM I obręb Cielosławice położony na terenie gminy Twardogóra	XV/120/99	30.09.1999r.	Dziennik Urzędowy Województwa 12, poz.210, 2000r.
3	plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Twardogóra dla obszaru 33/9 Chłostów, 6 Chłostów, 230/4 Górz, 86/6, 86/7 Łaziska, 34/3, 34/4 Masyne, 33/11, 33/12 Masyne, 13/1, 13/2 AM I Twardogóra, obszar położony w Dągoszowicach - Sosnowka.	XXXVII/235/97	25.04.1997r.	Dziennik Urzędowy Województwa 9, poz.89, 18.07.1997r.
4	plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego obejmujący obszar działki nr ew. 62/11 i 62/12 we wsi Sosnowka na terenie gminy Twardogóra	XLII/274/97	29.08.1997r.	Dziennik Urzędowy Województwa 14, poz.141, 20.11.1997r.
5	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Twardogóra dz. nr ew. 117/6, 117/8, 117/9 AM 2 Sosnowka	XVII/142/99	26.11.1999r.	Dziennik Urzędowy Województwa 12, poz.217, 11.04.2000r.
6	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działek w kwartale zamkniętym ulicami Akacjowa, Polna, Sportowa, Dąbowa w Twardogórze	XXX/285/2000	20.12.2000r.	Dziennik Urzędowy Województwa 13, 02.2001r.
7	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Twardogóra dla działki nr 131/10, 131/9, 129/41, 129/42, 129/43, 134/4, 126/4, 132/4, 126/3 AM I obręb Dągoszowice	XXX/286/2000	20.12.2000r.	Dziennik Urzędowy Województwa 16, poz.152, 05.03.2001r.
8	zagospodarowanie przestrzennego miasta i gminy Twardogóra dz. nr ew. 62/18, 62/16 AM I obręb Sosnowka	XVII/141/99	26.11.1999r.	Dziennik Urzędowy Województwa 12, poz.216, 11.04.2000r.
9	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący zachodni obszar Grabowna Wielkiego (AM I) w gminie Twardogóra	XXVII/236/2000	08.09.2000r.	Dziennik Urzędowy Województwa 46, poz.732, 20.11.2000r.
10	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego we wsi Grabowno Wielkie dz. nr 134/3 grama Twardogóra	XVII/143/99	26.11.1999r.	Dziennik Urzędowy Województwa 12, poz.218, 11.04.2000r.
11	plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Twardogóra dla działki nr 257/1 we wsi Górzec	XLII/273/97	29.08.1997r.	Dziennik Urzędowy Województwa 14, poz.140, 20.11.1997r.

12	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dz. nr 282 i 284/AM 3 położonych w obrębie Grabowno Małe, gmina Twardogóra	XL/73/99	30.04.1999r.	Dziennik Urzędowy Województwa 26, poz.1212, 06.10.1999r.
13	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki nr 3/1, 3/2, 3/3 AM o obręb Twardogóra	XVII/13/1999	29.10.1999r.	Dziennik Urzędowy Województwa 12, poz.215, 11.04.2000r.
14	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki nr 274/1 AM 3 obręb Górzec, gmina Twardogóra	L/355/98	15.05.1998r.	Dziennik Urzędowy Województwa 11, poz.109, 14.08.1998r.
15	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części działki nr ew. 155/1 i 155/2 w obrębie wsi Sadziszewo, gmina Twardogóra	XLVI/322/98	12.02.1998r.	Dziennik Urzędowy Województwa 8, poz.74, 08.06.1998r.
16	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki nr 33/13 AM I obręb Moszyce, gmina Twardogóra	XLVIII/326/98	27.05.1998r.	Dziennik Urzędowy Województwa 8, poz.75, 08.06.1998r.
17	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki nr 13/1 AM 22 obręb Twardogóra	XLVIII/327/98	27.05.1998r.	Dziennik Urzędowy Województwa 8, poz.76, 08.06.1998r.
18	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki nr 30 AM 13 obręb Twardogóra	XLVIII/329/98	27.05.1998r.	Dziennik Urzędowy Województwa 8, poz.78, 08.06.1998r.
19	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki nr 1/6 i 1/7 obręb Sadziszewo	XLVIII/328/98	27.05.1998r.	Dziennik Urzędowy Województwa 8, poz.77, 08.06.1998r.
20	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki nr 17/4 i 18 AM 1 obręb Moszyce, gmina Twardogóra	L/354/98	15.05.1998r.	Dziennik Urzędowy Województwa 11, poz.108, 14.08.1998r.
21	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki nr 50/3 i 50/6 AM 1 obręb Sadziszewo, gmina Twardogóra	VII/31/99	29.01.1999r.	Dziennik Urzędowy Województwa 24, poz.1072, 1999r.
22	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki nr 100/5 AM 3 obręb Górzec, gmina Twardogóra	VII/29/99	29.01.1999r.	Dziennik Urzędowy Województwa 24, poz.1096, 09.09.1999r.
23	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dz. nr 93 i 1100/1 Dągoszowice, gmina Twardogóra	XXXIX/256/97 zmiana XLII/273/97 z 29.08.1997r.	19.06.1997r.	Dziennik Urzędowy Województwa 13, poz.127, 19.06.1997r.
24	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Twardogóra, Górzec 130/1	XL/268/97	11.07.1997r.	Dziennik Urzędowy Województwa 13, poz.128, 20.10.1997r.
25	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla działki nr 239/1, 239/2, 239/3, 238, 260, 565 AM 3 w Górzcu, gmina Twardogóra	XXIII/11/1996	19.01.1996r.	Dziennik Urzędowy Województwa 2, poz.22, 08.03.1996r.

26	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu działek nr 52/1, 52/2, 56/3, 56/4, 56/5, 56/6, 56/7, 57, 58, 59, 60, 149, 150, 151/1, 152/1, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159/2 i części dr 168, 23 położonych we wsi Grabowo Wielkie, oraz działek nr 170, 172, 173 i 174 położonych we wsi Grabowo Małe	XLIX/423/2002	30.08.2002r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 215, poz. 2951, 11.10.2002r.
27	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru działki nr 169/2 AM 2 w obrębie Moszyce na terenie gminy Twardogóra	V/27/2003	20.02.2003r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 51, poz. 1195, 05.05.2003r.
28	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu działki nr 59/1 położonej w obrębie Sosnowka	V/28/2003	20.02.2003r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 51, poz. 1196, 05.05.2003r.
29	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu działek nr 59/4 i 62/21 położonych w obrębie Sosnowka	V/29/2003	20.02.2003r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 51, poz. 1197, 05.05.2003r.
30	zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu działki nr 129/38 AM 1 w obrębie Drogoszowice, gmina Twardogóra	XLVIII/340/06	19.10.2006r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 2, poz. 5, 05.01.2007r.
31	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu działek nr 1/4/1, 117/6, 117/8, 117/10, 117/12, 117/13, 117/14, 117/17, 117/18, 117/20, 117/21 AM 2 położonych w obrębie Sosnowka, gmina Twardogóra	V/30/07	22.02.2007r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 90, poz. 1035, 06.04.2007r.
32	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębach Gószcz i Moszyce w gminie Twardogóra	XIV/86/07	23.11.2007r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 10, poz. 152, 17.01.2008r.
33	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie Gószcz w gminie Twardogóra	XVII/118/08	15.02.2008r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 127, poz. 1501, 08.05.2008r.
34	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie Gószcz, Rynek, Ratuszowa, Krowka	XVIII/129/08	28.03.2008r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 127, poz. 1502, 08.05.2008r.
35	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu działki nr 2 AM 10 położonej w obrębie Twardogóra	XXXIII/230/09	04.09.2009r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 169, poz. 3081, 07.10.2009r.
36	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie Grabowo Małe	XXXIII/231/09	04.09.2009r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 169, poz. 3082, 07.10.2009r.
37	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu działek nr 55/4, 55/5, 55/6 AM 1 położonych w obrębie Chładowek, gmina Twardogóra	XLIV/306/2010	09.09.2010r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 19, poz. 242, 26.01.2011r.

38	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu działek nr 184/11, 184/12, 184/13, 184/14, 184/15, 184/16, 184/17 AM 1 położonych w obrębie Moszyce	VII.32.2011	31.03.2011r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 143, poz. 2396, 08.07.2011r.
39	zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu działki nr 351/2, AM-1, położonej w obrębie Drogoszowice	VII.31.2011	31.03.2011r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 150, poz. 2566, 18.07.2011r.
40	zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu działki nr 131/13 AM 1 położonej w obrębie Drogoszowice	XVI.99.2012	09.02.2012r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego, poz. 2050, 08.06.2012r.
41	zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu działek nr 184/11, 184/12, 184/13, 184/14, 184/15, 184/16, 184/17 AM 1 położonych w obrębie Moszyce	XX.142.2012	06.09.2012r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego, poz. 3394, 10.10.2012r.
42	zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu działki nr 351/2, AM-1, położonej w obrębie Drogoszowice	XX.141.2012	06.09.2012r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego, poz. 5041, 21.12.2012r.
43	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w obrębie Twardogóra	XX.140.2012	06.09.2012r.	Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego, rocznik 2013, poz. 143, 09.01.2013r.

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

Gmina opracowuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części: obrębów Drogoszowice (pow. ok. 2 ha) z przeznaczeniem na ekstensywną zabudowę mieszkaniową i rekreacyjną, dla części obrębu Dąbrowa (ok. 468 ha) i dla części obrębu Grabowr: Wielkie (ok. 743,96 ha) dla terenów niezabudowanych.

W kolejnych latach Gmina Twardogóra planuje sporządzenie mpzp zgodnie z: ocelową listą sporządzania kolejnych miejscowych planów, przedstawioną w analizie zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Twardogóra w latach 2010-2014. Na chwilę obecną brak jest jednak środków na realizację tego zadania.

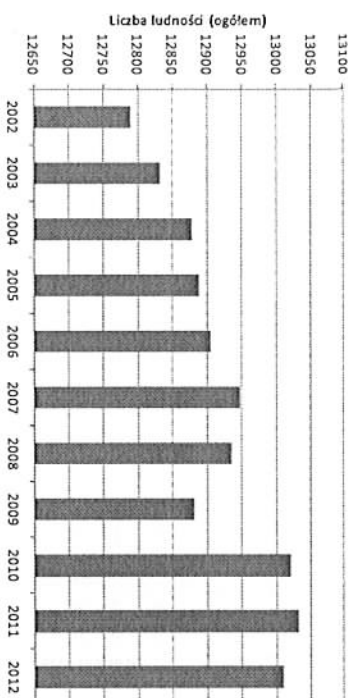
Jeżeli chodzi o zagospodarowanie terenu pod przemysł, Gmina dysponuje dwoma kompleksami terenów w Chładowku przy drodze wojewódzkiej, w ramach obszaru Walbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (WSSE), o łącznej powierzchni 4,39 ha. Powierzchnia pierwszej działki: 2,40 ha, przeznaczenie: wg studium tereny pod UP: produkcja, składy i aktywność gospodarcza. Druga działka, o powierzchni 1,99 ha, przeznaczenie: wg studium tereny pod UP: produkcja, składy i aktywność gospodarcza. Ponadto Gmina jest w posiadaniu mpzp pod działalność przemysłowo – usługową pomiędzy

Goszczerz i Moszycami (tereny przywodne, ok. 36 ha). Działalność przemysłowo – usługowa przewidziana w mpzp jest także w Grabownie Wielkim.

II.2 Uwarunkowania społeczne

II.2.1 Ludność i demografia

Analizę potencjału ludnościowego Gminy Twardogóra rozpocząć należy od określenia liczby ludności i jej zmian na przestrzeni ostatnich lat. Zgodnie z informacjami Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Gmina Twardogóra na dzień 31 grudnia 2012 r. liczyła 13010 mieszkańców (Ryc. 4).

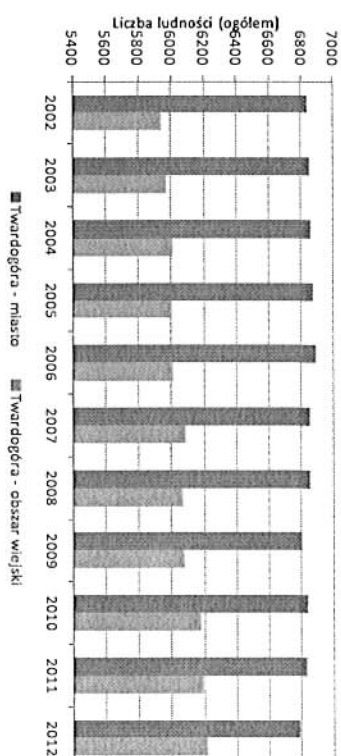

Ryc. 4. Ludność Gminy Twardogóra

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

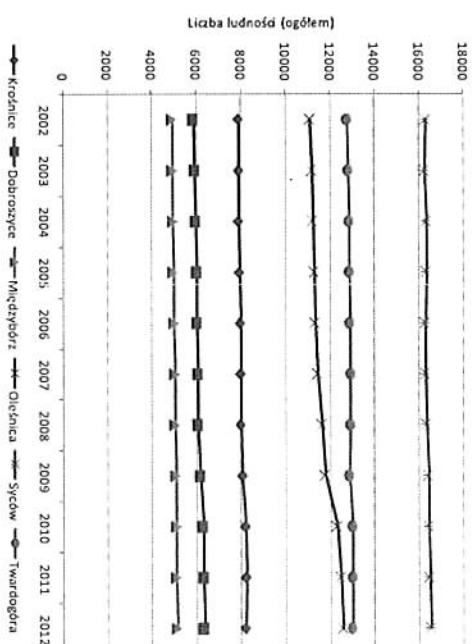
Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat nastąpił niewielki wzrost mieszkańców, o niespełna 2%. Największy spadek Gmina zanotowała w 2009 roku, kiedy to liczyła tylko 12882 mieszkańców.

Większa część mieszkańców Gminy to mieszkańcy miasta, natomiast na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat widać spadek liczby osób zamieszkujących miasto na rzecz ludności zamieszkującej tereny wiejskie Gminy. W 2012 roku w porównaniu z rokiem 2002 nastąpił transfer o 4,6% (ryc.5).

Ryc. 5. Ludność Gminy Twardogóra według miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

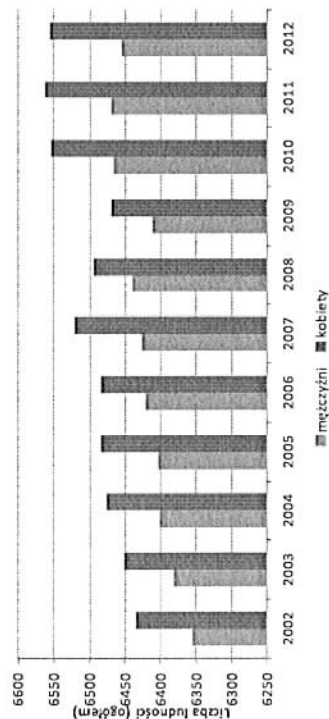
Ryc. 6. Ludność Gminy Twardogóra i gmin sąsiednich.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

Gdy porównamy Gminę Twardogóra z sąsiednimi gminami można zauważyć, że podobne tendencje wzrostowe liczby ludności dotyczą również ich. Porównywalnie do Twardogóry zyskuje mieszkańców Syców, po około 4% w stosunku do 2002 roku wzrosła liczba

mieszkańców gmin Krośnice i Międzybórz, o 8% Gminy Dobroszyce, najwięcej mieszkańców w ciągu ostatnich 10 lat zyskała Oleśnica (13%) (ryc. 6).

W Gminie Twardogóra, przez cały analizowany okres, utrzymuje się przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn (ryc. 7).

Ryc. 7. Ludność Gminy Twardogóra według płci

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

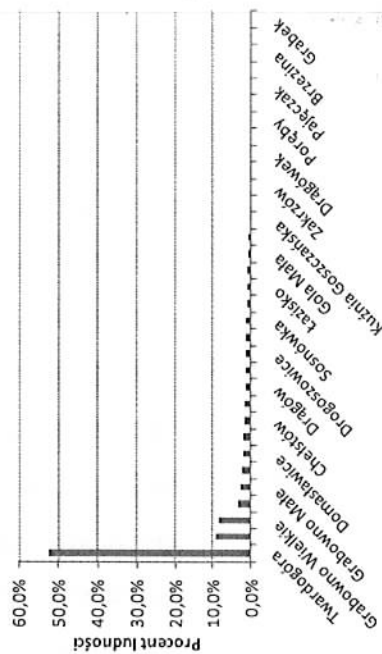
Ponad 52% ludności Gminy zamieszkuje miasto Twardogóra, w kolejnej pod względem liczebności miejscowości, Goszcz, ponad 9% a w Grabownie Wielkim – 8,2%. Pozostałe 30% zaludnia mniejsze miejscowości Gminy. Tendencja ta utrzymuje się w całym analizowanym okresie (tab. 4) (Ryc. 8).

Tabela 4. Liczba ludności w podziale na miejscowości.

L.p.	Miejscowość	2010	2011	2012
1	Twardogóra	6833	6817	6817
2	Biedzan	15	15	15
3	Brodowiec	36	35	35
4	Brezina	17	18	18
5	Bukowinka	135	133	133
6	Chełstów	244	243	243
7	Chełstówek	262	267	267
8	Czwarka	50	51	51
9	Dąbrowa	155	162	162
10	Domasławice	276	272	272
11	Dragów	188	188	188
12	Dragówek	41	41	41
13	Drogoszewice	163	164	164

14	Drożdżycin	23	23	23
15	Góla Mała	68	66	66
16	Góla Wielka	108	112	112
17	Goszcz	1210	1199	1199
18	Grabek	5	5	5
29	Grabowin Małe	377	379	379
20	Grabowin Wielkie	1091	1067	1067
21	Kuznia Goszczanska	51	52	52
22	Luzisko	125	124	124
23	Moszyce	466	480	480
24	Nowa Wieś Goszczanska	300	306	306
25	Olszówka	171	172	172
26	Pajęczak	23	22	22
27	Poręby	27	25	25
28	Sądrożyc	236	238	238
29	Soniówka	148	152	152
30	Swiniary	20	20	20
31	Trey Chalupy	45	44	44
32	Wesoła	60	57	57
33	Zakrzew	49	49	49

Źródło: <http://pl.twardogora.pl/index.php/gminawielizbach>

Ryc. 8. Ludność Gminy Twardogóra według miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych <http://pl.twardogora.pl/index.php/gminawielizbach>

W Gminie Twardogóra w 2012r. średnie zaludnienie wynosiło 78 osób na km² (tab. 5), przy czym w mieście było to 819 osób/km², a na obszarach wiejskich 39 osób/km². Jest to wielkość średnia w stosunku do całego kraju, gdzie zaludnienie wynosi 123 osoby/km², średnia dla powiatu oleśnickiego to 101 osób/km². Jednak w porównaniu do sąsiednich gmin,

Twardogóra jest stosunkowo gęsto zaludniona. Dla przykładu w Gminie Dobroszyce wskaźnik ten wynosi 48 osób/km², w Gminie Międzybórz 59 osób/km².

Tabela 5. Wskaźniki dla Gminy Twardogóra

Lata	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ludność na 1 km ² (gęstość zaludnienia)	76	76	77	77	77	77	77	77	78	78	78
kobiet na 100 mężczyzn	101	101	101	101	101	101	101	101	101	101	102
małżeństwa na 1000 ludności	4,9	5,1	5,4	6,1	5,9	6,5	8,3	6,9	6,4	5,0	6,7
urodzenia żywe na 1000 ludności	10,2	9,5	9,5	9,5	10,3	9,3	10,7	9,8	10,8	10,5	9,2
zgonów na 1000 ludności	6,9	7,0	5,7	8,9	8,6	7,2	9,3	9,1	9,7	7,1	9,7
pryrost naturalny na 1000 ludności	3,3	2,5	3,9	0,6	1,7	2,1	1,4	0,7	1,2	3,3	-0,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

Liczba urodzeń w Gminie utrzymuje się w ostatnim dziesięcioleciu na podobnym poziomie (różnica 1%). Nie wpływa to jednak znacząco na zmiany przyrostu naturalnego, który w 2012 osiągnął wartość ujemną (-0,5%). W sąsiednich gminach przyrost naturalny w 2012 roku, oprócz Oleśnicy (-0,1%) był dodatni – w Międzybórz 1,0%; w Dobroszyczach 2,5% a w Sycowie aż 3,9%, przy średniej dla całego powiatu oleśnickiego 0,7%, a dla Polski 0,6%. Stawia to Gminę Twardogóra w niekorzystnej sytuacji.

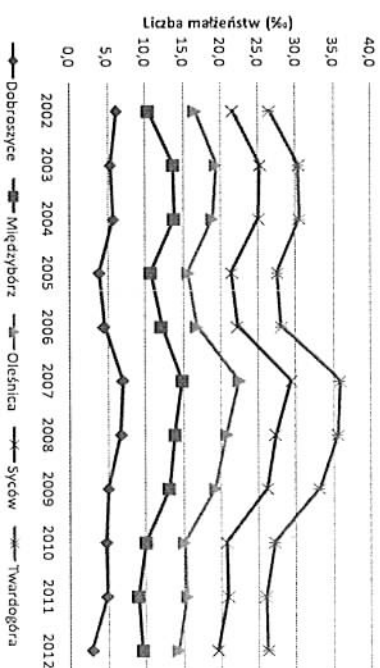
Sytuacja odnośnie migracji stabilizuje się. Po 2011 roku, kiedy to nastąpiła największa migracja na poziomie 2,4% – podobna ilość osób osiedla się na stałe na terenie Gminy Twardogóra, co opuszcza Gminę (tab. 6).

Tabela 6. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne

Lata	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Zameldowania ogółem	136	175	165	113	163	198	144	164	163	170	190
Wymeldowania ogółem	164	171	167	111	179	203	150	173	171	201	194
Saldo migracji	-28	4	-2	2	-16	-5	-6	-9	-8	-31	-4

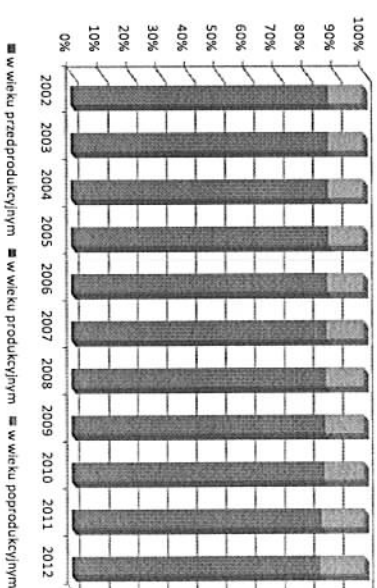
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

Po wzroście w 2008 roku liczby zawieranych małżeństw, od 2009 zaobserwować można tendencję spadkową. W porównywanych gminach można zaobserwować podobną spadkową tendencję w liczbie zawieranych małżeństw (Ryc. 9).

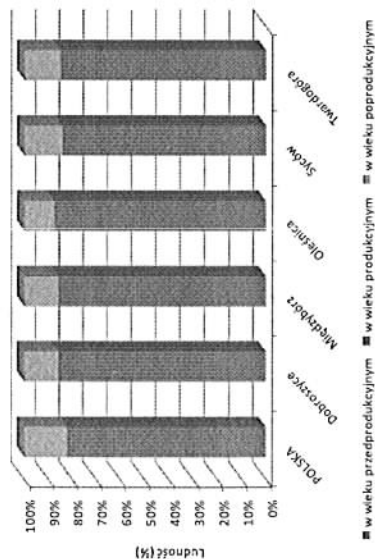
Ryc. 9. Małżeństwa na 1000 ludności
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

O zasobach ludnościowych świadczy nie tylko liczba ludności, ale również jej struktura wiekowa. Z punktu widzenia rozwoju każdej gminy, bardzo ważna jest struktura według ekonomicznych grup wieku, dzieląca ludność na tę w wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat), produkcyjnym (kobiety w wieku 18–60 lat i mężczyźni w wieku 18–65 lat) oraz poprodukcyjnym (kobiety powyżej 60 lat i mężczyźni powyżej 65 lat).

W latach 2002–2012 obserwujemy spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (o 6,8% w 2012r. w odniesieniu do roku 2002), a wzrost ludności w wieku produkcyjnym o 3,4% i poprodukcyjnym o 3,4% (ryc. 10).

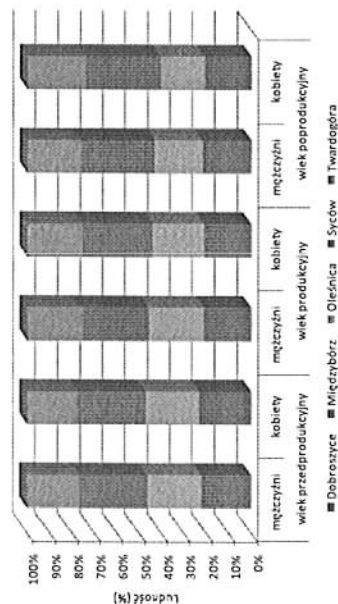
Ryc. 10. Ludność Gminy Twardogóra według ekonomicznych grup wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

Ryc. 11. Ludność Twardogóry i gmin sąsiednich na tle Polski według ekonomicznych grup wieku – dane za rok 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

W 2012 roku w Gminie Twardogóra osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 18,7%, w wieku produkcyjnym 66,2% i 15,1% w wieku poprodukcyjnym (ryc. 11). Struktura w gminie wpisuje się w trend ogólnopolski, gdyż w kraju określone kategorie stanowią odpowiednio 20,7%; 63,3% i 16%. Twardogóra jest więc nieznacznie starsza niż średnia krajowa.

Ryc. 12. Ludność według ekonomicznych grup wieku i płci – dane za rok 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

Struktura ekonomiczna w Gminie jest również podobna do porównywanych gmin w powiecie, szczególnie Sycowa (ryc. 12).

W Twardogórze, jak i w porównywanych gminach i całej Polsce, większą część populacji w wieku produkcyjnym stanowią mężczyźni. W roku 2012 proporcje w gminie układały się następująco 54% mężczyźni oraz 46% kobiety.

II.2.2 Kultura spędzania czasu wolnego (kultura, sport i rekreacja)

Gmina Twardogóra stara się zaspokajać potrzeby rekreacyjne swoich mieszkańców. Kibice mają możliwość dopingowania zawodników klubów piłkarskich oraz szkolnych klubów sportowych. W czerwcu warto uczestniczyć w Dniach Twardogóry, gdzie na scenie prezentują się gwiazdy polskiej muzyki. Czynny jest również Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, który przez cały rok dysponuje bogatą ofertą, a na co dzień prowadzi zajęcia stale (np. aerobik, joga, nordic walking). Osoby chętne mogą spróbować swych sił w marszach na orientację lub w biegach ulicznych, rozgrywkach w siatkówkę i halową piłkę nożną oraz w wyścigach kolarskich. Warto również skorzystać z toru dla rolkarzy, tartanowej bieżni, kortów tenisowych, siłowni, strzelnic sportowych oraz ścieżki spacerowo – rekreacyjnej. Dużą możliwością rozwijania zainteresowań sportowych daje także miejski stadion, boiska wielofunkcyjne, hala sportowa – widowiskowa, kąpielisko otwarte i lodowisko. Można skorzystać z wypożyczalni rowerów, kajaków oraz roweru wodnego. W gminie odbywają się cykliczne imprezy takie jak: Ogólnopolski Wyścig Kolarski, Zawody Strzeleckie, Dni Twardogóry, Ogólnopolski Turniej Piłki Nożnej, Międzywojewódzki Bieg Na Orientację, Dożynki Gminne, Taaaka Ryba – festyn rodzinny, Międzynarodowy Bieg Uliczny, Ogólnopolski Turniej Piłki Siatkowej, Turniej tańca³.

II.2.2.1 Kultura

Animatorem życia kulturalnego w Twardogórze jest Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Twardogóra. Gminną sieć bibliotek tworzą trzy placówki – w Twardogórze, przy ul. Wielkopolskiej 11 oraz filie w Goszczu i w Grabownie Wielkim.

³ www.kociogory.com

Biblioteka zapewnia pełną obsługę biblioteczną mieszkańcom, służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelników, edukacyjnych i informacyjnych, upowszechnianiu wiedzy, nauki i rozwojowi kultury. Biblioteka wypożycza książki na zewnątrz, udostępnia zbiory na miejscu i prowadzi działalność informacyjną (tab. 7).

Tabela 7. Biblioteka w gminie Twardogóra – na podstawie sprawozdań

Miejscowość	Liczba pracowników	Liczba woluminów	Wypożyczenia woluminów na zewnątrz	Liczba czytelników
Twardogóra	7	32875	31199	1796
Filia Górzec	1	8725	8394	337
Filia Grabowo	1	8148	8170	251

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze oprócz działań ukierunkowanych na sport, prowadzi działalność edukacyjną i kulturalną poprzez organizowanie i współorganizowanie imprez okolicznościowych, towarzyskich (o charakterze kameralnym, lokalnym, gminnym, regionalnym), prowadzenie kół zainteresowań, organizację zajęć klubowych, działalność rekreacyjną. Pod patronatem GOSIR działa między innymi ludowy zespół wokalny "Grabowanie", z siedzibą w Szkole Podstawowej w Grabownie Wielkim.

Do głównych imprez kulturalnych realizowanych na terenie Gminy Twardogóra należą

(tab. 8):

Tabela 8. Imprezy kulturalne na terenie Gminy Twardogóra

Nazwa imprezy	Organizator	Charakter imprezy	Czas trwania (dni)	Szacunkowa ilość uczestników
Wystawy (fotograficzne, malarskie, wycinanki, rzeźby, itp.)	Biblioteka i filie, koalicjanci na rzecz biblioteki	ogólnopolski	41	Ok. 3000
Plener malarski	Biblioteka i filie	powiatowy	1	70
Festyn wędzny	Biblioteka, filie, Fundacja Nowe Media	powiatowy	1	Ok. 100
Dni Twardogóry	Gmina Twardogóra	lokalny	2	Ok. 2000 (dawniej 700)
Dziękuję Gminie	Gmina Twardogóra	lokalny	1	700
Festyn Turzka Ryba (organizowany w ramach Dni Karpia w cyklu imprez)	Gmina Twardogóra i Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Doliny Baryczy”	lokalny	1	500
prógostowywanych przez Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Doliny Baryczy”				

Barycz	Kabarety i koncerty	lokalny		
organizowane w hali sportowo-widowiskowej przez GOSIR m.in. z okazji 11 listopada, Dnia Kobiet itp.				
Spotkania z piosenką i ciekawymi ludźmi	Biblioteka i filie	lokalny	57 spotkań po 1 dniu	1471

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

Ponadto z cyklicznych wydarzeń kulturalnych wyróżnić można: koncert noworoczny, Gminny Konkurs Piosenki Polskiej, Festiwal Pieśni Patriotycznej i Żołnierskiej.

Najbardziej prestiżową i przyciągającą najwięcej uczestników imprezą są Dni Twardogóry. Jest to impreza z okazji Święta Miasta organizowana już od wielu lat. Dni Twardogóry odbywają się w pierwszy weekend czerwca. W ramach obchodów organizowane są koncerty, zawody sportowe, wystawy, prezentacje artystyczne szkół i przedszkoli z terenu Gminy Twardogóra. Dwudniowa impreza (sobota, niedziela) przyciąga nie tylko mieszkańców gminy, ale również gości z powiatu i nie tylko.

Gminne Dożynki, druga co do liczności uczestników impreza, odbywają się cyklicznie, od kilku lat, pod koniec sierpnia. Obok tradycyjnych obrzędów związanych z dożynkami podczas imprezy odbywają się liczne koncerty.

Na terenie wiejskim Gminy Twardogóra aktywność kulturalną umożliwiają świetlice wiejskie. W Gminie wskazać można na 9 takich obiektów. Są one w dobrym lub bardzo dobrym stanie technicznym, dzięki temu zapewniają miejsce dla spotkań i integracji ludności terenów wiejskich (tab. 9).

Tabela 9. Świetlice wiejskie w gminie Twardogóra

L.p.	Miejscowość	Na ile osób*	Wyposażenie	Stan techniczny
1.	Sosnowka	9	Podstawowe wyposażenie (stół, krzesła, bukiety, garnitur, itp.), standardowe wyposażenie kuchenne (umywalka, itp.), an. odkażające, grz.	bardzo dobry
2.	Grabowo Małe	12	j.w.	dobry
3.	Lazisko	15	j.w.	dobry
4.	Moszyce	10	j.w.	bardzo dobry
5.	Nowa Wśń Górzec	6	j.w.	dobry
6.	Górzec	8	j.w. + komputery	dobry

7.	Twardogóra	17	j.w.	bardzo dobry
8.	Domalwice	15	j.w.	bardzo dobry
9.	Chlebowo	10	j.w. + komputery	bardzo dobry

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

* średnia ilość osób uczestnicząca w zajęciach, ustalona podczas kontroli domowej przeprowadzonej w okresie od 22 maja do 8 czerwca 2012r.

W Twardogórze, w celu propagowania kultury, funkcjonuje Stowarzyszenie Viva Art, które jest zrzeszeniem osób fizycznych. Siedzibą stowarzyszenia jest Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze. Celem Stowarzyszenia jest inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć o charakterze edukacyjno-kulturalnym.

Stowarzyszenie swoje cele realizuje poprzez:

- organizowanie imprez kulturalnych: kameralnych koncertów, recitali, wystaw, prelekcji, happeningów;
- promowanie twórczości lokalnych artystów;
- edukację dzieci i młodzieży w kontakcie ze sztuką.

Podkreślić należy, że większość z ofert kulturalnych oferowanych na terenie Gminy, jest otwarta i dostępna dla osób zainteresowanych bez konieczności ponoszenia jakichkolwiek kosztów, co ma niezwykle istotne znaczenie dla propagowania kultury, edukacji i rozwoju, szczególnie młodego pokolenia.

II.2.2.2 Sport i rekreacja

Mieszkańcy Gminy Twardogóra, zarówno dzieci, młodzież, jak i osoby dorosłe, mają możliwość realizacji swoich potrzeb sportowych i rekreacyjnych.

Na terenie gminy z powodzeniem działają sekcje sportowe w lekkiej atletyce, siatkówce, biegach na orientację. Najbardziej popularna jest piłka nożna, a w futbolowych zespołach grają nie tylko orliki i młodzieży, ale także seniorzy.

Boiska sportowe zlokalizowane są w Twardogórze (teren stadionu sportowego), a na terenach wiejskich: w Goszczu, Chelstowie, Grabownie Wielkim, Grabownie Małym i Bukowinie. Do dyspozycji mieszkańców jest również boisko wielofunkcyjne „ORLIK”.

W zakresie obiektów sportowo – rekreacyjnych Gmina oferuje następujące obiekty:

- halę sportowo - widowiskową przy ul. Wrocławskiej 39 w Twardogórze;
- sale sportowe: przy SP w Goszczu, przy SP w Grabownie Wielkim i w Twardogórze, przy ul. Batorego 5 oraz przy ul. Św. Jadwigi 7;

- trzypoziomowe korty tenisowe (z oświetleniem);
- wielofunkcyjne boiska ze sztuczną nawierzchnią - „Moje boisko ORLIK 2012”;
- stadion sportowy lekkoatletyczny;
- tor dla użytkowników łyżworolek, deskorolek, narciarolek i rowerów;
- strzelnica Ligi Obrony Kraju;
- siłownię;
- zbiornik rekreacyjny na rzece Skoryni - latem funkcjonuje wypożyczalnia kajaków;
- otwarte kąpielisko z podgrzewaną wodą;
- sztucznie mrożone lodowisko czynne sezonowo;
- wypożyczalnia rowerów;
- ścieżka spacerowa przy Skoryni z torem do gry w boule, placami zabaw, "ścieżką zdrowia", wiatą leśną i wydzielonym miejscem na ognisko;
- place rekreacyjne do zabaw dla dzieci znajdujące się w każdej wsi.

Gmina Twardogóra przygotowała ciekawą i bogatą ofertę aktywnego spędzania czasu o zasięgu lokalnym, powiatowym, ogólnopolskim a nawet międzynarodowym (tab.10).

Tabela 10. Imprezy sportowe na terenie Gminy:

Nazwa imprezy	Organizator	Charakter imprezy (lokalny, powiatowy, wojewódzki, ogólnopolski)	Czas trwania (ilość dni)	Szacunkowa ilość uczestników
Międzynarodowy Turniej Piłki Siatkowej Kobiet	Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji	Międzynarodowy	2 dni	400 osób
Międzynarodowy Bieg Uliczny	Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji	Międzynarodowy	1 dzień	700 osób
Festyn Rodzinny Taśka Ryba	Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, Gmina Twardogóra, Dolina Baryczy	Wojewódzki	1 dzień	1500 osób
Ogólnopolski Turniej Piłki Nożnej z Udziałem Gwiazd Polskiego Futbolu	Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze	Ogólnopolski	1 dzień	250 osób
Memorial Ireneusza Macieja	Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, Gmina Twardogóra, Szkoła Turca JAST	Ogólnopolski	3 dni	2500 osób

Miejszynodowy Mecz Reprezentacji Polska – Rosja, Polska – Słowenia w Pile Sułkowskiej Męczyzn	Gminy Osrodek Sportu i Rekreacji, Gmina Twardogóra	Miejszynodowy	1 dzień	1400 osób
Turniej Światowy Gwarzy i Uczniowie z 6-ziadem zawodników polskiego sportu	Gminy Osrodek Sportu i Rekreacji	Lokalny	1 dzień	100 osób
Mistrzostwo Twardogóry w Pile Sułkowskiej – Sobiet i Męczyzn	Gminy Osrodek Sportu i Rekreacji W Twardogórze	Wojewódzki	1 dzień	160 osób
Wrocławskie 2 partakada Rekreacyjna TKNF w Pile Sułkowskiej Męczyzn	Gminy Osrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze	Wojewódzki	1 dzień	80 osób
Ferie z GOSIR-em	Gminy Osrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze	Lokalny	14 dni	800 osób
Wakacje z GOSIR-em	Gminy Osrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze	Lokalny	62 dni	1400 osób
Twardogórska Majówka – Ogólnopolska Akcja „Polska Bieg”	Gminy Osrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze	Lokalny	1 dzień	200 osób
Indywidualne Zawody LA szkół gimnazjalnych	Gminy Osrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze, Szkoły Związek Sportowy	Powiatowy	1 dzień	100 osób
Mistrzostwa Powiatu w Pile Sułkowskiej Dzwonczak i Chłopów Szkół Ponadgimnazjalnych	Gminy Osrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze, Szkoły Związek Sportowy	Powiatowy	2 dni	100 osób
Mistrzostwa Powiatu w Pile Sułkowskiej Dzwonczak i Gimnazjalnych	Gminy Osrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze, Szkoły Związek Sportowy	Powiatowy	1 dzień	60 osób
Mistrzostwa Młodzików w Biegu na Orientację	Gminy Osrodek Sportu i Rekreacji w Twardogórze, MLKS ECHO Twardogóra	Ogólnopolski	1 dzień	120 osób

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

Gmina Twardogóra dotuje organizacje pozarządowe w ramach Uchwały Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 25 listopada 2011 r. w sprawie określenia warunków i trybu

finansowania zadania własnego Gminy Twardogóra w zakresie tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi sportu.

Na terenie Gminy Twardogóra działają Stowarzyszenia Sportowe (tab. 11). Ich działalność jest skierowana do dzieci i młodzieży szkolnej, również do osób dorosłych.

Tabela 11. Stowarzyszenia sportowe na terenie Gminy Twardogóra

Nazwa stowarzyszenia sportowego	Zakres działalności
Miejszyszkolny Ludowy Klub Sportowy „Jedyn” Twardogóra	Działalność sportowa w zakresie piłki siatkowej, lekkoatletyki i biegów na orientację
Klub strzelców „Feniks”	Działalność w zakresie strzelectwa sportowego
Gminny Klub Sportowy „Jedynik” Twardogóra	Działalność sportowa w zakresie piłki nożnej dzieci, młodzieży i dorosłych
Klub Sportowy „Witwa” Górszcz	J.w.
Klub Sportowy „Polonia” Grabosnowo Wielkie	J.w.
Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Górszcz”	Działalność sportowa w zakresie piłki nożnej dzieci i młodzieży
Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej	Działalność sportowa w zakresie tenisa ziemnego

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

II.2.3 Oświata i wychowanie

Zadania związane z edukacją i wychowaniem w Gminie Twardogóra realizują placówki oświatowe zlokalizowane w Twardogórze, Górszczu oraz Grabosnowie Wielkim. W dążeniu szerzej zaprezentowane zostanie wychowanie przedszkolne oraz szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne, ze względu na to, iż podlega ono władzom gminnym. Za szkolnictwo na poziomie ponadgimnazjalnym i szkolnictwo specjalne odpowiada natomiast powiat.

Na terenie gminy edukacją dzieci na szczeblu przedszkolnym zajmują się 3 placówki (tab. 12). Średnia liczebność oddziałów przedszkolnych wynosi 22,67 uczniów na oddział.

Tabela 12. Oddziały przedszkolne w Gminie Twardogóra

Placówka	Adres	Dane	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Miejszyszkolny		Liczba dzieci	247	254	291	322
Przedszkole z Oddziałem	Twardogóra	Liczba oddziałów	11	12	13	14
Małego Dziecka		Liczba nauczycieli	21	23	24	27
		Liczba dzieci	16	14	29	30
Oddział przedszkolny	SP ul. Szkolna 1 Górszcz	Liczba oddziałów	1	1	1	1
		Liczba nauczycieli	1	1	1	1
Oddział przedszkolny	SP Grabosnowo Wielkie 99	Liczba dzieci	17	29	25	15
		Liczba oddziałów	1	1	1	1

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra	Liczba nauczycieli	1	1	1	1	1
---	--------------------	---	---	---	---	---

Na terenie Gminy funkcjonują cztery Szkoły Podstawowe (tab. 13). Są one wyposażone w sale gimnastyczne, pracownie komputerowe zapewniające dostęp do Internetu, wszystkie szkoły udostępniają swoim uczniom światlice szkolne czynne w tygodniu od 15 do 20 godzin (tab. 14.) oraz oferują uczniom zajęcia pozalekcyjne (tab. 15). Około 480 uczniów dowożonych jest do szkół podstawowych z pobliskich miejscowości.

Tabela 13. Szkoły Podstawowe w Gminie Twardogóra

Placówka	Adres	Dane	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Szkoła Podstawowa nr 1 w Twardogórze	ul. Św. Józefa 7, Twardogóra	Liczba uczniów	273	276	257	263
		Liczba oddziałów	11	11	11	11
		Liczba nauczycieli	20	18	19	18
Szkoła Podstawowa nr 2 w Twardogórze	ul. Stefana Białego 5, Twardogóra	Liczba uczniów	278	268	260	266
		Liczba oddziałów	11	11	10	10
		Liczba nauczycieli	21	20	19	18
Szkoła Podstawowa	ul. Szkolna 1 Górcz	Liczba uczniów	150	139	140	138
		Liczba oddziałów	6	6	6	6
		Liczba nauczycieli	12	12	12	12
Szkoła Podstawowa	Grabowo Wielkie 99	Liczba uczniów	70	67	68	70
		Liczba oddziałów	6	6	5	5
		Liczba nauczycieli	10	10	9	9

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

Tabela 14. Szkoły Podstawowe w Gminie Twardogóra – wyposażenie rok szkolny 2012/2013

Placówka	Sala gimnastyczna	Liczba pracowników komputerowych	Liczba stanowisk komputerowych	Liczba stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu	Liczba godzin otwarcia świetlicy w tygodniu
Szkoła Podstawowa nr 1 w Twardogórze	tak	1	30	30	15h
Szkoła Podstawowa nr 2 w Twardogórze	tak	1	27	27	15h
Szkoła Podstawowa w Górczu	tak	1	16	16	20h
Szkoła Podstawowa w Grabowie Wielkim	tak	1	20	20	15h

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

Tabela 15. Zajęcia pozalekcyjne w szkołach podstawowych w Gminie Twardogóra – rok szkolny 2012/2013.

Nazwa placówki	Liczba godzin zajęć	Rodzaje zajęć pozalekcyjnych
----------------	---------------------	------------------------------

35

Miejscowość	pozaekcyjnych tygodniowo	
Szkoła Podstawowa nr 1 w Twardogórze	14	Plastyka, muzyka, gimnastyka korekcyjna
Szkoła Podstawowa nr 2 w Twardogórze	12	Gimnastyka korekcyjna, język angielski,
Szkoła Podstawowa w Górczu	5	Zajęcia wyrównawcze, gimnastyka korekcyjna
Szkoła Podstawowa w Grabowie Wielkim	6	Język niemiecki, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

Na terenie Gminy Twardogóra funkcjonuje jedno Gimnazjum (tab. 16). Szkoła jest dobrze wyposażona – ma salę gimnastyczną, pracownie komputerowe z dostępem do Internetu (tab. 17), zapewnia również uczniom zajęcia pozalekcyjne (tab. 18). Świetlica w Gimnazjum czynna jest 52 godziny w tygodniu.

Tabela 16. Gimnazjum w Gminie Twardogóra

Placówka	Adres	Dane	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Publiczne Gimnazjum nr 1 w Twardogórze	ul. Białego 5, Twardogóra	Liczba uczniów	493	468	449	---
		Liczba oddziałów	19	18	18	16
		Liczba nauczycieli	47	46	46	40

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

Tabela 17. Gimnazjum w Gminie Twardogóra – wyposażenie rok szkolny 2012/2013

Placówka	Adres	Sala gimnastyczna	Liczba pracowników komputerowych	Liczba stanowisk komputerowych	Liczba stanowisk z dostępem do Internetu	Liczba godzin otwarcia świetlicy
Publiczne Gimnazjum nr 1 w Twardogórze	ul. Białego 5, Twardogóra	tak	2	115	115	52h

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

Tabela 18. Zajęcia pozalekcyjne w Gimnazjum w Gminie Twardogóra – rok szkolny 2012/2013

Nazwa placówki	Liczba godzin zajęć pozalekcyjnych tygodniowo	Rodzaje zajęć pozalekcyjnych
Publiczne Gimnazjum w Twardogórze	18	Zajęcia artystyczne Informatyka

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

Na terenie gminy realizowane jest także nauczanie na poziomie średnim i zawodowym, w Twardogórze działa Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jarosława Iwaszkiewicza podlegający władzom powiatu oleśnickiego.

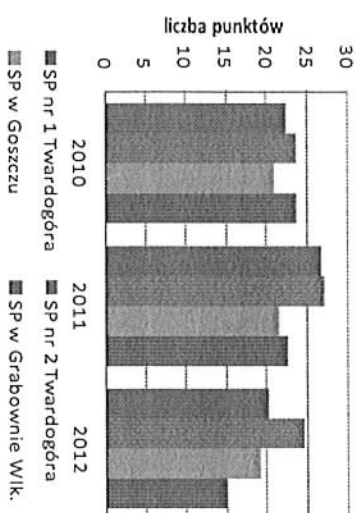
W jego skład wchodzi:

- 3-letnie Liceum Ogólnokształcące,
- 3-letnie Liceum Profilowane z profilem ekonomiczno-administracyjnym,
- 4-letnie Technikum kształtujące w kierunkach: technik ekonomista i technik technolog drewna,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa – klasa wielozawodowa.

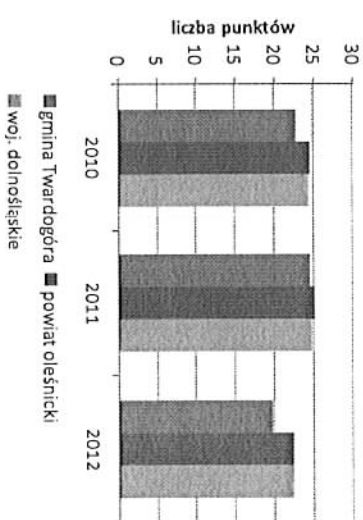
Ponadto, również pod auspicjami powiatu oleśnickiego, funkcjonuje w Twardogórze Zespół Szkół Specjalnych realizujący kształcenie dzieci i młodzieży na poziomie podstawowym i gimnazjalnym.

Oceny szkół (podstawowych i gimnazjalnych) i wyników ich nauczania dokonywane są poprzez analizę wyników ze sprawdzianu szóstoklasisty, odbywającego się na koniec Szkoły Podstawowej oraz egzamin gimnazjalny na zakończenie nauki w Gimnazjum.

Najlepsze wyniki w sprawdzianach szóstoklasisty uzyskują uczniowie Szkoły Podstawowej nr 2 w Twardogórze i są to wyniki porównywalne i wyższe niż średnia dla powiatu oleśnickiego i dla województwa (ryc. 13). Uśrednione wyniki wszystkich szkół podstawowych w Gminie są tylko nieznacznie niższe niż dla powiatu oleśnickiego oraz dla województwa dolnośląskiego (ryc. 14).

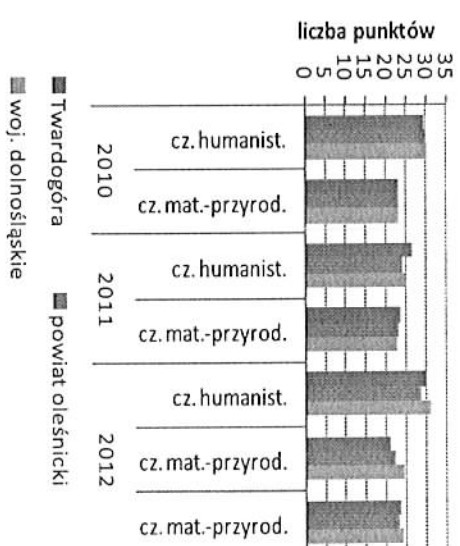

Ryc. 13. Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w szkołach Gminy Twardogóra
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych. www.oke.wroc.pl

Ryc. 14. Porównanie wyników sprawdzianu szóstoklasisty
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych. www.oke.wroc.pl

Jeżeli chodzi o egzaminy gimnazjalne wieńczące Gimnazjum to uczniowie ze szkoły z Twardogóry radzą sobie dobrze, prezentując wyniki porównywalne ze średnimi wynikami powiatu oleśnickiego i średniej dla województwa (ryc. 15).

Ryc. 15. Wyniki egzaminów gimnazjalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych, www.oke.wroc.pl

Gimnazjum z Twardogóry bierze udział w badaniach dotyczących rozwoju metodologii szacowania wskaźnika edukacyjnej wartości dodanej EWD⁴. Metoda ta pozwala zmierzyć wkład szkoły w wyniki nauczania. By można je zastosować, potrzebne są wyniki dwóch pomiarów osiągnięć szkolnych: na początku nauki w danej szkole i na jej zakończenie. Polski system egzaminacyjny dostarcza danych do wyliczenia EWD dla gimnazjów (sprawdzian w klasie VI szkoły podstawowej jako miara na wejściu, egzamin gimnazjalny jako miara na wyjściu). Wskaźnik EWD dla szkoły mówi o tym, na ile wysokie/niskie wyniki egzaminu końcowego uzyskali jego absolwenci w porównaniu do uczniów w całej Polsce o analogicznych wynikach na sprawdzianie. Wskaźnik ma charakter względny, czyli służy do porównywania szkół.

Analizując wyniki dla Gimnazjum w Twardogórze określić można, że szkoła od 2006 roku prezentuje równy poziom, kształtujący się na poziomie średnim (szkoła neutralna) z tendencją do bycia „szkołą sukcesu” (gimnazja o wysokich wynikach egzaminacyjnych i wysokiej efektywności nauczania). Wyniki takie dają szkole ponadprzeciętny wynik na tle powiatu oleśnickiego, jeżeli chodzi o nauczanie. W powiecie jest łącznie 14 gimnazjów – w projekcie EWD bierze udział 10 z nich. Porównując Gimnazjum z Twardogóry z innymi szkołami w powiecie okazuje się, że 3 gimnazja w powiecie osiągają lepsze wyniki egzaminacyjne od wyników gimnazjum w Twardogórze (tzw. szkoły sukcesu), natomiast 6 jest słabszych, tzw. wymagających pomocy.

We wszystkich placówkach oświatowych w Gminie pracuje profesjonalnie przygotowana kadra pedagogiczna – nauczyciele mają wyższe wykształcenie oraz przygotowanie pedagogiczne (tab.19). Zapewniona jest odpowiednia liczba specjalistów z zakresu nauki języków obcych czy informatyki, co pozwala na kształcenie we wszystkich placówkach, uczniom oferowane są zajęcia pozalekcyjne, a wyposażone i podłączone do Internetu pracownie komputerowe umożliwiają zapoznanie się z nowymi technologiami.

⁴ <http://ewd.edu.pl/>

Tabela 19. Kwalifikacje zawodowe nauczycieli i liczba etatów w placówkach edukacyjnych prowadzonych przez gminę.

Posiadane kwalifikacje	Stopień awansu zawodowego nauczyciela											
	Stażysta		Kontraktowy		Mianowany		Dyplomowany		Razem			
	SP		SP		SP		SP		G		G	
	M	W	M	W	M	W	M	W	M	W	M	W
doktor, magister z przys. pedagogicznym	0,28	1,98	-	-	17,86	-	-	41,15	-	-	63,49	-
magister z przys. pedagogicznym, licencjat z przys. pedagogicznym	1	0	-	1	-	0	-	0	-	1	-	3
licencjat bez przys. pedagogicznego	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
inne kwalifikacje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Łącznie	1,28	1,98	-	-	18,86	-	-	41,15	-	-	64,49	-

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

M- miasto W- wieś

Jakość kształcenia, zarówno w szkołach podstawowych, jak i gimnazjalnych, wypada na tle powiatu średnio, jednak od kilku lat widać tendencję wzrostową.

II.2.4 Ochrona zdrowia

Na terenie Miasta i Gminy Twardogóra znajdują się następujące placówki świadczące usługi zdrowotne:

- Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Twardogórze,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Intermedicus”,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Wamed”,
- Stomatologiczny Zakład Specjalistyczny „Omni-Dent” w Twardogórze.

W ramach przychodni ZPZOZ w Twardogórze funkcjonują gabinety ogólne – 6 lekarzy pierwszego kontaktu oraz dwa gabinety specjalistyczne – ginekolog i laryngolog. W przychodni funkcjonuje także zaplecze diagnostyczne.

Ponadto w Goszczu i Grabownie Wielkim funkcjonują filie Ośrodka Zdrowia, a w Domasławicach punkt medyczny. Na terenie Gminy kilku lekarzy specjalistów⁴ oferuje prywatną praktykę lekarską.

Najbliższe szpitale znajdują się w Olesnicy – Powiatowy Zespół Szpitali przy ul. Armii Krajowej 1 oraz oddział w Sycowie, przy ul. Olesnickiej 25. W Miliczu: Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej w Miliczu przy ul. Grzybowej 1. W Trzebnicy: Szpital im. Św. Jadwigi Śląskiej przy ul. Pruskiej 55 oraz Centrum Rehabilitacyjno-Ortopedyczne Wojewódzki Szpital Specjalistyczny dla Dzieci i Młodzieży przy ul. Leśnej 1. Usługi Pogotowia Ratunkowego realizowane są z Twardogóry, Trzebnicy, Olesnicy oraz Wrocławia.

Tabela 20. Placówki służby zdrowia w Gminie Twardogóra

Rodzaj placówki	Miejscowość	Poradnie	Liczba lekarzy
SZPZOZ w Twardogórze	Twardogóra	Podstawowa opieka zdrowotna, Ambulacyjna opieka specjalistyczna, Lekarze pierwszego kontaktu, medycyny pracy, obojętny, ginekolog	8
SZPZOZ Filia w Goszczu	Goszcz	Lekarz rodzinny	1
SZPZOZ Filia w Grabownie Wielkim	Grabowo Wielkie	Lekarz rodzinny – podstara	1
NZOZ „Internicus”	Twardogóra	Stomatolog, ortodonta, ginekolog, laryngolog	5
NZOZ „Warne”	Twardogóra	Okuliści, chirurg, dermatolog	3
Zakład Rehabilitacji Lecznicy	Twardogóra	Rehabilitacja	
NZOZ „Omnibent”	Twardogóra	Stomatolog	2
NZOZ (w „Kosmichin”)	Twardogóra	Stomatolog	1
Waldemar Krakowski	Goszcz	Medycyna pracy	1
Halina Grybek	Twardogóra	Internista	1

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

W Gminie działalność prowadzą 4 apteki. Są to następujące podmioty:

1. Apteka „Pod Ratuszem”, ul. Ratuszowa 17, Twardogóra
2. Apteka „Przyjazna”, ul. 1 Maja 9, Twardogóra
3. Apteka „Centrum”, ul. Waryńskiego 4, Twardogóra
4. Apteka „Lege Artis”, ul. Gdańska 16, Twardogóra

Gabinety weterynaryjne w Gminie – jeden zlokalizowany przy ul. Ratuszowej 30 oraz drugi przy ul. Długiej 30 – obydwa w Twardogórze.

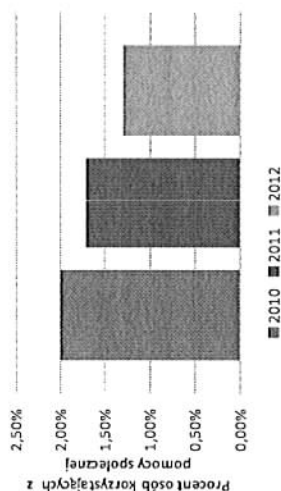
II.2.5 Opieka społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych. Pomoc społeczna ma więc pomagać osobom i rodzinom w pokonywaniu trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, ale również ma wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka, zapobieganie trudnym sytuacjom i aktywizować świadczeniobiorców, korzystających z pomocy.

Jednostką organizacyjną, która na szczeblu gminnym odpowiada za pomoc społeczną, jest ośrodek pomocy społecznej, w przypadku Gminy Twardogóra jest to Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, mieszczący się przy ul. Wielkopolskiej 11 w Twardogórze. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, które odpowiada za pomoc społeczną na szczeblu powiatu znajduje się w Olesnicy przy ul. Słowackiego 10. Powiatowy Dom Pomocy Społecznej, który jest placówką całodobowej opieki dla osób niemogących samodzielnie funkcjonować w środowisku i wymagających opieki instytucjonalnej znajduje się w Ostrowinie (Gmina Olesnica) oraz w Jemielnej (Gmina Bierutów). Dom Pomocy Społecznej podlega administracji powiatowej i przyjmuje podopiecznych z całego powiatu. Prywatny Dom Opieki dla osób starszych zlokalizowany jest w Bukowinie.

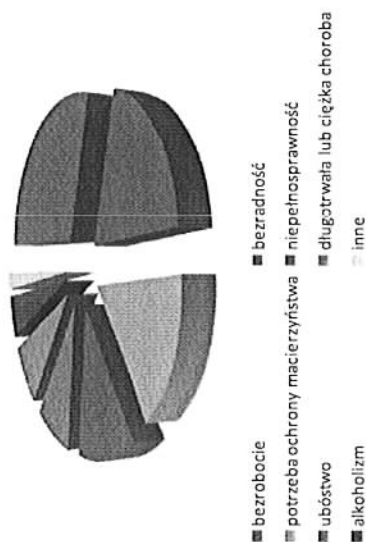
Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze udziela pomocy społecznej zgodnie z zadaniami nałożonymi na gminy, ale również zajmuje się świadczeniami rodzinnymi i dożywianiem dzieci.

W 2010 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przyznał świadczenia 261 osobom, co stanowiło 2,0% mieszkańców Gminy (ryc. 12). W ciągu kolejnych lat odsetek osób korzystających z pomocy społecznej systematycznie malał do wartości 1,29% w 2012 roku.

Ryc. 16. Procent osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej
Źródło: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze

Do najczęstszych przyczyn udzielania świadczeń, a zarazem najważniejszych problemów występujących w Gminie Twardogóra, należały w 2012 roku bezrobocie i bezradność spowodowana problemami w sprawowaniu opieki i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w dalszej kolejności niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym dominującą rolę odgrywa wielodzietność. (ryc. 17).

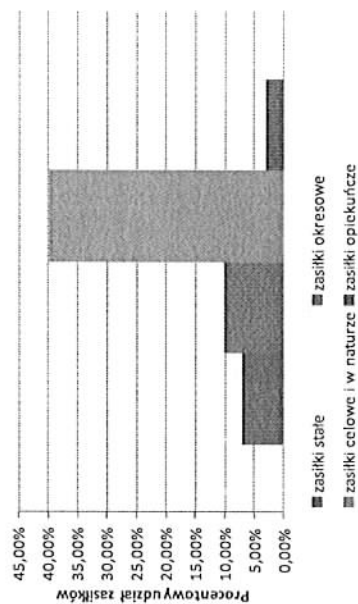
Ryc. 17. Przyczyny przyznawania świadczeń z pomocy społecznej
Źródło: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze

Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przyznawał swoim podopiecznym następujące zasiłki (Ryc. 18):

- stałe – przeznaczone dla osób niezdolnych do pracy z tytułu wieku lub niepełnosprawności i spełniających określone kryterium dochodowe,
- okresowe – dla osób, które ze względu na niski dochód, trudną sytuację życiową, długotrwałe choroby wymagają wsparcia,
- opiekuńcze,
- celowe i w naturze – na pokrycie wydatków powstałych w wyniku : żarzenia losowego bądź na świadczenia zdrowotne.

Ponadto Gmina opłacała w 2012 roku pobyt 8 osobom w domu pomocy społecznej i

Pomoc społeczna nie jest w stanie w pełni zaspokoić potrzeb wszystkich wymagających wsparcia, jednakże pracownicy socjalni i inni pracownicy MGOPS podejmują aktywne działania na rzecz udzielenia wsparcia wszystkim potrzebującym i jednocześnie aktywizacji beneficjentów.

Ryc. 18. Procentowy podział przyznawanych zasiłków w 2012 r.
Źródło: Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze

Do ważnych świadczeń, poza zasiłkami, udzielanymi przez pomoc społeczną, należy dożywianie w formie posiłku, w szczególności najmłodszych. W 2012 roku z takiej formy pomocy skorzystało łącznie 86 dzieci. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba ta zmalała o 22%.

II.2.6 Bezpieczeństwo publiczne

Głównym zadaniem utrzymania porządku publicznego na terenie Gminy Twardogóra jest zapewnienie bezpieczeństwa ruchu samochodowego prowadzonego po drogach oraz zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom Gminy. W zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego obsługę prewencyjną zapewnia Posterunek Policji w Twardogórze, zlokalizowany przy ul. 1 Maja 10, w składzie 17 policjantów. Jednostka dysponuje dwoma samochodami patrolowymi.

Z uzyskanych informacji wynika, że ogólna liczba przestępstw w Gminie z roku na rok maleje. Przestępstwa częściej są popełniane na terenie miasta, rzadziej na obszarach wiejskich. Niepokoí fakt rosnącej liczby przestępstw popełnianych przez osoby nieletnie – w ciągu ostatnich 3 lat liczba ta wzrosła o ponad 46%. Najczęściej popełnianymi przestępstwami na terenie Gminy są: kierowanie w stanie nietrzeźwości, kradzieże mienia oraz kradzieże z włamaniem. Wykrywalność przestępstw jest coraz bardziej skuteczna i plasuje się w granicach 90%.

Drugim znaczącym zagrożeniem bezpieczeństwa ludności i jej mienia jest zagrożenie pożarowe. W zakresie ochrony przeciwpożarowej gmina utrzymuje 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej: w Twardogórze, Domasławicach, Grabownie Wielkim i Goszczu (tab. 21). Ponadto w Oleśnicy (24km od Twardogóry) i w Miliczu (28km), znajduje się Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, a w Sycowie (22km) zlokalizowana jest Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza Państwowej Straży Pożarnej.

Tabela 21. Jednostki ochotniczej straży pożarnej w Gminie Twardogóra

Jednostka OSP	Liczba strażaków	Ilość i rodzaj posiadanego sprzętu
27		Zestaw PSP-R1 - 2 lata - 2 szt. Agregat prądotwórczy EM-21 lata i drugi 10 lat - 2 szt. Motorpomp Honda - 15 - 1 szt. Motorpomp Tohatsu - 4 lata - 1 Samochód pożarniczy VOLVO - 6 lat - 1 szt. Samochód pożarniczy MERCEDES - 3 lata - 1 szt. Samochód STAR-protonik - 27 lat - 1 szt. Motorpomp - 15 lat - 4 szt. Nagrzewnica Remington 4 lata - 1 szt. Wyciepka - 4 lata - 1 szt. Radiostacja ręczna - 15 lat - 1 szt. Radiostacja samochodowa - 15 lat - 2 szt. Namioty - 2 lata - 3 szt. Kosiatka - 10 lat - 1 szt. Aparaty oddychowe ALIER 10 lat - 4 szt.
Ochotnicza Straż Pożarna w Twardogórze ul. Ogrodowa 3		

Ochotnicza Straż Pożarna w Domasławicach Domasławice 10a	22	Spręż hydrauliczny tnący-rozprężnik - 5 lat - 1 szt. Płuska spaliniowa STTHL MS260 - jedna 2 lata - druga 5 lat - 2 szt. Radiostacja Motorola - 10 lat - 2 szt. Samochód pożarniczy STAR 206 - 27 lat - 1 szt. Motorpomp Niagara M88 - 25 lat - 1 szt. Motorpomp Tohatsu M88 AS 72 - 4 lata - 1 szt. Płuk motorowa STTHL - 7 lat - 1 szt.
Ochotnicza Straż Pożarna w Grabownie Wielkim Grabowo Wielkie 1	15	Samochód pożarniczy STAR 206 - 25 lat - 1 szt. Motorpomp Tohatsu M88 - 4 lata - 1 szt. Płuk motorowa STTHL MS-260 - 2 lata - 1 szt. Kosiatka - 5 lat - 1 szt.
Ochotnicza Straż Pożarna w Goszczu Rynek 5	25	Samochód pożarniczy ZUK-A-15 lat - 1 szt. Motorpomp PO-5 - 20 lat - 1 szt. Motorpomp szlamowa - 3 lat - 1 szt. Płuk motorowa STTHL - 10 lat - 1 szt.

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

II.2.7 Aktywność społeczna

Na terenie Gminy Twardogóra, według informacji uzyskanych z Urzędu Gminy Twardogóra oraz z Bazy Danych NGO, swoją siedzibę ma dwadzieścia siedem organizacji pozarządowych (tab. 22), które znalazły tu dobre miejsce do rozwoju i odgrywają ważną rolę w życiu lokalnej społeczności. Działają one na różnych polach – zajmują się sportem i rekreacją, realizacją zainteresowań, ale również pomocą potrzebującym. Wskazać należy, poza zaprezentowanymi już wcześniej czterema ochotniczymi strażami pożarnymi, które również należą do tzw. trzeciego sektora, na następujące podmioty (tab. 22):

Tabela 22. Organizacje pozarządowe w Gminie Twardogóra

Nazwa	Adres	Zakres działalności
Stowarzyszenie Przyjaciół Jana Pawła II w Twardogórze	pl. Piastów 1 Twardogóra	Spotkania o charakterze religijnym, kulturalnym itp.
Stowarzyszenie Wyciepki Ręk do Drugiej Osoby	1 Maja 2 lok. 9 Twardogóra	- Działalność charytatywna - Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrowywanie ich stanu - Przewidywanie bezrobocia, rozwój gospodarczy - działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości - nauka, kultura, ekologia - nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, obsługa i wychowanie - Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego
Stowarzyszenie "Piergi Lasu"	Sierżba Batorogo 5, Twardogóra	Działalność międzyrodzowa, wspólnoty lokalne, aktywność społeczna -

Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów	Działalność wspierająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych - Promocja i organizacja wolontariatu	
Związek Nauczycielstwa Polskiego	Sport, turystyka, wypoczynek - Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu - Turystyka i krajoznawstwo - Wypoczynek dzieci i młodzieży	1 Maja 2 Twardogóra
Koło Wędkarskie	Spokanna, wyieczki, wystawy dla członków związku	Plac Pastw 4/3 Twardogóra
	Spokanna nauczycieli emerytów	Wielkopolska 48/2 Twardogóra
	Popularyzacja wdkaństwa	
	Projekty mające na celu promocję i ożywienie zabytkowego kościoła św. Trójcy oraz organizowanie kulturalnych imprez kulturalnych. Celem projektu jest również zaproszenie do współpracy mieszkańców i miejscowych instytucji na rzecz promowania ualentowanej artystycznie młodzieży. Przedsięwzięcie to umożliwi mieszkańcom gminy Twardogóra oraz osiedlonych gmin kontakt ze sztuką na wysokim poziomie	Wnieławska 3/9 Twardogóra
Gminny Klub Sportowy "Lanik" Twardogóra	Sport, turystyka, wypoczynek - Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	Sportowa 1 Twardogóra
Gminny Szkoły Związek Sportowy w Twardogórze	Sport, turystyka, wypoczynek - Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	Stefana Batorego 5, Twardogóra
Liga Obrony Kraju - Zrząd Miejsko-Gminny Twardogóra	Bezpieczeństwo publiczne - Chronienie pomnika i działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej	Kościuski 9/8 Twardogóra
Ogólnokrajowe Towarzystwo Krawienia Kultury Fizycznej "Bysławca" w Twardogórze	Sport, turystyka, wypoczynek - Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	1 Maja 2 Twardogóra
Ludowy Zespół Sportowy "Gwardia" w Grabowie Miłym	Sport, turystyka, wypoczynek - Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	Kocina Hemska Wiernego 14 Twardogóra
Handlowo-Produkcyjna Spółdzielnia "Samopomoc Chłopska" w Twardogórze	Sport, turystyka, wypoczynek - Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	Ratuszowa 1 lok 1, Twardogóra
Miejski Związek Ludowy Klub Sportowy "Echo" w Twardogórze	Sport, turystyka, wypoczynek - Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	1 Maja 2 Twardogóra
Spółdzielnia Inwalidów "Spam" w Twardogórze	b.d.	Wojska Polskiego 3, Twardogóra
Spółdzielnia Mieszaniowa w Twardogórze	b.d.	Ogrodowa 24a Twardogóra
Klub Sportowy "Lanik" WIM Twardogóra	Sport, turystyka, wypoczynek - Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	Wojska Polskiego 1, Twardogóra
Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka	Przewidywane trudnych sytuacji życiowych, działalność wspierająca - Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie ich szans Ochrona praw - Upowszechnianie i ochrona wolności i praw człowieka, swobod obywatelskich oraz działań wspierających rozwój demokracji - Działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa.	Jagiello 28 Twardogóra

	upowszechnianie i ochrona praw dziecka Nauka, kultura, ekologię	
Klub Sportowy "Wiwa"	Sport, turystyka, wypoczynek - Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	Sycowska 16 Górz
Ulemowski Klub Sportowy "Bodao"	Sport, turystyka, wypoczynek - Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	Górz 9/1
Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Twardogórze z siedzibą w Moszynie	b.d.	Moszyce
Klub Szareckiego "Femka" Twardogóra	Sport, turystyka, wypoczynek - Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	Wesoła 4/4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta i Gminy Twardogóra oraz

<http://www.ngo.pl>

Jedną z działających na terenie Gminy Twardogóra organizacji, mianowicie Stowarzyszenie Przyjaciół Jana Pawła II w Twardogórze, ma status organizacji pożytku publicznego (OPP). Jest to specjalny status, o który wystąpić mogą działające podmioty trzeciego sektora, podkreślający ich wzorcową działalność w sferze społecznej, wiążący się ze spełnianiem szeregu wymogów, ale dający również przywileje, takie jak np. możliwość przekazywania na rzecz organizacji 1% podatku.

Organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy współpracują z samorządem gminnym.

Władze Gminy Twardogóra mają także podpisane porozumienie z następującymi stowarzyszeniami o współpracy:

Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Aglomeracji Wrocławskiej - Aglomeracja Wrocławska obejmuje miasto Wrocław oraz obszar powiatów: milickiego, olęńskiego, strzelińskiego, średzkiego, świdnickiego, trzebnickiego, wołowskiego i wrocławskiego. Celami Stowarzyszenia są m.in.:

- upowszechnianie idei samorządności lokalnej,
- zajmowanie stanowisk w sprawach publicznych,
- ochrona wspólnych interesów członków Stowarzyszenia,
- wspieranie działań zmierzających do racjonalnego planowania przestrzennego w Aglomeracji,
- koordynacja współdziałania gmin i powiatów zmierzająca do podwyższania dziedzictwa kulturowego,

- podjmowanie działań zmierzających do gospodarczego i kulturalnego rozwoju gmin i powiatów zrzeszonych⁵

Stowarzyszenie Gmin Turystycznych Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy – w skład Stowarzyszenia wchodzi gminy: Dobroszyce, Oborniki Śląskie, Prusice, Trzebnica, Wisznia Mała, Zawonia, Żmigród, Powiat Trzebnicki, Jemioło, Niechlów, Cieszków, Milicz, Twardogóra i Powiat Milicki. Stowarzyszenie obejmuje swoim działaniem obszar Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy.

Główne kierunki działania to:

- wspieranie samorządów na terenie działania Stowarzyszenia w tworzeniu przedsięwzięć związanych z rozwojem turystyki, rekreacji i wypoczynku,
- współpraca między gminami i powiatami w regionie,
- inicjowanie działań pro-turystycznych, wspólna Promocja,
- pozyskiwanie środków na realizację zadań,
- aktywizacja społeczności lokalnej, organizacja i koordynacja imprez oraz szkoleń⁶.

Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Doliny Baryczy” działa jako **Lokalna Grupa Działania** oraz **Lokalna Grupa Rybacka**. Jest to partnerstwo trójsektorowe, skupiające w swoich szeregach przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego (w tym rolników i rybaków) i społecznego, jako podmioty zamieszkałe, prowadzące swoją działalność lub działania na obszarze Doliny Baryczy, objętym Lokalną Strategią Rozwoju (LSR) oraz Lokalną Strategią Rozwoju Obszarów Rybackich (LSROR). Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Doliny Baryczy” ma na celu działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i rybackich Doliny Baryczy w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczo - kulturowych, szczególnie obszaru „Natura 2000”⁷.

⁵ <http://www.wroclaw.pl>

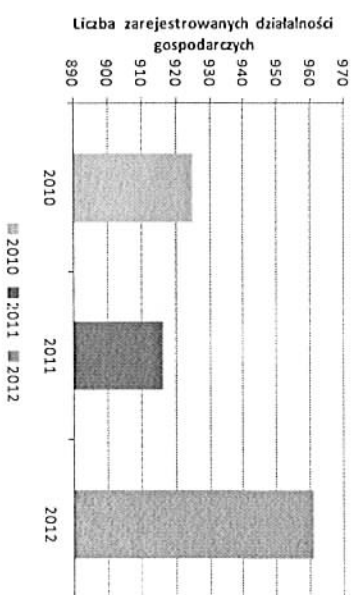
⁶ <http://gminy turystyczne.pl>

⁷ <http://nasza.barycz.pl>

II.3 Uwarunkowania gospodarcze

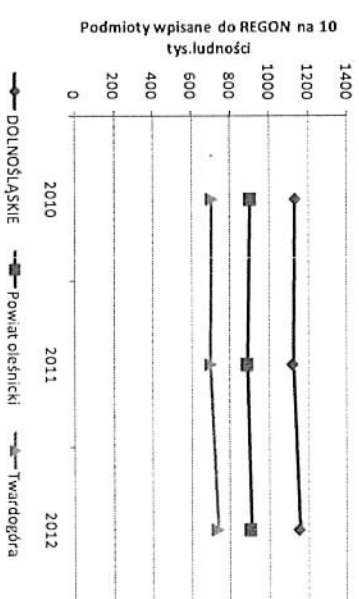
II.3.1 Działalność gospodarcza

Uwarunkowania przyrodnicze Gminy Twardogóra nie sprzyjają rozwojowi intensywnych form przedsiębiorczości. W roku 2012 zarejestrowano działalność 961 podmiotów gospodarczych, 621 podmiotów w mieście (64,6%) oraz 340 na terenach wiejskich Gminy (35,4%). W stosunku do roku 2010 nastąpił wzrost zakładanych działalności gospodarczych o 3,9% (Ryc. 19).

Ryc. 19. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w Gminie Twardogóra – lata 2010-2012.

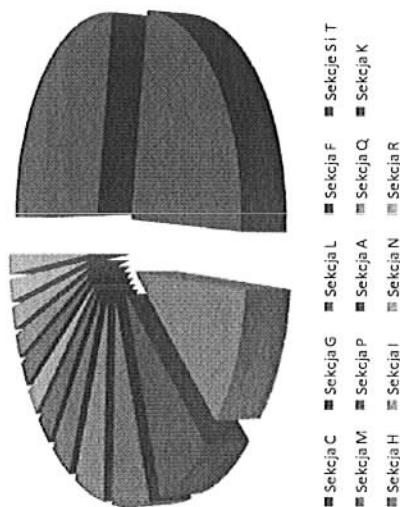
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl

Ryc. 20. Porównanie wskaźnika zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności - lata 2010-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl

Liczba zarejestrowanych podmiotów przypadających na 10 tys. ludności w Gminie Twardogóra, w 2012 roku, wynosiła 739; średnio w województwie dolnośląskim – 1156 podmiotów gospodarczych, w powiecie oleśnickim – 908 (Ryc.20).

Ryc. 21. Struktura podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON wg sekcji PKD w Gminie Twardogóra w 2012 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl

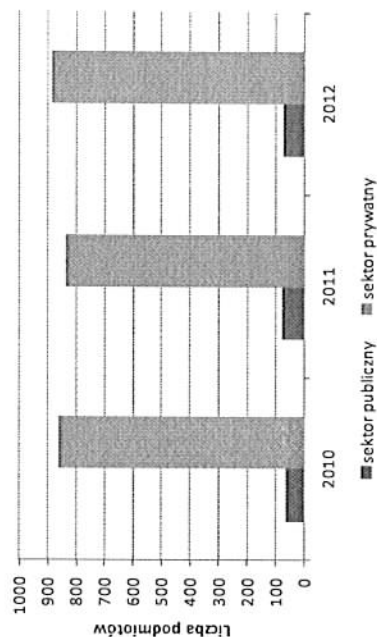
Sekcje:

- A – Rolnictwo, leśnictwo
- C – Przetwórstwo przemysłowe
- F – Budownictwo
- G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
- H – Transport i gospodarka magazynowa
- I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
- K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
- L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
- M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
- N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
- P – Edukacja
- Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
- R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
- S i T – Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

51

Najwięcej osób działa w przetwórstwie przemysłowym – 27,1%, następnie w handlu – 23,1% oraz w administracji – 10%. Daje to w sumie ponad 60% wszystkich podmiotów gospodarczych (Ryc. 21).

Największy wzrost liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w stosunku do 2010 r. odnotowano w sekcji L (Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne) – 2,9 %, największy spadek nastąpił w sekcji F (budownictwo) -1,3%.

Ryc. 22. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl

W działalności gospodarczej zdecydowanie dominuje sektor prywatny – 92,2% : 62,3% w samym mieście (Ryc. 22). Przeważają przedsiębiorstwa drobne, o zatrudnieniu nie przekraczającym 10 osób.

Wśród sektora prywatnego najliczniejszą grupę stanowią podmioty osób fizycznych, które obejmują 80,8% ogółu zarejestrowanych podmiotów prywatnych. Spółki handlowe to 4% podmiotów prywatnych. Niewielki udział w sektorze prywatnym na terenie Gminy odgrywa kapitał zagraniczny. W 2012r. zarejestrowanych w rejestrze REGON było zaledwie 5 spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego, co stanowiło niecały 1 procent podmiotów prywatnych działających na obszarze Gminy.

52

Gmina, a w szczególności miasto Twardogóra, jest znaczącym w województwie ośrodkiem rzemieślniczej produkcji stolarskiej i tapicerskiej, co wynika z wieloletniej tradycji opartej na olbrzymim zapleczu surowcowym, jakim są lasy gminy Twardogóra i gmin ościennych - Dobroszyce, Milicz i Oleśnica.

Do największych przedsiębiorstw produkcyjnych działających na terenie Gminy należą:

- Fabryka Mebli BODZIO - Goszcz - produkcja mebli (ok. 1380 pracowników),
 - Ilpeca Sp. z o.o. - produkcja uszczeltek do chłodziarek (ok. 650 pracowników),
 - Spółdzielnia SPAMEL - branża elektryczna (ok. 300 pracowników)
- Wśród ważnych dla gospodarki lokalnej zakładów wymienić można:
- Zakład Produkcyjny TAP-POL - produkcja tworzyw sztucznych
 - Zakład Tworzyw Sztucznych DREWPLAST - produkcja tworzyw sztucznych
 - Stolarstwo Meblowe s.c. GAŁA - produkcja mebli

Tereny zabudowy przemysłowej i składowej zlokalizowane są głównie w mieście Twardogóra.

Tabela 23. Podmioty gospodarcze na 10 tys. ludności w gminach powiatu oleśnickiego wpisane do rejestru REGON w 2012r.

Gminy powiatu oleśnickiego	Liczba podmiotów REGON na 10 tys. ludności 2012 r.
Bierutów	799
Dobroszyce	945
Działowa Kłoda	569
Międzybórz	696
Oleśnica	876
Syców	969
Twardogóra	739

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl

Porównując Gminę Twardogóra z pozostałymi gminami powiatu oleśnickiego, pod względem aktywności gospodarczej, Twardogóra wypada słabo (por. tab. 23). Niższy wskaźnik można zauważyć tylko w gminach: Działowa Kłoda i Międzybórz. Pozostałe wskaźniki zaprezentowano w tabeli 24.

Tabela 24. Podmioty gospodarcze - wskaźniki - porównanie gmin powiatu oleśnickiego.

Jednostka terytorialna	jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności			jednostki wykreślane z rejestru REGON na 10 tys. ludności			osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym			fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Bierutów	119	75	120	28	65	61	8	9	9	13	14	14
Dobroszyce	100	118	71	56	117	69	11	11	11	22	24	25
Działowa Kłoda	52	67	64	34	45	43	7	7	7	34	34	34
Międzybórz	72	76	58	60	99	47	8	8	8	16	16	25
Oleśnica	105	124	85	75	125	69	11	10	11	16	20	21
Syców	93	94	89	55	87	56	11	11	12	20	20	21
Twardogóra	68	81	85	48	83	55	8	8	8	15	15	15

Źródło: www.stat.gov.pl

II.3.2 Turystyka

II.3.2.1 Miejsca noclegowe

Baza turystyczna na terenie Gminy Twardogóra to w dużej mierze gospodarstwa agroturystyczne. Największe obiekty to:

1. Hotel przy Hali Sportowo-Widowiskowej, ul. Wrocławska 39, Twardogóra. Miejsca noclegowe: 11 pokoi pomieści łącznie 33 osoby. Pokoje wyposażone w TV, telefony, posiadają łącza internetowe. Do dyspozycji gości: świetlica wyposażona w sprzęt RTV, siłownia, sauna, wanna z hydromasażem, sala aerobiku, strzelnica.
2. Gospodarstwo Agroturystyczne "HUBERT", Poręby 6. Miejsca noclegowe: 8 pokoi pomieści 18 osób.
3. Campus Domasławice, Domasławice 30. Miejsca noclegowe: pole namiotowe na 100 namiotów, 13 stanowisk na ampery i przyczepy kempingowe, 5 domków holenderskich. Do dyspozycji gości: boisko do piłki nożnej, boisko do koszykówki, kort tenisowy, park linowy.
4. Noclegi w obiekcie świetlicy środowiskowej, Moszyce 55 a. Miejsca noclegowe: 10 pokoi pomieści łącznie 28 osób. Pokoje wyposażone w TV, telefony, posiadają łącza internetowe. Do dyspozycji gości sala konferencyjna/bankietowa.
5. Noclegi w Lesniczówce, Gola Wielka 32. Miejsca noclegowe: 2 pokoje pomieścą 6 osób.

6. Noclegi w „Centrum Inicjatyw Wiejskich” w Chelstowie: miejsca noclegowe dla 30 osób.

11.3.2.2 Szlaki turystyczne

Przybywającym do Twardogóry turystom Gmina zaoferować może szlaki piesze i rowerowe obejmujące całą gminę, które stanowią jeden wspólny system pozwalający na bezpośredni dojazd z Wrocławia, bądź odbywanie wycieczek w różnych kombinacjach. Skorzystać można m.in. z fragmentu Szlaku Rowerowego EURO-VELO R9, tzw. „Szlaku bursztynowego” poprowadzonego od Morza Bałtyckiego po Morze Adriatyckie. Na terenie Dolnego Śląska trasa przebiega od Poznania przez Trzebnicę w kierunku Wrocławia.

Gmina prowadzi również aktywną kampanię promocyjną, wydała opracowanie pt.: „Uroki Twardogóry i okolic” oraz mapę z lokalizacją szlaków turystycznych.

Wyrzuczone na terenie Gminy Twardogóra szlaki i ścieżki⁸.

Szlak niebieski (pieszy, dostępny dla rowerów): Grabowno Wielkie (Dworzec PKP) – Grabowno Małe – Leśne Domy – Twardogóra – Wesółka – Gószcz – Domasławice – Poręby – Mońdzanów – Milicz. Długość 30,5 km.

Rozpoczyna się przy stacji PKP Grabowno Wielkie, następnie w Grabownie Małym można obejrzeć drewniany kościółek. Kolejną atrakcją jest rezerwat „Torfowisko koło Grabowna Wielkiego”, dalej zwiedzanie miasta Twardogóry. W Wesółce obejrzeć można niezwykły stary młyn. Przy szlaku znajdują się pomniki przyrody – stare okazałe dęby. W Gószczu zwiedzić można Mauzoleum Reichenbachów i kompleks pałacowo-parkowy. W Trosee zlokalizowane są użytki ekologiczne, a także okazałe dęby. Przed Domasławicami ciekawostką są rowy przeciwczołgowe. W Porębach znajduje się gospodarstwo ekologiczne „Folwark Polski”, gospodarstwo agroturystyczne „Hubert”, stawy z Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”. Szlak niebieski nie tworzy pętli na terenie gminy. Można jednak połączyć jego część z innymi szlakami. Wybór trasy zależy od turysty. Wszystkie pętle rozpoczynają się na stacji PKP w Twardogórze. Można te trasy pokonywać w różny sposób, w zależności od upodobań.

Szlak żółty (pieszy): Twardogóra PKP – Sądziwo – Chelstów – Most Piecha – Moszyce – Twardogóra PKP. Długość 13,7 km.

⁸ www.twardogora.pl

Pierwszy punkt szlaku to wzgórze widokowe w Sądziwo, skąd rozpościera się piękna panorama miasta Twardogóra. Przemierzając pola i lasy dociera się do Chelstowa, gdzie można odpocząć w cieniu wiekowych, olbrzymich lip, rosnących wokół rzeźnego drewnianego kościoła Św. Idziego. Lasem i wąwozem wzdłuż strumienia następuje powrót do Twardogóry. Jest to najkrótsza trasa, idealna na niedzielne popołudnie.

Szlak zielony (rowerowy): Twardogóra – Moszyce – Gola Wielka – Gószcz – Szczodrak – Wesółka – Twardogóra. Długość 22,8 km.

Prowadzi najpierw do wsi Wesółka, gdzie znajduje się stary młyn, następnie aleją dębową, obok pomników przyrody, dębów „Henryka” i „Bliźniaka”, dociera się do Krzyża Prokopa, a następnie do Gószcza, gdzie po dojeździe obok mauzoleum do zespołu pałacowo-parkowego szlak zielony łączy się z innymi szlakami (niebieskim i czerwonym). W Trosee szlak niebieski idzie dalej w stronę Domasławic, a szlak zielony w stronę Goli, wzdłuż Prądnii. Po drodze mijają się użytki ekologiczne i wąwozem Prądnii dochodzi do leśniczówki w Goli Wielkiej. Warto tutaj zatrzymać się na dłużej, podejść do rezerwatu jodłowego „Gola”, popodziwiać olbrzymie glazy narzutowe, wykopać się, napić czystej źródlanej wody, pojeździć konno lub bryczką, pospiewać przy ognisku. Po ciekawym postoju w Goli Wielkiej obok ogromnej starej lipy (ok. 7 m obwodu) szlak prowadzi wśród strumieni i wznieść w stronę Moszyc i Twardogóry.

Szlak czerwony (rowerowy): Twardogóra (Dworzec PKP) – Trzy Chalupy – Olszówka – Kuźnia Goszczańska – Nowa Wieś Goszczańska – Świnia – Dragów – Gószcz – Troška – Gola Wielka – Chelstów – Drogoszewice – Kolonia Sosnówka – Sosnówka – Sądziwo – Twardogóra. Długość 46,5 km.

Biegnie w stronę Olszówki poprzez Trzy Chalupy, gdzie można napotkać boczny w gnieździe. Dalej można się zatrzymać przy stawach (Długim i Soczewicy) na ognisku lub na kąpiel w stawach w Kuźnicy Goszczańskiej, są też stawy rybne przy starym PC. Dalej szlak prowadzi poprzez Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy”. Poprzez Drz. Iżęcin, Zakrzów i Dragów szlak prowadzi do Gószcza. Stąd można wrócić szlakiem zielonym albo niebieskim do Twardogóry lub dalej pojechać szlakiem czerwonym w stronę Goli Wielkiej i stamtąd wrócić do miasta szlakiem zielonym lub pokonać całą pętlę szlaku czerwonego, która prowadzi w stronę Sosnówki, gdzie można pojeździć konno, wykopać się, rozpaść ognisko i obejrzeć największy na świecie zbiór fragmentów Muru Berlińskiego. Dalej warto na chwilę odpocząć w Chelstowie, a następnie w Drogoszewicach. W Dąbrowie również można odpocząć (miejsce na ognisko i plac zabaw). Oprócz leśniczówki, w lesie można

odnaleźć kamień pamiątkowy, pozostawiony w miejscu, gdzie w 1922 roku jeleni zabili leśniczego. Powrót do Twardogóry przebiega obok rezerwatu "Torfowisko koło Grabowna Wielkiego". Jest to najdłuższa proponowana trasa.

Szlak niebieski (rowerowy) „Korona Kocih Gór” - na odcinku gminy Twardogóra prowadzi przez: Bukowinka – Grabowno Wielkie – Kolonia Grabowno – Twardogóra (GOSIR, PKP) – Sądziejce – Chełstów – Gola Wielka. Długość 20,5 km

Szlak rowerowy Korona Kocih Gór został wytyczony przez Stowarzyszenie Gmin Turystycznych Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy w 2008 r. na odcinku Strupina (gmina Prusice) – Grabowno Wielkie. Szlak ten przechodzi przez najwyższe wzniesienia Wzgórz Trzebnickich i Wału Trzebnickiego, popularnie zwanych Kociami Górami.

Ponadto:

Szlak "Bocianich Gniazd" (nieoznakowany). Najlepiej przemierzać go rowerem. Prowadzi z Twardogóry do Goszcza, gdzie znajduje się pierwsze gniazdo. Następne gniazda znajdują się w Długowie, potem gniazdo w Zakrzowie, dwa następne są w Drożdżycinie. Dojeżdżając do Poręb można już jechać szlakiem turystycznym (niebieskim, w stronę Twardogóry). Po drodze gniazdo jest też w Łaziskach i Domasławicach.

Ścieżka spacerowo - rekreacyjna wzdłuż Skoryni położona jest na dwóch obszarach przylegających do rzeki a oddalonych od siebie w linii prostej o ok. 230m. Obie części łączy teren z kąpieliskiem i lodowiskiem, zbiornikiem rekreacyjnym oraz kortami tenisowymi. Na obszarze I, są ścieżki pieszo - joggingowe wzdłuż rzeki po obydwu jej stronach, plac zabaw dla dzieci, plac do gry w bule oraz miejsca parkingowe dla samochodów osobowych. Na obszarze II, oprócz ścieżki w postaci drewnianego traktu wzdłuż rzeki, znajdują się elementy rekreacyjne tworzące ścieżkę zdrowia z urządzeniami terenowymi w postaci trampolin, bali z linami, drabinek, równoważni, itp., jest wiatra leśna z wydzielonym miejscem na ognisko oraz parking. W stworzonym kompleksie parkowo-leśnym oprócz spacerów istnieje także możliwość uprawiania nordic walking, joggingu, gry w bule czy innej aktywności fizycznej przy wykorzystaniu urządzeń terenowych. Dodatkowym atutem obszaru jest sąsiedztwo zabudowanego kościoła oraz terenów sportowych.

Ścieżka przyrodnicza w rezerwacie „Torfowisko koło Grabowna”

Udostępniona do zwiedzania jest część północna rezerwatu na powierzchni 1,40 ha. Wytyczona tam została ścieżka przyrodnicza, prowadząca skrajem rezerwatu. Utworzona została w 1999 r. przez Ewaldą Ranozka i Bożenę Holubkę. Obejmuje trasę o długości 520 m, z sześcioma przystankami opatrzonymi barwnymi tablicami, na których przedstawione są najbardziej charakterystyczne dla danego odcinka rośliny i krótką notą, ułatwiającą samodzielne zidentyfikowanie ich w terenie:

- przystanek 1 – Las mieszany. Ekoton, strefy przejściowe,
- przystanek 2 – Trawy i turzycy,
- przystanek 3 – Zarośla tozowe,
- przystanek 4 – Torfowce w brzoźnie,
- przystanek 5 – Rośliny wodne,
- przystanek 6 – Okresowy przepływ wody.

Ścieżka dydaktyczna przy Kąciuku Edukacyjnym „Dąbrówka”

Ścieżka dydaktyczna przy Kąciuku Edukacyjnym „Dąbrówka” położona jest na Wzgórzach Twardogórskich. Całkowita długość ścieżki wynosi 1,8 km. Częściowo pokrywa się ona z czerwonym szlakiem rowerowym biegnącym z Twardogóry. Ścieżka została zaprojektowana w postaci koła z dojściem do przystanku nr 7, wzdłuż istniejących dróg i ścieżek leśnych:

- przystanek 1 – Odnowienie naturalne buka,
- przystanek 2 – Drzewostany rasienne,
- przystanek 3 – Jak choruje las?,
- przystanek 4 – Budowa pionowa drzewostanu,
- przystanek 5 – Grób leśnika,
- przystanek 6 – Wodopój dla zwierząt leśnej,
- przystanek 7 – Dokamianie zwierząt,
- przystanek 8 – Młode pokolenie drzew,
- przystanek 9 – Skąd leśnik wie gdzie jest?,
- przystanek 10 – Sposoby zagospodarowania lasu,
- przystanek 11 – Martwe drzewo.

1.3.2.3 Zabytki

Na terenie gminy Twardogóra znajdują się historyczne obiekty objęte ochroną prawną i wpisane do rejestru zabytków. Są to zarówno obiekty kubaturowe jak i historyczne układy urbanistyczne⁹:

Chelstów:

- kościół fil. p.w. św. Idziego Opata, drewn., 1650-60, nr rej.: A/1369/1178 z 2.12.1964

Goszcz:

- układ ruralistyczny, XVIII-XIX, nr rej.: A/789 z 30.06.2006
- kościół par. p.w. Narodzenia NMP, 1778, 1964, nr rej.: A/1370/1641 z 15.04.1966
- kościół ewangelicki, 1743-49, nr rej.: A/3551/1179 z 2.12.1964
- cmentarz ewangelicki, nieczynny, ok. poł. XIX, nr rej.: A/3525/659/W z 21.07.1992
- zespół pałacowy, 1749-55, 1886-88:

- pałac (ruina), nr rej.: A/3541/225 z 14.07.1950
- 2 budynki łącznikowe, nr rej.: A/1066/1-8 z 28.05.2008

- 2 oficyny –d. domy gościnne, nr rej.: j.w.

- oficyna mieszkalna, nr rej.: j.w.

- stajnia koni wyjazdowych, nr rej.: j.w.

- maneż, nr rej.: j.w.

- dom ogrodnika, nr rej.: j.w.

- budynek bramny, ob. dom nr 63, XVIII/XIX, nr rej.: A/3549/1642 z 15.04.1966

- 2 domy służby pałacowej, 1760, nr rej.: A/1067/1-2 z 10.06.2008

- park, nr rej.: A/3540/192 z 31.05.1950

Grabowno Małe:

- kościół fil. p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, drewn., 2 poł. XVIII, XIX, nr rej.: A/1371/480 z 12.05.1958 i 1177 z 2.12.1964

- cmentarz kościelny, nr rej.: j.w.

Grabowno Wielkie:

- kościół ewangelicki, ob. rzym. kat. par. p.w. MB Częstochowskiej, XIX, nr rej.: A/1372/551/W z 17.02.1984
- park (relikty), 1740, k. XIX, z piwnicami dworu, 1680, nr rej.: A/3527/627/W z 11.04.1990

Twardogóra:

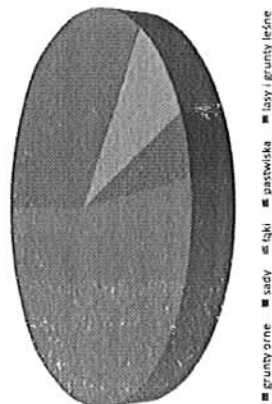
- ośrodek historyczny miasta, nr rej.: A/1850/515 z 1.12.1958
- kościół ewangelicki p.w. Świętej Trójcy i Matki Boskiej, ob. nieczynny, szach., 1879, nr rej.: A/1004 z 27.03.2007
- kościół ewangelicki, ob. rzym. kat. par. p.w. Wspomożenia Wiernych, 1874-76, nr rej.: A/1373/1648 z 15.04.1966
- pałac, ob. zespół szkół, ul. Wrocławska 6, pocz. XVIII, nr rej.: A/3545/983 z 27.08.1963
- dom, ul. Ratuszowa 12, XIX, nr rej.: A/3548/1647 z 15.04.1966.

II.3.3 Rolnictwo i leśnictwo

II.3.3.1 Rolnictwo

Gmina Twardogóra jest gminą rolniczą, w której dominują tereny użytkowane rolniczo. Powierzchnia Gminy według ewidencji gruntów Starostwa Powiatowego w Oleśnicy wynosi 167,86 km², z czego na użytki rolne przypada 80,21 km² (prawie 50% powierzchni).

Wśród użytków rolnych największą część stanowią lasy i grunty leśne, w następnej kolejności grunty orne (ryc. 23).

■ grunty orne ■ sady ■ lasy i grunty leśne ■ pastwiska

Ryc. 23. Struktura użytków rolnych w Gminie Twardogóra 2010 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl.

⁹ http://www.nid.pl/idm_580_zabytki-nieruchomosci.html – stan na dzień 31.03.2013

Na obszarze gminy Twardogóra struktura gruntów ornych przedstawia się następująco: dominują gleby słabe – V i VI klasy, gleby najlepsze, zaliczane do I i II klasy, mają niewielki udział ogólnej powierzchni gminy. Procentowy udział poszczególnych klas bonitacyjnych przedstawia się następująco:

- I i II klasa: -----
- III klasa: 3,27 %
- IV klasa: 29,57 %
- V i VI klasa: 67,16 %

W strukturze użytków zielonych natomiast największy udział mają grunty średniej klasy IV i prezentują się następująco:

- I i II klasa: -----
- III klasa: 3,68 %
- IV klasa: 54,71 %
- V i VI klasa: 41,61 %¹⁰

W Gminie, według Powstającego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2010 roku, pod względem powierzchni dominowały gospodarstwa o dużym areale (15 ha i więcej), co stanowiło prawie 58% powierzchni ogółem. Strukturę powierzchni gruntów ogółem według wielkości gospodarstw przedstawia tabela 25.

Tabela 25. Struktura powierzchni gruntów ogółem według wielkości gospodarstw w 2010 roku.

Wyszczególnienie	Udział % w powierzchni ogółem
0,01 ha – 1 ha łącznie	5,48%
powyżej 1 ha – do mniej niż 5 ha	15,18%
od 5 ha – do mniej niż 10 ha	14,55%
od 10 ha – do mniej niż 15 ha	7,19%
15 ha i więcej	57,60%
Łącznie	100 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PSR 2010 rok.

Gospodarstwa indywidualne stanowiły, według PSR w 2010 roku, prawie 100% wszystkich gospodarstw. Ogółem gospodarstw rolnych było 1201, z czego 1200 stanowiły gospodarstwa indywidualne. Analizując dokładniej liczbę indywidualnych gospodarstw rolnych pod względem powierzchni to w 2010 roku, na terenie gminy było:

¹⁰ Dane z opracowania „Plan urzędniowo-rolny” Urząd Gminy Twardogóra

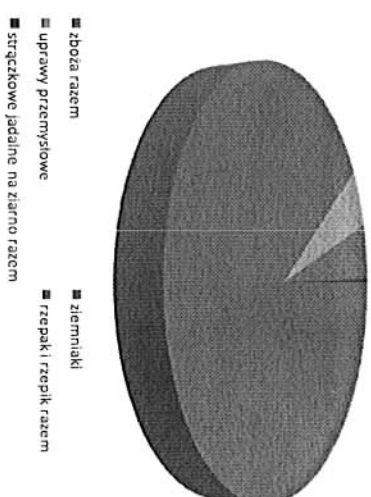
- 114 gospodarstwa do 1 ha łącznie;
- 202 gospodarstwa powyżej 1 ha do mniej niż 5 ha;
- 96 gospodarstw od 5 do mniej niż 10 ha;
- 26 gospodarstw od 10 do mniej niż 15 ha;
- 63 gospodarstw powyżej 15 ha;

Prowadzona jest wielokierunkowa produkcja rolna. W zasiewach dominują zboża ze znaczącym udziałem żyta, pszenicy i jęczmienia jarego (tab. 26) oraz (ryc. 24).

Tabela 26. Powierzchnia zasiewów w Gminie Twardogóra

Wyszczególnienie	Powierzchnia zasiewów (ha)
Ogółem, w tym	2 418,39
Zboża	1 998,95
Uprawy przemiślowe	110,80
Zerpak	109,31
Ziemniaki	48,18
Warzywa strączkowe	4,09

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PSR 2010 rok.

Ryc. 24. Uprawy w Gminie Twardogóra
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl

Podobnie jak w całym kraju, w ostatnich latach nastąpił znaczny spadek pogłowia zwierząt hodowlanych. Przy małej opłacalności hodowli, większość rolników przestawia się

wyłącznie na uprawy roślinne. Na terenie Gminy nie ma większych ośrodków hodowli bydła - łącznie 68 gospodarstw utrzymuje bydło. Hodowla jest rozproszona i na niewielką skalę - od 1 do kilkunastu sztuk w każdej wsi. Wynika to z małej opłacalności chowu tradycyjnymi metodami, w niewielkich obszarowo gospodarstwach oraz wysokich nakładów pracy. Wśród zwierząt hodowlanych w Gminie dominuje drób, który jest obecny w 178 gospodarstwach. W 38 gospodarstwach, w celach turystycznych i rekreacyjnych, hodowane są konie (tab. 27). Według Powszechnego Spisu Rolnego za 2010 rok na terenie Gminy znajdowało się 245 ciągników w 189 gospodarstwach rolnych.

Tabela 27. Pęglowie zwierząt w Gminie Twardogóra.

Wyszczególnienie (rodzaj zwierząt)	Ilość (sztuk)
Bydło	358
Konie	144
Drób	41374

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PSR 2010 rok.

II.3.3.2 Leśnictwo

Lesistość Gminy Twardogóra wynosi około 45%. Prawie każda miejscowość gminy leży wśród lasów. Z tego względu większość z nich ma nazwy pochodzące od drzew albo związane z lasem (np. Olszówka, Dąbrowa, Bukowinka, Grabowno itd.).

Lasy¹¹ położone są w V Śląskiej Krainie Przyrodniczo-Leśnej, w drugiej Dzielnicy Wrocławskiej, w Mezoregionie Pradoliny Wrocławskiej. Administracyjnie należą do Nadleśnictwa Oleśnica Gószc, Twardogóra i Nadleśnictwa Milicz.

Dominują tutaj zyczne siedliska boru mieszanego świeżego i lasu mieszanego świeżego. Inne siedliska jak bór świeży, las świeży, bór mieszany wilgotny, las mieszany wilgotny i olsy występują na niewielkich powierzchniach.

Dominującym gatunkiem lasów na terenie gminy Twardogóra jest sosna, stanowiąca 75 % udziału powierzchniowego. Z głównych gatunków jako panujących i w domieszkach występuje dąb, olsza, brzoza, buk, i świerk. Pozostałe gatunki nie mają większego znaczenia gospodarczego, występują one w zmieszaniu, podnosząc stan zdrowotny lasu, zwiększając walory estetyczne leśnego krajobrazu oraz wzbogacając biocenozę lasu.

Lasy w przeważającej większości są w rękach prywatnych – 83% terenów zalesionych należy do indywidualnych właścicieli.

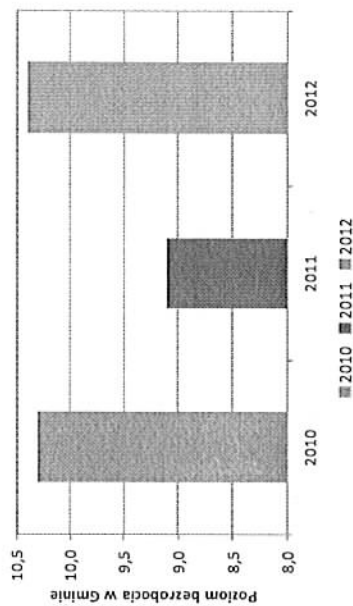
¹¹ Studium uwarunkowań...

Spada wielkość pozyskiwanego drewna - w 2010 roku na obszarze Gminy pozyskano 160 m³ drewna (grubizny), w 2011 – 249m³, a w 2012 roku już tylko 143m³. Całość drewna pochodziła z lasów prywatnych.

II.3.4 Bezrobocie i rynek pracy

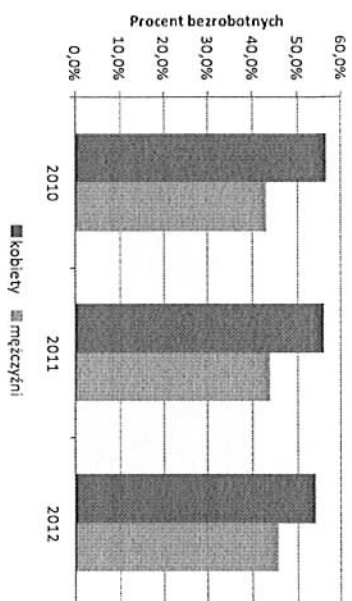
Jedną z najistotniejszych kwestii w diagnozie układu lokalnego jest problem bezrobocia. Jest to również jedna z głównych determinant sytuacji ekonomicznej gminy i perspektyw jej rozwoju społecznego i gospodarczego. W okresie ostatnich trzech lat bezrobocie w gminie Twardogóra utrzymuje się na wysokim poziomie 9%-10% (ryc. 25.)

Trzeba jednak zaznaczyć, iż oficjalne dane prawdopodobnie nie dają pełnego obrazu bezrobocia w gminie. Istnieje prawdopodobnie trudne do oszacowania bezrobocie ukryte.

Ryc. 25. Udział zarejestrowanych bezrobotnych ogółem w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Twardogóra
Źródło: www.stat.gov.pl

Wśród osób bezrobotnych ponad połowę stanowią kobiety – w kolejnych latach (2010-2012) było to odpowiednio 56,7%, 56,1%, 54,2% (ryc. 26).

Ryc. 26. Bezrobotni w Gminie wg płci

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oleśnicy, Filia w Twardogórze

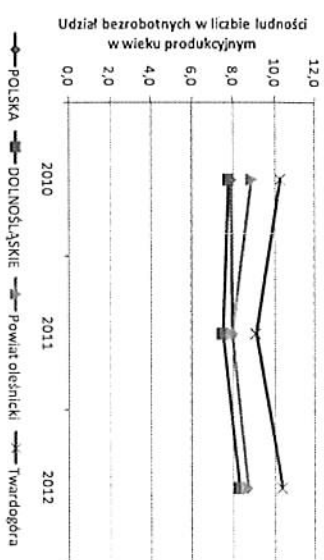
Choć odsetek bezrobotnych kobiet był w analizowanym okresie nieco wyższy niż odsetek bezrobotnych mężczyzn, to wydaje się, że bezrobocie w Gminie w równym stopniu dotyka tak mężczyzn, jak i kobiety. Szczegółowe dane na temat bezrobocia (tab. 28).

Tabela 28. Liczba osób bezrobotnych w Gminie Twardogóra

Lata	Liczba bezrobotnych w Gminie	
	Ogółem	W tym kobiety
2010	887	503
2011	786	441
2012	895	485

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oleśnicy, Filia w Twardogórze

Wskaźnik bezrobocia w 2012 roku w Gminie Twardogóra wyniósł 10,4% i był wyższy niż notowania dla powiatu oleśnickiego (8,7%), dla całego województwa (8,3%), przy wskaźniku dla kraju w wysokości 8,7% (Ryc. 27). Jest to zatem wskaźnik wysoki.

Ryc. 27. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: www.stat.gov.pl

Zdecydowanie najwięcej bezrobotnych zamieszkuje największe skupiska Gminy, czyli Twardogórę (49,4%), Grabowo Wielkie (10,9%) oraz Goszcz (8%) – stan na koniec 2012 roku. (tab. 29).

Tabela 29. Liczba osób bezrobotnych w poszczególnych miejscowościach Gminy Twardogóra

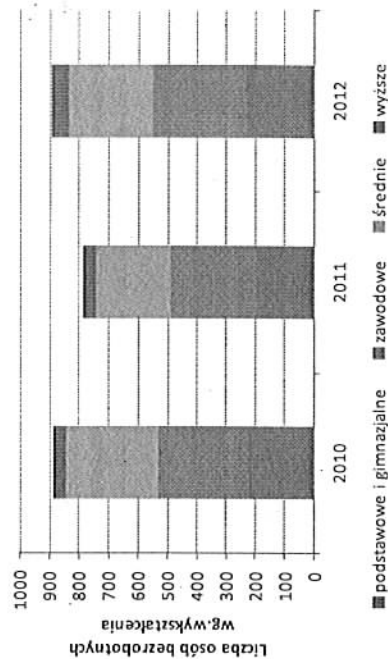
Miejscowość / Lata	2010	2011	2012
Bielzin	0	1	1
Brodowice	5	5	7
Brzezina	0	1	0
Bukowinka	9	6	9
Chełstów	18	16	14
Chełmów	21	16	15
Czawlika	1	0	3
Dąbrowa	5	8	4
Domaławice	13	10	25
Drogów	10	8	13
Drogówek	2	1	0
Drogoszewice	11	8	14
Drozdziecin	0	1	1
Góla Mała	4	5	3
Góla Wielka	12	10	13
Goszcz	71	80	72
Grabek	1	0	1
Jezioro	0	0	0
Grabowo Małe	35	20	42
Grabowo Wielkie	115	93	98

Kolonia	1	1	1	2
Kutyna Goszczanińska	3	4	5	5
Lazisko	7	6	6	6
Moszyce	30	35	37	37
Nowa Wieś Goszczanińska	27	23	24	24
Olizówka	7	4	12	12
Pajęcznik	2	2	3	3
Poręby	0	2	0	0
Sądnice	13	12	10	10
Sosnowka	8	13	11	11
Szczodrak	0	0	0	0
Swiniary	0	1	1	1
Troka	0	0	0	0
Trzy Chalupy	2	4	1	1
Twardogóra	452	392	442	442
Wesoła	0	2	5	5
Zakrzew	5	4	4	4

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oleśnicy, Filia w Twardogórze

Osoby młode, w wieku do 25 lat, stanowiły w 2012 roku 20,2% bezrobotnych, zaś osoby starsze, powyżej 50 roku życia – 28,4%, przy czym w analizowanym okresie można zauważyć zwiększanie się udziału osób starszych wśród bezrobotnych -w 2010 udział ten wynosił niecałe 25%.

Najbardziej liczną kategorię bezrobotnych – gdy weźmiemy pod uwagę wykształcenie – stanowią osoby z wykształceniem zawodowym (36% w 2012 r.), za nimi sytuują się osoby z wykształceniem średnim (32,2%). Najmniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem wyższym 6,5% (ryc. 28).

Ryc. 28. Bezrobotni w Gminie Twardogóra wg wykształcenia
Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oleśnicy, Filia w Twardogórze

W ciągu badanego okresu 2010-2012, wśród bezrobotnych, najbardziej wzrósł udział osób z wykształceniem wyższym o 2%, a w następnej kolejności wśród osób z wykształceniem zawodowym o 1,4%. Wprawdzie osoby z wykształceniem wyższym stanowią niewiele część bezrobotnych, ale zwiększanie się ich liczby powinno niepokoić, szczególnie ci tego, że bardzo często bezrobocie dotyczy absolwentów szkół wyższych, nieposiadających doświadczenia zawodowego. Konieczne jest więc podejmowanie działań na rzecz poprawy sytuacji osób lepiej wykształconych na rynku pracy. Najmniej pogłębia się bezrobocie wśród osób z wykształceniem średnim, gdzie odnotowano spadek bezrobocia w analizowanym okresie o 3,3%. Wzrasta udział osób bez kwalifikacji zawodowych w ciągu trzech lat o 9% oraz udział osób długotrwale bezrobotnych o 19,4%.

Powiatowy Urząd Pracy realizuje różnego rodzaju formy wsparcia (tab. 30) mające pomóc osobom bezrobotnym w powrocie na rynek pracy.

Tab. 30. Bezrobotni skierowani do programów Rynku Pracy z Gminy Twardogóra

Programy	2010	2011	2012
Prace interwencyjne	43	36	27
Prace społecznie użyteczne	18	16	21
Roboty publiczne	6	5	6
Szlaki	88	58	36
Szkolenia i przekwalifikowania	47	36	43
Jednorazowe środki na podjęcie działalności	29	11	23

gospodarczy	pracodawcy	kosztów	wyprowadzenia	
Rehabilitacja	stanowiska	pracy	dla skierowanego	1
bezrobotnego				10
Opiekę				241
				170
				162

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oleśnicy, Filia w Twardogórze

Najwyższa efektywność zatrudnienia zauważalna jest po pracach interwencyjnych – 77,7%, w drugiej kolejności po stażu – 66,6% - dane za rok 2012.

II.4 Infrastruktura techniczna

II.4.1 Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

II.4.1.1 Sieć wodociągowa

Gmina Twardogóra zaopatrywana jest w wodę do picia i do celów gospodarczych z ujęć Stacji Uzdatniania Wody (SUW) zlokalizowanych w Sądziejach, Chęstowie i Grabownie Wielkim. Użytkownikiem i właścicielem wodociągów w Twardogórze jest Gmina, podmiotem zarządzającym jest natomiast Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze, przy ul. Wrocławskiej 15.

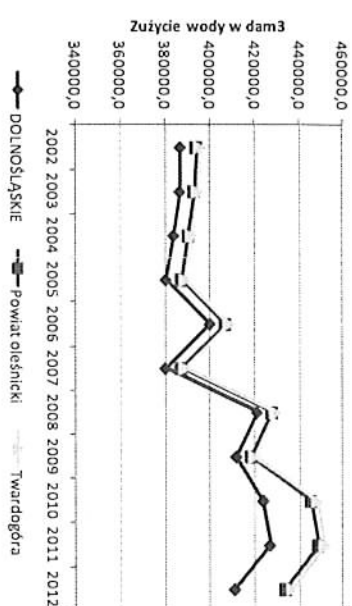
W Gminie jest 9 studni, które korzystają z ujęć wód podziemnych w Brzezince-Sosnowce, Chęstowie i Grabownie Wielkim. Sumaryczna wydajność ujęć wody to 498,5 m³/h co w pełni zaspokaja zapotrzebowanie odbiorców. Skład bakteriologiczny wody nie budzi zastrzeżeń.

Sumaryczna długość sieci wodociągowej w Gminie Twardogóra wynosi 21,9 km +158,2 km = 180,1 km. Istniejąca sieć ma od 3 do 37 lat. Odbiorcami są głównie gospodarstwa domowe (tab. 31).

Tabela 31. Odbiorcy korzystający z sieci wodociągowej

Odbiorcy	Ilość odbiorców w sztukach	Ilość odbiorców w % korzystających z sieci
Gospodarstwa domowe	2 574 gospodarstw domowych	98 %
Odbiorcy komunalni	114 odbiorców	100 %
Przedsiębiorcy / rzemieślnicy	157, w tym 27 rzemieślników	100 %

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Twardogóra

Ryc. 29. Zużycie wody na 1 mieszkańca w dam³ w Gminie Twardogóra na tle powiatu i województwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, www.stat.gov.pl

Zużycie wody na terenie Gminy systematycznie wzrasta (Ryc. 29). Dzięki rozbudowie wodociągu, tylko 2% gospodarstw domowych (łącznie 62 osoby) pozostaje nie podłączonych do sieci. Ubytki na sieci wynoszą 94 tys. m³, zużycie wody na cele bytowo-gospodarcze wynosi średnio 325,3 tysięcy m³ rocznie, na cele przemysłowe 21,8 tys. m³.

II.4.1.2 Sieć kanalizacyjna

Gmina Twardogóra posiada sieć kanalizacyjną, której podmiotem zarządzającym jest Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze, przy ul. Wrocławskiej 15. Długość sieci kanalizacyjnej (wiek od 2 do 37 lat) na terenie Gminy wynosi:

- kanalizacja deszczowa: 20,3 km
- kanalizacja sanitarna: 54,4 km.

Tabela 32. Odbiorcy korzystający z sieci kanalizacyjnej

Odbiorcy	Ilość odbiorców w sztukach	Ilość odbiorców w % korzystających z sieci
Gospodarstwa domowe	1 374	5,2%
Odbiorcy komunalni	10	100 %
Przedsiębiorcy / rzemieślnicy	112, w tym 15 rzemieślników	71 %

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Twardogóra

Pozostali mieszkańcy, nie podłączeni do sieci kanalizacyjnej, ścieki bytowo – gospodarcze gromadzą w bezodpływowych zbiornikach na nieczystości ciekłe (szamba) – liczba gospodarstw posiadających szamba - 611, które są okresowo opróżniane i wywożone przez samochody asenizacyjne do oczyszczalni ścieków.

Oczyszczalnia ścieków, wybudowana w 1982r. o przepustowości 3.770 m³/dobę zlokalizowana jest w Twardogórze przy ul. Lipowej. Ilość oczyszczanych ścieków na dobę wynosi średnio 1.400m³. Oczyszczalnia jest aktualnie (2013r.) w trakcie przebudowy, zamontowano konstrukcję stalową i zadaszenie otwartej komory fermentacyjnej, w której będą zainstalowane bioreaktory strefowe, wyremontowano istniejące obiekty: kraty, piaskownika, osadników i złoża biologicznego.

Tabela 33. Ilość odprowadzanych ścieków

Ścieki przemysłowe i komunalne w dm ³	
Ogółem	590,0
Ścieki oczyszczane	511,2
Ścieki nieoczyszczane	78,8
Łudność korzystająca z oczyszczalni ścieków w %	99%

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Twardogóra

W związku z projektowaną rozbudową i zwiększeniem dostępności sieci kanalizacyjnej (tab. 33) Gmina planuje budowę kanalizacji sanitarnej w sołectwach Grabowno Wielkie i Goszcz.

II.4.2 Zaopatrzenie w energię

II.4.2.1 Energia elektryczna

Podmiotem zarządzającym siecią energetyczną na terenie Gminy Twardogóra jest TAURON Dystrybucja S.A. ul. Jasnogórska 11, Kraków, Oddział we Wrocławiu, pl. Powstańców Śląskich 20, Rejon Dystrybucji Oleśnica, ul. Energetyczna 1.

Zaopatrzenie w energię elektryczną z sieci państwowej odbywa się z Głównego Punktu Zasilania R-172 GPZ 110/20 kV, zlokalizowanego w Twardogórze przy ul. Wrocławskiej. GPZ wyposażony w transformatory o mocy 2 x 16MVA, zasilany jest liniami napowietrznymi wysokiego napięcia 110 kV relacji: Oleśnica -Twardogóra S - 186 i Odolanów - Twardogóra S - 187.

Na obszarze gminy znajduje się 117 stacji transformatorowych 20/0,4 kV, w tym:

- słupowych - 86 szt.,
- murowanych - 24 szt.,
- wbudowanych 7 szt.

Istniejące linie energetyczne:

- 110 kV: S-186 kier. stacja R-183 GPZ Oleśnica, S-187 kier. R-Sośnice,
- K-1889 20kV moc 1,3MW zasila teren miejski,
- K-164 20kV moc 1,2MW zasila teren miejski
- K-2172 20kV moc 0,5MW zasila teren miejski
- K-163 20kV moc 1,0MW zasila teren miejski i wiejski
- K-201 20kV moc 0,4MW zasila teren miejski i wiejski
- K-1874 20kV moc 0,2MW zasila teren miejski i wiejski
- K-161 20kV moc 0,5MW zasila teren miejski i wiejski

Liczba gospodarstw domowych (taryfa G) wg stanu na 31.12.2012 wynosiła: 4430, liczba przedsiębiorstw- punktów poboru (taryfa C,0,B) wg stanu na 31.12.2012 wynosiła: 8*3.

Zasilanie rezerwowe (awaryjne) - z R-183 Oleśnica i z R-165 Wierchowice (w przypadku obydwo GPZ-ów jest rezerwowanie częściowe. Rezerwa mocy wynosiła: około 4MW po 2MW na każdą sekcję R-172 Twardogóra. Łączne roczne zużycie energii za rok 2012 wyniosło: 43.105,815 MWh

Gmina jest dobrze zelektryfikowana a dostarczana energia spełnia potrzeby mieszkańców.

II.4.2.2 Energia ciepła

Z uwagi na brak centralnych urządzeń zaopatrujących mieszkańców w energię ciepłą, gmina Twardogóra posiada rozproszony system gospodarki cieplnej. W poszczególnych miejscowościach znajdują się lokalne kotłownie zaopatrujące w ciepło poszczególne budynki mieszkalne, zakłady pracy, szkoły.

Mieszkańcy Gminy w przeważającej większości korzystają z indywidualnych palenisk, znajdujących się w poszczególnych gospodarstwach domowych (ogrzewanie piecowe lub etażowe c.o.), głównie opalanych węglem, koksem, olejem opalowym bądź gazem.

II.4.2.3 Gaz

Przez obszar gminy przebiega sieć rozdzielcza średniego ciśnienia, rozbudowywana od 2001 roku. Siecią gazową na terenie gminy Twardogóra zarządza GEN - GAZ S.A. Sieć rozdzielcza jest ułożona w następujących miejscowościach: Chęstów, Chęstówek, Goszcz, Grabowo Małe, Grabowo Wielkie, Moszyce, Nowa Wieś Górszczyńska, Śądrożyce oraz Twardogóra. Łączna długość czynnej sieci wynosi 75,317km.

Na terenie Gminy nie ma stacji redukcyjno-pomiarowej, sieć jest zasilana ze stacji w miejscowości Złotów (SRP Czeszów w gminie Zawonia). Łączenie na obszarze miejskim i wiejskim Gminy jest 444 szt. czynnych przyłączy gazowych. Średnie roczne zużycie gazu wynosi poniżej 4 000 000 Nm³.

Część mieszkańców korzysta w dalszym ciągu z gazu bezprzewodowego z butli.

II.4.3 Utrzymanie czystości i gospodarka odpadami

Segregację odpadów w Twardogórze rozpoczęto w połowie 2001 roku. System selektywnej zbiórki odpadów obejmuje: papier, szkło, tworzywa sztuczne, metale i baterie. Pojemniki do segregacji zlokalizowane są przy szkołach i przedszkolu, we wnętrzach blokowanych i przy obiektach użyteczności publicznej. Osiedla domów jednorodzinnych oraz tereny wiejskie zostały objęte systemem tzw. segregacji workowej. Polega ona na zbieraniu odpadów do specjalnie dostarczonych przez gminę kolorowych worków plastikowych. Worki te przekazywane są mieszkańcom nieodpłatnie. Segregacją odpadów objęte są wszystkie miejscowości na terenie gminy. Worki do segregacji oznaczone są kolorami:

- kolor żółty - tworzywa sztuczne (tj. plastikowe butelki po napojach oraz płynach do mycia, foliowe reklamówki i torebki, foliowe worki, plastikowe zakrętki, plastikowe koszyczki po owocach, butelki typu PET);
- kolor niebieski – papier (tj. makulatura, opakowania wielowarstwowe (np. kartony z powłoką aluminiową), gazety i czasopisma);
- kolor zielony - szkło kolorowe (tj. kolorowe butelki i słoiki szklane po napojach i żywności, kolorowe butelki po napojach alkoholowych, szklane opakowania po kosmetykach);
- kolor biały - szkło białe (bezbabarne butelki po napojach i żywności, bezbabarne butelki po napojach alkoholowych, szklane opakowania po kosmetykach);
- kolor czerwony – metal (tj. puszki metalowe, drobny złom żelazny, kaptcie).

Od 1 lipca 2013 r., zgodnie z nowelizacją ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, zaczęły obowiązywać zmiany dotyczące sposobu gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym również ponoszenia opłat z tego tytułu. W Uchwalę nr XXIII.169.2012 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 21.12.2012 roku przyjęto regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Twardogóra określający nowe zasady funkcjonowania gospodarki odpadami na terenie Gminy. Według nowego podziału województwa na Regiony gmina Twardogóra została przypisana do Regionu Północno-Centralnego. W związku z tym Odpady składowane są wyłącznie na terenie składowiska regionalnego, które zgodnie z nowymi przepisami, zlokalizowany jest 108 km od Twardogóry (Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) w Rudnej Wielkiej).

Na terenie Gminy Twardogóra funkcjonują Punkty Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) prowadzone przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze. Przy ulicy Wrocławskiej 15 punkt czynny jest od poniedziałku do piątku w godzinach 10:00-13:00 i 15:00-18:00, a w soboty 10:00-18:00. Punkt w Grabownie Wielkim na Składowisku Odpadów czynny jest od poniedziałku do piątku w godzinach 6:00-14:00.

Do Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) trafić powinni również świetliówki, chemikalia, oleje, zużyte baterie i akumulatory, baterie, lampy fluorescencyjne. Odpady elektryczne i elektroniczne należy przekazywać do Punktu Zbierania Zużytego Sprzętu Elektronicznego albo do PSZOK.

Pomimo, że gospodarka odpadami na terenie gminy Twardogóra jest dobrze zorganizowana, część odpadów wytwarzanych na terenie gminy trafia do składowiska w sposób niekontrolowany, tworząc tzw. „dziłki” wysypiska. Zdecydowaną większość tak porzuconych odpadów stanowią odpady komunalne, odpady pochodzące z remontów oraz budowlane. Rozpoczęto usuwanie takich wysypisk. Zlikwidowano te najbardziej uciążliwe z terenu Twardogóry, Grabowna Wielkiego, Goszcza, Olszówki. W następnej kolejności będą usuwane mniejsze nielegalne składowiska odpadów z terenu gminy.

II.4.4 Infrastruktura transportowa

Gmina Twardogóra położona jest w pobliżu głównych ciągów komunikacyjnych. Najważniejszą drogą przebiegającą przez teren Gminy jest droga wojewódzka nr 448 relacji Milicz-Syców (tab. 34).

Tabela 34. Drogi wojewódzkie i powiatowe przebiegające przez teren Gminy Twardogóra

Kategorie dróg	Numer drogi	w kierunkach z ... do ...	Długość (km)	Rodzaj nawierzchni	Klasa techniczna/Stan nawierzchni (krótki opis)	
					Klasa techniczna G	
					Stan nawierzchni:	
					2 – niedostateczny (w km od 18+100 do 18+800 i od 25+715 do 27+050)	
					3 – niepokojący (w km od 16+135 do 18+100, od 18+800 do 19+300, od 20+800 do 23+970, od 24+300 do 25+715 i od 28+000 do 32+100)	
					4 – zadowalający (w km od 19+300 do 20+800, od 23+970 do 24+300 i od 27+050 do 28+000)	
wojewódzkie	448	(od km 16+135 do km 32+100)	15,965	Bitumiczna (koszka granitowa w km od 20+800 do 21+600 i od 23+970 do 24+300)		
	1436 D	Granica Powiatu Mińskiego - Drozdkiem - Dragów - do drogi wojewódzkiej nr 448	5,576	Bitumiczna / brukowcowa		
	1451 D	Granica Powiatu Mińskiego - Grabowno Małe - Twardogóra (ul. Trebnińska)	7,581	Bitumiczna		
	1465 D	Ostrowina - droga krajowa nr 25 - Chęstów - Chęstówek - droga wojewódzka nr 448	4,500	Bitumiczna		
	1470 D	Twardogóra (ul. Olesnicka - 1-go Maja) - Drugoszewice - Susznówka - Między	12,060	Bitumiczna		
	1478 D	Grabowno Wielkie dr. Nr 1480 D - Bukowinka - Malerzów - dr. powiatowa nr 1455 D	7,129	Bitumiczna		
	1479 D	Twardogóra (ul. Lesna) - Olszówka	4,517	Bitumiczna		
	1480 D	Twardogóra (ul. Wrocławska) - Dobroszyce - Granica Powiatu Wrocławskiego	10,548	Bitumiczna		
powiatowe	1481 D	Działad do stacji kolejowej w m. Grabowno Wielkie (od dr. pow. nr 1480 D do dr. pow. nr 1478 D)	1,029	Bitumiczna		

	1482 D	Goszcz - Kuźnia Goszczńska - Nowa Wieś Goszczńska	4,805	Bitumiczna	
	1483 D	Droga nr 1499 D - Poręby - granica Województwa Wielkopolskiego	3,684	Bitumiczna / gruntowa	
	1484 D	Poręby (dr. Nr 1483 D) - Domasławice (dr. Nr 1487 D)	5,199	Bitumiczna / gruntowa	
	1485 D	Droga nr 1436 D - Domasławice	4,585	Bitumiczna	
	1486 D	Droga nr 1487 D - Brzezina	1,000	Bitumiczna	
	1487 D	Domasławice - granica Województwa Wielkopolskiego	1,908	Bitumiczna	
	1490 D	Goszcz - Domasławice - Bąków	3,578	Bitumiczna	
gminne			75,899		

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

Tabela 35. Drogi gminne

Lp.	Numer drogi	Przebieg drogi (ulice)	Długość (km)	Rodzaj nawierzchni
MIASTO TWARDOGÓRA				
1.	101821 D	T. Kosciuszki	0,163	Asfaltowa
2.	101822 D	Knuza	0,057	Asfaltowa
3.	101823 D	Okreza	0,068	Asfaltowa
4.	101824 D	Jaganka	0,076	Asfaltowa
5.	101825 D	Kmiecina	0,44	Asfaltowa
6.	101826 D	Wolobdowskiego	0,343	Asfaltowa
7.	101827 D	Zagłoby	0,246	Asfaltowa
8.	101828 D	Złyszka	0,112	Asfaltowa
9.	101829 D	Chodzie	0,385	Koszka betonowa
10.	101830 D	Stolarska	1,367	Asfaltowa
11.	101831 D	S. Batorego	0,291	Asfaltowa Kamb / Koszka betonowa 208mb
12.	101832 D	B. Chrobrego	0,074	Asfaltowa
13.	101833 D	K. Wielkiego	0,157	Asfaltowa
14.	101834 D	Kilińskiego	0,199	Koszka betonowa
15.	101835 D	Ks. H. Wiernego	0,361	Asfaltowa
16.	101836 D	W. Łukietka	0,162	Asfaltowa
17.	101837 D	Rzemielnicza	0,262	Koszka betonowa
18.	101838 D	W. Warwinczyka	0,062	Asfaltowa
19.	101839 D	Krzywa	0,637	Asfaltowa

20	101840 D	Biurokowa	0,108	Asfaltowa
21	101841 D	Czyżbowa	0,214	Asfaltowa
22	101842 D	Jagodowa	0,088	Asfaltowa
23	101843 D	Malinowa	0,11	Asfaltowa
24	101844 D	Sasowa	1,078	Asfalt / Płyty betonowe, Destrakt bitumiczny / Gruntowa
25	101845 D	Akacjowa	0,4	Koska betonowa
26	101846 D	Łębowa	0,419	Asfaltowa
27	101847 D	Kłanowa	0,165	Koska betonowa
28	101848 D	Topolowa	0,402	Koska betonowa
29	101849 D	Młynska	0,312	Asfaltowa
30	101850 D	Bydgoska	0,116	Asfaltowa
31	101851 D	H. Dąbrowskiego	0,136	Koska betonowa
32	101852 D	Gdańska	0,374	Asfaltowa
33	101853 D	Krokus	0,12	Kamień polny
34	101854 D	B. Krzywoustego	0,192	Koska granitowa
35	101855 D	Ogrodowa	0,46	Asfaltowa
36	101856 D	I. Paderewskiego	0,349	Asfaltowa
37	101857 D	Pilec Pniski	0,527	Asfaltowa
38	101858 D	Poprzeczna	0,052	Asfaltowa
39	101859 D	Rynek	0,284	Koska granitowa
40	101860 D	H. Sienkiewicza	0,174	Koska betonowa
41	101861 D	T. ornika	0,055	Asfaltowa
42	101862 D	S. Żeromskiego	0,061	Asfaltowa/gruntowa
43	101863 D	M. Kopernika	0,372	Asfaltowa
44	101864 D	Poznańska	0,464	Asfaltowa
45	101865 D	Boczna	0,262	Asfaltowa
46	101866 D	A. Mickiewicza	0,469	Asfaltowa
47	101867 D	C. K. Norwida	0,305	Asfaltowa
48	101868 D	Przysięci Zolnerza	0,479	Asfaltowa
49	101869 D	A. Asnyka	0,234	Asfaltowa
50	101870 D	J. I. Krusiewskiego	0,198	Asfaltowa
51	101871 D	B. Prusa	0,34	Asfaltowa
52	101872 D	J. Słowackiego	0,363	Asfaltowa
53	101873 D	Działkowa	0,523	Bitumiczna/Gruntowa
54	101874 D	Algae	0,108	Koska betonowa
55	101875 D	Partyzantów	0,934	Asfaltowa, Płyty drogowe
56	101876 D	Pilec Targowy	0,163	Asfaltowa
57	101877 D	Granatnicka	0,292	Asfaltowa
58	101878 D	św. Józefa	0,292	Asfaltowa
59	101879 D	W. Jagiełły	0,316	Asfaltowa
60	101880 D	H. Kołłątaja	0,104	Asfaltowa
61	101881 D	S. Staszica	0,162	Asfaltowa
62	101882 D	Spokojna	0,183	Asfaltowa
63	101883 D	Szkoła	0,238	Asfaltowa
64	101884 D	L. Waryńskiego	0,275	Asfaltowa
65	101885 D	Róż	0,15	Asfaltowa

66	101886 D	Tulipanów	0,274	Asfaltowa
67	101887 D	Polska	0,507	Gruntowa
68	101888 D	Sportowa	0,912	Asfaltowa
69		Powstańców	0,046	Asfaltowa
70		Brzozowa	0,123	Asfaltowa
71	120307 D	Bukowa	0,493	Koska betonowa/Gruntowa
72	120308 D	Karłowice	0,381	Koska betonowa/Gruntowa
73	120309 D	Wierzbowa	0,365	Gruntowa
74	120310 D	Turkuczna	0,5	Asfaltowa
GOSZCZ.				
1	101889 D	Biurokowa	0,437	Gruntowa
2	101890 D	Boczna	0,265	Gruntowa
3	101891 D	Kawczyci Lębory	0,405	Gruntowa
4	101892 D	Gdańskich	0,44	Gruntowa
5	101893 D	Kapłanka Cieszyńska	0,222	Gruntowa
6	101894 D	Jodłowa	1,25	Gruntowa
7	101895 D	Krakusów	0,572	Gruntowa
8	101896 D	Łopowa	0,245	Gruntowa
9	101897 D	Młynska	0,61	Gruntowa
10	101898 D	Ogrodowa	1,1	Destrakt bitumiczny/Gruntowa
11	101899 D	Płociczna	1,69	Gruntowa
12	101900 D	Róż	0,577	Gruntowa
13	101901 D	Spacernia	0,805	Gruntowa
14	101902 D	Sieraków	1,995	Gruntowa
15	101903 D	Tulipanów	0,99	Gruntowa
16	101904 D	Wierzbowa	0,512	Gruntowa
17	101905 D	Wschodnia	0,612	Koska betonowa / Gruntowa
18	101906 D	Złotowa	0,416	Gruntowa
19	101907 D	Badowy	0,25	Gruntowa
20	101908 D	Czeremcha	1,224	Gruntowa
21	101909 D	Sobolewski	0,094	Gruntowa
22	101910 D	Włocława	1,615	Gruntowa
23	101911 D	Akacjowa	0,67	Gruntowa
24	101912 D	A. Asnyka	0,085	Gruntowa
25	101913 D	Bukowa	0,829	Gruntowa
26	101914 D	Łębowa	0,508	Gruntowa
27	101915 D	Futkowska	0,172	Gruntowa
28	101916 D	Karłowice	1,064	Gruntowa
29	101917 D	Kłanowa	0,23	Gruntowa
30	101918 D	M. Konopnickiej	0,24	Gruntowa
31	101919 D	Koscełna	0,137	Gruntowa
32	101920 D	Lesna	1,355	Gruntowa
33	101921 D	A. Mickiewicza	0,644	Płyty betonowe, kamień polny
34	101922 D	C. K. Norwida	0,55	Gruntowa
35	101923 D	Parkowa	1,185	Gruntowa
36	101924 D	Pilec Pniski	0,04	Gruntowa
37	101925 D	Rybacka	1,48	Asfaltowa

38	101926 D	Rynek	0,105	Asfaltowa
39	101927 D	Rzemielnicza	0,4	Gruntowa
40	101928 D	H. Siemkiewicz	0,05	Gruntowa/kamień polny
41	101929 D	J. Słowackiego	0,175	Gruntowa
42	101930 D	Starowa	0,94	Gruntowa
43	101931 D	Szkoła	0,093	Destrukt bitumiczny/Gruntowa
44	101932 D	Wiejska	0,564	Gruntowa
45	101933 D	Wileza	0,55	Gruntowa
OBREB BUKOWINKA				
1	101934 D	Bukowinka-Białe Błoto	1,375	Asfaltowa/ gruntowa
OBREB CHELSTÓW				
1	101935 D	Dr. za szkołą podstawową	0,72	Asfaltowa
2	101936 D	Dr. od dr. powiatowej do boiska sportowego	1,055	Asfaltowa
3	101937 D	Dr. wewnątrz wsi Chelstów	0,238	Gruntowa, częściowo utwardzona tarczem
4	101938 D	Chelstów-Drogoszewice	1,863	Gruntowa, częściowo utwardzona destrukt bitumicznym
OBREB CHELSTÓWEK				
1	101939 D	Chełstówek-Sadrozno	1,23	Asfaltowa
2	101940 D	Dr. dojazdowa do zakładu „Ilepa”	0,618	Asfaltowa
3	101941 D	Dr. wewnątrz wsi Chełstówek	0,32	Gruntowa
4	101942 D	Dr. wewnątrz wsi Chełstówek	0,1	Gruntowa
5	101943 D	Dr. przy stacji GSM	0,22	Destrukt bitumiczny
OBREB DĄBROWA				
1	120292 D	Droga we wsi Dąbrowa	2,25	Asfaltowa
2	120301 D	Droga Sadrozno - Dąbrowa	0,798	Asfaltowa
3	120302 D	Droga we wsi Dąbrowa	1,73	Gruntowa
OBREB DOMASŁAWICE				
1	101944 D	Dr. wewnątrz wsi Domasławice	0,451	Destrukt bitumiczny
2	101945 D	Dr. do przystanku Czworka	1,548	Asfaltowa
3	101946 D	Dr. wewnątrz wsi Domasławice	0,337	Asfaltowa
4	101947 D	Dr. od dr. powiatowej w kierunku Cieszyńska	1,176	Gruntowa
OBREB DRĄGÓW				
1	101948 D	Droga we wsi Drągów	1,2	Asfaltowa
2	101949 D	Dr. w przystanku Drągówek	0,89	Gruntowa
OBREB DROGOSZÓWICE				
1	101950 D	W kierunku Kolonii Sosnowka	1,4	Destrukt bitumiczny

2	101951 D	Pawelka - Drogoszewice	1,982	Gruntowa wzmocniona destrukt
OBREB DROZDZIĘCIN				
1	101952 D	Droga gruntowa do przystanku Pajęczak	0,927	Gruntowa
OBREB GOŁA WIELKA				
1	101953 D	Droga w kierunku Bukowiny Sycowskiej	1,33	Asfaltowa/gruntowa
		Droga w kierunku Chelstowa	0,818	Asfaltowa
OBREB GRABOWNO MAŁE				
1	101954 D	Droga do drogi asfaltowej w kierunku magazynu paliw	0,808	Gruntowa
2	101955 D	Droga w kierunku posesji nr 49	1,27	Gruntowa
3	droga wewnętrzna		0,35	Asfaltowa
OBREB GRABOWNO WIELKIE				
1	101956 D	Droga do magazynu paliw	0,403	Asfaltowa
2	101957 D	Droga w kierunku wysypiska odpadów komunalnych	0,715	Destrukt bitumiczny
3	101958 D	Droga w kierunku Leśnych Domów	2,366	Asfaltowa
4	101959 D	Droga dojazdowa do bloków spółdzielni mieszkaniowej	0,514	Destrukt bitumiczny
5	101960 D	Droga dojazdowa wewnątrz wsi Grabówno Wielkie	0,906	Gruntowa, częściowo asfalt
6	120291 D	Droga do drogi powiatowej	0,557	Gruntowa
OBREB ŁAZISKO				
1	120293 D	Droga do Drągówka	0,215	Gruntowa
OBREB MOSZYCE				
1	120294 D	Droga we wsi Moszyce	2,125	Asfaltowa/Gruntowa
2	120295 D	Droga z trylinki przez wsi Moszyce	1,584	Asfaltowa
OBREB NOWA WIEŚ GOSZCZĄŃSKA				
1	120296 D	Droga od drogi wojewódzkiej nr 448 w kierunku Świnar	1,598	Gruntowa
OBREB OLSZÓWKA				
1	120297 D	Droga we wsi Olszówka	0,982	Gruntowa
2	120298 D	Olszówka - Trzy Chłupy	3,11	Gruntowa

3	120299 D	Droga w Góli Małej od drogi powiatowej	0,47	Gruntowa
4	120300 D	Droga w Góli Małej w kierunku wsi	0,938	Destrukt biurniany
OBRĘB SĄDROŻYCE				
1	120303 D	Droga z Sądżyc od drogi w kierunku Chlebowa do wsi Chlebów	0,73	Destrukt biurniany
OBRĘB SOSNOWKA				
1	120304 D	Droga we wsi Sosnowka od drogi powiatowej	0,915	Gruntowa
2	120305 D	Droga w kierunku wsi Sosnowka	0,08	Gruntowa
3	120306 D	Kolonia Sosnowka	2,922	Destrukt biurniany

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Twardogóra

Łączenie, na terenie Gminy, jest 98,426 km dróg gminnych, w tym o nawierzchni twardej i twardziej ulepszonej 40,5 km, najwięcej dróg ma nawierzchnię gruntową 57,909 km. Długość chodników w Gminie - 31,6 km. Parkingi zlokalizowane są w Twardogórze – 11 oraz w Moszycach i Goszczu. W większości są w zadowalającym stanie technicznym.

Pomimo oceny stanu technicznego dróg jako dobry, można mieć wiele zastrzeżeń. Trasy nie są oświetlone, brakuje odwodnień dróg i poboczy, a to przy niesprzyjających warunkach pogodowych jest znacznym utrudnieniem dla kierowców. Nie ma wystarczającej ilości chodników, pozwalających na bezpieczne poruszanie się pieszych.

Przez teren Gminy przebiega linia kolejowa. Dworzec Kolejowy PKP, zlokalizowany jest przy Placu Kolejowym 1 w Twardogórze. Przez Gminę kursują pociągi w kierunku Wrocławia, Warszawy, Białegostoku, Jeleniej Góry, Kalisza, Kłodzka, Legnicy, Łodzi, Oleśnicy, Ostrowa Wielkopolskiego oraz Wałbrzycha.

Dworzec PKS, zlokalizowany przy ul. Wojska Polskiego w Twardogórze umożliwia połączenia autobusowe do poszczególnych miejscowości Gminy oraz odleglejszych miast, np. Wrocławia oraz Ostrowa Wielkopolskiego.

11.4.5 Sieci telekomunikacyjne, łączność

Na terenie Gminy Twardogóra istnieje sieć infrastruktury telekomunikacyjnej. Gmina objęta jest zasięgiem linii telefonii komórkowej oraz bezprzewodowego Internetu. Operatorzy działający na terenie to T-mobile Polska S.A., Plus, Orange TP, Play.

11.4.6 Mieszkalnictwo, gospodarka nieruchomościami

Na terenach Twardogóry występuje zarówno zabudowa jednorodzinna jak i wielorodzinna. Sporadycznie występują też formy zabudowy jednorodzinnej: bliźniacza i szeregową. Ponieważ większość tej zabudowy powstała po roku 1970, substancja budowlana jest na ogół w dobrym stanie technicznym.

Zabudowa wielorodzinna reprezentowana jest w dwóch zasadniczych typach: zabudowa sprzecz II wojny światowej i zabudowa „blokowa” realizowana w latach 70-tych. Zaliczenie od czasu powstania stan techniczny budynków jest bardzo różny.

Tabela 36. Charakterystyka zasobów mieszkaniowych Gminy Twardogóra

Wyszczególnienie	2010	2011	2012
Liczba budynków mieszkalnych w gminie	2486	2569	2606

Źródło: www.stat.gov.pl

Komunalnymi zasobami mieszkaniowymi gminy Twardogóra zarządza Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, który administruje obecnie 122 budynkami mieszkalnymi, co przekłada się na 636 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 34,424 m². Średnia wielkość mieszkania to 47,01 m² (tab. 37) i parametry te, w ciągu ostatnich trzech lat, niewiele się zmieniły. Nieliczne mieszkania są wykupowane na własność, w latach 2010-2012 było to łącznie 11 mieszkań.

Tabela 37. Zasoby komunalne Gminy Twardogóra

wyszczególnienie	2010	2011	2012
Liczba budynków mieszkalnych	118	121	122
Liczba lokali mieszkalnych	616	630	636
Liczba lokali użytkowych	69	68	68
Pow. eksploatacyjna ogółem (lokale użytkowe + mieszkalne)	33 315 m ²	34 136 m ²	34 424 m ²
Pow. lokali mieszkalnych	28 795 m ²	29 616 m ²	29 904 m ²
Procentowa wielkość mieszkania	46,74 m ²	47,01 m ²	47,01 m ²
Liczba lokali mieszkalnych wykupionych	3	7	1
Liczba i powierzchnia lokali użytkowych wykupionych		1	
		571,00 m ²	

Źródło: Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Twardogóra

Budownictwo wielorodzinne na terenie Gminy jest realizowane rzadko. Popyt na nowe mieszkania jest zaspokajany głównie poprzez rozwój budownictwa jednorodzinnego. Nowe tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wykraczają obecnie poza granice administracyjne miasta na tereny obrębów sąsiednich: Moszyce, Chelstówek i Sądorzyce.

Na obrzeżach miasta występują również zabudowa zagrodowa, często przekształcona w rzemieślniczą.

Na terenach wiejskich gminy poza wyjątkiem zabudowy wielorodzinnej w Grabownie Wielkim przy byłym PGR, dominuje zabudowa jednorodzinna. Część tej zabudowy stanowią budynki mieszkalne w zabudowie zagrodowej, w gospodarstwach rolnych, w których praktycznie zaprzestano działalności rolniczej.

W ostatnich latach następuje wyraźny wzrost zainteresowania realizacją nowej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. W części przypadków zabudowa ta ma charakter mieszkaniowo - rekreacyjny. Podstawową cechą tego typu zabudowy jest jej mała intensywność i znaczne rozproszenie, przy czym otaczające ją grunty prawie nie są wykorzystywane rolniczo i zagospodarowywane są jako zadrzewione, często budowane są w pobliżu niewielkie stawy rybne lub zbiorniki retencyjne.

Głównymi skupiskami tego typu zabudowy są rejony wsi: Sosnówka, Drogoszewice, Chelstów na południu gminy, Bukowinka na zachodzie, Gola Wielka na wschodzie, oraz Łazisko i Drożdżęcina na północy.

II.5 Wnioski i rekomendacje wynikające z diagnozy

II.5.1 Uwarunkowania ekologiczno-przestrzenne

Gminę Twardogóra cechuje bardzo dobre położenie pod względem krajobrazowo - przyrodniczym. Mając na uwadze atrakcyjną lokalizację w pobliżu dużej aglomeracji miejskiej, walory przyrodnicze, bogactwo w lasach (runo leśne oraz różnorodność flory i fauny), różnicowanie krajobrazu, niewielkie zainwestowanie ciężkiego przemysłu, wskazane byłoby zwrócenie uwagi na wykorzystanie tych aspektów na rzecz rozwoju turystyki, gospodarstw agroturystycznych, ośrodków rekreacyjnych czy wypoczynkowych. Konieczna wydaje się też większa aktywność marketingowa Gminy, reklamująca atuty położenia i docierająca ze swoją ofertą do szerszego grona odbiorców. Wskazane byłoby także wspólne przedsięwzięcia partnerskie z gminami sąsiednimi. Działania te pozwolą dotrzeć do większej liczby potencjalnych odbiorców oferty wypoczynkowo - rekreacyjnej. Takie działania mogą przynieść wzrost zainteresowania Gminą jako miejscem na

weekendowy odpoczynek dla mieszkańców Wrocławia. Ponadto, z uwagi na malejące zainteresowanie części mieszkańców pracą w rolnictwie, w Gminie istnieją porolnicze budynki, które ewentualnie można by zaadaptować na cele turystyczne - rekreacyjne oraz usługowe, dla potrzeb mieszkańców gminy i turystów.

Jezeli chodzi o gospodarkę przestrzenną Gmina prowadzi zagospodarowanie w kierunku budownictwa jednorodzinnego oraz usługowego. W obliczu proponowanych zmian, idących w stronę większego zainteresowania Gminy turystyką, jest to kierunek prawidłowy. Gmina posiada również zasoby terenów inwestycyjnych w ramach WSSE, które stanowią naczający atut w związku z pozyskiwaniem inwestorów oraz tworzeniem nowych miejsc pracy.

II.5.2 Uwarunkowania społeczne

Jak wynika z przeprowadzonych analiz, liczba mieszkańców Gminy Twardogóra, stopniowo wzrasta, a wynika to przede wszystkim z osiedlania się na tych terenach mieszkańców dużych aglomeracji, np. Wrocławia, pragnących korzystać z dobrodziejstw tych terenów. Martwić powinien natomiast odnotowywany ostatnio ujemny przyrost naturalny w Gminie. W długofalowej perspektywie należałoby uwzględnić przyrost migracyjny i dostosować warunki do wzrastających potrzeb potencjalnych mieszkańców. Zwiększyć powinna się liczba oddziałów przedszkolnych, między innymi w celu objęcia znacznie większej niż dotychczas grupy dzieci, wychowaniem przedszkolnym, zgodnie ze standardami obowiązującymi w Unii Europejskiej. Być może dobrym pomysłem byłaby realizacja żłobka, w celu umożliwienia kobietom wcześniejszego powrotu do aktywności zawodowej.

W zakresie oświaty warto byłoby zwrócić się w kierunku zwiększenia (pod względem ilościowym i jakościowym) oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. W chwili obecnej jest ona dosyć skromna i realizuje przede wszystkim potrzeby wyrównawcze w zakresie nauki, nie pozwalając na rozwijanie własnych zainteresowań i hobby, szczególnie dotyczy to szkół podstawowych w Goszczu i Grabownie Wielkim.

Na terenie Gminy zauważalna jest ograniczona dostępność specjalistycznej opieki służby zdrowia w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia. Oprócz ośrodka zdrowia w Twardogórze są tylko dwie filie w Goszczu i Grabownie Wielkim, z dyskurującym lekarzem podstawowej opieki zdrowotnej. Sukcesywne starzenie się społeczeństwa wymagać będzie tworzenia, oprócz przychodni, różnych innych obiektów służby zdrowia oraz socjalnych, skierowanych na obsługę osób w podeszłym wieku, takich jak: centrum rehabilitacyjne, domy pogodnej starości, hospicja itp.

11.5.3 Uwarunkowania gospodarce

Sukcesywnie maleje znaczenie rolnictwa na terenie gminy. Mają na to wpływ słabe gleby leżące na tym terenie. Aby rolnictwo prawidłowo się rozwijało, należy tworzyć warunki do powstawania dużych gospodarstw specjalistycznych, o dużym areale i bogatym wyposażeniu w maszyny rolnicze, w tym również gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych.

Działalność gospodarcza w Gminie Twardogóra to przede wszystkim przetwórstwo przemysłowe i handel. Z roku na rok następuje niewielki, ale stały przyrost małych przedsiębiorstw, o zatrudnieniu powyżej 10 osób i taką tendencję należałoby utrzymać, proponując różnego rodzaju ułatwienia przy zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej.

Bardzo ważnym „kołem napędowym” lokalnej gospodarki może być mieszkalnictwo oraz indywidualne budownictwo letniskowe. Ważne jest stwarzanie przez gminę korzystnych warunków dla tej działalności, wyznaczanie nowych terenów pod te cele w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W Gminie Twardogóra największy odsetek osób bezrobotnych to osoby z wykształceniem zawodowym oraz w wieku powyżej 50 roku życia, w przeważającej większości kobiety. Bezrobotni, aby zdobyć pracę powinni być motywowani oraz mieć szansę podnieść swoje kwalifikacje poprzez system szkoleń. Ponadto konieczne jest tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej, mającej na celu utworzenie nowych podmiotów gospodarczych. Rozwój gospodarki lokalnej, a także rozwój turystyki i rekreacji oraz związane z nią gałęzie gospodarki mogą przyczynić się do zmniejszenia bezrobocia na terenie Gminy Twardogóra.

Jeżeli chodzi o zapewnienie noclegu turystom, to Gmina Twardogóra dysponuje kilkoma obiektami z miejscami noclegowymi dla około 115 osób plus pole namiotowe na 100 namiotów. To zdecydowanie za mało. Biorąc pod uwagę doskonałe przygotowane szlaki piesze i rowerowe, różnorodność krajobrazową oraz ciekawe zabudki zlokalizowane na terenie Gminy, należałoby dołożyć starań do powstawania kolejnych ofert noclegowych i rozwijania zainteresowania rekreacyjnego/weekendowego tymi terenami. Jest to możliwe choćby poprzez adaptację i modernizację niewykorzystywanych porolniczych budynków.

W Gminie jest spora i ciekawa oferta kulturalno-rekreacyjna. Aby przyciągnąć większą liczbę odwiedzających, należy dołożyć większych starań w promowaniu imprez, szczególnie na szczeblu powiatowym i wojewódzkim.

11.5.4 Infrastruktura techniczna

Obecnie wykorzystywane ujęcia wody oraz stacje uzdatniania wody zapewniają pełne pokrycie bieżących potrzeb oraz posiadają rezerwy. Sieć wodociągowa obejmuje 98% gospodarstw domowych. Zakładając rozwój Gminy w kierunku zagospodarowania letniskowego, wypoczynkowego, należy uwzględnić doprowadzenie sieci wodociągowej do planowanych inwestycji i pełne uzbrojenie terenów.

Dla poprawienia stanu środowiska przyrodniczego niezbędne jest natomiast uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenie gminy Twardogóra poprzez rozbudowę sieci kanalizacji i ograniczenie niekontrolowanych wycieków do gruntu. Konieczne jest także usprawnienie w zakresie gospodarki cieplnej. Mieszkańcy Gminy, którzy w przeważającej większości korzystają z indywidualnych palenisk, znajdujących się w poszczególnych gospodarstwach domowych opalanych głównie węglem czy koksem, zanieczyszczają środowisko, powodując emisję pyłów i szkodliwych gazów. Unia Europejska narzuca normy ochrony środowiska, co w konsekwencji przekłada się na uwzględnienie zmian w systemie ogrzewania na bardziej ekologiczne. Zaleca się modernizację istniejących kotłowni węglowych. Nowe kotłownie należy realizować w oparciu o nowoczesne kotły, o wysokiej sprawności grzewczej i niskiej emisji zanieczyszczeń do atmosfery. Budowa w poszczególnych miejscowościach kotłowni z wysokopiętnymi kotłami opalanymi olejem, gazem lub nowoczesnym paliwem stałym: eko groszek, pellet czy wióry pozwoli na ograniczenie wydzielania szkodliwych substancji do atmosfery. Również doprowadzenie gazu do wszystkich miejscowości pozwoliłoby na zmiany dotychczasowego systemu ogrzewania mieszkań i budynków w Gminie, poprawiając parametry jakościowe powietrza. Proponuje się także inne ekologiczne źródła ciepła: elektryczne i niekonwencjonalne (np. z elektrowni wiatrowych).

W związku z zakładanym przyrostem terenów zainvestowanych, głównie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz zabudowy letniskowej, nastąpi znaczny wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną. Powoduje to zasadność budowy nowych linii elektroenergetycznych o napięciu 20 kV. Linii elektroenergetycznych niskiego napięcia (0,4 kV) oraz stacji transformatorowych 20/04 kV.

Wraz z rozwojem Gminy, systematycznie wzrasta również ilość odpadów komunalnych, jak również i innych odpadów, w tym niebezpiecznych. Od 1 lipca 2013 roku weszła w życie ustawa mająca na celu uporządkowanie kwestii gospodarki odpadami, której najważniejszym elementem jest recykling oraz segregacja odpadów już w miejscu ich wytwarzania. Zaleca się też likwidację nielegalnych wysypisk śmieci.

Układ dróg w gminie jest przeciętnie rozwinięty. Brakuje obwodnicy miasta Twardogóra. Konieczna jest poprawa komunikacji pomiędzy wsiami, przebudowa oraz podwyższenie parametrów dróg. W poszczególnych miejscowościach brakuje chodników, ścieżek rowerowych oraz w celu poprawy odwodnienia dróg - renowacji rowów przydrożnych. Na terenach wiejskich widoczny jest brak placów zabaw dla dzieci.

Połączenia transportowe - kolejowe i autobusowe - są niedostatecznie rozwinięte i niewystarczające. Niewielka liczba połączeń międzymiastowych nie pozwala na swobodną komunikację.

Rozwój sieci telekomunikacyjnej na terenie Gminy Twardogóra należy prowadzić zgodnie z przyrostem terenów zainvestowanych (przyrost odbiorców) poprzez rozbudowę istniejącej sieci telekomunikacyjnej wraz z urządzeniami towarzyszącymi. Mieszkalnictwo w Gminie Twardogóra to głównie zabudowa wiejska zagrodowa, mieszkaniowa jednorodzinna i letniskowa. Zakłada się, że wraz ze wzrostem zainteresowania osadnictwem na terenie Gminy wzrastać będzie przede wszystkim wielkość budownictwa jednorodzinnego i usługowego.

II.6. Badania Jakości życia w Gminie Twardogóra 2013

Samorząd Gminy Twardogóra wraz z ekspertami Dolnośląskiego Centrum Rozwoju Lokalnego w ramach prac związanych z aktualizacją strategii Rozwoju Gminy Twardogóra zdecydował się przeprowadzić badania ankietowe dotyczące zadowolenia mieszkańców z faktu funkcjonowania na terenie Gminy Twardogóra. Przy wykorzystaniu kwestionariusza ankiety mieszkańcy – 130 osób – anonimowo i samodzielnie odpowiadali na pytania dotyczące różnych aspektów ich życia i funkcjonowania w gminie, takich jak: infrastruktura (społeczna i techniczna), estetyka miejsca zamieszkania, usługi publiczne, zarządzanie gminą, transport, bezpieczeństwo i in.

W ankiecie wzięło udział 130 ankietowanych, z czego 83 respondentów to kobiety (64%) a 47 (36%) to mężczyźni.

Ogólna ocena gminy

Respondenci generalnie są zadowoleni z mieszkania w gminie Twardogóra. Nie mają także jasno określonego zdania na temat chęci zamieszkania w innej gminie.

Mieszkańcy generalnie słabo oceniają sytuację na lokalnym rynku pracy, choć dostrzegają zmiany w gminie i oceniają je generalnie pozytywnie.

Ankietowani dokonali także oceny różnych sfer funkcjonowania Gminy. Wysoce ocenili działania Gminy w zakresie estetyki zarówno obiektów użyteczności publicznej, jak i estetyki przestrzeni publicznej, m.in. ulice, parki i skwery. Pozytywnie zostały także ocenione działania w sferze zachowania czystości i porządku w miejscach publicznych.

Przeprowadzone badanie wykazało słabą wiedzę mieszkańców na temat funkcjonowania na terenie Gminy organizacji pozarządowych. Zdecydowana większość respondentów nie miała zdania na ten temat.

Infrastruktura gminna

Ocenie poddano także jakość infrastruktury technicznej w gminie. Zdecydowana część ankietowanych osób nie ma zdania lub ocenia negatywnie stan dróg oraz dostępność do infrastruktury towarzyszącej drogom, głównie parkingów a także ścieżek rowerowych. Dużo lepiej oceniony został natomiast stan chodników. Możliwe, że fakt ten wpłynął na stosunkowo wysoką ocenę poczucia bezpieczeństwa na drogach gminnych.

Mieszkańcy pozytywnie oceniają także jakość i warunki kontynuacji kształcenia dla dzieci i młodzieży zarówno w Gminie Twardogóra i w sąsiednich Gminach. Dużo bardziej neutralnie oraz negatywnie mieszkańcy wypowiadali się na temat możliwości podnoszenia wykształcenia przez osoby dorosłe. Oceny te dotyczyły w takim samym stopniu Gminy Twardogóra, jak i gmin sąsiednich.

Relatywnie niewielu respondentów oceniało wysoko sferę socjalną w Gminie. Mimo przewagi odpowiedzi wskazujących na brak zdania, odnotowano większy udział ocen negatywnych dotyczących wsparcia osób ubogich, bezrobotnych i niepełnosprawnych.

Dostępność do usług została przez respondentów oceniona wysoko. Dotyczy to takich działalności, jak szewe, krawiec, zegarmistrz, usługi fryzjersko-kosmetyczne. Jedynymi branżami działalności, z której dostępności mieszkańcy nie byli zadowoleni to serwis RTV/AGD oraz służba zdrowia.

Wysokie noty otrzymała także sfera działalności związanej ze spędzaniem wolnego czasu – rekreacja i kultura. Oceny te dotyczyły zarówno całej Gminy, jak i poszczególnych miejscowości zamieszkania respondentów.

Pozytywnie oceniono także jakość usług komunalnych, tj. odprowadzanie ścieków, dostarczanie wody, odprowadzanie śmieci i zaopatrzenie w energię. Jedyną negatywnie ocenianą sferą usług stanowił transport publiczny.

Bezpieczeństwo

W ocenie jakości życia kluczowe jest także indywidualne postrzeganie otoczenia i subiektywna ocena warunków życia. Wyniki badań potwierdziły generalny trend zachowań w miastach. Większość ankietowanych stwierdziła, że nie czuje się bezpiecznie przebywając w nocy. Mimo to, oceniają oni wysoko pracę służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w Gminie, tj. Policji i Straży Pożarnej.

Zarządzanie Gminą

W ramach niniejszego badania przeprowadzono także ocenę zarządzania gminą. Respondenci wypowiedzieli się pozytywnie na temat kompetencji, uprzejmości pracowników oraz sprawności działania Urzędu Miasta i Gminy. Jedynie w sferze terminowości załatwiania spraw, głosy ankietowanych podzieliły się pomiędzy mieszkańców zadowolonych oraz tych, którzy nie potrafili dokonać jednoznacznej oceny.

Pozytywnie została także oceniona działalność Zarówno Burmistrza, jak i Rady Gminy. Jednocześnie respondenci określili, że mają zaufanie do władz samorządowych Gminy. Wysoko oceniono także jakość i dostępność do informacji na temat działalności władz Gminy.

Podsumowując, można zauważyć, że mieszkańcy Gminy Twardogóra są zadowoleni z warunków życia i sposobu zarządzania Gminą. Jednocześnie wskazują na pewne niedoskonałości w pewnych sferach związanych z rynkiem pracy, transportem publicznym, służbą zdrowia. Są to jednak obszary, w stosunku do których mieszkańcy nie tylko Gminy Twardogóra mają wysokie wymagania. Nie zmienia to jednak faktu, że władze Gminy planując kierunki rozwoju, powinny uwzględnić w swych działaniach wspomniane obszary. Wyniki badań wskazują także, że nadal powinien być realizowany program poprawy jakości życia poprzez stały rozwój wszystkich sfer życia mieszkańców

Pełny raport zamieszczony został jako załącznik do Strategii.

II.7. Analiza SWOT

Ostatnim elementem prac diagnostycznych w Gminie Twardogóra było sporządzenie analizy SWOT czyli jednej z najpopularniejszych technik analizy strategicznej. Nazwa tej metody pochodzi od skrótu czterech angielskich słów: Strengths (atuty, mocne strony), Weakness (słabe strony), Opportunities (możliwości, szanse), Threats (zagrożenia).

W pracach nad SWOT – cm w Twardogórze pracowano podczas warsztatów, podczas których zadaniem uczestników było wskazanie:

1. Mocnych stron Gminy Twardogóry, czyli zjawisk pozytywnych z punktu widzenia możliwości kształtowania rozwoju, na które bezpośredni wpływ ma sama Gmina (mieszkańcy, instytucje, lokalne władze samorządowe).
2. Słabych stron Gminy Twardogóry, czyli zjawisk negatywnych ograniczających możliwości rozwoju Gminy, na które bezpośredni wpływ ma sama Gmina.
3. Szans, czyli zjawisk pozytywnych z punktu widzenia możliwości kształtowania rozwoju Gminy, występowanie których jest uwarunkowane czynnikami leżącymi poza możliwościami bezpośredniego wpływu Gminy.
4. Zagrożeń, czyli zjawisk negatywnych mogących stanowić zagrożenie dla rozwoju Gminy, występowanie których jest uwarunkowane czynnikami leżącymi poza możliwościami bezpośredniego jej wpływu.

MOCNE STRONY

1. Estetyka miasta Twardogóra
2. Dobra informacja publiczna
3. Dobrze rozwinięta baza oświatowo – dydaktyczna
4. Dobrze rozwinięta baza sportowa (basen, hala sportowa, lodowisko, sale gimnastyczne przy szkołach)
5. Atrakcyjna oferta kulturalna i sportowa
6. Dobrze rozwinięta oferta i infrastruktura turystyczna (baza noclegowa)
7. Położenie geograficzne (aspekt krajoobrazowo – przyrodniczy)
8. Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa oraz dobra jakość wody

9. Lokalizacja dwóch linii kolejowych
10. Tereny inwestycyjne w ramach WSSE
11. Zadawająca sieć sklepów spożywczych
12. Dostępność działek budowlanych
13. Aktywna polityka Gminy w celu pozyskiwania środków zewnętrznych
14. Dobrze rozwinięta sieć ścieżek przyrodniczych i edukacyjnych
15. Atrakcyjna oferta aktywizacji osób starszych
16. Stabilny budżet Gminy
17. Silnie rozwinięty przemysł meblarski
18. Brak zagrożeń powodziowych
19. Prowadzenie działań mających na celu poprawę sfery technicznej ułatwiającej osobom starszym codzienne życie
20. Dysponowanie wystarczającą liczbą pracowników świadczących opiekę i wsparcie osobom niepełnosprawnym
21. Dobre pokrycie Gminy siecią szlaków turystycznych

SŁABE STRONY

1. Brak mieszkań socjalnych
2. Zły stan infrastruktury drogowej oraz brak obwodnicy Twardogóry
3. Niedostateczny rozwój infrastruktury towarzyszącej drogom (chodniki, ścieżki rowerowe) na obszarach wiejskich
4. Niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna na terenach wiejskich
5. Ograniczona dostępność do lekarzy specjalistów
6. Niedostateczna liczba połączeń autobusowych i kolejowych
7. Brak małej gastronomii (kawiarnie, cukiernie)
8. Brak infrastruktury towarzyszącej terenom sportowym (place zabaw) na terenach wiejskich
9. Odpytywanie osób młodych do dużych miast
10. Przeszarżały sprzęt komputerowy w szkołach
11. Utrudniony dostęp do Internetu na terenach wiejskich
12. „niska emisja” - spalanie odpadów poprodukcyjnych w gospodarstwach domowych

13. Słaba promocja lokalnych produktów
14. Słabe wykorzystanie strefy ekonomicznej
15. Niewystarczający poziom objęcia Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
16. Brak miasta partnerskiego
17. Mała aktywność społeczna (koła gospodyń, koła zainteresowań itp.) w iz. słaba integracja środowisk lokalnych
18. Brak źróbków
19. Zdekaptalizowane wyposażenie OSP na terenach wiejskich
20. Brak inicjatyw w zakresie realizacji przedsięwzięć Partnerstwa Publicznego - Prywatnego
21. Niewystarczająca liczba świetlic wiejskich
22. Zdekaptalizowany sprzęt ZGKIM
23. Monokultura przemysłowa wrażliwa na wahanie koniunktury gospodarczej
24. Wzrost problemów uzależnień i przestępczości nieletnich
25. Brak w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezrobotnych

SZANSE

1. Fundusze Unijne na lata 2014-2020
2. Współpraca z miastem partnerskim/ Współpraca z gminami zagranicznymi
3. Bliskość S8
4. Bliskość Wrocławia
5. Wzrost zapotrzebowania na różne formy turystyki, rekreacji i sportu w środowisku naturalnym
6. Działania Państwa na rzecz promocji zintegrowanych działań promujących konkretną branżę przemysłu , np. meblarskiego (tworzenie np. „klastrow meblowych”)

ZAGROŻENIA

1. Sytuacja demograficzna

2. Kryzys gospodarczy
3. Rozwój wielkopowierzchniowych sklepów jako zagrożenie dla handlu lokalnego
4. Zmiana prawa w dziedzinie zatrudnienia osób niepełnosprawnych
5. Zmiany w gospodarce odpadami
6. Brak polityki rodzinnej
7. Zmiana układu połączeń kolejowych
8. Nakładanie nowych zadań własnych na Gminy bez zabezpieczenia środków finansowych

III. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI WYŻSZEGO SZCZEBLA – TERYTORIALNY WYMIAR POLITYKI ROZWOJU GMINY

Nowe spojrzenie na politykę regionalną preferuje obecnie nowoczesny model wdrażania polityk publicznych. Polega on na przejściu od podejścia sektorowego do zintegrowanego terytorialnie. Dotyczy preferowania spójności działań różnych podmiotów publicznych wobec terytoriów określonych nie administracyjnie, a funkcjonalnie, charakteryzujących się podobnymi cechami społeczno – gospodarczo - przestrzennymi. Obszary funkcjonalne mają być punktem odniesienia dla realizacji poszczególnych polityk, w tym wdrażania środków unijnych w kolejnej perspektywie finansowej 2014-2020.

Zgodnie z nowymi postulatami polityki regionalnej, polska polityka przestrzenna wskazuje na realizację operacji w obrębie tzw. obszarów funkcjonalnych. **Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK)** proponuje definicję obszaru funkcjonalnego jako „zwartego układu przestrzennego, składającego się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidzianymi, jednolitymi celami rozwoju”. Według zapisów wspomnianego wyżej dokumentu, obszar funkcjonalny to nie tylko strefa oddziaływania danej jednostki, ale też ukształtowany w procesie historycznym zespół kilku lub kilkunastu jednostek terytorialnych, wyróżniający się z otoczenia i upodabniający się pod pewnymi względami do siebie. Zgodnie z obowiązującą KPZK proponowane obszary interwencji podzielono na kilkanaście typów funkcjonalnych¹². Obszary miejskie podzielono na cztery główne kategorie:

- ośrodków wojewódzkich, w tym metropolitalnych,
 - ośrodków regionalnych,
 - ośrodków subregionalnych,
 - ośrodków lokalnych,
- Obszary wiejskie podzielono natomiast na dwie główne kategorie:
- wiejskie obszary funkcjonalne uczestniczące w procesach rozwojowych (położone w strefie silnego oddziaływania głównych ośrodków miejskich)
 - obszary wymagające wsparcia procesów rozwojowych (peryferyjne i problemowe)

¹². Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na fakt, że Miasto i Gmina Twardogóra z racji swojego położenia względem głównych ośrodków rozwoju została zakwalifikowana do obszarów większych uczestniczących w procesach rozwojowych.

Podjęcie terytorialne odgrywa kluczowe znaczenie nie tylko w odniesieniu do planowania polityki przestrzennej. Jest ono priorytetem również w planowaniu rozwoju regionalnego, którego nadrzędnym dokumentem jest **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 (KSRR)**. Zgodnie z nowymi zasadami kierowania wsparcia na rzecz rozwoju lokalnego i regionalnego, jednym z najważniejszych warunków będzie tzw. koncentracja geograficzna. Tym samym, określone zostały Obszary Strategicznej Interwencji (OSI). Zgodnie z KSRR są to obszary:

- wobec których wymagana jest interwencja rządu ze względu na ciężar, którego sam region nie jest w stanie udźwignąć
- obszary, które ze względów społecznych, gospodarczych lub środowiskowych wywierają lub mogą w przyszłości wywierać istotny wpływ na rozwój kraju

W stosunku do tych obszarów powinny zostać skierowane właściwe, zintegrowane działania, mające na celu wyrównanie ich szans rozwojowych a przede wszystkim właściwe wykorzystanie istniejących potencjałów rozwojowych danego obszaru.

Na terenie województwa dolnośląskiego wyznaczono kilka Obszarów Strategicznej Interwencji. Gmina Twardogóra zgodnie z delimitacją KSRR zakwalifikowana została do obszarów o najgorszym dostępie do usług publicznych.

Wymiar terytorialny zajmuje także kluczowe miejsce w polityce rozwoju województwa dolnośląskiego, zarówno w przypadku projektu **Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego** oraz **Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020**. W przypadku pierwszego z dokumentów, wyodrębnione obszary interwencji wynikają z krajowych wytycznych i delimitacji. Powstały 4 obszary integracji oraz 12 obszarów interwencji obejmujących jednostki podobne pod względem położenia oraz potencjału rozwoju. Gmina Twardogóra ze względu na swoje położenie i powiązania z jednostkami sąsiednimi została zakwalifikowana do Wrocławskiego Obszaru Integracji. W skali lokalnej Gmina zalicza się do „Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego”. Jest to obszar silnie powiązany ze stolicą województwa o wysokim poziomie urbanizacji i mobilności mieszkańców. Obszar ten wymaga m.in. rozwoju silnych powiązań wewnętrznych i zewnętrznych, podnoszenia standardów technologicznych oraz podniesienia sprawności transportu publicznego.

Północna część Gminy zakwalifikowana została ponadto do obszaru interwencji „Doliny Baryczy i Wzgórz Trzebnickich”. Jest to teren o wysokim potencjale dla rozwoju „urystyki kwalifikowanej”. Teren ten wymaga interwencji w zakresie rozwoju infrastruktury teletechnicznej oraz infrastruktury zwiększającej mobilność mieszkańców.

Z punktu widzenia ustalania kierunków rozwoju Gminy Twardogóra należy zwrócić uwagę, że jej południowa część została objęta zasięgiem obszaru interwencji „Autostrada Nowej Generacji”, który został wyodrębniony jako teren o docelowo najlepszej i nie wyższej dostępności transportowej (w oparciu o projektowane autostrady oraz drogi szybkiego ruchu).

Jak wskazano w najnowszej Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego, ostateczny zasięg wspomnianych wyżej obszarów interwencji, zostanie wypracowany w toku szeregu opracowań planistycznych i strategicznych. Można jednak założyć, że nie zmieni to znacząco sytuacji w przypadku Gminy Twardogóra. Jej specyficzne położenie w stosunkowo niewielkiej odległości od największych ośrodków rozwoju, pozwoli na uwzględnienie jednostki w najważniejszych działaniach interwencyjnych.

Realizacja celów zaproponowanych w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego odbywać się będzie w obrębie wyodrębnionych makroster. Na podstawie konsultacji społecznych, przeprowadzonych w obrębie konkretnych obszarów interwencji, określono priorytetowe cele dla poszczególnych grup jednostek. W przypadku obszaru interwencji „Wrocławski Obszar Metropolitalny”, do którego zalicza się Gmina Twardogóra, jako najważniejszy cel określono „Zrównoważony transport i poprawę dostępności transportowej” (cel ten zajmuje także priorytetowe miejsca w pozostałych obszarach interwencji). Jako kolejne w hierarchii znajdują się „ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa” oraz „włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia”.

Rozwój zrównoważonego transportu jest także najważniejszym celem zdiagnozowanym w obszarze interwencji „Autostrada Nowej Gospodarki”. Ze względu na priorytety rozwojowe Twardogóry na szczególną uwagę zasługuje fakt, że na ten teren skierowane będzie także szczególne wsparcie w związku z koniecznością osiągnięcia następujących celów zgodnie z SRWD, tj. „Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników” oraz „wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP”.

Na obszarze interwencji „Kraina Baryczy i Wzgórz Trzebnickich” preferowane będą natomiast inwestycje, realizujące cel „ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu

bezpieczeństwa", „Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej” oraz „wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników”

Z punktu widzenia zgodności przewidywanych kierunków rozwoju Twardogóry z dokumentami na wyższym szczeblu, należy także wymienić zgodność ze **Strategią Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020**. Diagnoza sytuacji wskazała m.in. na konieczność podniesienia poziomu cywilizacyjnego obszarów wiejskich oraz wzmocnienia potencjału rozwojowego ośrodków lokalnych. Osiągnięcia tego założenia ma przyswierać realizacja głównego celu Strategii: „Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju”. Gmina Twardogóra ze względu na uwarunkowania wewnętrzne oraz istniejący potencjał wpisuje się przede wszystkim w działania dążące do osiągnięcia następujących celów szczegółowych: cel 1. „wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich” oraz cel 2. „poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej”.

Koncepcja rozwoju Twardogóry wpisuje się także pośrednio w **Założenia Krajowej Polityki Miejskiej do roku 2020**. Jak słusznie zauważono w przytaczanym dokumencie, polskie miasta stoją przed szeregiem wyzwań, które będą miały wpływ na ich możliwości rozwojowe w następnych latach. Miasta stanowią siłę sprawczą polskiej gospodarki i tworzenia nowych miejsc pracy. Diagnoza sytuacji wykazała konieczność wykorzystania potencjału miast w procesie rozwoju regionalnego na obszarach problemowych oraz przeciwdziałanie degradacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej obszarów zurbanizowanych. Dlatego też strategicznym celem krajowej polityki miejskiej jest wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców.

Gmina Twardogóra ze względu na uwarunkowania wewnętrzne oraz istniejący potencjał wpisuje się w przede wszystkim w działania dążące do osiągnięcia następujących celów szczegółowych:

- Cel 2.: Wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej (w tym na niektórych obszarach wiejskich) poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu

- Cel 3.: Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.

Terytorialny wymiar polityki rozwoju Gminy Twardogóra ma swoje odzwierciedlenie także w dokumencie **Lokalne Strategie Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo dla Doliny Baryczy”**. Gminy, które zawiązały partnerstwo, kładą duży nacisk na realizację przedsięwzięć dla dobra całego obszaru a nie tylko dla wybranych jednostek. Wiza obszar Doliny Baryczy wyraźnie wskazuje, że „Dolina Baryczy jest regionem o zintegrowanym zarządzaniu ekosystemami z dobrze chronioną przyrodą, zachowanymi tradycjami kulturowymi i gospodarką czerpiącą swe siły z natury”. Stan ten zostanie osiągnięty w oparciu o realizację trzech głównych celów:

- tworzenie spójnej oferty turystycznej w oparciu o racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych regionu
 - różnicowanie działalności gospodarczej i rolniczej w powiązaniu ze spójną ofertą turystyczną regionu
 - aktywizacja mieszkańców na rzecz poprawienia swojej sytuacji i rozwoju regionu
- Gmina Twardogóra w związku z posiadaniem potencjałem oraz prowadzonymi działaniami już teraz realizuje zakładane cele i zamierzenia.

Z przedstawionych powyżej dokumentów, przeprowadzonej diagnozy oraz konsultacji społecznych wynika, że Gmina Twardogóra, określając główne kierunki rozwoju, odpowiada na nowe wyzwania stojące przed jednostkami terytorialnymi, pragnącymi brać czynny udział w dynamicznych przemianach województwa dolnośląskiego.

IV. KONSTRUKCJA STRATEGII ROZWOJU

IV.1. Misja

W trakcie prac nad strategią uznano, że misja Gminy, która była realizowana przez ostatnie lata nie zmieniła się i nie straciła na swojej aktualności, dlatego postanowiono jej zasadniczą treść pozostawić jako strategiczną kontynuację głównych kierunków rozwoju Gminy.

Twardogóra dumna ze swojego dziedzictwa zapewnia wspólnotę samorządowej nowoczesne warunki życia i rozwoju oraz aktywności gospodarczej w zgodzie z zasadami ekologii, marzeniami i aspiracjami mieszkańców. Partnerom oferujemy przyjazny klimat inwestycyjny, unikalne walory przyrodnicze dla rozwoju turystyki i rekreacji oraz naszego ducha przedsiębiorczości i otwartości.

IV.2. I Cel strategiczny - Poprawa konkurencyjności gospodarczej Gminy

Jako jeden z najważniejszych kierunków rozwoju Gminy uznano poprawę funkcjonowania sfery gospodarczej Gminy i efektywność działającej w tej przestrzeni lokalnej przedsiębiorczości. Formowanie przestrzeni gospodarczej Gminy można ująć w następujących aspektach: kreowanie lokalnych zasobów wytwórczych poprzez stwarzanie korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości; zarządzanie infrastrukturą w celu ułatwienia nawiązywania stosunków gospodarczych; rozwijanie powiązań integrujących pomiędzy uczestnikami procesów gospodarczych; umacnianie istniejących przejawów życia gospodarczego w Gminie.

IV.2.1. Cel operacyjny I.1. Rozwój przedsiębiorczości w oparciu o wewnętrzny potencjał Gminy

Bezpośrednio realizacja tego celu ma spowodować rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Będzie to sprzyjało wzrostowi konkurencyjności gospodarczej Gminy, mierzonej wartością wytworzonych dóbr i usług oraz bezpośrednio i pośrednio wzrostowi konkurencyjności

społecznej. Sam proces stymulowania rozwoju działalności gospodarczej podnosi również konkurencyjność inwestycyjną gminy. Punktem wyjścia realizacji tego celu będą wszystkie zasoby posiadane przez Gminę.

W ramach celu będą realizowane następujące zadania strategiczne:

Tytuł zadania strategicznego	System preferencji dla przedsiębiorców
Opis	Do instrumentów dochodowych wspierania przedsiębiorczości należą wszelkiego rodzaju zwolnienia i ulgi podatkowe, a także obniżenia stawek maksymalnych w podatkach lokalnych. W gminie obowiązuje system preferencji dla przedsiębiorców. Głównie dotyczy on zwolnień w podatku od nieruchomości. Jednak najistotniejszą sprawą jest elastyczne reagowanie na potrzeby lokalnego rynku i umiejętne aktualizowanie systemu preferencji, odpowiednie korelowanie wielkości ulgi uzależnionej od wielkości zatrudnienia i okresu zwolnienia. Należy również pamiętać, że pewnym środkiem wspierania przedsiębiorczości mogą być (poza stosowaniem ulg) odroczenia, umorzenia, rozkładanie na raty oraz zaniechanie poboru w zakresie podatków i opłat. Jednak te środki powinny być stosowane incydentalnie w z góry określonych przypadkach.
Korzyści z realizacji zadania	- wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości - wpływ pośredni na zmniejszenie bezrobocia - ewentualny wzrost wpływów budżetowych z podatków PIT CIT
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy, przedsiębiorcy obecni i przyszli, inwestorzy zagraniczni, partnerzy instytucjonalni
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfera: Przedsiębiorczość i innowacyjność • Priorytet: Rozwój Przedsiębiorczości i innowacyjności Makrosfera: Rozwój obszarów miejskich i wiejskich • Priorytet: Wzmocnienie restrukturyzacji i wielofunkcyjnego rozwoju Wsi • Priorytet: Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich.
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy, Fundusze UE

Tytuł zadania strategicznego	Przygotowanie terenów inwestycyjnych wraz z ich promocją
Opis	Gmina i znajdujące się w niej zasoby oraz czynniki wytwórcze mogą ze swej strony stymulować innowacyjność i

Korzyści z realizacji zadania	konkurencyjność przedsiębiorstw, a jednocześnie podnosić konkurencyjność lokalnej gospodarki, tworząc otoczenie bardziej atrakcyjne dla inwestorów. Można mówić o nasilającej się rywalizacji między gminami o środki unijne, inwestorów itd. Jednym z przykładów takiej aktywności jest tworzenie stref aktywności gospodarczej (terenów przeznaczona na działalność inwestycyjną) które oferują rozległą gamę odpowiednio skomponowanych elementów przyciągających inwestorów. Wśród wybranych, ważniejszych elementów należy wymienić przede wszystkim zagospodarowanie terenu (dostępność mediów, warunki komunikacyjne) oraz także często pomijany odpowiedni wymiar socjokulturowy (atmosfera, partnerstwo, bezpieczeństwo, dziedzictwo historyczne itp.).
Podmioty zaangażowane w realizację	Twardogóra posiada odpowiednie tereny inwestycyjne jednak należy je doposażyć i rozwinąć oraz, co bardzo ważne aktywnie promować. Promocja taka powinna być przemysłowa i oparta na jak najlepszych narzędziach marketingowych wykorzystujące różnorodne media (telewizja, prasa, Internet, outdoor). Powinien być stworzony plan marketingowy i starannie dobrana forma komunikatu oparta o chwytliwe hasła i pozytywne konteksty. Wśród narzędzi marketingu wymienić można działania w sferze Internetu wykorzystujące narzędzia powiązane z mediami społecznościowymi, udział w targach, foldery inwestycyjne itp.
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	- wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości - wzrost wartości terenów inwestycyjnych - wpływ pośredni na zmniejszenie bezrobocia - ewentualny wzrost wpływów budżetowych z podatków PIT CIT Urząd Miasta i Gminy, inwestorzy zagraniczni, partnerzy instytucjonalni
Potencjalne źródła finansowania	Makroobszary: Przedsiębiorczość i innowacyjność • Priorytet: Rozwój Przedsiębiorczości i innowacyjności Makroobszary: Rozwój obszarów miejskich i wiejskich • Priorytet: Wzmocnienie restrukturyzacji i wielofunkcyjnego rozwoju Wsi • Priorytet: Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich.
Tytuł zadania strategicznego	Budżet gminy, środki UE
Tytuł zadania strategicznego	Wprowadzenie profesjonalnego systemu identyfikacji wizualnej

Opis	Kompleksowy system identyfikacji wizualnej jest jednym z najważniejszych instrumentów kreowania wizerunku jednostki terytorialnej. Zgodnie z przyjętymi w działaniach promocyjno-reklamowych zasadami, identyfikacja wizualna powinna odpowiadać specyfice gminy, zachowywać jednolitość i zgodność z całym systemem komunikacji społecznej, charakteryzować się oryginalnością, być łatwo dostępną oraz łatwą. Punktem wyjścia dla stworzenia systemu identyfikacji wizualnej samorządu, podobnie jak w przypadku firmy jest znak. W skład systemu identyfikacji wizualnej wchodzi: paleta barw, logotyp, typografia. Bowiem zadaniem identyfikacji wizualnej jest ujednolicenie i systematyzowanie wzorów dotyczących logotypu, typografii oraz kolorystyki wykorzystywanej w działaniach marketingowych. Warto podkreślić także kontekst emocjonalny systemu wynikający z przywiązania mieszkańców do ustalonych symboli i identyfikowania się ze wspólnotą poprzez posługiwanie się nimi.
Korzyści z realizacji zadania	- wzmocnienie promocji gminy wpływające na konkurencyjność gminy jako ośrodka turystyki i przedsiębiorczości - wdrożenie nowoczesnych narzędzi promocji gminy - zwiększenie integracji i identyfikacji mieszkańców
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy, firma z branży reklamowo-marketingowej
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makroobszary: Turystyka • Priorytet: Wzmocnienie wizerunku regionu zarówno na terenie kraju, jak i Europy, jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku, otwartego na świat, o nieprzeciętnych walorach przyrodniczych, kulturowych i uzdrowiskowych • Priorytet: Rozwój produktów turystycznych i rozbudowa infrastruktury turystycznej regionu, m.in. dla pobudzenia popytu na usługi turystyczno-rekreacyjne
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy

Tytuł zadania strategicznego	Wdrażanie polityki w zakresie ładu przestrzennego
Opis	Ład przestrzenny to takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Znaczenie ładu przestrzennego, jako nierozłącznego atrybutu rozwoju zrównoważonego rozumianego w szerokim.

Korzyści z realizacji zadania	zintegrowanym ujęciu, dla warunków życia obywateli, funkcjonowania gospodarki i szans rozwojowych powoduje, że racjonalizacja procesów przestrzennych stała się obecnie jednym z najważniejszych zadań władz publicznych. W skali jednostki samorządowej planowanie umożliwia skoordynowanie zamierzeń inwestycyjnych z rozwojem gminy i radykalnie zmniejsza wydatki publiczne na przygotowanie terenu. W skali lokalnej obsługa inwestycji prywatnych na obszarach objętych planami jest łatwiejsza i lepiej skoordynowana z działaniami władz terenowych, równocześnie ułatwia eliminowanie kolizji interesów i rozwiązywanie konfliktów. Planowanie przestrzenne ogranicza ryzyko inwestycyjne i patologie rynku nieruchomości. Powiększa dochody samorządów lokalnych, które uchwalając plany i prowadząc aktywną politykę terenową, przejmują dużą część renty planistycznej. Brak planowania przestrzennego w gminie narusza ekonomiczny interes większości jej mieszkańców, ponieważ brak planu stwarza niebezpieczeństwo, że następna inwestycja obniży wartość sąsiednich nieruchomości lub ograniczy ich użytkowanie. Gmina Twardogóra jest objęta tylko w mniejszej części miejscowymi planami zagospodarowania przestrzeni w kolejnych latach należy zatem objąć ich zakresem kolejne miejscowości i tereny gminy.
Podmioty zaangażowane w realizację	- uporzędkowanie polityki Przestrzennej - koordynacja planów inwestycyjnych - ograniczenie ryzyka niekontrolowanej zabudowy - zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej Urząd Miasta i Gminy
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfera: Zasoby (wszystkie wymienione priorytety) Makrosfera: Zdrowie i bezpieczeństwo • Priorytet: Zapewnienie obecnym i przyszłym mieszkańcom regionu dobrego stanu środowiska naturalnego
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne gminy

Tytuł zadania strategicznego	Platforma współpracy w obrębie branży meblowej
Opis	Doświadczenia zagraniczne wskazują na duży potencjał rozwojowy i konkurencyjny klastrów definiowanych jako geograficzne skupiska wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, firm działających w pokrewnych sektorach i związanych z nimi.

Korzyści z realizacji zadania	instytucji. Przedsiębiorstwa w klastrze współpracują ze sobą w szeregu działań, na wielu płaszczyznach i kierunkach, zwiększając swoje możliwości i potencjał, wspólnie ponosząc sporą część nakładów, wspólnie działają dla szeroko pojętego rozwoju metod, produktów, racjonalizacji kosztów. W tym samym momencie w świecie zewnętrznym, konkurują i – ostro rywalizując – szukają swego własnego miejsca w rynku Na terenie gminy funkcjonuje wiele pomiotów gospodarczych branży meblarskiej które powinny podjąć współpracę w celu osiągnięcia i utrzymania przewagi konkurencyjnej. Podmioty działające w ramach rekomendowanej współpracy konkurują między sobą, wchodzą we wzajemne interakcje (formalne i nieformalne), ale przede wszystkim znajdują pewne obszary do współpracy. Współpraca ta może mieć charakter trwały lub okresowy, może być otwarta na nowe podmioty lub bardziej zamknięta. Przykładowe obszary współpracy i korzyści: wspólne działania promocyjne – zwiększenie rozmiarów promocji za jednostkowe (dla pojedynczego przedsiębiorcy) obniżenie kosztów, zwiększenie potencjału produkcyjnego, co tworzy możliwość wspólnego realizowania ambitnych przedsięwzięć, większe możliwości w zakresie negocjacji z dostawcami – większa jakość za niższą cenę, wspólne organizowanie doradztwa i Szkolenia, co obniża jednostkowe koszty uczestnictwa w tychże, możliwość wprowadzenia specjalizacji produkcji – zwiększenie efektywności. Zadanie jest zgodne z polityką tworzenia klastrów przemysłowych, jednak na obecnym, początkowym etapie nie rekomenduje się tworzenia struktury ściśle sformalizowanej. Jednak w ramach rozwoju inicjatywy oczywiście należy wspierać jej rozwój. Okolicznością wielce pożądaną jest by przedsięwzięcie objęło swym zasięgiem przedsiębiorców z całego subregionu. W całej Polsce są przykłady samorządów, które podejmują podobne inicjatywy (tworzą klastry) np. klastry meblowe Swarzędz, Elbląg. Dlatego też samorząd Twardogóry powinien zwiększyć wysiłki w celu zainicjowania takiej współpracy.
Podmioty zaangażowane w realizację	- podniesienie konkurencyjności gospodarczej Gminy - specjalizacja w regionie - generacja impulsów rozwojowych Urząd Miasta i Gminy, przedsiębiorcy w zakresie przemyśle drzewnego i meblarskiego
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfera przedsiębiorczości i innowacyjności • Rozwój gospodarczy w ramach klastrów • Priorytet: Rozwój Przedsiębiorczości i innowacyjności • Odbudowa części tradycyjnych branż lokalnego przemysłu Makrosfera: Rozwój obszarów miejskich i wiejskich • Priorytet: Wzmocnienie restrykturyzacji i wielofunkcyjnego rozwoju Wsi • Priorytet: Poprawa warunków życia na obszarach

	wiejskich.
	Makroregion: Społeczeństwo i Partnerstwo
	• Priorytet: Efektywne zarządzanie regionem poprzez mechanizmy partnerstwa i współpracy
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy, środki własne inwestorów i przedsiębiorców, Fundusze UE

IV.2.1. Cel operacyjny 1.2. - Rozwój funkcji turystycznej Gminy Twardogóra

Obecny okres charakteryzuje się dynamicznym rozwojem turystyki w skali świata, poszczególnych regionów i państw. Staje się ona z jednej strony ważnym i szybko rozwijającym się, złożonym sektorem gospodarki poszczególnych krajów europejskich, jak też państw innych części świata, posiadających potencjał turystyczny. Jednocześnie usługi turystyczne zwiększają swoją pozycję w hierarchii potrzeb konsumentów, którzy coraz częściej korzystają z wyjazdów turystycznych. Gmina posiada naturalne walory związane z położeniem w rejonie Wzgórz Trzebnickich i Doliny Baryczy, dlatego powinna je wykorzystać, by wzmocnić swoją rolę jako ośrodka turystyki kwalifikowanej, również o znaczeniu ponadlokalnym. W związku z nowym terytorialnym paradygmatem w rozwoju lokalnym i regionalnym, należy w ramach realizacji niniejszego celu szczególną wagę zwrócić na pełne zaangażowanie przedstawicieli różnych branż oraz realizację przedsięwzięć w partnerstwie na różnym szczeblu.

W ramach celu będą realizowane następujące zadania strategiczne:

Tytuł zadania	Kreowanie nowych atrakcji turystycznych
Opis	Działanie powinno doprowadzić do powstania nowych atrakcji turystycznych. Atrakcje turystyczne określane są jako kluczowy składnik rynku turystycznego i ważny element systemu turystyki, stymulują bowiem zainteresowanie obywateli podróżą oraz zapewniają zadowolenie odwiedzającym te miejsca, są magnesem przyciągającym turystów do regionu a zarazem pobudzają popyt na inne usługi turystyczne. Wśród nich wyróżnia się zarówno atrakcje kulturowe i przyrodnicze.

Korzyści z realizacji zadania	Atrakcje kulturowe to dzieła stworzone przez człowieka, na przykład takie, które powstały w innym celu niż przeżywanie turystów a z czasem stały się atrakcjami samymi w sobie, np. obiekty historyczne, zespoły pałacowo-ogrodowe, budowle sakralne. Również takie które zostały zbudowane lub stworzone od podstaw jako atrakcje, np.: wieże widokowe, parki satani, imprezy, festiwale, itp. Atrakcje przyrodnicze - charakterystyczne zespoły krajobrazowe i osobliwości przyrody. Na terenie gminy występuje wiele obiektów albo walorów związanych z ukształtowaniem przyrodniczym czy związanych z działalnością człowieka mogących stać się atrakcją. Na przykład wzgórze (punkt widokowy), parki, pozostałości muru berlińskiego, obiekty architektoniczne, prywatne zbiory Atrakcje powinny być odpowiednio wyeksponowane. Powinna zostać zapewniona dostępność turystom w tym osobom niepełnosprawnym.
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy, lokalni animatorzy kultury, organizacje pozarządowe, LGD „Partnerstwo dla Doliny Baryczy”
Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makroregion Turystyka • Priorytet: Udostępnianie obiektów dziedzicwa kulturowego i przyrodniczego • Priorytet: Rozwój produktów turystycznych i rozbudowa infrastruktury turystycznej regionu m.in. dla pobudzenia popytu na usługi turystyczno-rekreacyjne
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy, środki UE, Ministerstwo Sportu i Turystyki, WFOŚ.

Tytuł zadania	Utrzymanie w dobrym stanie infrastruktury turystycznej na terenie Gminy
Opis	Infrastrukturę turystyczną mogą stanowić nie tylko budowle, ale także wszystkie urządzenia wspomagające. Każdy z tych elementów ma zapewnić przyjeżdżającym dobre warunki. Ważne, by były one dopasowane do siebie w taki sposób, by turyści mogli spędzić czas nie tylko w sposób bierny ale również aktywny. Na infrastrukturę turystyczną składają się: baza noclegowa, baza gastronomiczna, obiekty sportowe, obiekty kultury (galerie, wystawy, itd.), szlaki - piesze, rowerowe oraz inne trasy.

Treścią zadania jest dbanie o ten zasób, którym dysponuje gmina jak np. ścieżki, różnego rodzaju obiekty w zakresie bieżących remontów udogodnień porządkowania prawidłowego oznaczenia. Ale także prawidłowe oznaczenie na terytorium gminy czyli na trasach, miejsca przystanków, punktach postojowych innych atrakcji również tych znajdujących się w rękach prywatnych.	
Korzyści z realizacji zadania	- wzrost atrakcyjności oferty turystycznej Gminy - możliwy wzrost dochodów mieszkańców z tytułu rozwoju dodatkowej działalności. - zwiększenie ruchu turystycznego na terenie gminy
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, organizacje pozarządowe, LGD „Partnerstwo dla Doliny Baryczy”
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makroobszar Turystyka • Priorytet: Udogodnienie obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego • Priorytet: Rozwój produktów turystycznych i rozbudowa infrastruktury turystycznej regionu m.in. dla pobudzenia popytu na usługi turystyczno-rekreacyjne • Priorytet: Wzmocnienie wizerunku regionu zarówno na terenie kraju, jak i Europy, jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku, otwartego na świat, o nieprzeciętnych walorach przyrodniczych, kulturowych i uzdrowiskowych
Potencjalne źródła finansowania	Budżet gminy, środki UE, Ministerstwo Sportu i Turystyki, środki własne przedsiębiorców turystycznych

Wzbogacenie programu imprez turystyczno – rekreacyjnych	
Opis	Poprzez imprezę, rozumiemy formę spotkania uczestników, jednorazowego lub mającego charakter cykliczny, wypełnionego treściami programowymi z zakresu sportu, rekreacji, turystyki, zabaw ruchowych, a także kulturalnej rozrywki Na terenie gminy odbywa się już stosunkowo wiele imprez nawet o zasięgu ponadregionalnym. Jednak mając na uwadze rozwój funkcji turystycznej gminy należałoby zintensyfikować ich odbiorców i zasięg w celu zapromowania nowych przedsięwzięć, które umożliwiłyby zainteresowanie i przyciągnięcie nowej kategorii odwiedzających. Tworząc program imprez należy kierować się oczywiście - poza kalkulacją: celem imprezy, i kto ma być odbiorcą.
Korzyści z realizacji zadania	- zwiększenie atrakcyjności turystycznej Gminy - aktywna promocja turystycznych atrakcji w Gminie Twardogóra

- aktywizacja społeczności lokalnych oraz integracja instytucji publicznych i prywatnych - promowanie aktywnego wypoczynku	
Podmioty zaangażowane w realizację	Organizacje pozarządowe, Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, LGD „Partnerstwo dla Doliny Baryczy”
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makroobszar: Turystyka • Priorytet: Wzmocnienie wizerunku regionu zarówno na terenie kraju jak i Europy jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku, otwartego na świat o nieprzeciętnych walorach przyrodniczych kulturowych i uzdrowiskowych. • Priorytet: Udogodnienie obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego • Priorytet: Rozwój produktów turystycznych i rozbudowa infrastruktury turystycznej regionu m.in. dla pobudzenia popytu na usługi turystyczno-rekreacyjne
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy, Fundusze UE, Ministerstwo Sportu i Turystyki

Intensyfikacja promocji turystycznej	
Tytuł zadania	
Opis	Celem promocji gminy jest przekazanie potencjalnym turystom informacji zachęcających do odwiedzenia danego miejsca. Chcąc utrzymać swoją pozycję na rynku, gminy starają się jak najlepiej zaspokajać potrzeby odwiedzających. Działalność promocyjna zmierza między innymi do pozyskiwania potencjału inwestorów i wydłużania sezonów turystycznych. Promocję ma wymiar zarówno ekonomiczny, społeczny, jak i ekologiczny. Nie należy zapominać, iż nowoczesny marketing zmusza przede wszystkim do informowania o nim oraz odpowiedniej komunikacji z obecnymi i przyszłymi klientami. Dlatego też bardzo ważną jest współpraca władz lokalnych z prywatnymi przedsiębiorcami i usługodawcami, która wykształci właściwą strategię działań promocyjnych. Punktem wyjścia dla władz gminy jest przygotowanie programu promocji, która powinna obejmować całą gamę różnego rodzaju przedsięwzięć, służących skutecznej promocji.
Korzyści z realizacji zadania	- bardziej efektywna promocja gminy i jej zasobów - zwiększenie świadomości mieszkańców regionu odnośnie potencjału wypoczynkowego i mieszkaniowego w gminie Twardogóra - prawidłowe i sprawne realizowanie zadań zamierzonych w strategii

Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy, organizacje pozarządowe, LGD „Partnerstwo dla Doliny Baryczy”
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfera: Turystyka • Priorytet: Wzmocnienie wizerunku regionu zarówno na terenie kraju jak i Europy jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku, otwartego na świat o nieprzeciętnych walorach przyrodniczych i kulturowych i urodziskowych. • Priorytet: Rozwój produktów turystycznych i rozbudowa infrastruktury turystycznej regionu m.in. dla pobudzenia popytu na usługi turystyczno-rekreacyjne • Priorytet: Wewnątrzregionalna promocja turystyki w oparciu o system edukacji Makrosfera: Społeczeństwo i partnerstwo • Priorytet: Rozwój kapitału społecznego i obywatelskiego
Potencjalne źródła finansowania	Budżet gminny, środki UE, lokalni inwestorzy

Tytuł zadania	Rozwój centrum edukacyjno-kulturalno-turystycznego kulturowania tradycji regionalnych
Opis	Bezpośrednim celem zadania jest systematyczna restauracja zespołu pałacowo-parkowego w Goszczu w celu przekształcenia go w Regionalne Centrum Edukacyjno-Kulturalne. W ramach przedsięwzięcia zostaną zrewitalizowane obiekty w których znajdują swoje miejsce m.in. sala, scena, galeria, sanitarium, hala z zapleczem. Dzięki realizacji inwestycji w gminie powstanie atrakcyjne i nowoczesne miejsce na działania edukacyjne, kulturalne i historyczne. W zrewitalizowanych obiektach będzie można również prowadzić działalność wystawienniczą dotyczącą tradycji rzemieślniczych szczególnie związanych z meblarstwem np. („Dom Mebla”).
Korzyści z realizacji zadania	- stworzenie nowego obiektu kulturalno-turystycznego, - aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wspólne uczestnictwo w przedsięwzięciach kulturalnych, - włączenie mieszkańców w życie społeczne gminy - wyrównanie szans w dostępie do kultury pomiędzy miastem a obszarami wiejskimi.
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, LGD „Partnerstwo dla Doliny Baryczy”, lokalni przedsiębiorcy, Gminy Ośrodek Sportu i Rekreacji, Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Twardogórze
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego	Makrosfera: Turystyka • Priorytet: Udoskonalenie obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Makrosfera: Edukacja, nauka, kultura, sport i informacja

2020”	• Priorytet: Kreowanie wizerunku i promowanie Dolnego Śląska, jako regionu z bogatą i różnorodną ofertą kulturalną, edukacyjną i akademicką. Makrosfera: Społeczeństwo i partnerstwo • Priorytet: Efektywne zarządzanie regionem poprzez mechanizmy partnerstwa i współpracy
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy, Fundusze UE, Ministerstwo Dziedzictwa Narodowego, granty fundacji i stowarzyszeń krajowych i międzynarodowych

IV.3. II Cel strategiczny - Intensyfikacja działań na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców

Stworzenie właściwych warunków życia jest jednym z podstawowych elementów, gwarantujących jednostce określony poziom atrakcyjności pod względem miejsca zamieszkania. Przeprowadzane podczas opracowywania strategii warsztaty strategiczne potwierdziły, że na poprawę warunków i jakości życia wpływa szereg czynników. W wyniku szeregu działań podejmowanych przez Gminę, można zagwarantować mieszkańcom wysoką jakość życia, co w konsekwencji generuje rozwój społeczny a także gospodarczy obszaru. Zapewnienie właściwych warunków przyczyni się do podniesienia konkurencyjności Gminy w tym zakresie a także może stanowić doskonały argument dla wzrostu atrakcyjności jednostki, jako nowego miejsca zamieszkania.

Na rzecz podniesienia jakości życia obecnych i przyszłych mieszkańców powinny być realizowane przedsięwzięcia, obejmujące swym zakresem zarówno sferę materialną i infrastrukturalną, jak również potencjał w postaci kapitału ludzkiego. Inwestycja w wymienione sfery odbywać się będzie poprzez szereg poszczególnych działań, zagręgowanych w dwa cele operacyjne.

IV.3.1. Cel operacyjny II.1 - Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej na terenie Gminy

Tytuł zadania	Działania na rzecz ograniczania niskiej emisji i poprawy efektywności energetycznej
Opis	Rozwój społeczno-gospodarczy i podnoszenie jakości życia mieszkańców niesie ze sobą wzrost zapotrzebowania na energię i co za tym idzie zwiększa zagrożenia dla środowiska naturalnego. Równocześnie stale i systematycznie rosną koszty wytwarzania energii a jednocześnie rosną wymagania dotyczące ochrony środowiska Aspekty te oraz znaczna ilość indywidualnych systemów grzewczych (często zasilanych węglem) powoduje zjawisko „niskiej emisji” zwłaszcza na obszarze miasta Twardogóra. W związku z tym koniecznym jest podjęcie działań w zakresie zmniejszenia zapotrzebowania na energię elektryczną i ciepłą zarówno w sektorze prywatnym jak i publicznym. Dokonać się to może poprzez szereg działań takich jak: wymianę niskosprawnych i nieekologicznych kotłów na nowoczesne urządzenia grzewcze, szersze zastosowanie odnawialnych źródeł energii – poprzez montaż instalacji solarnych i/lub pomp ciepła oraz szeroko rozumianej termomodernizacji, tj.: - ocieplenie ścian zewnętrznych, - ocieplenie dachu/stropu nad ostatnią kondygnacją, - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej (zewnętrznej). Ważnym też jest prowadzenie działań informacyjnych uświadamiających mieszkańcom Gminy zagrożenia środowiskowe wynikających z prowadzenia nieracjonalnej gospodarki energetycznej w budynkach poprzez: - wskazanie kierunków działań prowadzących do optymalizacji zużycia energii na cele grzewcze, - wskazanie korzyści ekonomicznych na etapie eksploatacji wysokosprawnych urządzeń, - rozważenie mechanizmu zachęt finansowych dla przyspieszenia procesu modernizacyjnego (pod względem energetycznym) w budynkach. - ograniczenie zanieczyszczenia środowiska, - ograniczenie kosztów utrzymania obiektów prywatnych i publicznych - zwiększenie konkurencyjności gospodarki lokalnej, - poprawa sytuacji zdrowotnej mieszkańców. Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze, lokalni przedsiębiorcy. Makroregion: Infrastruktura • Priorytet: Wprowadzenie energooszczędnych rozwiązań (transport, budownictwo) oraz wspieranie gospodarki przyjaznej środowisku. • Priorytet: Zmniejszenie niskiej emisji poprzez budowę i rozbudowę systemów ciepłowniczych i gazowniczych w
Korzyści z realizacji zadania	- ograniczenie zanieczyszczenia środowiska, - ograniczenie kosztów utrzymania obiektów prywatnych i publicznych - zwiększenie konkurencyjności gospodarki lokalnej, - poprawa sytuacji zdrowotnej mieszkańców.
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Twardogórze, lokalni przedsiębiorcy.
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makroregion: Infrastruktura

Potencjalne źródła finansowania	obszarach o dużej gęstości zaludnienia oraz miejscowościach turystycznych i uzdrowiskowych.
Fundusze UE (RPO WD 2014-2020), Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska, środki przedsiębiorców i osób prywatnych	
Tytuł zadania	Rozbudowa i modernizacja sieci wodno - kanalizacyjnej
Opis	Realizacja zadania przyczyni się do podniesienia jakości życia mieszkańców Gminy Twardogóra, zwłaszcza mieszkańców zamieszkujących obszary wiejskie. W ramach zadania należy realizować program rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminie. Powyższe zadanie obejmuje również systematyczne działania mające na celu wymianę starej instalacji wodno-sanitarnej. Jednym z przedsięwzięć, które można podjąć w ramach tego zadania jest zwiększenie roli przydomowych oczyszczalni ścieków jako alternatywy w miejscach gdzie z przyczyn technicznych jest to niemożliwe. - ochronę zasobów wodnych oraz środowiska naturalnego, - wzrost stopnia skanalizowania miasta i terenów wiejskich - zapewnienie mieszkańcom dostępu do wody o odpowiedniej jakości, - podniesienie komfortu życia mieszkańców Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, Zakład Wodociągów i Kanalizacji.
Korzyści z realizacji zadania	- ochronę zasobów wodnych oraz środowiska naturalnego, - wzrost stopnia skanalizowania miasta i terenów wiejskich - zapewnienie mieszkańcom dostępu do wody o odpowiedniej jakości, - podniesienie komfortu życia mieszkańców
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, Zakład Wodociągów i Kanalizacji.
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makroregion: Zdrowie i bezpieczeństwo • Priorytet: Zapewnienie obecnym i przyszłym mieszkańcom regionu dobrego stanu środowiska naturalnego.
Potencjalne źródła finansowania	Fundusze UE (RPO WD 2014-2020), Krajowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska, środki własne Gminy Twardogóra
Tytuł zadania	Opracowanie i realizacja programu odbudowy i konserwacji rowów i przepustów

Opis	Znaczna długość rowów i przepustów powoduje, iż nakłady finansowe na to przedsięwzięcie częstość przeobrażają możliwości finansowe gminy. Jednakże ze względu na ich stan oraz znaczenie dla stanu środowiska naturalnego i bezpieczeństwa mieszkańców gminy powoduje, iż należy podjąć działania systemowe w tym zakresie. Wydaje się celowe opracowanie programu odbudowy i konserwacji rowów i przepustów, a następnie podjęcie działań zmierzających do poprawy ich stanu. Zadanie to może być realizowane przez powołanie Spółki Wodnej na terenie Gminy Twardogóra lub porozumienia z właścicielami terenów przy rowach i przepustach, aby podjęli działania w celu ich konserwacji i oczyszczania.
Korzyści z realizacji zadania	- zwiększenie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, - zwiększenie estetyki terenów gminy
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, właściciele dróg na terenie gminy, mieszkańcy gminy
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfery: Zdrowie i bezpieczeństwo • Priorytet: Ochrona przed klęskami żywiołowymi, w tym szczególnie likwidacja zagrożeń powodziowych
Potencjalne źródła finansowania	budżet Gminy Twardogóra, wkład instytucji zobowiązanych do utrzymania rowów i przepustów, budżet państwa, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska.
Tytuł zadania	Modernizacja i budowa dróg lokalnych wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą
Opis	Istniejąca sieć dróg umożliwia dotarcie do wszystkich miejscowości na jej terenie, ale ich stan pozostawia wiele do życzenia. W związku z powyższym proponuje się zadanie, którego przedmiotem będzie modernizacja istniejących i budowa nowych dróg lokalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą tj. chodników i parkingów, ścieżek rowerowych. Realizacja tego zadania strategicznego, należy rozpocząć od opracowania „Programu modernizacji dróg i infrastruktury towarzyszącej na terenie Gminy Twardogóra”, w którym to dokumencie zostanie opisany stan infrastruktury drogowej, etapy działań i wskazane środki na jego realizację.
Korzyści z realizacji zadania	- podniesienie standardu życia mieszkańców Gminy Twardogóra, - zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców Gminy Twardogóra, - poprawa estetyki Gminy.

Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, Zarząd Dróg Powiatowych w Oleśnicy, Dolnośląska Służba Dróg i Kolei we Wrocławiu
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfery: Infrastruktura • Priorytet: Poprawa jakości i standardów transportu Makrosfery: Społeczeństwo i Partnerstwo • Priorytet: Efektywne zarządzanie regionem poprzez mechanizmy partnerstwa i współpracy
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy Twardogóra, Budżet Powiatu Oleśnickiego, Budżet Województwa Dolnośląskiego, środki rządowe, fundusze UE

Tytuł zadania	Poprawa dostępności transportowej i komunikacyjnej gminy
Opis	Celem zadania jest zwiększenie spójności drogowej gminy Twardogóra z głównymi korytarzami transportowymi województwa. W ramach zadania strategicznego, należy podjąć działania mające na celu budowę (również we współpracy z gminami sąsiednimi lub powiatem) dróg/drogi łączących miasto Twardogóra z siecią dróg krajowych i wojewódzkich. W ramach tego przedsięwzięcia wchodziłoby również budowa obwodnicy miasta Twardogóra.
Korzyści z realizacji zadania	- wzmocnienie konkurencyjności gospodarki gminy, - poprawa bezpieczeństwa na drogach gminnych, - poprawa dostępności gminy Twardogóra dla turystów
Podmioty zaangażowane w realizację	Gmina Twardogóra, Powiat Oleśnicki, Dolnośląska Służba Dróg i Kolei, gminy sąsiadujące z gminą Twardogóra
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfery: Infrastruktura • Priorytet: Poprawa dostępności transportowej regionu (powiązania wewnętrzne i zewnętrzne). Makrosfery: Społeczeństwo i Partnerstwo • Priorytet: Efektywne zarządzanie regionem poprzez mechanizmy partnerstwa i współpracy
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy Twardogóra, Budżet Powiatu Oleśnickiego, Budżet Województwa Dolnośląskiego, środki rządowe, fundusze UE

Tytuł zadania	Budowa zintegrowanego centrum przesiadkowego w Twardogórze
Opis	Celem przedsięwzięcia jest stworzenie na terenie przylegającym do dworca PKP miejsca, które pełniłoby funkcję „centrum przesiadkowego” dla mieszkańców gminy Twardogóra jak i osób spoza gminy. „Centrum” nie tylko pełniłoby funkcję miejsca z którego mieszkańcy odjeżdżaliby lub przyjeżdżaliby z pracy czyli P&R, ale zarazem pełniłoby funkcję punktu od, którego turyści rozpoczynaliby wycieczkę po terenie gminny lub całego obszaru Doliny Baryczy. „Centrum...” takie winno być odpowiednio oznakowane oraz posiadać wyznaczone miejsca do parkowania samochodów i innych pojazdów (motocykli, skuterów, rowerów). Dzięki realizacji zadania powstałoby nowoczesne miejsce, gdzie mieszkańcy i przyjezdni mogliby skorzystać z komunikacji zbiorowej (PKP, autobusy, busy).
Korzyści z realizacji zadania	- rewitalizacja obszaru wokół dworca PKP, - możliwość efektywnego korzystania z komunikacji zbiorowej (szynowej i autobusowej), - wzrost atrakcyjności turystycznej gminy
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, PKP, inwestorzy prywatni
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfera: Infrastruktura • Priorytet: Poprawa jakości i standardów transportu
Potencjalne źródła finansowania	budżet gminy Twardogóra, RPO WD 2014-2020

Tytuł zadania	Realizacja działań w zakresie rewitalizacji miasta
Opis	Pojęcie rewitalizacji odnosi się do działań prowadzonych na istniejących przestrzeniach zurbanizowanych. Do działań rewitalizacyjnych zaliczyć należy odbudowę obszarów miejskich mocno zdekapitalizowanych lub nawet utraconych w wyniku działań wojennych czy też powojennych dewastacji i rozbiór. W obszarze pojęcia rewitalizacji mieszczą się również działania restrukturyzacji terenów przemysłowych i pomilitarnych. Zakres pojęciowy rewitalizacji jest więc bardzo szeroki. a cele związanych z nią działań mocno zróżnicowane. Jako przykładowe

	można wymienić: - zatrzymanie procesu marginalizacji rewitalizowanych części miasta, wzrost ich znaczenia w organizmie miejskim, - poprawa warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej w rewitalizowanych częściach miasta - zmiana struktury funkcji i struktury zagospodarowania rewitalizowanych części miasta - zapewnienie bezpieczeństwa publicznego i socjalnego mieszkańcom miasta - aktywizacja i wzrost konkurencyjności miasta Dzięki aktywności samorządu gminy i możliwości wykorzystania środków unijnych, procesy rewitalizacji w Twardogórze objęły centrum jednak na całym obszarze miasta istnieje jeszcze wiele potrzeb związanych z infrastrukturą mieszkaniową zagospodarowaniem przestrzeni itp. Dlatego w najbliższych latach konieczne będzie systematyczne likwidowanie istniejących deficytów.
Korzyści z realizacji zadania	- poprawa estetyki przestrzeni miasta - zaangażowanie mieszkańców w proces estetyzacji miasta - stworzenie atrakcyjnego wizerunku miejscowości w gminie - wzmocnienie tożsamości mieszkańców gminy Twardogóra
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, lokalne grupy i stowarzyszenia
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfera Rozwój Obszarów wiejskich i miejskich • Priorytet: Wzmocnienie węzłowej funkcji ośrodka metropolitalnego oraz regionalnych i subregionalnych ośrodków osadniczych generujących rozwój społeczno – gospodarczy
Potencjalne źródła finansowania	budżet Gminy Twardogóra, RPO WD 2014-2020

Tytuł zadania	Realizacja działań w zakresie odnowy wsi
Opis	Odnowa wsi, jako koncepcja ożywienia gospodarczego obszarów wiejskich z wykorzystaniem lokalnych zasobów, tradycji i tożsamości wsi, pojawiła się w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych ubiegłego wieku na terenie Niemiec i Dolnej Austrii. Odnowę wsi definiuje się jako działania dla których najważniejsze jest zachowanie tożsamości i integralności wsi w jej wymiarze społecznym, duchowym wraz z całym dziedzictwem kultury materialnej i krajobrazu. Podstawą zmian jest

Korzyści z realizacji zadania	unochomienie wszelkich zasobów własnych wspólnoty, wykorzystanie pomocy zewnętrznej oferowanej przez gminę i region oraz dostępnej poprzez fundusze zewnętrzne, w tym Unii Europejskiej. Istotą programów odnowy wsi jest polepszenie warunków życia mieszkańców obszarów wiejskich, z uwzględnieniem zarówno sfery materialnej, jak i duchowej. Bardzo ważnym elementem jest dbałość o otaczający krajobraz i środowisko. Realizacja programu ma na celu: podniesienie standardu życia i pracy na wsi, wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej, zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych oraz rozwój tożsamości społeczności wiejskiej i zachowanie dziedzictwa kulturowego. Twardogóra uczestniczy w działaniach podejmowanych przez Lokalną Grupę Działania, które realizuje te cele. Istotnym jest żąby te i podobne przedsięwzięcia intensyfikować, stale monitorować i podejmować nowe inicjatywy służące kompleksowej odnowie wsi.
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy Zawonii, lokalne grupy i stowarzyszenia, mieszkańcy gminy
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfera Rozwój Obszarów wiejskich i miejskich • Priorytet: Wzmocnienie restrukturyzacji i wielofunkcyjnego rozwoju wsi • Priorytet: Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy, środki UE, regionalny program Odnowy Wsi Dolnośląskiej, Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich, dotacje organizacji pozarządowych np. FIO.
Tytuł zadania	Rozbudowa i modernizacja bazy materialnej infrastruktury społecznej
Opis	Celem przedsięwzięcia jest poprawa jakości świadczenia usług społecznych (oświata, zdrowia, kultury, opieki społecznej, bezpieczeństwa) poprzez inwestycje w infrastrukturę. W ramach zadania będą realizowane wszystkie działania mające na celu remonty, modernizację obiektów infrastruktury społecznej (przedszkola, szkoły, ZOZ, budynki instytucji kultury, OSP) oraz systematyczną wymianę wyposażenia tych instytucji.

Korzyści z realizacji zadania	- poprawa jakości świadczenia usług, - zwiększenie atrakcyjności gminy Twardogóra dla obcych i przyjeżdżających mieszkańców, - podniesienie jakości i efektywności systemu kształcenia, - zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców gminy
Podmioty zaangażowane w realizację	jednostki organizacyjne gminy (oświata, służba zdrowia, straż pożarna), Urząd Miasta i Gminy Twardogóra
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfera: Edukacja, nauka, kultura, sport i informacja • Priorytet: Poprawa efektywności kształcenia na każdym poziomie i etapie życia.
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy Twardogóra, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Kuratorium Oświaty we Wrocławiu
Tytuł zadania	Powołanie Gminnego Centrum Kultury
Opis	W chwili obecnej sprawami kultury zajmują się w Gminie Twardogóra dwa ośrodki: Gminy Ośrodek Sportu i Rekreacji oraz Biblioteka Miejska w Twardogórze. W najbliższej perspektywie strategicznej konieczne wydaje się powołanie w gminie jednego ośrodka zajmującego się animowaniem i propagowaniem działań kulturalnych. Mogłoby ono przybrać formę Gminnego Centrum Kultury (GCK). W zamysle autorów w GCK miałyby organizować różnorodne imprezy kulturalne poczynając od koncertów w Centrum edukacyjno-kulturalno-turystycznym kultywowania tradycji regionalnych w Goszczu poprzez zaproszenie artystów, np.: wrocławskich, na prelekcje z uczniami szkół. Terenem jej działania byłaby cała gmina. Pracownicy GCK mogliby również pomagać w organizowaniu imprez innym podmiotom gminnym, np.: mieszkańcom wsi.
Korzyści z realizacji zadania	- brak rozproszonej odpowiedzialności za działania kulturalne, - aktywizacja społeczności lokalnej poprzez wspólne większe uczestnictwo w przedsięwzięciach kulturalnych, - wzbogacenie oferty kulturalnej
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy Twardogóra, GOSiR, Biblioteka Miejska, lokalni animatorzy kultury
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfera: Turystyka • Priorytet: Wzmocnienie wizerunku regionu zarówno na terenie kraju, jak i Europy, jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku, otwartego na świat, o nieprzeciętnych walorach przyrodniczych, kulturowych i uzdrowiskowych

	• Priorytet: Rozwój produktów turystycznych i rozbudowa infrastruktury turystycznej regionu, m.in. dla pobudzenia popytu na usługi turystyczne – rekreacyjne. • Priorytet: Udosłusznienie obiektów dziedzictwa kulturowego o przyrodniczego Makrosfera: Edukacja, nauka, kultura i informacja • Priorytet: Kształtowanie wizerunku i promowanie Dolnego Śląska, jako regionu z bogatą i różnorodną ofertą kulturalną, edukacyjną i akademicką • Priorytet: Stworzenie warunków i wzbogacenie oferty uczestnictwa w kulturze • Priorytet: Kształtowanie kompetencji do udziału w życiu artystycznym
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy Twardogóra, środki UE, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Twardogóra, GOSiR, Stowarzyszenia i fundacje zajmujące się sportem.
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfera: Edukacja, nauka, kultura, sport i informacja • Priorytet: Kształtowanie i promocja prozdrowotnych postaw i kultury fizycznej oraz edukacja na rzecz zdrowego stylu życia.
Potencjalne źródła finansowania	Budżet Gminy Twardogóra, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska

IV.3.1. Cel operacyjny II.2. Integracja społeczności lokalnej poprzez partycypację i aktywizację mieszkańców

Rozwój lokalny i regionalny nie wynika wyłącznie z inwestowania w infrastrukturę. Szczególnie ważnym komponentem jest także potencjał kapitału ludzkiego. Dolność społeczności lokalnej do integracji i samoorganizacji gwarantuje jednostce trwały rozwój, będący odpowiedzią na potrzeby mieszkańców. Tworzenie warunków dla funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego powinno stanowić ważny element w planowaniu przyszłości Gminy Twardogóra. Pobudzanie aktywności społeczności lokalnej pozwoli na aktywne włączenie mieszkańców w działania na rzecz najbliższego otoczenia. Przyczyni się tym samym do zwiększenia konsekwentnego wysokiego potencjału miejsca zamieszkania. Pozwoli także na wypracowanie właściwych narzędzi współpracy i partnerstwa rozumianego jako płaszczyzna współpracy władz gminnych, organizacji (stowarzyszeń) działających na terenie gminy, środowisk związanych z lokalną przedsiębiorczością oraz gmin ościennych.

Konsultacje społeczne na etapie realizacji niniejszego dokumentu pozwoliły wyodrębnić cztery główne zadania strategiczne, dzięki którym gmina osiągnie zamierzone efekty w ramach pobudzania partycypacji i aktywizacji mieszkańców

Tytuł zadania	Pobudzanie aktywności społeczności lokalnej w działaniach na rzecz rozwoju Gminy
Opis	Zadaniem władzy publicznej jest pobudzanie partycypacji społecznej polegająca na włączaniu obywateli w rozwiązywanie istniejących problemów. Bardzo ważny staje się aspekt

Tytuł zadania	Stworzenie Centrum Sportowo – Rekreacyjnego w Twardogórze
Opis	Wieloletnie działania podejmowane przez władze gminy Twardogóra doprowadziły do stworzenia na terenie Gminy bogatej oferty sportowej i to w wymiarze organizacyjnym jak i infrastrukturalnym. W najbliższej perspektywie strategicznej należy rozwinąć bazę sportową aby mogły skorzystać z niej w większym wymiarze drużyny pragnące odbyć zgrupowania sportowe w obiektach gminy Twardogóra. Rozbudowa bazy sportowej pozwoli również zorganizować na terenie gminy imprezy o znaczeniu ogólnopolskim jak: ogólnopolska olimpiada młodzieży w sportach letnich, zgrupowania kadry lekkoatletycznej. W ramach ww. zadania strategicznego można zrealizować kilka inwestycji i przedsięwzięć, m.in. zadaszenie istniejącego lodowiska, zadaszenia obiektu lekkoatletycznego przy istniejącej hali widowiskowo sportowej oraz budowa krytego basenu w Twardogórze.
Korzyści z realizacji zadania	- podniesienia jakości życia poprzez ułatwienie dostępu do infrastruktury sportowej, - zwiększenie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży, - zmniejszenie zachowań patologicznych, - promowanie zachowań sportowych, - poprawa jakości życia dla rodzin, - promocja gminy.

	samopomocy, którego idea polega na wyzwaniu i wykorzystaniu wewnętrznych zasobów oraz kompetencji osób, grup oraz społeczności lokalnych. Zadaniem sił zewnętrznych (władzy samorządowej) jest wspieranie i wzmacnianie tego potencjału oraz tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi. Służąc temu mogą różne narzędzia takie jak np. fundusz sołecki czy środki wyodrębnione z budżetu gminy, zaangażowane na realizację przedsięwzięć służących poprawie życia mieszkańców. Aby przedsięwzięcie mogło być zrealizowane w ramach funduszu sołeckiego, musi spełniać następujące warunki: służyć poprawie życia mieszkańców, należeć do zadań własnych gminy, być uzgodnione ze strategią rozwoju gminy. Podobne znaczenie może mieć utworzony przez gminę fundusz małych grantów. O granty według określonych reguł, mogliby starać się mieszkańcy, aby rozwiązywać problemy w ich najbliższym otoczeniu. Podobną rolę pełni tzw. budżet obywatelski, w ramach którego mieszkańcy mogą nie tylko wybierać najlepsze projekty, ale także zgłaszać ich propozycje. Takie propozycje wypracowuje się na spotkaniach mieszkańców na przestrzeni nawet kilku miesięcy, a pod koniec roku poddaje się je pod głosowanie.
Korzyści z realizacji zadania	- aktywizacja mieszkańców - wzrost tożsamości lokalnej - wypracowanie narzędzi współpracy - zwiększenie świadomości i odpowiedzialności społecznej
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy, organizacje pozarządowe, liderzy lokalni
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrośfery Społeczeństwo i partnerstwo • Priorytet: Rozwój kapitału społecznego i obywatelskiego • Priorytet: Kształtowanie postaw obywatelskich wśród młodzieży • Priorytet: Odbudowa zaufania w stosunkach społecznych • Priorytet: Efektywne zarządzanie regionem poprzez mechanizmy partnerstwa i współpracy
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne Gminy, środki własne stowarzyszeń i organizacji pozarządowych, granty NGO

Tytuł zadania	Stworzenie inkubatora NGO
Opis	Poprawnie zbudowane i funkcjonujące państwo składa się z trzech obszarów działania ludzi i instytucji, inaczej mówiąc: podziału aktywności społeczno-gospodarczej, nowoczesnych państw demokratycznych. Pierwszym sektorem powinna być

	administracja publiczna. Następnie wyróżniamy sferę biznesu i wreszcie trzeci sektor – najbardziej rozpowszechniona nazwa obszaru organizacji pozarządowych, jest znany także pod skrótem angielskiego pochodzenia – NGO (non-governmental organization). Organizacje pozarządowe działają z definicji na rzecz innych ludzi, dla wszystkich i dla siebie ich działalność opiera się w większości na pracy ochotników – wolontariuszy, a jedynym zyskiem czy zapłatą za pracę jest satysfakcja. Wspólnym założeniem wszystkich organizacji pozarządowych jest podnoszenie jakości życia pojedynczego człowieka i społeczeństwa jako ogółu. Mają one do spełnienia dwie bardzo ważne funkcje: - stworzyć możliwość twórczej i pożytecznej działalności na rzecz człowieka jako jednostki i społeczeństwa jako całości; - prowadzona już działalność powinna sprawić, że ludzie odczuwają fakt, iż stanowią, żyją i funkcjonują we wspólnocie (jako sąsiedzi, uczniowie, naród...). Dlatego należy wspierać możliwość powstawania organizacji tego sektora i tworzyć najlepsze warunki ich funkcjonowania. Stąd potrzeba stworzenia inkubatora NGO. Wielu ludzi chcących podjąć taką działalność napotyka jednak bariery. Często taką przeszkodą mogą być trudności finansowo-organizacyjne. Przygotowanie odpowiednich pomieszczeń (pomieszczenia) i udostępnienie dla prowadzenia działań przez organizację pozarządową może być środkiem do przezwyciężenia trudności. Pomieszczenie powinno być wyposażone w odpowiednie zaplecze techniczne takie jak stanowisko komputerowe, dostęp do Internetu, dostęp do drukarki i skanera. Oczywiście zasady korzystania i funkcjonowania inkubatora powinny być regulowane regulaminem Innym rodzajem barier są przede wszystkim skomplikowana księgowość, ale też skomplikowane prawo (z różnych dziedzin), co przy utrudnionym dostępie do porad prawnych stanowi poważny problem. Te bariery można przełamać organizując w ramach inkubatora poradnictwo finansowo-prawne. Mogłoby się to odbyć poprzez zatrudnienie na zlecenie jednoosobowo lub cyklicznie konsultanta-eksperta od NGO, który mógłby jednoosobowo na początku a w wypadku większego zainteresowania okresowo świadczyć porady ludziom chcącym zaangażować się społecznie. Doradztwo i konsultacje mogłyby dotyczyć: zakładania organizacji, aspektów formalno – prawnych funkcjonowania organizacji pozarządowych; przygotowania projektów do konkursów krajowych i zagranicznych; pozyskiwania środków na działalność; zarządzania finansowego w organizacji; formułowanie budżetów, rozliczanie dotacji, prowadzenie działalności odpłatnej i gospodarczej.	Korzyści z realizacji zadania
	- wzrost aktywności obywatelskiej i partycypacji społecznej; - wzrost aktywności grup społecznych, zwłaszcza narażonych na wykluczenie.	

Podmioty zaangażowane w realizację	- wzmocnienie potencjału i doswiadczenia seniorów. - wzmocnienie poczucia tożsamości lokalnej i regionalnej, w tym zwiększenie wewnątrzregionalnej mobilności i multimedialnej dostępności.
	Urząd Miasta i Gminy, organizacje pozarządowe
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfiera Społeczeństwo i Partnerstwo • Priorytet: Rozwój kapitału społecznego i obywatelskiego • Priorytet: Kształtowanie postaw obywatelskich wśród młodzieży • Priorytet: Odbudowa zaufania w stosunkach społecznych gospodarczych oraz wobec instytucji • Priorytet: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu • Priorytet: Wykorzystanie potencjału osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
Potencjalne finansowania	Budżet Gminy, Fundusze UE, granty fundacji i stowarzyszeń krajowych i międzynarodowych

Aktualizacja i wdrażanie strategii branżowych	
Tytuł zadania	
Opis	Samorządy w ramach swej działalności opracowują różnego rodzaju dokumenty planistyczne dotyczące funkcjonowania określonych sfer, np. strategia rozwiązywania problemów społecznych, strategia oświatowa. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest zespołem skoordynowanych ze sobą działań realizowanych na różnych szczeblach i z wykorzystaniem różnych sił i środków, których wspólnym celem jest stworzenie warunków do zwiększenia zakresu umiejętności społecznych osób objętych działaniami. Realizacja Strategii jest procesem zaprogramowanej zmiany społecznej w środowisku lokalnym. Strategia oświatowa ma na celu rzetelną i obiektywną diagnozę, która oddaje realia procesów nauczania, metod kształcenia i wychowania. Dzięki temu możliwe jest określenie rzeczywistych potrzeb i oczekiwań odbiorców usług edukacji na terenie JST. Strategia oświatowa zapewnia wsparcie samorządów w stworzeniu spójnego dokumentu, który wytyczy kierunki rozwoju oświaty oraz kierunki najważniejszych działań. Prawidłowe wdrażanie tych dokumentów przyczyni się do konkretnych korzyści. Strategia oświatowa umożliwi ułatwienie przeciwdziałania barierom edukacyjnym. Poprawi organizację i jakość nauczania, polepszy jakość i efektywność zarządzania siecią placówek oświatowych, zwiększy poparcie społeczne dla planowanych i wdrażanych zmian. Strategia rozwiązywania problemów społecznych natomiast to

dokument umożliwiający efektywne zarządzanie rozwojem społecznym w Gminie wskazujący konkretne działania i programy społeczne konieczne do wdrożenia. Pozwala ona na skoordynowanie działań wszystkich podmiotów społecznych funkcjonujących w Gminie wokół wyznaczonych programów walki z wykluczeniem społecznym i przeciwdziałania problemom społecznym. W efekcie strategia stanie się narzędziem do właściwego podziału i racjonalnego wydatkowania środków publicznych kierowanych z budżetu Gminy na realizację zadań z zakresu pomocy i polityki społecznej.	
Korzyści z realizacji zadania	- koordynacja działań w zakresie Planowania rozwoju Gminy - właściwe kierowanie interwencji - wzrost zaangażowania obywateli w rozwój poszczególnych sfer działalności w gminie
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy, liderzy lokalni, wykonawcy strategii branżowych
Zgodność ze „Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020”	Makrosfiera: Społeczeństwo i Partnerstwo • Priorytet: Odbudowa zaufania w stosunkach społecznych gospodarczych oraz wobec instytucji • Priorytet: Efektywne zarządzanie regionem poprzez mechanizmy partnerstwa i współpracy
Potencjalne finansowania	Środki własne Gminy

Doskonalenie systemu informowania i partycypacji społecznej	
Tytuł zadania	
Opis	Doskonalenie systemu informowania społeczeństwa oraz pobudzanie jego partycypacji jest wymogiem czasów i ma to związek z formowaniem się społeczeństwa obywatelskiego. W efekcie coraz częściej słychać o stosowaniu różnych form partycypacji społecznej. Najczęściej są to publicznie dostępne dokumenty konsultacyjne, wysłuchiwanie opinii publicznej, otwarte spotkania dyskusyjne, rady obywatelskie czy uruchomione procedury skargowe i referenda. Wysoka aktywność społeczna służy wzmocnieniu i wytworzeniu stosunków partnerstwa pomiędzy mieszkańcami i władzami oraz współodpowiedzialności przy wypełnianiu zadań na rzecz rozwoju społeczności i jej środowiska. Nie bez znaczenia jest stopień zaawansowania modelu partycypacyjnego (od informacji, przez komunikat

	zwrotu do realnego wpływu). Gmina Twardogóra posiada dość aktywne i systematycznie używa różnego rodzaju środki służące informacji społecznej. Jednak nie należy zapominać, że metody te należy systematycznie udoskonalać i wzbogacać aby osiągnąć efekt w postaci pobudzenia aktywności mieszkańców i ich partycypacji w działaniach na rzecz rozwoju gminy. Działania partycypacji społecznej składa się z kolejnych poziomów i stosownie do nich dobranych metod. - Kreowanie świadomości społecznej, metody: Wysyłka listów, informacje w mediach, ogłoszenia - Edukowanie społeczności lokalnej, metody: Spotkania, informacje na www, gazетки - Zbieranie opinii, metody: Spotkania dyskusyjne, badanie opinii publicznej - Angażowanie mieszkańców, metody: Spotkania, warsztaty, dyskusje, fora - Partnerstwo Warsztaty, metody: warsztaty robocze dla społeczności lokalnej zwieńczone opracowaniem planu działania.
Korzyści z realizacji zadania	- wzrost aktywności obywatelskiej i partycypacji społecznej. - wzrost aktywności grup społecznych. - wzmocnienie poczucia tożsamości lokalnej i regionalnej, w tym zwiększenie wewnętrznej mobilności i multimedialnej dostępności
Podmioty zaangażowane w realizację	Urząd Miasta i Gminy, obywatele, NGO
Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020*	Makrosfiera: Społeczeństwo i partnerstwo • Priorytet: Rozwój kapitału społecznego i obywatelskiego • Priorytet: Kształtowanie postaw obywatelskich wśród młodzieży • Priorytet: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu • Priorytet: Wykorzystanie potencjału osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • Priorytet: Odbudowa zaufania w stosunkach społecznych gospodarstwach oraz wobec instytucji
Potencjalne źródła finansowania	Budżet gminy

V. MONITORING, ZARZĄDZANIE I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja są imanentnymi elementami procesu planowania strategicznego. Gromadzenie danych, ich analiza i interpretacja pozwalają ocenić stopień realizacji Strategii oraz wprowadzić ewentualne zmiany i korekty.

Monitoring to kontrola (ocena) dynamiczna postępów i efektów dokonywana stale w czasie. Natomiast rolę ewaluacji jest kontrola statyczna, czyli ocena realizacji i efektów (rezultatów) dokonywana w określonych momentach czasu.

Podstawowym celem funkcjonowania systemu monitoringu jest gromadzenie i przetwarzanie informacji o stanie realizacji Strategii oraz identyfikacja barier w tym zakresie (o ile będą występowały). Prowadzenie tej swego rodzaju bazy danych jest też istotne w kontekście barier informacyjnych na jakie napotkano w procesie przygotowywania części diagnostycznej w Gminie.

Istotą monitoringu jest gromadzenie, opracowywanie i przekazywanie informacji przydatnych w zarządzaniu rozwojem Gminy. Przedmiotem monitoringu będzie tu Gmina, pojmowana jako spójny system społeczno – ekonomiczno - ekologiczny. Oznacza to, że rozwój będący efektem wdrażania Strategii powinien być ujmowany w płaszczyznach: społeczność Gminy, gospodarka Gminy, środowisko przyrodnicze, infrastruktura techniczna.

Proces monitorowania polegał będzie na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów operacyjnych i składał się będzie z etapów zaprezentowanych w poniższej tabeli:

Etapy procesu monitorowania Strategii...

LP	ETAP	ZADANIA	WYNIKI I PROCEDURY
1.	Zbieranie danych i informacji	- zbieranie danych - uporządkowanie, przetworzenie i analiza danych oraz ich archiwizacja	material empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen
2	Analiza danych i informacji	Material służący przygotowaniu raportów	
3.	Przygotowywanie raportów	zestawienie otrzymanych danych w raporty	roczne raporty (w razie potrzeby raportowanie kwartalne)
4.	Ocena wyników (porównanie z aktualnymi normami)	-ocena porównawcza osiągniętych wyników z założeniami	zapisów strategii (w wypadku stwierdzenia znaczących odchyleń przejść do punktu 5 oraz możliwość wprowadzenia raportów kwartalnych.)
5.	Identyfikacja odchyleń	- ocena rozbieżności pomiędzy założeniami a rezultatami	przygotowanie materiału dla dalszych działań

6.	Analiza przyczyn odchyleń	- poszukiwanie i określenie przyczyn zaistniałej sytuacji	przygotowanie materiału dla dalszych działań o charakterze korygującym
7.	Planowanie korekty	- zniżenie dotychczasowych metod realizacji bądź wprowadzenie nowych	określenie i akceptacja działań korygujących

Podstawowym celem monitoringu jest uzyskanie mierzalnych wyników progresji osiągnięcia celów Strategii. Konieczne będzie więc opracowanie zestawu wskaźników agregujących wyniki działań podejmowanych na rzecz rozwoju Gminy. Ich opracowanie będzie jednym z pierwszych zadań podmiotu realizującego proces monitoringu.

W efekcie analiz przeprowadzanych w procesie monitoringu uzasadnione może się okazać korygowanie Strategii - zawartych w niej zadań, a w dalszej kolejności również celów operacyjnych. Jest to proces naturalny, gdyż każda strategia jest dokumentem „żywym”. Oznacza to, że jednostki samorządu terytorialnego funkcjonują w określonych warunkach wewnętrznych, a przede wszystkim zewnętrznym, które ulegają zmianom. Również realizacja jednych zadań będzie rodzila konieczność wytyczania sobie nowych. Organem władnym do przyjęcia nowych zadań (mieszczących się jednak w ramach wytyczonych celów i misji) będzie organ stanowiący Gminy.

Bibliografia i źródła informacji

Główny Urząd Statystyczny - www.stat.gov.pl.
<http://gminyurystyczne.pl>
<http://nasza.barycz.pl>
<http://obszary.natura2000.pl>
<http://pl.twardogora.pl/index.php/gminawilczbach>
 Instytut Badań Edukacyjnych - <http://cwid.edu.pl/>
 Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020
 Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo dla Doliny Barycz”
 Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Twardogórze
 Narodowy Instytut Dziedzictwa (http://www.nid.pl/idm_580_zabytki-nieruchome.htm)
 Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu - www.oke.wroc.pl
 Plan urzędzeniowo-rolny, Urząd Miasta i Gminy Twardogóra
 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego
 Powiatowy Urząd Pracy w Oleśnicy, Filia w Twardogórze
 Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.
 Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020
 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, 2007r.
 Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Twardogóra
 Założenia Krajowej Polityki Miejskiej do roku 2020
www.kociegory.com
www.twardogora.pl
 Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2010

Spis rycin

Ryc. 1. Położenie Gminy Twardogóra	7
Ryc. 2. Gmina Twardogóra na tle Powiatu Oleśnickiego	8
Ryc. 3. Wykorzystanie terenu Gminy Twardogóra	9
Ryc. 4. Ludność Gminy Twardogóra	21
Ryc. 5. Ludność Gminy Twardogóra według miejsca zamieszkania	22
Ryc. 6. Ludność Gminy Twardogóra i gmin sąsiednich	22
Ryc. 7. Ludność Gminy Twardogóra według płci	23
Ryc. 8. Ludność Gminy Twardogóra według miejsca zamieszkania	24
Ryc. 9. Mężczyźni na 1000 ludności	26
Ryc. 10. Ludność Gminy Twardogóra według ekonomicznych grup wieku	27
Ryc. 11. Ludność Twardogóry i gmin sąsiednich na tle Polski według ekonomicznych grup wieku – dane za rok 2012	27
Ryc. 12. Ludność według ekonomicznych grup wieku i płci – dane za rok 2012	27
Ryc. 13. Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w szkołach Gminy Twardogóra	38
Ryc. 14. Porównanie wyników sprawdzianu szóstoklasisty	38
Ryc. 15. Wyniki egzaminów gimnazjalnych	39
Ryc. 16. Procent osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej	43
Ryc. 17. Przyrzeczny przyznawania świadczeń z pomocy społecznej	43
Ryc. 18. Procentowy podział przyznawanych zasiłków w 2012 r.	44
Ryc. 19. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w Gminie Twardogóra – lata 2010-2012	50
Ryc. 20. Porównanie wskaźnika zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności – lata 2010-2012	51
Ryc. 21. Struktura podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON wg sekcji PKD w Gminie Twardogóra w 2012 roku	51
Ryc. 22. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON	52
Ryc. 23. Struktura użytków rolnych w Gminie Twardogóra 2010 r.	60
Ryc. 24. Uprawy w Gminie Twardogóra	62
Ryc. 25. Udział zarejestrowanych bezrobotnych ogółem w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Twardogóra	64
Ryc. 26. Bezrobotni w Gminie wg płci	65
Ryc. 27. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym - porównanie	66
Ryc. 28. Bezrobotni w Gminie Twardogóra wg wykształcenia	68
Ryc. 29. Z. życie woły na 1 mieszkańca w dan ³ w Gminie Twardogóra na tle powiatu i województwa	70

Spis tabel

Tabela 1. Selectwa i miejscowości w Gminie Twardogóra	8
Tabela 2. Wykorzystanie terenu w Gminie Twardogóra	9
Tabela 3. Wykaz uchwał Rady Miejskiej w Twardogórze w sprawie uchwalenia planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Twardogóra	16
Tabela 4. Liczba ludności w podziale na miejscowości	23
Tabela 5. Wskaźniki dla Gminy Twardogóra	25
Tabela 6. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne	25
Tabela 7. Biblioteka w gminie Twardogóra – na podstawie sprawozdań	29
Tabela 8. Imprezy kulturalne na terenie Gminy Twardogóra	29
Tabela 9. Świetlice wiejskie w gminie Twardogóra	30
Tabela 10. Imprezy sportowe na terenie Gminy	32
Tabela 11. Stowarzyszenia sportowe na terenie Gminy Twardogóra	34
Tabela 12. Oddziały przedszkolne w Gminie Twardogóra	34
Tabela 13. Szkoły Podstawowe w Gminie Twardogóra	35
Tabela 14. Szkoły Podstawowe w Gminie Twardogóra – wyposażenie rok szkolny 2012/2013	35
Tabela 15. Zajęcia pozalekcyjne w szkołach Podstawowych w Gminie Twardogóra – rok szkolny 2012/2013	35
Tabela 16. Gimnazjum w Gminie Twardogóra	36
Tabela 17. Gimnazjum w Gminie Twardogóra – wyposażenie rok szkolny 2012/2013	36
Tabela 18. Zajęcia pozalekcyjne w Gimnazjum w Gminie Twardogóra – rok szkolny 2012/2013	36
Tabela 19. Kwalifikacje zawodowe nauczycieli i liczba etatów w placówkach edukacyjnych prowadzonych przez gminę	40
Tabela 20. Placówki służby zdrowia w Gminie Twardogóra	41
Tabela 21. Jednostki ochronniczej straży pożarnej w Gminie Twardogóra	45
Tabela 22. Organizacje pozarządowe w Gminie Twardogóra	46
Tabela 23. Podmioty gospodarcze na 10 tys. ludności w gminach powiatu oleśnickiego wpisane do rejestru REGON w 2012r.	53
Tabela 24. Podmioty gospodarcze - wskaźniki - porównanie gmin powiatu oleśnickiego	54
Tabela 25. Struktura powierzchni gruntów ogółem według wielkości gospodarstw w 2010 roku	61
Tabela 26. Powierzchnia zasiewów w Gminie Twardogóra	62
Tabela 27. Pogłowie zwierząt w Gminie Twardogóra	63
Tabela 28. Liczba osób bezrobotnych w Gminie Twardogóra	65
Tabela 29. Liczba osób bezrobotnych w poszczególnych miejscowościach Gminy Twardogóra	66
Tab. 30. Bezrobotni skierowani do programów Rynku Pracy z Gminy Twardogóra	68

Tabela 31. Odbiory korzystający z sieci wodociągowej.....	69
Tabela 32. Odbiory korzystający z sieci kanalizacyjnej.....	70
Tabela 33. Ilość odprowadzanych ścieków.....	71
Tabela 34. Drogi wojewódzkie i powiatowe przebiegające przez teren Gminy Twardogóra.....	75
Tabela 35. Drogi gminne.....	76
Tabela 36. Charakterystyka zasobów mieszkaniowych Gminy Twardogóra.....	82
Tabela 37. Zasoby komunalne Gminy Twardogóra.....	82

ZAŁĄCZNIK

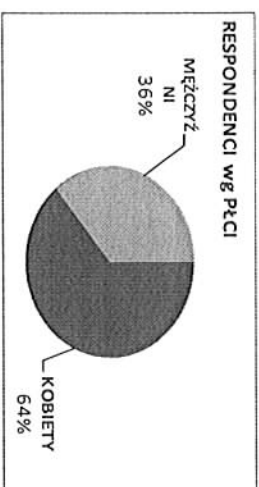
Raport z Badania Jakości życia w Gminie Twardogóra 2013

Raport z Badania Jakości życia w Gminie Twardogóra 2013

Samorząd Gminy Twardogóra wraz z ekspertami Dolnośląskiego Centrum Rozwoju Lokalnego w ramach prac związanych z aktualizacją strategii Rozwoju Gminy Twardogóra zdecydował się przeprowadzić badania ankietowe dotyczące zadowolenia mieszkańców z faktu funkcjonowania na terenie Gminy Twardogóra. Przy wykorzystaniu kwestionariusza ankiety mieszkańcy (130 osób) anonimowo i samodzielnie odpowiadali na pytania dotyczące różnych aspektów ich życia i funkcjonowania w gminie, takich jak: infrastruktura (społeczna i techniczna), estetyka miejsca zamieszkania, usługi publiczne, zarządzanie gminą, transport, bezpieczeństwo i in.

Niniejszy materiał stanowi raport prezentujący wyniki przeprowadzonych badań.

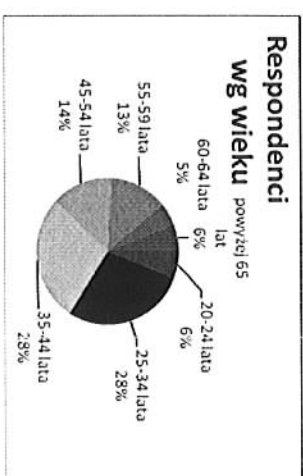
Charakterystyka respondentów - metryczka

W ankiecie wzięło udział 130 ankietowanych, z czego 83 respondentów to kobiety (64%) a 47 (36%) to mężczyźni.

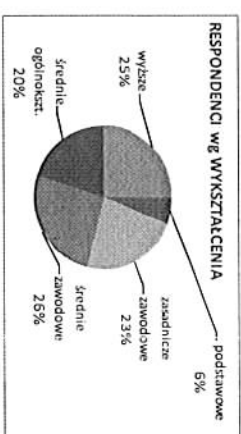
Najwięcej respondentów (28%) to osoby w przedziale wiekowym 25 – 34 lata oraz 35 – 44 lata. Najmniej respondentów było w grupie wiekowej 60 – 64 lata (tylko 6%).

Respondenci wg wieku

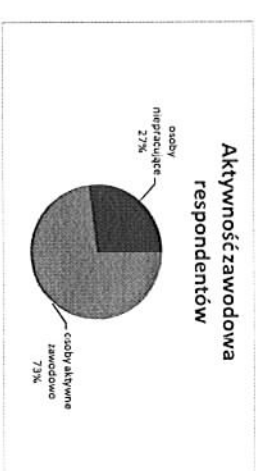

Wśród respondentów

najwięcej osób to osoby z wykształceniem średnim zawodowym (26%), wyższym (25%) i zasadniczym zawodowym (23%). Najmniej respondentów ma wykształcenie podstawowe (6%).

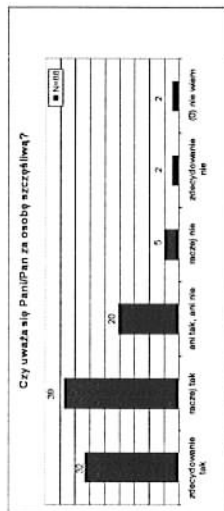
Aktywność zawodowa respondentów

Wśród respondentów wyraźnie dominują osoby aktywne zawodowo (73%).

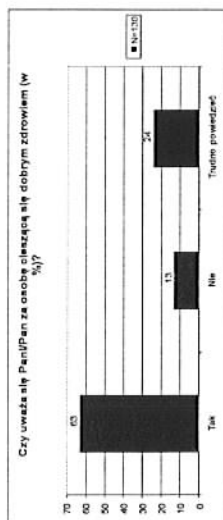
Mieszkańcy gminy Twardogóra

uważają się za osoby szczególnie. 39% respondentów wskazało odpowiedź raczej tak, a 32 % zdecydowanie tak. Odpowiedzi raczej nie i zdecydowanie nie było mało - 5% i 2%. Dodatkowo w ankiecie 3 osoby wpisały odpowiedź TAK.

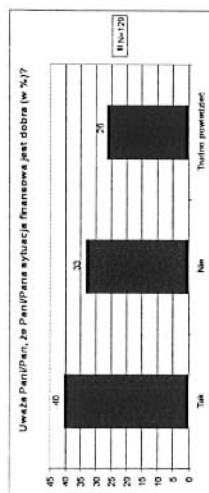

63% respondentów na pytanie

czy uznaje się za osobę cieszącą się dobrym zdrowiem wskazało odpowiedź tak. 13 % to osoby nie cieszące się (w ich opinii) dobrym zdrowiem. 24% respondentów wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”.

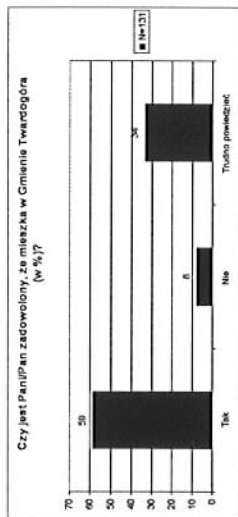

Ankietowani uznali, że ich sytuacja materialna jest dobra (40%). 33% uznało ją za nie dobrą. Pozostali wskazali odpowiedź „trudno powiedzieć”.

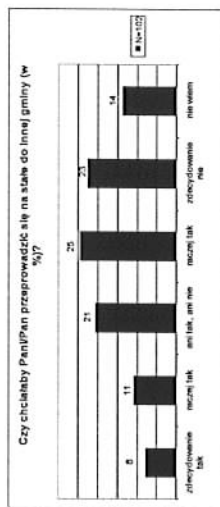

Ogólna ocena gminy

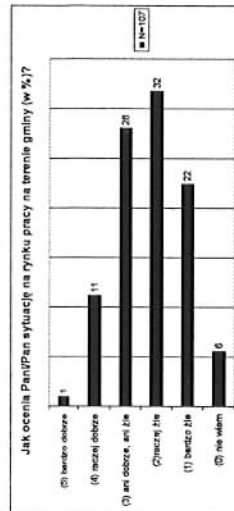
Z mieszkańcy w Gminie Twardogóra zadowolonych jest 59% ankietowanych. Tylko 8% respondentów jest niezadowolonych z tego faktu. Pozostali wybrali odpowiedź „trudno powiedzieć”.

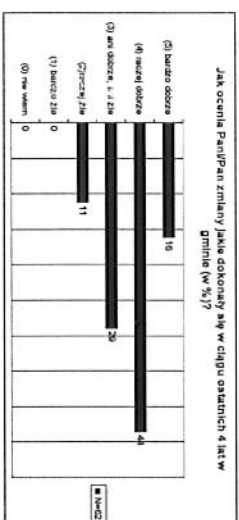

Respondenci, w większości przypadków, deklarują, że nie chcieliby się przeprowadzić do innej gminy na stałe. 25% wskazało odpowiedź raczej nie, 23% zdecydowanie nie. Jedynie 8% wskazało odpowiedź zdecydowanie tak, a 11% raczej tak. 4 osoby wpisały odpowiedź NIE, a 2 osoby odpowiedź TAK.

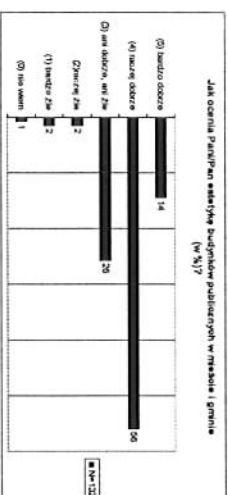
Najwięcej respondentów (32%) raczej źle oceniło sytuację na rynku pracy na terenie gminy. 28% wskazało, że sytuacja jest ani dobra, ani zła. 22% ankietowanych wybrało odpowiedź „bardzo źle”.

Zmiany w gminie oceniono na poziomie raczej dobrym (44%) i bardzo dobrym (16%) 29 % ankietowanych nie miało zdania (wskazano odpowiedź „ani dobrze, ani źle”). Nikt nie wskazał odpowiedzi „bardzo źle”. 11% ankietowanych wskazało, że mają raczej negatywny charakter.

Budynki publiczne

Respondenci w 56% ocenili poziom estetyki budynków użyteczności publicznej w gminie na ocenę raczej dobrą. 26% respondentów wskazało

odpowiedź „ani dobrze, ani źle”. Jedynie 3 % osób ocenia estetykę budynków

użyteczności publicznej negatywnie wskazując

odpowiednio 1,5% na odpowiedź „raczej źle” i 1,5 %

„bardzo źle”.

Ponad 60% ankietowanych, którzy ocenili dobrze poziom

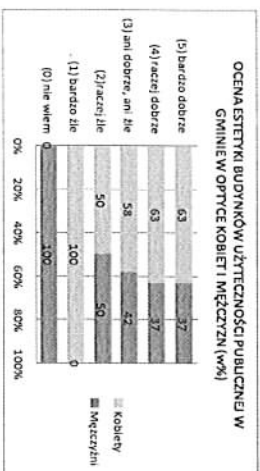
estetyki budynków

użyteczności publicznej

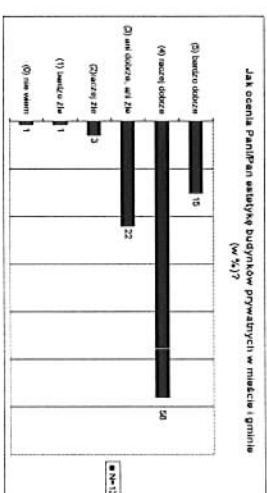
stanowią kobiety, żadem

mężczyzna nie wskazał

odpowiedzi „bardzo źle”.

Budynki prywatne

Respondenci ocenili budynki prywatne na ocenę raczej dobrą (58 %). Jedynie 1 % respondentów oceniło estetykę budynków prywatnych bardzo źle.

Wśród respondentów, którzy

wysoko ocenili estetykę

budynków prywatnych

zdecydowaną przewagę

stanowią kobiety

(odpowiednio 68% i 65%).

Respondenci w połowie

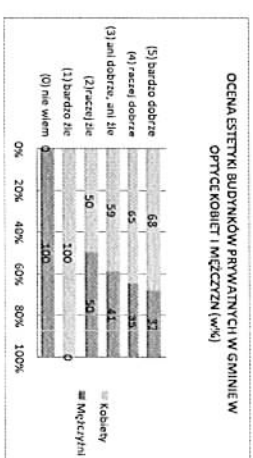
przypadków ocenili estetykę

ulic na ocenę raczej dobrą,

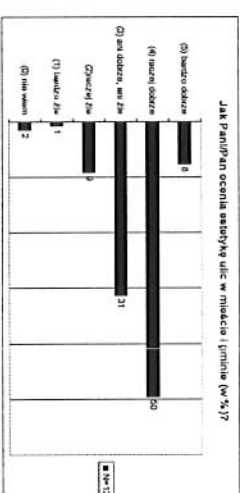
jako drugą ocenę wskazując

odpowiedź „ani dobrze, ani

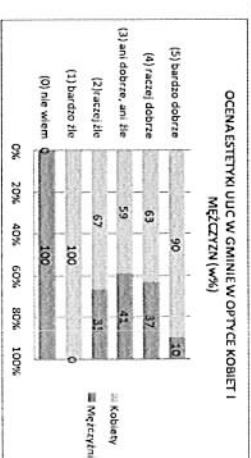
źle”.

Estetyka ulic

OCENA ESTETYKI ULIC W GMINIE W OPTYCIE KOBIECI I MĘŻCZYZN (w%)

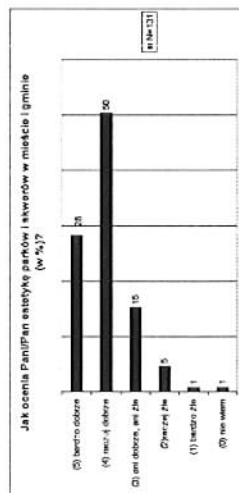
Ocena bardzo dobra była w zdecydowanej większości przyznawana przez kobiety (90%). Również kobiety jako jedynę spośród ankietowanych wskazywały na odpowiedź

„bardzo źle”.

Respondenci w 50%

przypadków ocenili stan parków i skwerów na ocenę raczej dobrą. Inaczej niż w przypadkach poprzednich 28% respondentów wskazało oceną „bardzo dobrze”.

Estetyka parków i skwerów

Mężczyźni jako jedyni ocenili estetykę parków i skwerów na ocenę bardzo źle. Wysoki jest również wskaźnik odpowiedzi „ani dobrze, ani źle” w przypadku mężczyzn (63% u mężczyzn i 37% u kobiet).

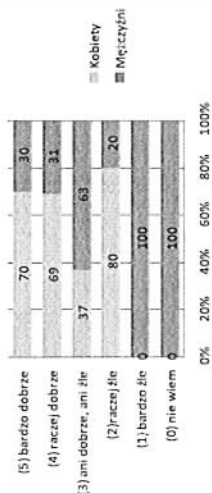
Kobiety częściej niż mężczyźni wybierały odpowiedź „bardzo dobrze”, „raczej dobrze” i „raczej źle”.

Ponownie respondenci w 50% przypadków wskazali na ocenę raczej dobrą. Jako druga

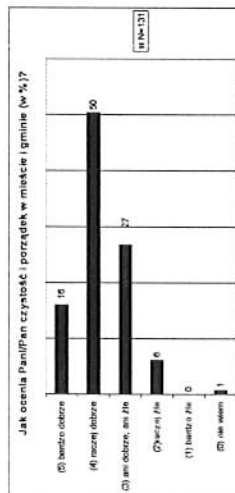
najczęściej pojawiała się ocena „ani dobrze, ani źle”. Żaden z respondentów nie wskazał odpowiedzi „bardzo źle”.

Znaczny odsetek kobiet, w porównaniu do mężczyzn, wybrał odpowiedź „raczej źle”.

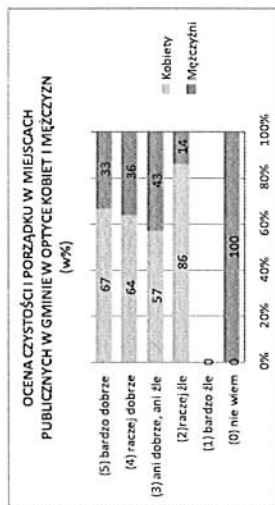
OCENA ESTETYKI PARKÓW I SKWERÓW W GMINIE W OPTYCE KOBIEI I MĘŻCZYZN (w %)

Czystość i porządek w miejscach publicznych

podczas oceniania czystości i porządku w miejscach publicznych (86%), jedynie mężczyźni wskazywali na odpowiedź „nie wiem”.

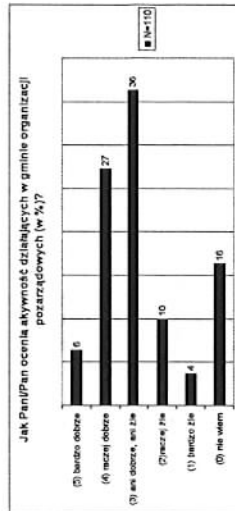
Respondenci, przy ocenie estetyki najczęściej wybierali ocenę raczej dobrą. Duży odsetek respondentów wskazał także na ocenę „ani dobrze, ani źle” (wyjątek stanowiło pytanie o estetykę parków i skwerów, gdzie drugą najczęściej wybieraną odpowiedzią, była odpowiedź „bardzo dobrze”). Oceny negatywne (raczej źle i bardzo źle) stanowiły natomiast niewielki udział udzielanych odpowiedzi (poniżej 3%).

Respondenci ocenili działalność organizacji pozarządowych na poziomie „ani dobrze, ani źle” (36%).

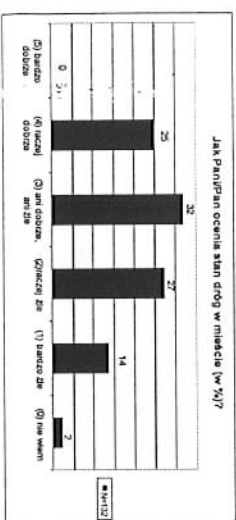
Drugą najczęściej wskazywaną odpowiedzią była odpowiedź „raczej dobrze” (27%).

Raczej źle i bardzo źle oceniło pracę NGO-sów odpowiednio 10% i 4% ankietowanych. 16%

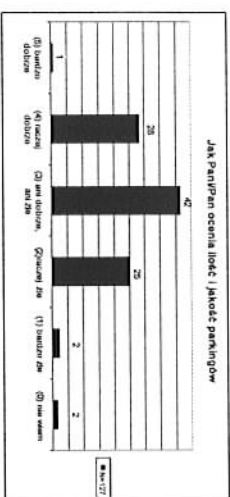
respondentów nie wiedziało jak ocenić aktywność tych organizacji.

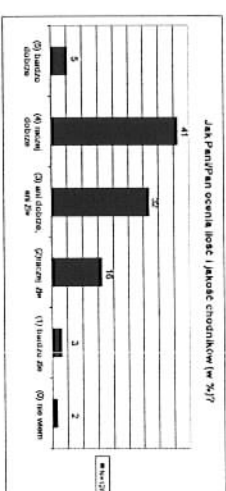
Infrastruktura gminna

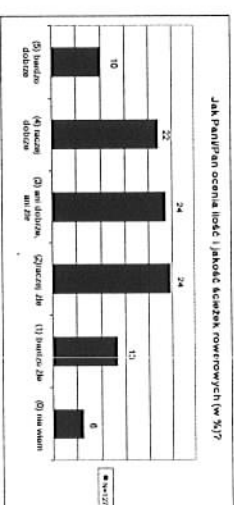
Respondenci w 32% wskazali, że stan dróg w miejscie jest ani dobry, ani zły. Na porównywalnym poziomie wystawili ocenę „raczej dobrze” i „raczej źle” (odpowiednio 25% i 27%). Bardzo źle stan dróg został oceniony przez 14% respondentów. Nikt nie ocenił stanu dróg w miejscie w kategorii bardzo dobrej. 42 % ankietowanych ilość i jakość parkingów w gminie oceniło na „ani dobrze ani źle”. Drugą w kolejności, najczęściej wybieraną

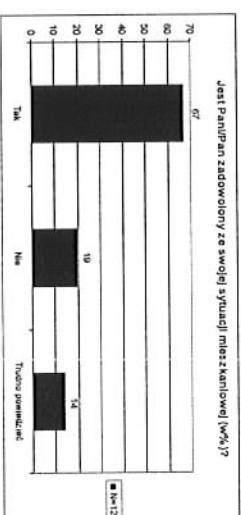
odpowiedzią, była odpowiedź „raczej dobrze” (28%), a następnie „raczej źle” (25%). Ilość i jakość parkingów oceniono bardzo źle na poziomie 2 %. 1% respondentów wskazał odpowiedź „bardzo dobrze”.

Jakość i ilość chodników została przez ankietowanych uznana za raczej dobrą (41%). Bardzo dobrze oceniono je 5 % respondentów, zaś raczej źle i bardzo źle (odpowiednio) 16% i 3%.

Ilość i jakość ścieżek rowerowych została uznana za raczej złą (24%). Tyle samo respondentów wskazało odpowiedź „ani dobrze, ani źle”. Raczej dobrą ocenę wskazało 22% respondentów a bardzo dobrą 10%. Odpowiedzi „bardzo źle” było 13%.

Ze swojej sytuacji mieszkaniowej zadowolonych jest 67% respondentów. Odsetek osób niezadowolonych wynosi 19%. Pozostali wskazali odpowiedź „trudno powiedzieć”.

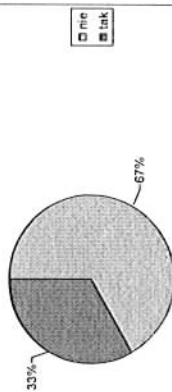
Bezpieczeństwo

Czy czuje się Pani/Pan w ciągu dnia bezpieczny?

Zdecydowana większość respondentów (97%) deklaruje, że w ciągu dnia czuje się bezpiecznie w swojej gminie.

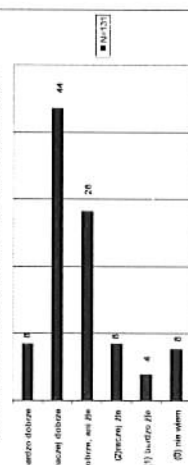
Czy czuje się Pani/Pan w nocy bezpieczny?

Ponad 3/4 respondentów deklaruje, że nie czuje się bezpiecznie w porze nocnej.

POLICJA

Jak ocenia Pani/Pan gotowość policji na sytuację kryzysową (w %)?

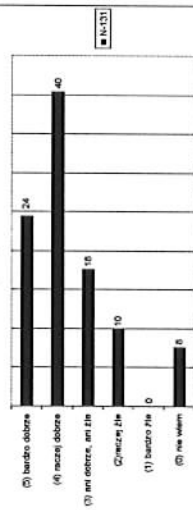

8% respondentów oceniło przygotowanie policji na poziomie bardzo dobrym. Tyle samo respondentów wskazało, że policja jest raczej źle przygotowana na sytuację kryzysową. Również 8% respondentów nie umiało ocenić stopnia przygotowania policji. Najwięcej

respondentów (44%) uznało, że policja jest przygotowana raczej dobrze

STRAŻ POŻARNA

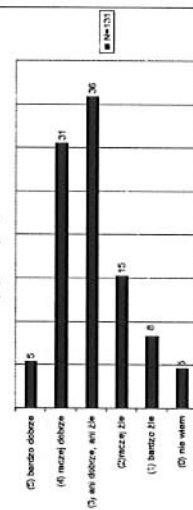
Jak ocenia Pani/Pan gotowość straży pożarnej na sytuację kryzysową (w %)?

24% respondentów bardzo dobrze oceniło przygotowanie straży pożarnej na sytuację kryzysową. 40% respondentów uważa, że to przygotowanie jest raczej dobre. Nikt nie wskazał odpowiedzi bardzo źle.

Natomiast 10% respondentów wybrało odpowiedź raczej źle. W przypadku przygotowania na sytuację kryzysową służb medycznych 36 %

Jak ocenia Pani/Pan gotowość służb medycznych na sytuację kryzysową (w %)?

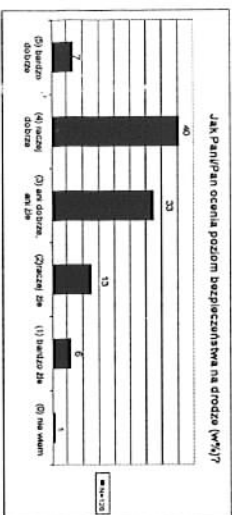

respondentów wskazało odpowiedź „ani dobrze, ani źle”. Jako drugą wskazano odpowiedź „raczej dobrze”. 15% respondentów uważa, że przygotowanie służb medycznych jest raczej źle, a 8%, że bardzo źle.

Respondenci uznali, że wszystkie służby są przygotowane raczej dobrze (odpowiedź „raczej dobrze” była wybierana przez większość respondentów w każdym z przypadków).

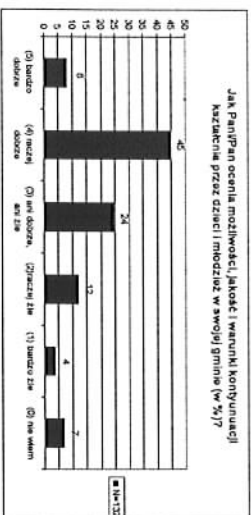
Respondenci wskazali, że najlepiej przygotowana na sytuacje kryzysowe (np. powódź, pożar, awaria przemysłowa) jest straż pożarna, która uzyskała największy procent odpowiedzi „bardzo dobrze” (spośród odpowiedzi „bardzo dobrze” u wszystkich ocenianych służb).

Najwięcej odpowiedzi „raczej źle” i „bardzo źle” uzyskały służby medyczne.

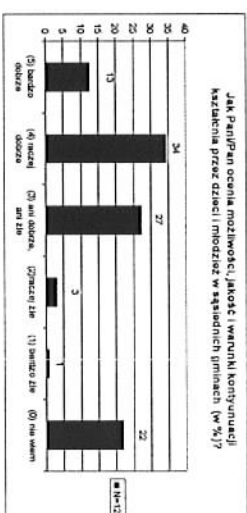

Respondenci ocenili stan bezpieczeństwa na drogach na ocenę raczej dobrą (40%). 7% ankietowanych oceniło bezpieczeństwo na bardzo dobrym poziomie. Procent mniej wskazał na wartość bardzo źle (6%).

Edukacja

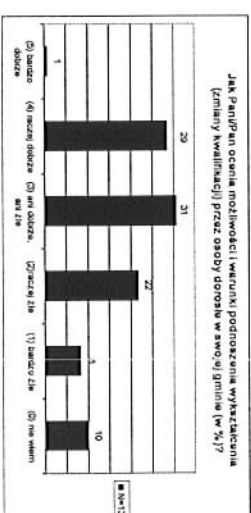
Respondenci ocenili możliwość, jakość i warunki kontynuacji kształcenia w swojej gminie raczej dobrze (45%). 8% wskazało odpowiedź „bardzo dobre”, a 7% „nie wiem”. „Raczej źle” wskazało 12 % ankietowanych, natomiast możliwości, jakości i warunki kontynuacji kształcenia jako bardzo złe oceniło 4 % respondentów.

Respondenci wybierali najczęściej odpowiedź „raczej dobrze” (34%) przy ocenie możliwości, jakości i warunków kontynuacji kształcenia w sąsiednich gminach. Tylko 1 % respondentów wskazał na odpowiedź „bardzo źle”.

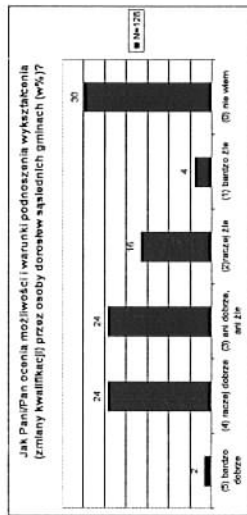
Porównując ocenę możliwości, jakości i warunków kontynuacji kształcenia przez dzieci i młodzież w swojej gminie w stosunku do gmin sąsiednich respondenci rzadziej wybierali odpowiedź „bardzo dobrze” (8% - dla swojej gminy i 13% dla gmin sąsiednich). Możliwości, jakość i warunki kontynuacji kształcenia w sąsiednich gminach uzyskały także mniejszy procent odpowiedzi „raczej źle” (3% i 12% odpowiednio dla gmin sąsiednich i swojej gminy) oraz ocen „bardzo źle” (1% i 4% odpowiednio dla gmin sąsiednich i swojej gminy).

PODNOŻENIE KWALIFIKACJI

Respondenci w pytaniu o ocenę możliwości, jakości i warunków kontynuacji kształcenia przez osoby dorosłe wskazywali najczęściej odpowiedź „ani dobrze, ani źle” (31%). Drugą w kolejności najczęściej wybraną odpowiedzią była odpowiedź „raczej dobrze” (29%). Wysoki był także odsetek odpowiedzi „raczej źle”, który wynosił 22%.

30% respondentów wskazało, że na to pytanie nie znają odpowiedzi. 24%

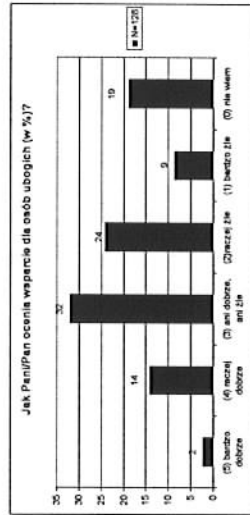

ankieterzy ocenili możliwości podnoszenia wykształcenia przez osoby dorosłe w sąsiednich gminach jako raczej dobre. Tyle samo procent uzyskała odpowiedź ani dobrze, ani źle. 16 % wskazało odpowiedź raczej źle i 4 % bardzo źle

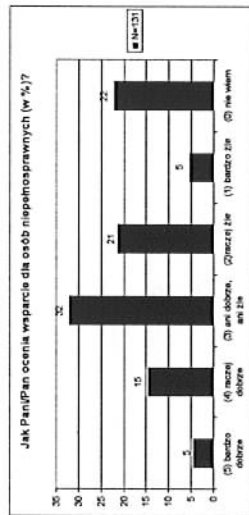
Respondenci lepiej ocenili możliwości podnoszenia wykształcenia przez osoby dorosłe w sąsiednich gminach niż w swojej gminie. Gminy sąsiednie uzyskały większy procent ocen bardzo dobre (o 1 %) oraz mniejszy raczej źle i bardzo źle (odpowiednio o 6% i 4%). Gminy sąsiednie uzyskały mniejszy procent w przypadku ocen raczej dobrze i ani dobrze, ani źle.

Opieka społeczna

Respondenci ocenili wsparcie służb dla osób ubogich na poziomie 32 % wskazując odpowiedź „ani dobrze, ani źle”. Odpowiedzi „raczej źle” (24%) i „bardzo źle” (9%) są wyższe niż raczej dobrze i bardzo dobrze (odpowiednio 14% i 2 %).

32% respondentów oceniło wsparcie służb dla osób niepełnosprawnych na

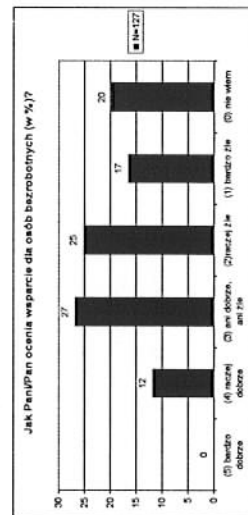

poziomie ani dobrym, ani złym. Wzrósł (w odniesieniu do poprzedniego wykresu) poziom ocen bardzo dobrze (5%) i raczej dobrze (15%).

Niewiele mniej respondentów wskazało odpowiedź „raczej źle” (21%) i „bardzo źle” (5%).

Wsparcie służb dla osób bezrobotnych zostało

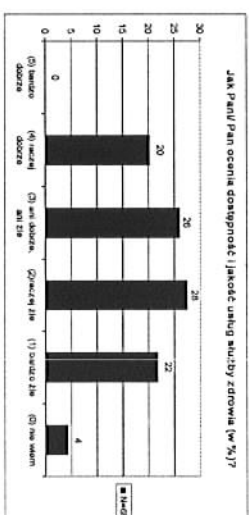
ocenione negatywnie. 27 % respondentów wskazało odpowiedź ani dobrze, ani źle. 25% respondentów wskazało odpowiedź „raczej źle” a 17 % „bardzo źle”. Nikt z ankieterów nie zaznaczył

odpowiedzi „bardzo dobrze” a
tylko 12 % wskazało
odpowiedź „raczej dobrze”.

Najlepiej oceniono wsparcie służb dla osób niepełnosprawnych. Uzyskało ono najwięcej pozytywnych ocen – „bardzo dobrze” i „raczej dobrze” przy jednoczesnym najniższym poziomie ocen negatywnych – „raczej źle” i „bardzo źle” (spośród wszystkich ocenianych wspar.). Najgorzej oceniono wsparcie dla osób bezrobotnych, które nie uzyskały żadnej odpowiedzi „bardzo dobrze” przy wysokich wskazaniach ocen „raczej źle” i „bardzo źle”. Duży odsetek respondentów wskazał także odpowiedź „nie wiem” – 19%, 22% i 20% (odpowiednio dla wsparcia dla osób ubogich, niepełnosprawnych i bezrobotnych).

Usługi - dostępność i jakość

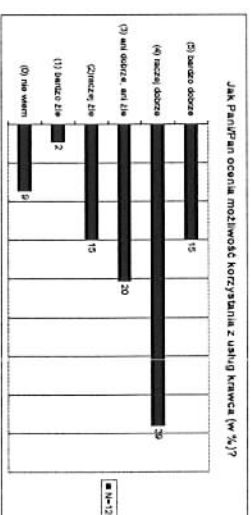
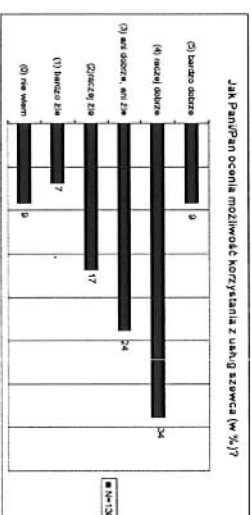
Ankietowani wskazali, że

dostęp do służby zdrowia jest
raczej zły (28%). 26%
respondentów wskazało
odpowiedź „ani dobrze, ani
źle” zaś 22 % oceniło usługi i
jakość służby zdrowia jako
bardzo złą. Nie padła ani jedna
odpowiedź „bardzo dobrze”.

34 % ankietowanych jest
raczej zadowolonych z

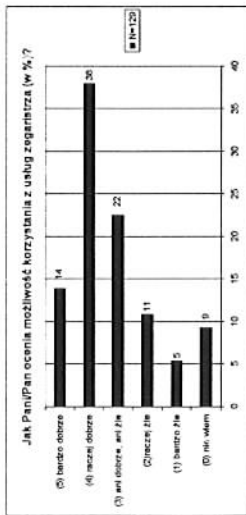
możliwości świadczenia usług
szewca. Bardzo zadowolonych
jest 9% i tyleż samo

ankietowanych wskazało
ocenę „nie wiem”. Odsetek
negatywnych ocen (raczej źle i
bardzo źle) utrzymał się na
poziomie odpowiednio 17% i 7
%.

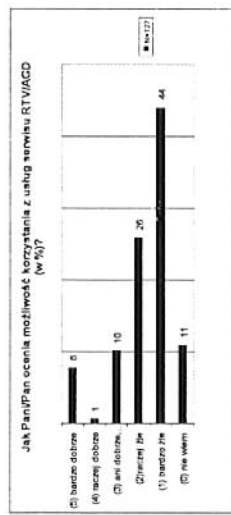
15 % respondentów oceniło
możliwość korzystania z usług
krawca na poziomie bardzo
dobrym. Raczej dobrze ocenia
ją 39% ankietowanych.

Z dostępu usług zegarmistrza raczej zadowolonych jest 38% respondentów. 14% ocenia ją na bardzo dobrym poziomie.

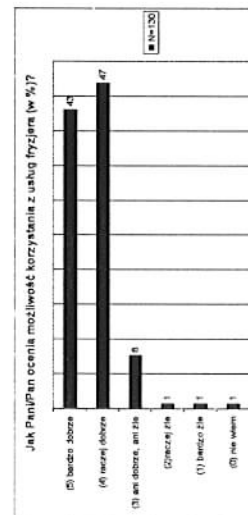
W porównaniu do poprzedników (szewca i krawca) na to pytanie padło mniej odpowiedzi „raczej źle” (11%). Większy odsetek respondentów, niż u krawca, ale mniejszy niż u szewca wskazał na ocenę bardzo źle (5%).

44% respondentów raczej dobrze ocenia możliwość korzystania z usług serwisu RTV/AGD. 14 ankietowanych (11%) bardzo dobrze

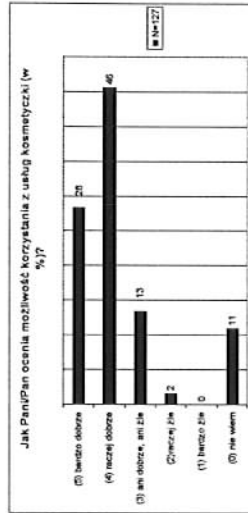
dostępność do tej usługi. Tylko 1% ocenia ją na poziomie „bardzo źle” i 10% na „raczej źle”.

Możliwość korzystania z usług fryzjera została w tym zestawieniu oceniona zdecydowanie pozytywnie. 43% respondentów wskazało ocenę bardzo dobrą, a 47% ocenę raczej dobrą. Tylko 1% ankietowanych wskazał, że raczej źle lub bardzo źle ocenia

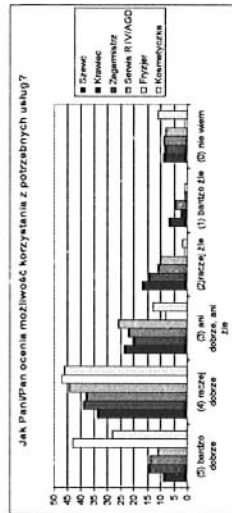

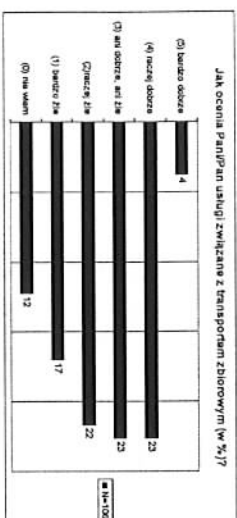
poziom dostępność: usług fryzjera.

Dostępność w gminie usług kosmetycznych została oceniona raczej dobrze (46%). Bardzo dobre oceniło ją 36 osób (28%). Nikt nie wystawił oceny „bardzo źle”.

Ankietowani najwyżej ocenili możliwość korzystania z usług fryzjera, który otrzymał najwięcej (ze wszystkich wymienionych w ankiecie profesji) ocen „bardzo dobrze” i „dobrze” przy jedno- zesnym uzyskaniu najmniejszej ilości ocen negatywnych („raczej źle” i „bardzo źle”). Drugą najlepiej ocenioną usługą jest usługa świadczona przez kosmetyczkę

Respondenci ocenili poziom usług związanych z transportem raczej negatywnie. Wskazali oni w

23% na dwie odpowiedzi – „raczej dobrze” i „ani dobrze,

ani źle”. Jednak 22% oceniło stan usług raczej źle i 17 na

bardzo źle. Zadowolonych z

usług związanych z

transportem zbiorowym jest

zaledwie 4%.

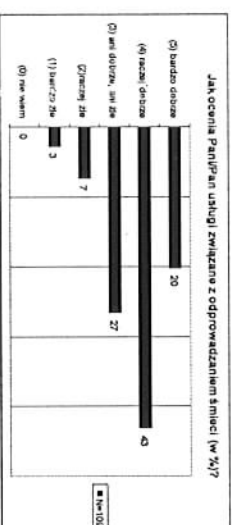
Usługi związane z

odprowadzaniem śmieci

zostały ocenione raczej dobrze (43%) i bardzo dobrze (20%). 7

% respondentów wskazało w tym pytaniu odpowiedź

„raczej źle” i „bardzo źle” (3%).

Ogólnie usługi związane z

dostarczaniem wody zostały

ocenione pozytywnie (55%

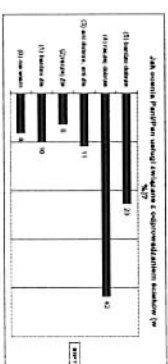
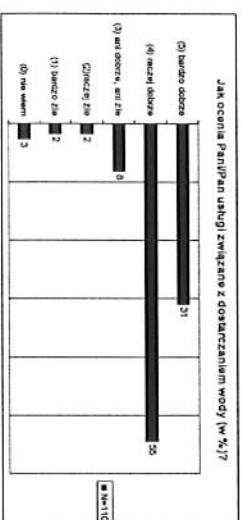
stanowiły odpowiedzi: „raczej

dobrze”, 31% „bardzo

dobrze”. Tylko 2 % wskazało

odpowiedź „raczej źle” i

„bardzo źle”.

Usługi związane z

odprowadzaniem ścieków

zostały uznane z w 42 % za

raczej dobre. 23 %

respondentów wskazało, że

ocenia je bardzo dobrze.

Odsetek osób, które oceniają

usługi związane z

odprowadzaniem ścieków

raczej źle i bardzo źle wynoszą

odpowiednio - 6% i 10%.

Półowa respondentów

wskazała, że raczej dobrze

ocenia usługi związane z

zaopatrzeniem w energię

elektryczną. 31 % wybrało

odpowiedź „bardzo dobrze”.

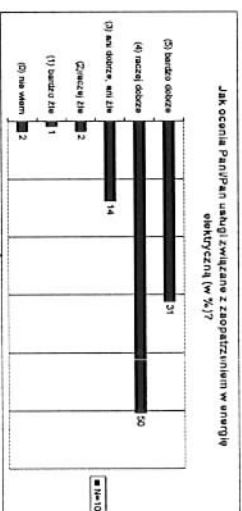
Niewielki procent

ankietowanych wskazał

odpowiedź „raczej źle” i

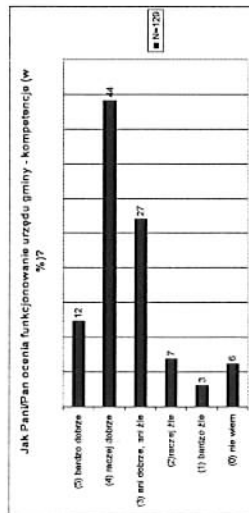
„bardzo źle” - odpowiednio 2%

i 1%.

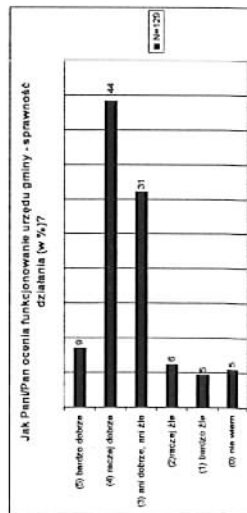

Zarządzanie gminą

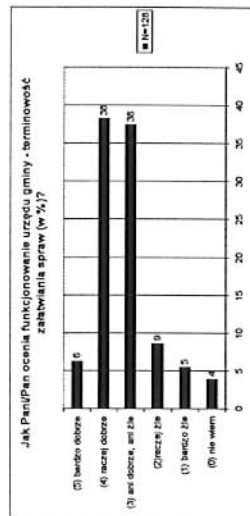
44 % respondentów oceniło funkcjonowanie urzędu gminy w zakresie kompetencji raczej dobrze, a 12 % wskazało odpowiedź bardzo dobrze. Niewielki jest odsetek ocen negatywnych - odpowiedź „raczej źle” wybrało 7% respondentów, a „bardzo źle” 3%.

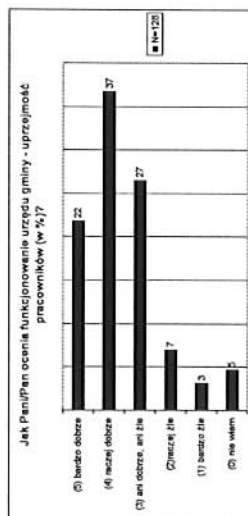
Jak w poprzednim pytaniu, 44% respondentów oceniło sprawność działania urzędu gminy jako raczej dobrą. 9% ankietowanych wskazało odpowiedź „bardzo dobrze”. Wyższa niż w poprzednim pytaniu jest liczba ocen negatywnych - odpowiedź „raczej źle” i „bardzo źle” wybrano odpowiednio 6% i 5% respondentów.

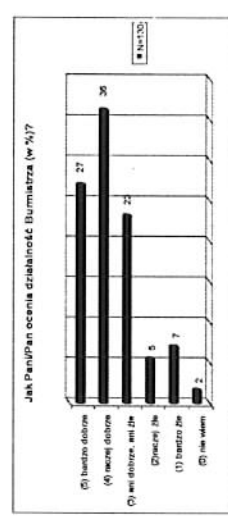
W przypadku terminowości załatwiania spraw konkretnej oceny nie potrafiło udzielić 38% respondentów. Tyle samo ankietowanych oceniło ten aspekt funkcjonowania Urzędu raczej dobrze. 9% ankietowanych oceniło terminowość jako raczej złą, a 5% wskazało odpowiedź „bardzo źle”.

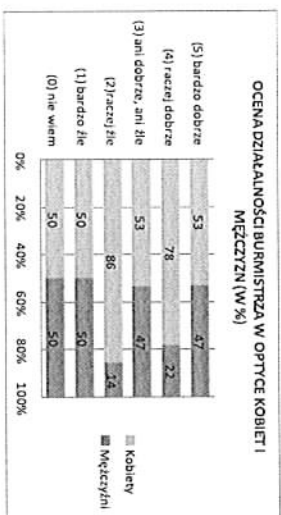
Uprzejmość pracowników oceniono pozytywnie - 37 % odpowiedzi „raczej dobrze” i 22% „bardzo dobrze”. Jedynie 3% respondentów wskazało odpowiedź „bardzo źle”.

Działalność Burmistrza została przez respondentów oceniona raczej dobrze (36%). Drugą najczęściej wybraną

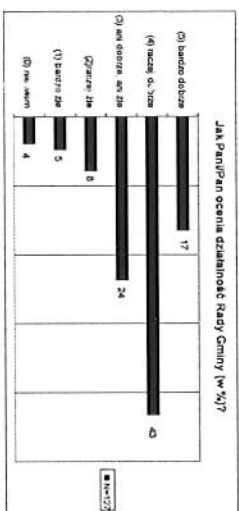
odpowiedzią była odpowiedź „bardzo dobrze” (27%). „Ani źle, ani dobrze” wskazało 23% ankietowanych. Bardzo źle działalność Burmistrza oceniło 7% respondentów, a raczej źle 5%.

W ocenie kobiet działalność burmistrza zasługuje na ocenę raczej dobrą i raczej złą (wyższe wskazania odpowiedzi: powyższych u kobiet niż u mężczyzn). W przypadku pozostałych ocen procent wybieranych odpowiedzi jest porównywalny wśród kobiet i

mężczyzn.

W przypadku Rady Gminy najczęściej pojawiają się odpowiedzi podczas oceny jej pracy była ocena raczej dobra

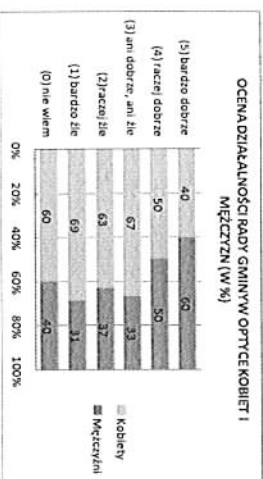

(43%). 24 % respondentów wskazało odpowiedź „ani dobrze, ani źle”. Bardzo dobrze pracę Rady Gminy oceniło 17% respondentów.

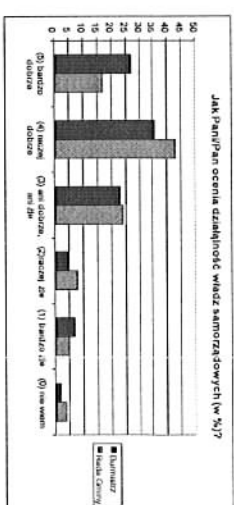
Rada Gminy otrzymała także oceny negatywne – „raczej źle” i „bardzo źle” – odpowiednio 8% i 5%.

W przypadku oceny działalności Rady Gminy

mężczyźni częściej niż kobiety wybierali oceny pozytywne („bardzo dobrze” i „raczej dobrze”). Kobiety w tym przypadku częściej wskazywały odpowiedzi „raczej źle”,

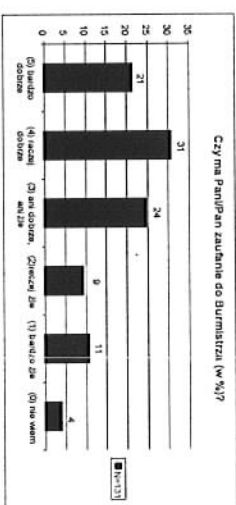

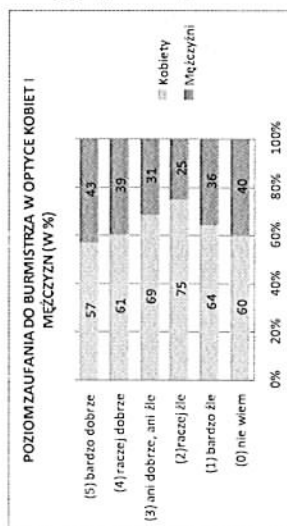
„bardzo źle” i „nie wiem”.

Przy ocenie działalności władz samorządowych Burmistrz otrzymał więcej odpowiedzi „bardzo dobrze” i „bardzo źle” niż Rada Gminy. Rada Gminy uzyskała więcej ocen „raczej dobrze” i „raczej źle”.

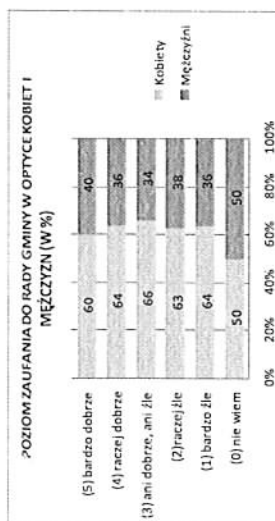
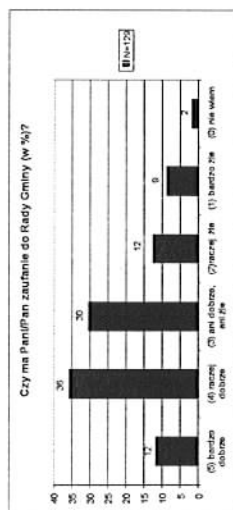
31% respondentów raczej dobrze ocenia swój poziom zaufania do Burmistrza, 21 % ocenia swoje zaufanie na poziomie bardzo dobrym, 11% respondentów ocenia swoje zaufanie na poziomie bardzo złym, a 9% na poziomie raczej złym.

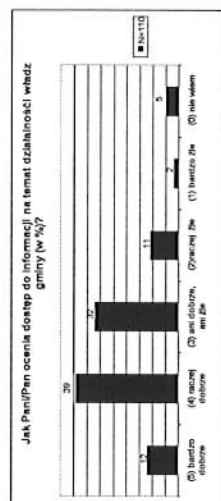
Kobiety w przeważającej części decydowały się na zaznaczenie odpowiedzi „raczej źle” i „ani źle ani dobrze” przy ocenie poziomu zaufania do burmistrza.

36% respondentów raczej dobrze ocenia poziom zaufania do Rady Gminy, 12% ocenia go na poziomie bardzo dobrym (wyraźny spadek w stosunku do tej samej wartości u Burmistrza). Raczej źle ocenia swój poziom zaufania 12% ankietowanych i 9% wskazuje, że jest on bardzo zły.

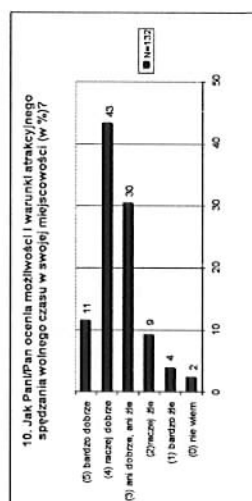
Przy ocenie poziomu zaufania do Rady Gminy kobiety w ponad 60% wybierały każdą z odpowiedzi (wyjątkiem była odpowiedź nie wiem).

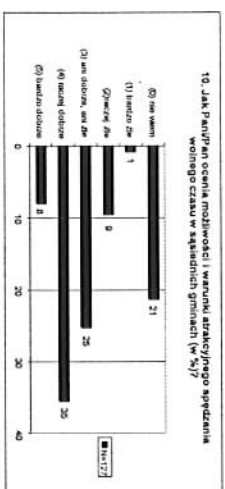
Dostęp do informacji na temat działalności władz został oceniony na wysokim poziomie. Duży odsetek (32%) respondentów wskazał odpowiedź „ani dobrze, ani źle”. Odpowiedzi negatywnych – „raczej źle” i „bardzo źle” było odpowiednio 11% i 2%.

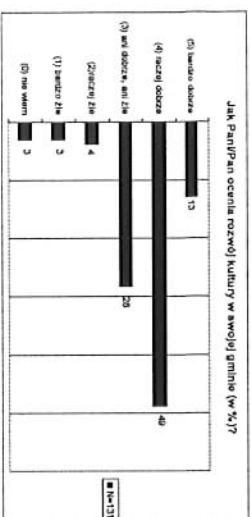
Kultura i rozrywka

Możliwości i warunki atrakcyjnego spędzania wolnego czasu w swojej gminie zostały przez ankietowanych uznane na poziomie raczej dobrym (43%). Bardzo źle oceniono je tylko 4% ankietowanych. 0% respondentów było niezdecydowanych, gdyż wskazywali odpowiedź „ani dobrze, ani źle”.

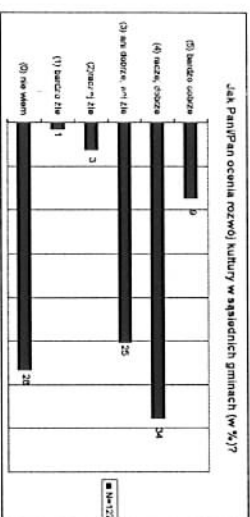

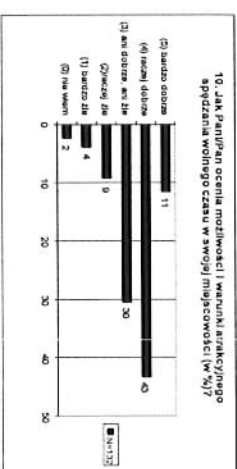
Podobnie ankietowani ocenili możliwości i warunki atrakcyjnego spędzania wolnego czasu w sąsiednich gminach wskazując na odpowiedź raczej dobrze (35%). Tylko 1% ankietowanych ocenił je na bardzo źle.

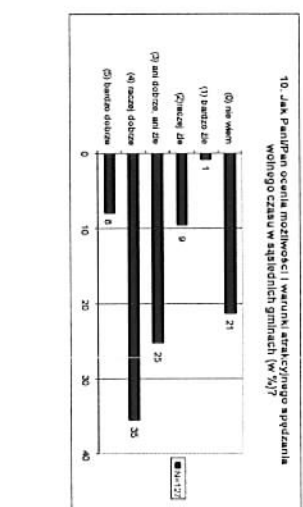
W opinii ankietowanych rozwój kultury kształtuje się na poziomie bardzo dobrym i raczej dobrym (odpowiednio 13% i 49%). Jedynie 3% postrzega go jako bardzo źle, a 4% jako raczej źle.

Rozwój kultury w sąsiednich gminach również został oceniony raczej dobrze i bardzo dobrze (odpowiednio 34% i 9%). 28% odsetek respondentów nie miało zdania.

W swojej gminie 21% ankietowanych bardzo dobrze oceniło możliwości i warunki wygodnego robienia zakupów. Ponad połowa respondentów uznała je za raczej dobre (32%). Za bardzo złe uznało je jedynie 1% ankietowanych.

W gminach sąsiednich wygodnego robienia zakupów na poziomie bardzo dobrym została oceniona przez 19% ankietowanych. 47% wskazało odpowiedź „raczej dobrze”. Znacząco (w porównaniu do swojej gminy) wzrósł odsetek odpowiedzi nie wiem (18%).

W raporcie nie uwzględniono pytań, w których respondenci udzielili mniej niż 30% odpowiedzi. Co stanowi w przybliżeniu 40 odpowiedzi. Są to następujące pytania:

1. Jak Pani/Pan ocenia w swojej miejscowości czystość środowiska przyrodniczego? (pyt. 1) – 32 odpowiedzi;
2. Jak Pani/Pan ocenia w swojej miejscowości stan bezpieczeństwa publicznego? (pyt. 2) – 33 odpowiedzi
3. Jak Pani/Pan ocenia w swojej miejscowości jakość i warunki kształcenia przez dzieci i młodzież (szkoły podstawowe i gimnazja)? (pyt. 4) – 39 odpowiedzi
4. Jak Pani/Pan ocenia możliwości korzystania z potrzebnych usług (pyt. 13, podpunkt g - inne) – 35 głosów.

Poniżej zamieszczono podsumowanie analizy poszczególnych obszarów

Ogólna ocena gminy

Respondenci generalnie są zadowoleni z mieszkania w gminie Twardogóra. Nie mają także jasno określonego zdania na temat chęci zamieszkania w innej gminie.

Mieszkańcy generalnie słabo oceniają sytuację na lokalnym rynku pracy, choć dostrzegają zmiany w gminie i oceniają je generalnie pozytywnie.

Ankietowani dokonali także oceny różnych sfer funkcjonowania Gminy. Wysoko ocenili działania Gminy w zakresie estetyki zarówno obiektów użyteczności publicznej, jak i estetyki przestrzeni publicznej, m.in. ulice, parki i skwery. Pozytywnie został także oceniony działający w sferze zachowania czystości i porządku w miejscach publicznych

Przeprowadzone badanie wykazało słabą wiedzę mieszkańców na temat funkcjonowania na terenie Gminy organizacji pozarządowych. Zdecydowana większość respondentów nie miała zdania na ten temat.

Infrastruktura gminna

Ocenie poddano także jakość infrastruktury technicznej w gminie. Zdecydowana część ankietowanych osób nie ma zdania lub ocenia negatywnie stan dróg oraz dostępność do infrastruktury towarzyszącej drogom, głównie parkingów a także ścieżek rowerowych. Dużo lepiej oceniony został natomiast stan chodników. Możliwe, że fakt ten wpłynął na stosunkowo wysoką ocenę poczucia bezpieczeństwa na drogach gminnych.

Mieszkańcy pozytywnie oceniają także jakość i warunki kontynuacji kształcenia dla dzieci i młodzieży zarówno w gminie Twardogóra i w sąsiednich Gminach. Dużo bardziej neutralnie oraz negatywnie mieszkańcy wypowiadali się na temat możliwości podnoszenia wykształcenia przez osoby dorosłe. Oceny te dotyczyły w takim samym stopniu Gminy Twardogóra, jak i gmin sąsiednich.

Relatywnie niewielu respondentów oceniło wysoko sferę socjalną w gminie. Mimo przewagi odpowiedzi wskazujących na brak zdania, odnotowano większy udział ocen negatywnych dotyczących wsparcia osób ubogich, bezrobotnych i niepełnosprawnych.

Dostępność do usług została przez respondentów oceniona wysoko. Dotyczy to takich działalności, jak szewc, krawiec, zegarmistrz, usługi fryzjersko-kosmetyczne. Jedynymi branżami działalności, z której dostępności mieszkańcy nie byli zadowoleni to serwis RTV/AGD oraz służba zdrowia.

Wysokie noty otrzymała także sfera działalności związanej ze spędzaniem wolnego czasu – rekreacja i kultura. Oceny te dotyczyły zarówno całej Gminy, jak i poszczególnych miejscowości zamieszkania respondentów.

Pozytywnie oceniono także jakość usług komunalnych, tj. odprowadzanie ścieków, dostarczanie wody, odprowadzanie śmieci i zaopatrzenie w energię. Jedyną negatywnie ocenianą sferą usług stanowił transport publiczny.

Bezpieczeństwo

W ocenie jakości życia kluczowe jest także indywidualne postrzeganie otoczenia i subiektywna ocena warunków życia. Wyniki badań potwierdziły generalny trend zachowań w miastach – większość ankietowanych stwierdziła, że nie czuje się bezpiecznie przemieszczając się nocą. Mimo to oceniają oni wysoko pracę służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w Gminie, tj. Policji i Straży Pożarnej.

Zarządzanie Gminą

W ramach niniejszego badania przeprowadzono także ocenę zarządzania gminą. Respondenci wypowiadali się pozytywnie na temat kompetencji, uprzejmości pracowników oraz sprawności działania Urzędu Miasta i Gminy. Jedynie w sferze terminowości załatwiania spraw głosy ankietowanych podzieliły się pomiędzy mieszkańców zadowolonych oraz tych, którzy nie potrafili dokonać jednoznacznej oceny.

Pozytywnie została także oceniona działalność Zarówno Burmistrza, jak i Rady Gminy. Jednocześnie respondenci określili, że mają zaufanie do władz samorządowych Gminy. Wysoko oceniono także jakość i dostępność do informacji na temat działalności władz Gminy.

Podsumowując, można zauważyć, że mieszkańcy Gminy Twardogóra są zadowoleni z warunków życia i sposobu zarządzania Gminą. Jednocześnie wskazują na pewne niedoskonałości w pewnych sferach związanych z rynkiem pracy, transportem publicznym, służbą zdrowia. Są to jednak obszary, w stosunku do których mieszkańcy nie tylko Gminy Twardogóra mają wysokie wymagania. Nie zmienia to jednak faktu, że władze Gminy planując kierunki rozwoju powinny uwzględnić w swych działaniach wspomniane obszary. Wyniki badań wskazują także, że nadal powinien być realizowany program poprawy jakości życia poprzez stały rozwój wszystkich sfer życia mieszkańców.

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
z dnia 2014 r.**

W sprawie: uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa, gmina Twardogóra.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 594 ze zm.) i art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2012 r., poz. 647 ze zm.), w związku z uchwałą Nr XXII.161.2012 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 22 listopada 2012 r., w sprawie zmiany uchwały Rady Miejskiej w Twardogórze Nr XIX.126.2012 z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa, gmina Twardogóra, po stwierdzeniu, że przedmiotowy plan nie narusza ustaleń Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Twardogóra, zatwierdzonego uchwałą Nr LII/373/98 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 18 czerwca 1998 roku, zmienioną uchwałą Nr XII/66/07 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 26 października 2007 roku, Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:

**Rozdział 1.
Przepisy ogólne**

§ 1.

1. Uchwala się miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa, gmina Twardogóra zwany dalej planem, w granicach przedstawionych na rysunku planu stanowiącym załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.
2. Integralną częścią uchwały jest rysunek planu w skali 1:5000 stanowiący załącznik graficzny nr 1 do niniejszej uchwały.
3. Ponadto załącznikami do uchwały są:
 - 1) rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag, stanowiące załącznik nr 2;
 - 2) rozstrzygnięcie o sposobie realizacji inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej, stanowiące załącznik nr 3.
4. W planie nie wprowadza się ustaleń w zakresie:
 - 1) zasad kształtowania zabudowy oraz wskaźników zagospodarowania terenu, maksymalnej i minimalnej intensywności zabudowy jako wskaźnika powierzchni całkowitej zabudowy w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej, minimalnego udziału procentowego powierzchni biologicznej czynnej w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej, maksymalnej wysokości zabudowy, minimalnej liczby miejsc do parkowania i sposobów ich realizacji oraz linii zabudowy i gabarytów obiektów z uwagi na brak terenów przewidzianych do zabudowy na obszarze planu;
 - 2) granic i sposobów zagospodarowania terenów lub obiektów podlegających ochronie, ustalonych na podstawie odrębnych przepisów, w tym terenów górniczych, a także obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszarów osuwania się mas ziemnych z uwagi na brak takich terenów;
 - 3) szczegółowych zasad i warunków scalania i podziału nieruchomości objętych planem miejscowym z uwagi na brak terenów przewidzianych do zabudowy na obszarze planu;
 - 4) sposobów i terminów tymczasowego zagospodarowania, urządzania i użytkowania terenów, ze względu na brak takiej potrzeby.
5. Oznaczenia graficzne na rysunku planu:
 - 1) obowiązujące ustalenia planu:
 - a) granica obszaru objętego planem miejscowym,
 - b) linie rozgraniczające tereny o różnym przeznaczeniu lub różnych zasadach zagospodarowania,
 - c) symbole określające przeznaczenie terenów,
 - d) strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego;
 - 2) obszary podlegające ochronie na podstawie odrębnych przepisów:
 - a) stanowisko archeologiczne wraz z numerem AZP,
 - b) strefa ochrony sanitarnej cmentarza,
 - c) stanowisko chronionej flory,

- d) stanowisko chronionej fauny;
- 3) oznaczenia inne:
 - a) linia elektroenergetyczna napowietrzna średniego napięcia 20kV wraz z obszarem oddziaływania,
 - b) linia elektroenergetyczna napowietrzna wysokiego napięcia 110kV wraz z obszarem oddziaływania,
 - c) stacja transformatorowa,
 - d) linia wododziału – granica zlewni Baryczy,
 - e) powierzchnia terenu w hektarach,
 - f) wymiar w metrach.

§ 2.

Określenia stosowane w uchwale oznaczają:

- 1) **uchwała** – należy przez to rozumieć niniejszą uchwałę;
- 2) **rysunek planu miejscowego** – graficzny zapis planu przedstawiony na mapie zasadniczej stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały;
- 3) **linia rozgraniczająca** - linia oddzielająca poszczególne tereny o różnym przeznaczeniu lub różnych zasadach zagospodarowania;
- 4) **przeznaczenie podstawowe terenu** – należy przez to rozumieć formy zagospodarowania, które powinny dominować w danym terenie w sposób określony w ustaleniach planu;
- 5) **przeznaczenie uzupełniające terenu** - należy przez to rozumieć formy zagospodarowania, które uzupełniają lub wzbogacają przeznaczenie podstawowe w sposób określony w ustaleniach planu;
- 6) **teren** – obszar wyznaczony na rysunku planu liniami rozgraniczającymi, oznaczony symbolem i numerem;
- 7) **infrastruktura techniczna** - rozumie się przez to sieci uzbrojenia technicznego, w tym sieci wodociągowe, kanalizacyjne, gazowe, elektroenergetyczne, ciepłownicze, telekomunikacyjne wraz z urządzeniami i obiektami budowlanymi związanymi z nimi technologicznie i niezbędnymi do ich funkcjonowania;
- 8) **przepisy odrębne** – należy przez to rozumieć przepisy ustaw wraz z aktami wykonawczymi;
- 9) **nośnik reklamowy** - należy przez to rozumieć wolnostojące, związane z gruntem urządzenia reklamowe lub urządzenia reklamowe posiadające samodzielną konstrukcję nośną, a także tablice reklamowe na ścianach budynków i innych obiektach budowlanych, służące prezentacji reklamy w jakiegokolwiek postaci.

§ 3.

Ustala się przeznaczenia terenów:

- 1) tereny rolnicze – **R**;
- 2) tereny lasów i dolesień – **ZL**;
- 3) tereny dolesień – **RL**;
- 4) tereny wód powierzchniowych – **WS**;
- 5) tereny dróg dojazdowych – **KD-D**;
- 6) tereny dróg wewnętrznych – **KDW**;
- 7) tereny dróg transportu rolnego – **KDR**.

Rozdział 2. Ustalenia ogólne

§ 4.

Zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego

1. Na terenie objętym planem, o ile przepisy rozdziału 3 nie stanowią inaczej, dopuszcza się lokalizację infrastruktury technicznej, przejazdów, dróg dojazdowych do pól, ogrodzeń.
2. Ustala się wysokość obiektów budowlanych nie większa niż 49 m.
3. Zakazuje się lokalizacji obiektów tymczasowych.
4. Zakazuje się lokalizacji nośników reklamowych z zastrzeżeniem art. 5
5. Dopuszcza się lokalizację szyldów, tablic informacyjnych, elementów informacji turystycznej.

§ 5.

Zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego

1. Obszar objęty opracowaniem planu znajduje się w granicach projektowanego obszaru chronionego krajobrazu „Wzgórza Trzebnickie”.
2. Ustala się ochronę udokumentowanych stanowisk chronionych flory i fauny zgodnie z przepisami odrębnymi.
3. W granicach strefy ochrony sanitarnej cmentarza obowiązują ograniczenia wg. przepisów odrębnych.
4. Ustala się konieczność zapewnienia swobodnego dostępu do wód publicznych (cieków, rowów melioracyjnych) na potrzeby powszechnego korzystania i wykonywania robót konserwacyjno-remontowych przez administratora.
5. Dopuszcza się przeprowadzanie prac związanych z regulacją i utrzymaniem wód oraz obiektów i urządzeń wodnych z zachowaniem zasad i wymogów wynikających z obowiązujących przepisów odrębnych.
6. Obszar objęty opracowaniem planu znajduje się w granicach zlewni Baryczy (linia wododziału).
7. Zakazuje się realizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów dotyczących ochrony środowiska, z zastrzeżeniem ust. 8.
8. Ustalenie, o którym mowa w ust. 7 nie dotyczy inwestycji celu publicznego w zakresie dróg oraz infrastruktury technicznej.

§ 6.

Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

1. W granicach obszaru objętego planem nie występują dobra kultury współczesnej.
2. Ustala się strefę „K” ochrony krajobrazu kulturowego, oznaczoną jak na rysunku planu, dla której obowiązuje ochrona krajobrazu naturalnego przestrzennie związanego z historycznym założeniem na obszarze sąsiednim oraz ochronę form i sposobu użytkowania terenów takich jak: układ dróg, zadrzewień, alei, szpalerów, grobli, stawów, przebiegu cieków wodnych.
3. Ustala się ochronę stanowiska archeologicznego znajdującego się w ewidencji zabytków, oznaczonego na rysunku planu pod nr 19/25/75-32 AZP (osada kultury przeworskiej, ślad osadniczy – pradzieje).
4. Dla stanowiska archeologicznego, o którym mowa w ust. 3, zamierzenia inwestycyjne związane z pracami ziemnymi wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi.

§ 7.

Wymagania wynikające z potrzeb kształtowania przestrzeni publicznych

Ustala się następujące tereny przeznaczone na cele publiczne: 1.KD-D, 2.KD-D, 3.KD-D, 4.KD-D, 5.KD-D.

§ 8.

Szczególne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy

1. Dla elektroenergetycznej sieci dystrybucyjnej – linia elektroenergetyczna 20 kV L-1874 i L-1632, do czasu jej skablowania na obszarze oddziaływania, obowiązują ograniczenia wynikające z przepisów odrębnych.
2. Dla elektroenergetycznej sieci przesyłowej – linia elektroenergetyczna 110 kV S-186, ustala się obszar oddziaływania, o szerokości zgodnej z przepisami odrębnymi.
3. Ustala się zakaz zabudowy na obszarze planu z wyłączeniem infrastruktury technicznej i dróg.

§ 9.

Zasady modernizacji, rozbudowy i budowy systemów komunikacji i infrastruktury technicznej

1. Na terenie objętym planem ustala się możliwość realizacji infrastruktury technicznej.
2. Dopuszcza się infrastrukturę techniczną na wszystkich terenach.
3. W zakresie melioracji ustala się:
 - 1) modernizację systemów melioracyjnych;
 - 2) budowę sieci drenarskich w zależności od warunków gruntowo-wodnych;
 - 3) wyłączenie ochrony istniejących sieci drenarskich;
 - 4) zakaz nasadzeń drzew nad ciągami drenarskimi;

- 5) wzdłuż górnych krawędzi skarp brzegów otwartych rowów melioracyjnych obowiązek pozostawienia pasa technicznego o szerokości min. 3 m wolnego od nasadzeń roślinności wysokiej, umożliwiającego prowadzenie prac konserwacyjnych;
- 6) zakaz nowych nasadzeń na terenach przyległych do wód publicznych oraz w odległości mniejszej niż 10,0 m od górnej krawędzi skarpy cieku.
4. Dopuszcza się przebudowę, rozbudowę i budowę linii elektroenergetycznych kablowych i napowietrznych wysokich i średnich napięć, kablowych niskich napięć oraz stacji transformatorowych.
5. Na terenie objętym planem, w zakresie rozbudowy i budowy systemu komunikacji ustala się drogi wyznaczone na rysunku planu liniami rozgraniczającymi, dopuszcza się rozbudowę dróg istniejących oraz budowę nowych dróg dojazdowych do pól, niewydzielonych liniami rozgraniczającymi.

Rozdział 3. **Ustalenia szczegółowe**

§ 10.

1. Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami **1.R, 2.R, 3.R, 4.R, 5.R, 6.R, 7.R, 8.R, 9.R, 10.R, 11.R, 12.R, 13.R, 14.R, 15.R** ustala się przeznaczenie:
 - 1) podstawowe: tereny rolnicze;
 - 2) uzupełniające: drogi dojazdowe do pól, infrastruktura techniczna.
2. Na terenach, o których mowa w ust. 1, w zakresie zagospodarowania terenu obowiązuje: zakaz realizacji zabudowy.
3. Na terenach, o których mowa w ust. 1 ustala się stawkę procentową służącą naliczeniu opłaty, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w wysokości 30 %.

§ 11.

1. Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami **1.ZL, 2.ZL, 3.ZL, 4.ZL, 5.ZL, 6.ZL, 7.ZL, 8.ZL, 9.ZL, 10.ZL, 11.ZL, 12.ZL, 13.ZL** ustala się przeznaczenie:
 - 1) podstawowe: lasy, dolesienia;
 - 2) uzupełniające: zadrzewienia, ciek, infrastruktura techniczna, ścieżki rowerowe po istniejących drogach i duktach leśnych.
2. Na terenach, o których mowa w ust. 1, w zakresie zagospodarowania terenu obowiązuje: zakaz realizacji zabudowy.
3. Na terenach, o których mowa w ust. 1 ustala się stawkę procentową służącą naliczeniu opłaty, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w wysokości 30 %.

§ 12.

1. Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami **1.RL, 2.RL, 3.RL, 4.RL, 5.RL, 6.RL, 7.RL, 8.RL, 9.RL** ustala się przeznaczenie:
 - 1) podstawowe: dolesienia;
 - 2) uzupełniające: zadrzewienia, ciek, infrastruktura techniczna.
2. Na terenach, o których mowa w ust. 1, w zakresie zagospodarowania terenu obowiązuje: zakaz realizacji zabudowy.
3. Na terenach, o których mowa w ust. 1 ustala się stawkę procentową służącą naliczeniu opłaty, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w wysokości 30 %.

§ 13.

1. Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami **1.WS, 2.WS, 3.WS, 4.WS, 5.WS, 6.WS, 7.WS, 8.WS, 9.WS, 10.WS** ustala się następujące przeznaczenie: wody powierzchniowe, w tym rowy, kanały, ciek, urządzenia hydrologiczne.
2. Na terenach, o których mowa w ust. 1, w zakresie zagospodarowania terenu obowiązuje:
 - 1) ochrona wód wraz z obudowa biologiczną;
 - 2) konieczność zapewnienia dostępu do wód, urządzeń melioracyjnych, hydrotechnicznych i elektroenergetycznych odpowiednim służbom odpowiedzialnym za eksploatację i utrzymanie;

- 3) dopuszczenie kładek i mostków.
3. Na terenach, o których mowa w ust. 1 ustala się stawkę procentową służącą naliczeniu opłaty, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w wysokości 30 %.

§ 14.

1. Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolem **1.KD-D**, **2.KD-D**, **4.KD-D** ustala się przeznaczenie podstawowe: droga dojazdowa publiczna.
2. Na terenach, o którym mowa w ust. 1, w zakresie zagospodarowania terenu obowiązuje:
 - 1) szerokość w liniach rozgraniczających: 1.KD-D - od 7 m do 10 m, 2.KD-D – 10 m, 4.KD-D - 10 m, jak na rysunku planu;
 - 2) szerokość pasa ruchu min. 2,5 m;
 - 3) dopuszcza się lokalizację chodnika, oświetlenia, zieleni przyulicznej, infrastruktury technicznej.
3. Na terenach, o których mowa w ust. 1 ustala się stawkę procentową służącą naliczeniu opłaty, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w wysokości 30 %.

§ 15.

1. Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolem **3.KD-D**, **5.KD-D** ustala się przeznaczenie podstawowe: droga dojazdowa publiczna.
2. Na terenach, o którym mowa w ust. 1, w zakresie zagospodarowania terenu obowiązuje:
 - 1) szerokość w liniach rozgraniczających 10 m, jak na rysunku planu;
 - 2) szerokość pasa ruchu min. 2,25 m;
 - 3) dopuszcza się lokalizację chodnika, oświetlenia, zieleni przyulicznej, infrastruktury technicznej.
3. Na terenach, o których mowa w ust. 1 ustala się stawkę procentową służącą naliczeniu opłaty, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w wysokości 30 %.

§ 16.

1. Dla terenu oznaczonego na rysunku planu symbolem **1.KDW** ustala się przeznaczenie podstawowe: droga wewnętrzna.
2. Na terenie, o którym mowa w ust. 1, w zakresie zagospodarowania terenu obowiązuje:
 - 1) szerokość w liniach rozgraniczających 5 m, jak na rysunku planu;
 - 2) dopuszcza się lokalizację ciągu pieszo-jezdnego, oświetlenia, infrastruktury technicznej.
3. Na terenie, o którym mowa w ust. 1 ustala się stawkę procentową służącą naliczeniu opłaty, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w wysokości 30 %.

§ 17.

1. Dla terenu oznaczonego na rysunku planu symbolem **2.KDW** ustala się przeznaczenie podstawowe: droga wewnętrzna.
2. Na terenie, o którym mowa w ust. 1, w zakresie zagospodarowania terenu obowiązuje:
 - 1) szerokość w liniach rozgraniczających 5 m, jak na rysunku planu;
 - 2) dopuszcza się lokalizację ciągu pieszo-jezdnego, oświetlenia, infrastruktury technicznej.
3. Na terenie, o którym mowa w ust. 1 ustala się stawkę procentową służącą naliczeniu opłaty, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w wysokości 30 %.

§ 18.

1. Dla terenu oznaczonego na rysunku planu symbolem **1.KDR** ustala się przeznaczenie podstawowe: droga transportu rolnego.
2. Na terenie, o którym mowa w ust. 1, w zakresie zagospodarowania terenu obowiązuje: szerokość w liniach rozgraniczających 5 m, jak na rysunku planu.
3. Na terenie, o którym mowa w ust. 1 ustala się stawkę procentową służącą naliczeniu opłaty, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w wysokości 30 %.

§ 19.

1. Dla terenu oznaczonego na rysunku planu symbolem **2.KDR** ustala się przeznaczenie podstawowe: droga transportu rolnego.
2. Na terenie, o którym mowa w ust. 1, w zakresie zagospodarowania terenu obowiązuje: szerokość w liniach rozgraniczających od 5 m do 6 m, jak na rysunku planu.
3. Na terenie, o którym mowa w ust. 1 ustala się stawkę procentową służącą naliczeniu opłaty, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w wysokości 30 %.

Rozdział 4.
Ustalenia końcowe

§ 20.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 21.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr

Rady Miejskiej w Twardogórze

z dnia2014 r.

Rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag wniesionych do projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa, gmina Twardogóra.

Ze względu na brak uwag do w/w projektu planu wyłożonego wraz z prognozą oddziaływania na środowisko do wglądu publicznego, Rada Miejska w Twardogórze nie dokonuje rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z ze zm.).

Przewodniczący Rady Miejskiej

Załącznik Nr 3 do Uchwały Nr

Rady Miejskiej w Twardogórze

z dnia2014 r.

Rozstrzygnięcie w sprawie sposobu realizacji zapisanych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa, gmina Twardogóra, inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej, które należą do zadań własnych gminy, oraz zasad ich finansowania.

§ 1

W obszarze objętym planem przewiduje się realizację inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej należącej do zadań własnych gminy służących zaspokajaniu zbiorowych potrzeb wspólnoty oraz określa się sposób ich realizacji oraz zasady finansowania.

§ 2

Ustala się, że inwestycje z zakresu infrastruktury technicznej należącej do zadań własnych gminy będą mogły być finansowane:

- 1) z budżetu gminy;
- 2) ze środków własnych przedsiębiorstw działających w imieniu gminy;
- 3) współfinansowane ze środków zewnętrznych, w tym pozyskiwanych z funduszy Unii Europejskiej;
- 4) z udziału inwestorów zewnętrznych na podstawie zawartych porozumień;
- 5) dotacji, pożyczek, kredytów, obligacji komunalnych;
- 6) innych środków zewnętrznych;
- 7) poprzez udział inwestorów prywatnych w finansowaniu zadań publicznych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

§ 3

Ustala się, że udział finansowy gminy lub zainteresowanych podmiotów będzie przedmiotem indywidualnych ustaleń w ramach poszczególnych zadań inwestycyjnych.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Uzasadnienie

do uchwały w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa, gmina Twardogóra

Realizując uchwałę Nr XXII.161.2012 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 22 listopada 2012 r., w sprawie zmiany uchwały Rady Miejskiej w Twardogórze Nr XIX.126.2012 z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa, opracowano projekt miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w/w obszarze. Integralną częścią planu są załączniki wymagane art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 647 ze zm.), które rozstrzygają o sposobie rozpatrzenia uwag do projektu planu oraz sposobie realizacji, zapisanych w planie, inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej.

Projekt planu został poddany niezbędnej procedurze uzgadniania i opiniowania z właściwymi do tego organami i instytucjami, w myśl wymogów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a następnie wyłożony do publicznego wglądu. Stosownie do art. 7 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1205) uzyskano zgodę Ministra Środowiska dla gruntów leśnych przeznaczonych na cele nierolne i nieleśne.

Ustalenia projektu planu są zgodne z polityką przestrzenną gminy Twardogóra określoną w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Twardogóra” (uchwała Nr LII/373/98 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 18 czerwca 1998 roku, zmieniona uchwałą Nr XII/66/07 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 26 października 2007 roku).

Projekt planu przeszedł wymaganą procedurę formalno – prawną, zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i w związku z tym może być przedmiotem uchwalenia.

**ZLECENIODAWCA:
BURMISTRZ MIASTA I GMINY TWARDOGÓRA**

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
PROJEKTU MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO
DLA TERENÓW POŁOŻONYCH W OBRĘBIE DĄBROWA,
GMINA TWARDOGÓRA**

AUTOR: RYSZARD STOPKA

Wrocław, 2013 r.

Przy rozpowszechnianiu obowiązują prawa autorskie na podstawie ustawy z dnia 4 lutego 1994 r.
o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jed. Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.)

SPIS TREŚCI

1. UWARUNKOWANIA FORMALNO – PRAWNE
2. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA
3. METODA OPRACOWANIA I WYKORZYSTANE MATERIAŁY
4. SYNTETYCZNA CHARAKTERYSTYKA OCENIANEGO DOKUMENTU JEGO GŁÓWNYCH ZAŁOŻEŃ ORAZ POWIĄZAŃ Z INNYMI OPRACOWANIAM
5. CHARAKTERYSTYKA STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA NA OBSZARZE POZOSTAJĄCYM W ZASIĘGU ODDZIAŁYWANIA WYNIKAJĄCEGO Z REALIZACJI USTALEŃ PROJEKTU PLANU
6. OPIS ROZWIĄZAŃ FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH I INNYCH USTALEŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
7. IDENTYFIKACJA PRZEWIDYWANEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO POWODOWANEGO REALIZACJĄ USTALEŃ PROJEKTU PLANU
8. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ POTENCJALNYCH NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE, JAKIE MOGĄ BYĆ NASTĘPSTWEM REALIZACJI USTALEŃ PROJEKTU PLANU
9. SPOSOBY REALIZACJI CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA W PROJEKCIE PLANU
10. PRZEWIDYWANE METODY ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI USTALEŃ PLANU NA ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
11. TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO
12. PODSUMOWANIE I WNIOSKI
13. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

ZAŁĄCZNIKI

MAPA PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTU MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DLA TERENÓW POŁOŻONYCH W OBRĘBIE DĄBROWA, GMINA TWARDOGÓRA

1. UWARUNKOWANIA FORMALNO - PRAWNE

Na podstawie uchwały nr XIX.126.2012 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 21 czerwca 2012 r., zmienionej uchwałą nr XXII.161.2012 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 22 listopada 2012 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa, gmina Twardogóra, rozpoczęto prace nad opracowaniem projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego tego obszaru w gminie Twardogóra.

Stosownie do zapisów art. 17 pkt 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (upzp)* zakres tych prac obligatoryjnie obejmuje także sporządzenie prognozy oddziaływania projektu planu na środowisko (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późn. zm.). Warunki jakim powinna odpowiadać taka prognoza określały do dnia 14 listopada 2008 r. przepisy *Prawa Ochrony Środowiska (Poś)* zawarte w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 listopada 2002 roku w sprawie *szczegółowych warunków, jakim powinna odpowiadać prognoza oddziaływania na środowisko dotycząca projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego* (Dz.U. Nr 197/2002. poz.1667). W związku z wejściem w życie z dniem 15 listopada 2008 r. ustawy z dnia 3 października 2008 r. o *udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (DZ. U. z 2008 r. Nr 199, poz.1227 z późn. zm.) zasady udziału społeczeństwa w opracowaniu dokumentu, jakim jest także mpzp regulują przepisy art. 39 – 43 cyt. ustawy. Natomiast wymogi odnośnie obowiązku przeprowadzenia dla tego dokumentu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wynikają z zapisów art. 46 – 50 tejże ustawy. Konsekwencją zakwalifikowania przez organ opracowujący projekt mpzp tego projektu do dokumentów wymagających przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest obowiązek zastosowania się przez organ do przepisów art.54- 55 niniejszej ustawy. W związku z utratą ważności rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 listopada 2002 dot. *szczegółowych warunków, jakim powinna odpowiadać prognoza oddziaływania na środowisko dla projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego*, zakres tej prognozy regulują przepisy art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 r. Z analizy przytoczonych aktów prawnych wynika, że:

- forma sporządzanej prognozy;
- zakres zagadnień, które powinny zostać określone i ocenione w prognozie;
- zakres terytorialny prognozy;
- rodzaj dokumentów, z których informacje powinny być uwzględnione w prognozie pozostają w ścisłym związku z zapisami art. 15 cyt. ustawy upzp, których wyrazem jest przedmiotowy projekt mpzp.

Prognoza oddziaływania na środowisko należy do dokumentów zawierających informacje środowisku, wymienionych enumeratywnie w art. 21 ust.2 ustawy „o ocenach”, a zatem zgodnie z przepisami art. 2, ust 1 tejże ustawy podlega upublicznieniu na zasadach określonych w art. 3, ust. 1 pkt 11 ustawy o „ocenach”.

Podanie do publicznej wiadomości w rozumieniu art. 3, ust. 1, pkt 11 ustawy o „ocenach” nie jest sprzeczne z regulacją zawartą, w art. 17, pkt 10 cyt. Ustawy o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, nie ma przeciwwskazań, aby odbywało się na dotychczasowych zasadach tj. poprzez ogłoszenie w miejscowej prasie.

Zgodnie z art. 54, ust.3 ustawy „o ocenach” zasady wnoszenia uwag i wniosków oraz opiniowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego określają przepisy ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*. W świetle regulacji zawartej w art. 29 ustawy „o ocenach”, każdy ma prawo składania uwag i wniosków w postępowaniu, którego przedmiotem jest m.in. uchwalenie m.p.z.p. a obowiązkiem organu gminy jest zapewnienie możliwości takiego udziału przed uchwaleniem planu i rozpatrzenie zgłoszonych uwag i wniosków, a także ustaleń zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko.

2. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Celem niniejszego opracowania jest prognoza oddziaływania na środowisko projektu mpzp obszaru, położonego na terenie gminy Twardogóra, w otoczeniu wsi Dąbrowa, obejmującego głównie tereny lasów oraz zalesień a także użytkowanych rolniczo jako grunty orne i określenie potencjalnych skutków dla środowiska, które mogą wynikać ze zmiany ich dotychczasowego przeznaczenia, zwłaszcza ich zabudowywania lub zalesiania i związanych z tym z wprowadzeniem substancji lub energii, prowadzeniem prac ziemnych, wykorzystywaniem zasobów, niekorzystnym przekształcaniem naturalnego ukształtowania terenu, zmianą stosunków wodnych i struktur przyrodniczych a także w następstwie realizacji powyższych ustaleń zapisanych w projektowanym dokumencie.

Zakres niniejszego opracowania, uwzględniający potencjalne zagrożenia dla środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem terenów występowania rzadkich naturalnych siedlisk przyrodniczych i stanowisk chronionych gatunków roślin i zwierząt, na terenie objętym przedmiotowym planem oraz na terenach pozostających w bezpośrednim jego zasięgu obejmuje:

- Ocenę stanu i funkcjonowania środowiska, jego zasobów, odporności na degradację oraz zdolność do regeneracji, wynikających z uwarunkowań ekofizjograficznych.

- Diagnozę istniejącego stanu środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu, które mogą wynikać z projektowanego przeznaczenia terenu w następstwie antropopresji.
- Identyfikację zagrożeń dla środowiska i zdrowia ludzi, ze szczególnym uwzględnieniem skutków, które mogą wystąpić w wyniku realizacji ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego przedmiotowego terenu dla mieszkańców wsi Dąbrowa i siedlisk przyrodniczych zlokalizowanych w granicach planu i bezpośrednim jego sąsiedztwie.
- Ocenę skutków dla istniejących form ochrony przyrody oraz innych obszarów chronionych, a także prawidłowości gospodarowania zasobami przyrody oraz ochrony gruntów rolnych i leśnych.
- Przewidywane znaczące oddziaływanie na środowisko pod względem skali, trwałości i zasięgu, z uwzględnieniem integralności obszaru Natura 2000.
- Propozycję rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko.

Zadaniem realizowanej prognozy jest ocena, w jakim stopniu przyjęte ustalenia przedmiotowego planu uwzględniają:

- warunki utrzymania równowagi przyrodniczej,
- racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi,
- ochronę walorów krajobrazowych i klimatycznych,
- ochronę gruntów znajdujących się w użytkowaniu rolnym.

3. METODA OPRACOWANIA I WYKORZYSTANE MATERIAŁY

Metoda opracowania

Metoda opracowania polegała na przypisaniu przyjętego ustalenia planu do jednej z niżej wymienionych grup charakteryzujących się określonym stosunkiem do środowiska przyrodniczego, na terenie objętym granicami wydzielenia i w bezpośrednim jego otoczeniu:

- **A** ustalenia planu, których realizacja wpłynie korzystnie na stan środowiska przyrodniczego,
- **B** ustalenia planu, których realizacja spowoduje niewielkie zmiany stanu środowiska przyrodniczego, bez jego pogorszenia,
- **C** ustalenia planu, których realizacja spowoduje zauważalne zmiany istniejącego stanu środowiska przyrodniczego,
- **D** ustalenia planu, których realizacja spowoduje istotne, zmiany istniejącego środowiska przyrodniczego.

Materiały formalno-prawne i dokumentacje archiwalne

Podstawowymi materiałami formalno – prawnymi, wykorzystywanymi przy sporządzaniu niniejszej prognozy były ustawy z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego oraz przepisy wykonawcze do tych ustaw, a także stanowiące na szczeblu regionalnym akty prawa miejscowego. Obejmowały one zasady ochrony poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego, wykaz norm dopuszczalnych w zakresie promieniowania elektromagnetycznego, emisji hałasu i zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego oraz zasady ich obliczania, klasyfikacji i sposobów wykorzystania odpadów, a także klasyfikacji wód powierzchniowych oraz warunków ich odprowadzania. W opracowaniu wykorzystano ponadto materiały archiwalne wymienione w rozdziale 4.

4. SYNTETYCZNA CHARAKTERYSTYKA OCENIANEGO DOKUMENTU JEGO GŁÓWNYCH ZAŁOŻEŃ ORAZ POWIĄZAŃ Z INNYMI OPRACOWANIAM

Zgodnie z podjętą przez Radę Miasta Twardogóra cytowaną na wstępie uchwałą, zakres ustaleń planu obejmuje, stosownie do zapisów art. 15, ust. 2 upzp m.in. szczegółowe warunki i zasady gospodarowania przestrzenią na ww. obszarze, w tym:

- przeznaczenie tych terenów dla realizacji określonej funkcji,
- ochronę i kształtowanie ładu przestrzennego m.in. poprzez wyznaczenie linii rozgraniczających poszczególne funkcje,
- określenie standardów kształtowania zabudowy i zasad obsługi w zakresie infrastruktury technicznej,
- szczegółowe warunki wynikające z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Głównym celem projektowanego dokumentu jest ochrona walorów środowiskowych tej części gminy przed ekspansją budownictwa na terenach przewidzianych w strategicznych dokumentach planistycznych pod zalesienie i ochronę naturalnych ekosystemów leśnych. Cele te zgodne są ze *Strategią rozwoju miasta i gminy Twardogóra*, *Planem urzędzeniowo - rolnym gminy Twardogóra* oraz *Programem ochrony środowiska gminy Twardogóra*, a także *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Twardogóra*,

przewidujących działania na rzecz zwiększenia lesistości gminy i ochrony jej walorów środowiska naturalnego.

Opracowany dokument powiązany jest w różnym stopniu z następującymi dokumentami źródłowymi:

- Krajową strategią ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Program działań na lata 2007 – 2013 przyjęty uchwałą Rady Ministrów RP z dnia 26.10.2007 r.
- Strategią rozwoju miasta i gminy Twardogóra.
- Strategia rozwoju powiatu oleśnickiego na lata 2001-2007.
NJM Polska Sp. z o.o. Oleśnica
- Planem urzędniowo rolnym gminy Twardogóra,
Opracowanie – DBGiTR we Wrocławiu, Wrocław, 2007 r.
- Programem ochrony środowiska dla gminy Twardogóra.
IMS Wrocław 2004 r.
- Opracowaniem ekofizjograficznym dla gminy Twardogóra W-w 2006 r.
- Opracowaniem ekofizjograficznym dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa gmina Twardogóra. Opracowanie Ryszard Stopka. Wrocław 2013 r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Twardogóra. uchwała Rady Miejskiej w Twardogórze Nr XLII/292/2010 z 25.06.2010r.
- Raportem o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2011 roku.
WIOŚ Wrocław. Biblioteka Monitoringu Środowiska Wrocław, 2012 r.
- Opracowaniem faunistycznym gminy Twardogóra
Instytut Zoologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego. 1993 r.
- Inwentaryzacją stanowisk roślin chronionych na terenie gminy Twardogóra. Opr. Instytut Botaniki UWr. -Wrocław 1993 r.
- Mapą przeglądową lasów o szczególnych walorach przyrodniczych (HCVF) dla nadleśnictwa Oleśnica Śl. obręb Twardogóra. RDLP we Wrocławiu.

W trakcie opracowywania prognozy nie stwierdzono istotnych niedostatków lub braków materiałów, które ograniczyłyby możliwość wykonania prognozy. Planowane działania w zakresie ochrony środowiska zgodne są z zasadami polityki ekologicznej państwa i wpisują się w priorytety Unii Europejskiej i cele 6 Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego, obejmującym m.in. działania na rzecz zapewnienia realizacji zasady zrównoważonego rozwoju i ochrony różnorodności biologicznej.

5. CHARAKTERYSTYKA STANU I FUNKCJONOWANIA ŚRODOWISKA NA OBSZARZE POZOSTAJĄCYM W ZASIĘGU ODDZIAŁYWANIA WYNIKAJĄCEGO Z REALIZACJI USTALEŃ PROJEKTU PLANU

Rzeźba terenu

Obszar objęty projektem planu położony jest w na południowy zachód od miasta Twardogóra, w obrębie jednostki morfologicznej o charakterze wysoczyznowym. Pod względem fizyczno-geograficznym jednostka ta zaliczana jest do makroregionu Wał Trzebnicki (318.4) i mezoregionu Wzgórza Trzebnickie (318.44) (wg J.Kondrackiego). Morfologicznie teren opracowania stanowi fragment plejstoceńskiej wysoczyzny morenowej pagórkowatej (Wmg), w tym miejscu lekko falistej o wysokościach względnych od 5 do 30 m w przedziale wysokości od 189,4 m n.p.m. do 229,5 m n.p.m. Rzeźba powierzchni terenu wysoczyzny morenowej, jest silnie uzależniona od warunków geologicznych podłoża. Spadki terenu wahają się od 2% do 10%. Obniżenia dolinne jakie licznie występują w tej części terenu, która zbudowana jest z glin morenowych w podłożu, są formami morfologicznymi dość wyraźnie zaznaczającymi się w terenie, jako nieckowate dolinki o szerokości około kilkunastu metrów i wyraźnych, granicach morfologicznych. Ich przebieg wykorzystują niewielkie cieki odprowadzające wody w kierunkach: północno-zachodnim, zachodnim i południowym. Granice zlewni trzech głównych cieków: Boguszyckiego Potoku, Dąbrówki i Roztoczyny przebiegają wzdłuż wyraźnych wododziałów, o zworniku zlokalizowanym na skraju wsi Dąbrowa.

Geologia

Pod względem geologicznym teren opracowania położony jest w zasięgu monokliny przedsudeckiej powstałej pod koniec karbonu i wypełnionej osadami karbońskimi, permskimi i triasowymi. Bezpośrednie podłoże utworów trzeciorzędowych stanowią utwory triasowe, wykształcone w postaci ilów, iluopuków i dolomitów. Utwory trzeciorzędowe reprezentowane są przez ility tzw. serii poznańskiej (miocen górny). W obrębie utworów ilastych występują przewarstwienia piaszczyste lub piaszczysto-mułkowe oraz pokłady i soczewki węgla brunatnego.

Utwory trzeciorzędowe w obrębie moreny czołowej Wzgórz Twardogórskich zostały silnie zaburzone glaciektonicznie, tworząc fałdy, ugięcia, a nawet uskoki. W następstwie tych procesów utwory trzeciorzędowe, przemieszczane są z utworami czwartorzędowymi i miejscami odsłaniają się na powierzchni, np. w rejonie Grabowna Wielkiego oraz na południe od Twardogóry lub są przykryte młodszymi osadami czwartorzędowymi.

Utwory czwartorzędowe różnej genezy występują w formie płatów o zmiennym zasięgu oraz o zróżnicowanej litologii i miąższości. Najbardziej rozprzestrzenione są gliny piaszczyste.

Mniejszy zasięg mają piaski i żwiry wodnolodowcowe. Składają się na nie piaski różnoziarniste i żwiry o znacznej miąższości, w przypowierzchniowej warstwie lokalnie zaglinione. Utwory te oraz ich wykształcenie są ściśle związane z procesami erozyjno-akumulacyjnymi w okresie zlodowacenia. Utwory te są średniozagęszczone lub zagęszczone. Z powyższych względów, dla opracowywanego terenu nie można podać jednego charakterystycznego profilu geologicznego, a poszczególne obiekty muszą posiadać szczegółowe, geotechniczne rozpoznanie podłoża gruntowego.

W ścisłym związku z genezą form, pozostają warunki gruntowo - wodne, które będą miały najważniejsze znaczenie z punktu widzenia wymagań geotechnicznych dla budownictwa. Pod względem geotechnicznym podłoże rejonie opracowania na większości terenu jest mało korzystne dla celów budowlanych. Warunki gruntowo - wodne, które charakteryzują się zmiennymi parametrami wytrzymałościowymi dla lokalizacji zabudowy mieszkaniowej, pozostają w ścisłym związku z genezą form. Woda podziemna zalega na głębokości poniżej 1,5 m od poziomu terenu lecz często po opadach atmosferycznych może występować lokalnie w formie sączeń, zmieniających okresowo parametry geotechniczne gruntów.

Na przedmiotowym obszarze nie ma udokumentowanych złóż oraz nie prowadzi się eksploatacji surowców.

Warunki wodne

Pod względem hydrograficznym teren opracowania położony jest w zlewni rzeki Widawy. Z jego północnej i północno-zachodniej części wody odprowadzane są Boguszyckiego Potoku, który ma źródła w tym rejonie. Natomiast z południowo zachodniej części terenu wody powierzchniowe odprowadzane są do cieku Róztoczyna, który jest lewostronnym dopływem Boguszyckiego Potoku, a z sektora od południowo-wschodniego do północno-wschodniego do cieku Dąbrówka, który jest prawostronnym dopływem Oleśnicy. Wszystkie te cieki mają na terenie opracowania odcinki źródłkowe, a ich zlewnie oddzielone są wododziałem dość wyraźnie zaznaczającym się w terenie.

Pod względem hydrogeologicznym cała gmina Twardogóra znajduje się w makroregionie zachodnim Nizy Polskiego, w obrębie regionu wielkopolskiego, w zasięgu subregionów pradoliny barucko-głogowskiej i wysoczyzny żarsko-trzebnicko-ostrzeszowskiej. Warunki hydrogeologiczne terenu opracowania z tego względu rozpatrywać należy w szerszym wymiarze powierzchniowym.

Wody podziemne na tym terenie występują na różnych głębokościach pod powierzchnią terenu (ppt) i reprezentują dwa poziomy wodonośne : czwartorzędowy i trzeciorzędowy. Znaczenie użytkowe mają wody podziemne piętła czwartorzędowego. Zasadniczo w obrębie tego poziomu można wyróżnić poziom aluwialny i plejstoceniński.

Poziom aluwialny, o małej miąższości i wydajności, związany jest z dolinami rzecznyymi i ma tylko niewielkie, lokalne znaczenie dla zaopatrzenia ludności. Poziom plejstoceniński, to podstawowe zaopatrzenie w wodę odpowiadającą normom wody pitnej. Wody podziemne tego poziomu związane jest ze strukturami dolin kopalnych oraz ze strukturami i poziomami fluwioglacjalnymi i interglacjalnymi. Wody podziemne występują w utworach piaszczysto żwirowych, które charakteryzują się zróżnicowaną miąższością a w obszarach wysoczyznowych lokalną nieciągłością warstw. Poziomy czwartorzędowych wód podziemnych cechują zróżnicowane wydajności: od kilku m³/d do ponad 50 m³/d. Zasilanie tych poziomów odbywa się poprzez infiltrację wód opadowych w obszarach wysoczyznowych oraz w następstwie dopływów wód naporowych z utworów trzeciorzędu. Piętro trzeciorzędowe stanowią wody w utworach piaszczystych, rzadziej żwirowych, o charakterze soczew o zróżnicowanej miąższości i rozciągłości w obrębie dominującego kompleksu ilastego. Wydajności otworów studziennych czerpiących z piętła trzeciorzędowego wahają się w granicach od kilku do 70 m³/h. We wschodniej części terenu opracowania występuje GZWP-322 „Zbiornik Oleśnica” (OWO - Obszar wysokiej ochrony), wyznaczony w ośrodku porowym utworów czwartorzędowych, średnia głębokość piętła waha się w granicach 30-160 m. p.p.t., natomiast zasoby dyspozycyjne są równe 60 tys. m³/d.

Klimat

Warunki klimatyczne opisywanego obszaru kształtowane są przez te same czynniki, które kształtują klimat Niziny Śląskiej. Dominującą rolę w kształtowaniu klimatu odgrywa ogólna cyrkulacja atmosfery i ukształtowanie powierzchni terenu. Konsekwencją położenia geograficznego jest wpływ określonych układów barycznych i stref frontalnych z dominacją wiatrów W i NW, które warunkują napływ mas polarno-morskich. Znaczący jest także udział wiatrów SE i SW. Według regionalizacji klimatycznej Polski W. Okołowicza omawiany teren należy do regionu Śląsko - Wielkopolskiego, którą charakteryzują parametry klimatyczne zamieszczone poniżej. Jest to więc najcieplejsza dzielnica klimatyczna Polski. W rozdziale przestrzennym wiatrów przeważają wiatry wiejące z sektora zachodniego (SW - W - NW).

Wybrane elementy meteorologiczne jakie wystąpiły w wieloleciu na tym terenie to:

- średnia roczna temperatura powietrza + 7,7° C
- średnia roczna suma opadów atmosferycznych 500 - 600 mm
- w tym w okresie V - X -300 - 400 mm a XI -IV - 175 - 225 mm
- dni deszczowych, średnio w roku 70, za śniegiem 22,

- dni pogodnych 155 a pochmurnych 201,
- dni z burzą 22, dni z mgłą 40.

Warunki klimatu lokalnego, z uwagi na położenie, są na ogół korzystne, charakteryzujące się topoklimatem typowym dla obszarów nizinnych. Tereny na powierzchni wysoczyzny są dobrze nasłonecznione i dobrze przewietrzane. Okres wegetacyjny trwa ponad 200 dni, a jego średnia temperatura wynosi 14°C. Około 60-65 % rocznej sumy opadów przypada na okres letni, kwiecień-wrzesień. Opady atmosferyczne cechuje zmienność w poszczególnych porach roku tj. występowanie deszczów nawaalnych w porze letniej z maksimum lipcu oraz zmienność w poszczególnych latach tj. występowanie na przemian lat suchych i mokrych. W okresie wiosennym i jesiennym mogą okresowo tworzyć się warunki sprzyjające występowaniu mgieł przygruntowych.

Gleby, szata roślinna i fauna

Gleby

Podstawowym użytkowaniem obszaru objętego niniejszym opracowaniem jest gospodarka leśna i w ograniczonym zakresie produkcja rolna. Lasy i powierzchnie przewidziane do zalesienia stanowią ok. 2/3 ogólnej powierzchni terenu. Użytki rolne występują głównie w części wschodniej i północnej terenu.

Pod względem typologicznym występują tu głównie gleby brunatne i pseudobielicowe, a lokalnie w większych dolinkach mady. Skalą macierzystą dla gleb terenu opracowania były gliny lekkie oraz piaski luźne i słabo gliniaste. Największy udział mają gleby pseudobielicowe. W obrębie gruntów ornych największy udział mają gleby V i IV klasy, natomiast w obrębie użytków zielonych gleby IV i V klasy.

Na terenach leśnych, o typie boru świeżego, dominują gleby bielcowe o różnym stopniu zbielcowania. Gleby te wytworzone są z różnoziarnistych piasków akumulacji wodnolodowcowej. Charakterystyczną cechą tych gleb jest próchnica nadkładowa typu mor. Próchnica ta jest silnie kwaśna (pH rzędu 3,5-4). Natomiast tam gdzie występuje las mieszany świeży dominują gleby brunatne wylugowane lub kwaśne, niekiedy glebach bielcowe, skryto bielcowe lub, bielcowe właściwe. Gleby te wytworzone są z piasków i żwirów akumulacji wodnolodowcowej z przewagą materiału lokalnego.

Flora i fauna

Współczesny świat flory i fauny obszaru opracowania, podobnie jak nadleśnictwa Oleśnica Śl., jest dziedzictwem okresu polodowcowego. Roślinność i fauna leśna okresu polodowcowego ulegała różnym zmianom równoległym z wahaniami klimatu, kiedy to z terenów sąsiednich wkraczały nowe gatunki, a inne wycofywały się lub ginęły nie mogąc przystosować się do nowych warunków bytowania. Równocześnie z tymi zmianami coraz większą rolę w przekształcaniu środowiska naturalnego zaczął przejmować gospodarzący w nim człowiek. Gdyby wyeliminować to oddziaływanie człowieka, potencjalna roślinność naturalna, jak możliwa jest do zrealizowania na danym siedlisku, reprezentowana byłaby przez zbiorowiska roślinne typowe dla niżowej dąbrowy acidofilnej typu środkowoeuropejskiego (*Calamagrostio-Quercetum petraeae*). Są to zbiorowiska w typie siedliskowym boru mieszanego, wykształcające się na glebach świeżych, z panującym dębem bezszypułkowym w drzewostanie, w których runie przeważają ogólnie leśne acidofilne gatunki, takie jak: trzcinnik leśny, śmiałek pogięty, pszeniec zwyczajny, orlica pospolita z udziałem kłosówki miękkiej i jastrzębców.

Teren opracowania cechuje się krajobrazem naturalnym. Największą powierzchnię zajmują lasy i tereny przewidziane w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy Twardogóra pod zalesienie, skupiające się w południowo-zachodniej i zachodniej jego części. Ekosystemy leśne zdecydowanie przeważają nad agrocenozami, obejmującymi pola orne, łąki i pastwiska, zajmującymi północne i północno - wschodnie rejon opracowania.

Ekosystemy wodne są nieliczne, a tworzą je niewielkie ciek. Część z tych cieków to rowy melioracyjne, drenujące te tereny. Ekosystemy związane z siedliskami podmokłymi znajdują się w dolinkach cieków.

Na terenie opracowania, podobnie jak na terenie całego Nadleśnictwa Oleśnica, do którego administracyjnie przyporządkowany jest ten teren, dominują średnio żyzne siedliska boru świeżego, boru mieszanego świeżego i lasu mieszanego świeżego. Bór świeży zajmuje siedliska średnio żyzne, wciąż słabo uwilgotnione, na glebach bielcowych o różnym stopniu zbielcowania. Poziom wody gruntowej znajduje się w zasięgu systemów korzeniowych drzew. W runie leśnym boru świeżego występują: borówka czarna, widłoząb kędzierzawy, rokit gałązkowy i błyszczący. W warstwie podszytowej rosną: jałowiec, trzmielina i jarzębina. W składzie gatunkowym drzewostanów panuje sosna z domieszką brzozy, a w piętrze dolnym występują: buk, lipa, dąb, świerk i jodła. Las mieszany świeży zajmuje siedliska średnio żyzne, świeże. Skład gatunkowy drzewostanów lasów uzależniony jest w znacznej mierze od warunków geoklimatycznych. Wskutek antropogenicznego oddziaływania na środowisko, współczesny drzewostan jest na ogół mieszany, złożony z sosny, dębu bezszypułkowego i szypułkowego, brzozy brodawkowatej, lipy drobnolistnej, osiki oraz buka. Drzewostan jest często dwupiętrowy, z gatunkami liściastymi w dolnym piętrze.

Warstwa krzewów w lesie mieszanym świeżym, za wyjątkiem litych buczyn, jest dość dobrze rozwinięta. Tworzą ją: kruszyna, trzmielina brodawkowata, a także podrosty drzew (dębów, brzozy, osiki, buka, świerka lub jodły). Runo tworzą gatunki o dość szerokiej amplitudzie ekologicznej. Spotyka się tu zarówno gatunki typowe dla borów mieszanych jak i lasów liściastych. Skład gatunkowy oraz ilościowy runa odzwierciedla żyzność gleby

i warunki geoklimatyczne, co tworzy specyficzne kombinacje zbiorowisk roślinnych. Roślinność runa jest podobna jak w borach mieszanych, ale zdecydowanie mniej jest tu czernicy, więcej gatunków zielnych. W miejscach bardziej prześwietlonych, runo jest zazwyczaj bujne i bogate gatunkowo, występuje tu dużo traw i ziół. Szczególne znaczenie dla bioróżnorodności terenu opracowania mają łąki i pastwiska. Ich powierzchnia jest mała w stosunku do gruntów ornych. Skupiają się one wzdłuż cieków wodnych i w lokalnych obniżeniach terenu. Łąki i pastwiska, szczególnie te podmokłe, są siedliskami sprzyjającymi występowaniu chronionych gatunków roślin, płazów, ptaków. Bioróżnorodność tej części gminy Twardogóra można ocenić jako wysoką. Na terenie opracowania istnieją liczne korytarze ekologiczne, a stosunkowo nieliczne bariery.

Obszary ochronne

W granicach opracowania występują nieliczne stanowiska chronionych gatunków roślin i zwierząt, które wykazano w inwentaryzacji przyrodniczej gminy Twardogóra z 1993 roku oraz siedliska przyrodnicze objęte ochroną ze względu na ich wartość przyrodniczą. Teren objęty opracowaniem ekofizjograficznym położony jest jednak poza najcenniejszymi przyrodniczo obszarami gminy, znajdującymi się w północnej części gminy, dla ochrony których oraz ich racjonalnego zagospodarowania, a także zachowania i popularyzacji walorów przyrodniczych, historycznych i krajobrazowych został utworzony Park Krajobrazowy „Dolina Baryczy”. Najcenniejszymi zasobami przyrodniczymi na terenie opracowania są lasy, które stanowią o bioróżnorodności tych terenów. Cieki i ich doliny znajdujące się w tych lasach są bardzo dobrymi korytarzami ekologicznymi. Niestety w wielu przypadkach, korytarze te mają ograniczone znaczenie, ponieważ na wielu odcinkach dolinach człowiek ingeruje w to środowisko prowadząc intensywną gospodarkę leśną.

Szczególnie wrażliwe na degradację są te tereny opracowania, gdzie zachowały się fragmenty szaty roślinnej o cechach naturalnych. Spośród nich największą rolę odgrywają fitocenozy leśne, reprezentowane przez dwa typy lasów należących do kwaśnych dąbrów, dąbrów trzęślicowych siedlisk wilgotnych i dąbrów trzcinikowych siedlisk „świeżych”. W lasach tych na szczególną uwagę zasługują obszary lokalizacji siedlisk przyrodniczych: *zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych 6410* – w zachodniej części terenu objętego mpzp, *kwaśnych buczyn 9110* – na południu i *dąbrów acidofilnych 9190-2* w centralnej części terenu. Obszar siedlisk przyrodniczych reprezentujących *łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe 91E0* znajduje się w obszarze bezpośrednio przylegającym do terenu opracowania mpzp. Dla tego obszaru o powierzchni 4,22 ha, zarządzeniem Nr 11 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 stycznia 2011 r. utworzono rezerwat przyrody „Torfowisko koło Grabowna”. Zadania ochronne na okres 5 lat dla tego rezerwatu, zostały określone zarządzeniem Nr 25 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 października 2011 r.

Zagrożeniem dla kwaśnych dąbrów na badanym terenie jest wprowadzanie sosny oraz prześwietlanie drzewostanu, sprzyjające, zwłaszcza na siedliskach „świeżych”, rozwojowi trzcinika piaskowego (*Calamagrostis epigeios*). Wzrost zadarnienia jest z kolei niekorzystny dla naturalnego odnawiania dębu.

W trakcie inwentaryzacji przyrodniczej gminy wykonanej w 1993 r. stwierdzono m.in. występowanie w Boguszyckim Potoku, (na terenie gminy Oleśnica) umieszczonego w czerwonej księdze gatunków objętych ścisłą ochroną, minoga strumieniowego.

Ponadto w zachodniej części terenu opracowania stwierdzono występowanie motyla dziennego z rodziny modraszkowatych - czerwńczyka nieparka (*Lycaena dispar*). Gatunek ten, znajdujący się na Czerwonej Liście Zwierząt Giniących i Zagrożonych w Polsce, objęty jest w Polsce ścisłą ochroną. Znajduje się on także na czerwonej liście IUCN oraz wymieniony jest w II załączniku Konwencji Berneńskiej i II i IV załączniku Dyrektywy Habitatowej. Gatunek związany jest ze środowiskiem wilgotnych łąk i torfowisk niskich oraz różnymi środowiskami okrajowymi w dolinach rzek [6430, 6410, 7230, 91E0]. Preferuje tereny nadwodne oraz obrzeża rowów melioracyjnych.

Gmina Twardogóra została zakwalifikowana do programów rolno-środowiskowych. W ramach tych programów rolnicy mogą otrzymać dodatkowe fundusze za ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk w sposób zachowujący ich walory przyrodnicze.

6. OPIS ROZWIĄZAŃ FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH I INNYCH USTALEŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Tereny opracowania położone są w południowej części gminy Twardogóra, w różnym, na ogół znacznym oddaleniu od zabudowanych terenów niewielkiej wsi Dąbrowa. Granicę północną stanowi ciek Boguszycki Potok w jego źródłiskowej części. Zachodnia i południowa granica przebiega wzdłuż duktów leśnych, natomiast wschodnia w otoczeniu gruntów rolnych. Otoczenie terenu, jak i sam teren opracowania, charakteryzuje się typowym, rolno-leśnym krajobrazem o cechach zbliżonych do naturalnego.

Przedmiotowe tereny są już zagospodarowane na potrzeby funkcji związanej z rolnictwem i leśnictwem. Funkcja osadnicza jest funkcją drugoplanową towarzyszącą rolnictwu i leśnictwu. Warunki glebowe dla rolniczego zagospodarowania są przeciętne, co przesądziło i nadal preferuje w przyszłości leśne zagospodarowanie tych terenów. Warunki ekofizjograficzne większości terenów w granicach opracowania, z punktu widzenia jego przydatności do zabudowy mieszkaniowej są niekorzystne.

Zasadniczym ograniczeniem zmiany przeznaczenia terenu na cele nierolnicze i nieleśne są warunki środowiskowe oraz przesłanki ekonomiczne wyrażające się znacznym oddaleniem od terenów istniejącej zabudowy wiejskiej, brakiem odpowiedniej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Planowane zagospodarowanie terenu gwarantować będzie zachowanie dotychczasowych walorów krajobrazowych i ochronę wysokich walorów ekologicznych pozostałości naturalnych lasów należących do kwaśnych dębów, dębów trzęślicowych siedlisk wilgotnych i dębów trzcinikowych siedlisk świeżych, a także ochronę istniejących korytarzy ekologicznych, stanowiących ostoję dla zwierząt, oraz umożliwiających im swobodne przemieszczanie się w środowisku.

Zapisy projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z ustaleniami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Twardogóra mają na celu zwiększenie lesistości gminy i ochronę walorów przyrodniczych tych terenów przed ekspansją zabudowy mieszkaniowej, która w znacznym stopniu zaburzyłaby istniejącą bioróżnorodność tych terenów.

7. IDENTYFIKACJA PRZEWIDYWANEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO POWODOWANEGO REALIZACJĄ USTALEŃ PROJEKTU PLANU

Identyfikacja możliwych oddziaływań na środowisko została przeprowadzona w nawiązaniu do metodyki opisanej w rozdz. 3.

Analizując poszczególne ustalenia projektu planu w kontekście ich przyszłego oddziaływania na środowisko przyrodnicze wydzielono następujące grupy oddziaływań:

Grupa **A** - ustalenia projektu planu, których realizacja wpłynie korzystnie na stan środowiska przyrodniczego.

Reprezentują je ustalenia: **ZL, RL, WS** i obejmują tereny lasów i doleśień oraz wód powierzchniowych.

Na tych terenach, o podstawowym leśnym przeznaczeniu, nie identyfikuje się oddziaływania na środowisko w zakresie: emisji zanieczyszczeń do powietrza, hałasu, wytwarzania ścieków i odpadów, promieniowania elektromagnetycznego.

Grupa **B** - ustalenia projektu planu, których realizacja spowoduje niewielkie zmiany stanu środowiska przyrodniczego, bez jego pogorszenia, zmiany lokalne, o trwałym charakterze.

Reprezentują je ustalenia: **R, KDR, KDW, KD-D**.

Źródłem potencjalnego zanieczyszczenia będą tereny upraw rolnych w przypadku ich intensywnego nawożenia. Nie przewiduje się emisji dodatkowych zanieczyszczeń specyficznych z uwagi na wykluczenie możliwości lokalizacji budynków mieszkalnych. W zakresie oddziaływań komunikacyjnych – nie prognozuje się wzrostu natężenia ruchu kołowego. Zasięg oddziaływania potencjalnych zanieczyszczeń sięgać będzie szacunkowo, podobnie jak obecnie, około kilku metrów od osi jezdni.

Ochrona archeologiczna dziedzictwa kulturowego na terenie opracowania realizowana jest poprzez zapisy § 6 projektu planu, przewidujące realizację wszelkich zamierzeń inwestycyjnych w obrębie stanowiska dawnej osady kultury przeworskiej dopiero po ewentualnym przeprowadzeniu badań archeologicznych zgodnie z obowiązującymi przepisami odrębnymi.

Natomiast zasady ochrony krajobrazu i kształtowania ład przestrzennego realizuje się w projekcie planu poprzez zapisy dotyczące ochrony udokumentowanych stanowisk flory i fauny oraz realizacji nasadzeń na terenach przyległych do wód publicznych, a także lokalizacji niezbędnej infrastruktury technicznej oraz jej konserwacji.

Każdy z proponowanych ustaleń planu zagospodarowania terenu oddziałuje na środowisko i zdrowie ludzi oraz dobra materialne w sposób dla niego charakterystyczny. Celem zilustrowania tego oddziaływania dokonano w prognozie pewnej generalizacji, łącząc w grupy określone kategorie przeznaczenia terenu o zbliżonych cechach funkcjonalnych. Oddziaływanie to zobrazowano listą kontrolną w postaci macierzy Leopolda. Wierszom tej macierzy przyporządkowano określone kategorie przeznaczenia terenu lub ich grupy wyznaczone w projekcie planu natomiast kolumnom poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Oddziaływanie oceniono w skali trójstopniowej: (+) – pozytywne, (0) – brak oddziaływania i (-) – negatywne.

Wyniki analiz przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1.Przewidywane rodzaje oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego i kulturowego określonych kategorii przeznaczenia terenu proponowanych w projekcie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Dąbrowa

Kategorie przeznaczenia terenu	Komponenty środowiska przyrodniczego i kulturowego												
	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Powietrze	Woda	Powierzchnia ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Kompleksy leśne	Zabytki	Dobra materialne
Tereny lasów, dolesień i zadrzewień RL, DL, ZL	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(0)	(+)
tereny wód powierzchniowych, WS	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(0)	(+)
tereny rolne, w tym łąki i uprawy polowe R,	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(+)	(0)	(0)	(+)
tereny komunikacji KDR, KDW, KD-D	(-)	(+)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(+)	(0)	(0)	(0)	(0)	(+)

(+) – pozytywne, (0) – brak oddziaływania i (-) – negatywne.

8. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ POTENCJALNYCH NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE JAKIE MOGĄ BYĆ NASTĘPSTWEM REALIZACJI USTALEŃ PROJEKTU PLANU

W celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju i potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, przy planowanym przeznaczeniu terenów, uwzględniono niezbędne wymagania w tym zakresie. Projekt planu przewiduje następujące działania umożliwiające uzyskanie optymalnych efektów w zakresie ochrony:

a) środowiska przyrodniczego

- zakaz realizacji zabudowy na obszarze planu,
- zapewnienie optymalnego sposobu użytkowania terenów objętych projektem mpzp poprzez system nakazów i zakazów nawiązujących do warunków określonych w przepisach odrębnych, uniemożliwiających podejmowanie działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, prowadzić do pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych: *zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych 6410, kwaśnych buczyn 9110, dąbrów acidofilnych 9190-2, a także łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych 91E0*, zlokalizowanych poza terenem mpzp oraz w obszarze rezerwatu przyrody „Torfowisko koło Grabowna” bezpośrednio przylegającego do terenu opracowania projektu mpzp,
- przeprowadzanie prac związanych z regulacją i utrzymaniem wód oraz obiektów i urządzeń wodnych tylko z zachowaniem zasad i wymogów wynikających z obowiązujących przepisów odrębnych,
- szczególną ochronę terenów przyległych do wód publicznych,
- ochronę udokumentowanych chronionych stanowisk flory i fauny zgodnie z przepisami odrębnymi,
- konieczność zapewnienia dostępu do rowów melioracyjnych w celu wykonywania w ich korytarzach robót konserwacyjno-remontowych,
- dotrzymanie odpowiednich odległości uwzględniających ochronę przed promieniowaniem elektromagnetycznym od napowietrznych linii elektroenergetycznych,
- zakaz realizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów dotyczących ochrony środowiska, za wyjątkiem inwestycji celu publicznego w zakresie dróg oraz infrastruktury technicznej.

b) środowiska kulturowego (na podstawie przepisów odrębnych):

- ustala się strefę „K” ochrony krajobrazu kulturowego, oznaczoną jak na rysunku planu, dla której obowiązuje ochrona krajobrazu naturalnego przestrzennie związanego z historycznym założeniem na obszarze sąsiednim oraz ochronę form i sposobu użytkowania terenów takich jak: układ dróg, zadrzewień, alei, szpalerów, grobli, stawów, przebiegu cieków wodnych,
- konieczność, przeprowadzenia badań archeologicznych w obszarze stanowiska archeologicznego - osady kultury przeworskiej w razie prowadzenia w tym rejonie wszelkich prac ziemnych.

9. SPOSOBY REALIZACJI CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA W PROJEKCIE PLANU.

Projekt planu przewiduje podstawowe działania umożliwiające uzyskanie optymalnych efektów w zakresie realizacji zasad zrównoważonego rozwoju. Działania te wpisują się w cele 6 Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego, oraz cele wynikające z „Krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej”, jako programu rządowego w tym zakresie na lata 2007 – 2013. W ustrzeniach projektu planu zawarto więc zapisy gwarantujące minimalizację potencjalnych zagrożeń dla poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego ze szczególnym uwzględnieniem skutków, które mogą wystąpić w wyniku realizacji ustrzeni miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego przedmiotowego terenu. Ustrzenia te gwarantują utrzymanie istniejącej wysokiej bioróżnorodności tej części gminy, ograniczają fragmentację istniejących korytarzy ekologicznych, a także wzbogacają walory środowiska przyrodniczego. Jednocześnie ustrzenia te nie ograniczają dotychczasowego użytkowania tych terenów.

Projekt planu nie przewiduje rozwiązań alternatywnych. Proponowane ustrzenia planu są efektem rozwiązań wynikających z zamierzeń władz lokalnych oraz zapisów obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Twardogóra, określającego zasady zagospodarowania tego terenu, kształtowania zabudowy oraz układu komunikacyjnego, a także rozwoju infrastruktury technicznej z uwzględnieniem aktualnych uwarunkowań środowiskowych. W prognozie oddziaływania na środowisko nie zaproponowano również rozwiązań alternatywnych w kontekście oddziaływań na Obszary Natura 2000, ponieważ nie przewiduje się znaczącego, negatywnego wpływu na te obszary.

W przypadku barku realizacji ustrzeni planu, nie będzie możliwa ochrona gruntów rolnych i leśnych przed ekspansją budownictwa mieszkalnego, zwiększenie lesistości gminy oraz uporządkowanie przestrzeni tego terenu. Skutkować to będzie potencjalnymi negatywnymi zmianami w środowisku przyrodniczym przedmiotowego terenu związanych z:

- zmniejszeniem terenów użytków rolnych i leśnych w związku z ekspansją zabudowy mieszkaniowej,
- uniemożliwieniem ochrony udokumentowanych chronionych stanowisk flory i fauny,
- zagrożeniem dla istniejących korytarzy ekologicznych i bioróżnorodności tego terenu.

10. PRZEWIDYWANE METODY ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI USTALEŃ PLANU NA ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Analiza skutków realizacji ustrzeni planu na środowisko przyrodnicze powinna być prowadzona na bieżąco przez gminne służby odpowiedzialne za stan środowiska i planowanie przestrzenne w gminie w porozumieniu z Nadleśnictwem Oleśnica i Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Przy wykonywaniu tych analiz mogą być pomocne zasady identyfikacji i oceny potencjalnych wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń dla siedlisk przyrodniczych oraz sposoby eliminacji lub ograniczeń tych zagrożeń jakie określone zostały w załączniku do zarządzenia Nr 25 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 października 2011 r. w sprawie *ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Torfowisko koło Grabowna”*

11. TRANSGRANICZNE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO

Z uwagi na znaczne oddalenie terenu objętego projektem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego nie prognozuje się transgranicznego oddziaływania na środowisko.

12. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W ustaleniach projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa w gminie Twardogóra zawarto szereg zapisów dotyczących ograniczenia do minimum potencjalnego zagrożenia środowiska przyrodniczego i zdrowia ludzi w tym rejonie. Dotyczą one ochrony takich komponentów środowiska jak: powierzchnia ziemi, krajobraz, wartości przyrodnicze obszaru. Zapisy projektu planu, poprzez system nakazów i zakazów nawiązujących do warunków określonych w przepisach odrębnych, umożliwiają takie sposoby użytkowania tych terenów, które gwarantują, że wszelkie działania podejmowane w ramach tego użytkowania, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, nie będą znacząco negatywnie oddziaływać na cele i przedmioty ochrony siedlisk przyrodniczych zidentyfikowanych na tym terenie.

Wnioski

1. Ocena stanu środowiska w rejonie opracowania pozwala na stwierdzenie, że cechuje go stosunkowo niewielki stopień antropogenicznego przekształcenia. Proponowane ustalenia projektu m.p.z.p. umożliwią ochronę gruntów rolnych i leśnych przed ich zabudową.
2. Za jedno z największych zagrożeń dla istniejących walorów środowiska przyrodniczego uznać należy fragmentację, czyli brak połączeń między poszczególnymi płatami środowiska naturalnego. Takie zjawisko może mieć miejsce w przypadku zmiany dotychczasowego rolniczego użytkowania, względnie rezygnacji z zalesienia terenów o niskich klasach bonitacyjnych, celem przeznaczenia ich na tereny zabudowy mieszkaniowej.
3. Projektowane zagospodarowanie przestrzenne umożliwi skuteczniejszą ochronę udokumentowanych chronionych stanowisk flory i fauny zgodnie z przepisami odrębnymi.
4. Ustalenia projektu planu uwzględniają niekorzystne warunki ekofizjograficzne terenu z punktu widzenia jego przydatności dla lokalizacji zabudowy mieszkaniowej.
5. Ustalenia planu uwzględniają istniejące ograniczenia i uwarunkowania przyrodnicze, wymogi kształtowania krajobrazu, uwarunkowania wynikające z aktualnego zagospodarowania, a także istniejące ustawodawstwo szczególne w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego.

13. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Niniejsze opracowanie jest prognozą oddziaływania na środowisko przyrodnicze projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa w gminie Twardogóra. Głównym celem projektowanego dokumentu jest określenie potencjalnych skutków dla środowiska, które mogą wynikać z obecnego i projektowanego przeznaczenia tych terenów oraz wykorzystywania zasobów środowiska. Określając w projekcie mpzp szczegółowe warunki i zasady gospodarowania przestrzenią na tym obszarze, ustalono dla nich następujące kategorie przeznaczenia terenu:

- tereny rolnicze, w tym łąki i uprawy polowe,
- tereny lasów i dolesień,
- tereny dolesień,
- tereny wód powierzchniowych,
- tereny komunikacji obejmujące drogi dojazdowe, wewnętrzne i transportu rolnego,

które stosownie do przyjętej w prognozie metodyki, w zależności od stopnia ich oddziaływania na środowisko przyrodnicze, przyporządkowano do 2 grup o oznaczeniach A, B. Bazując na niniejszym podziale, w prognozie przeprowadzono identyfikację oddziaływania przyjętych w projekcie planu ustaleń dla tych terenów na poszczególne komponenty środowiska. Dokonana analiza nie wskazuje na możliwość negatywnego oddziaływania ustaleń projektu planu na środowisko przyrodnicze, przy zachowaniu określonych warunków korzystania ze środowiska przez realizujących te zapisy. Charakter projektowanych ustaleń planu nie spowoduje też zmian krajobrazowych.

Projekt planu miejscowego jest zgodny z obowiązującymi przepisami prawa w zakresie ochrony środowiska, uwzględnia uwarunkowania ekofizjograficzne, a także nie narusza różnorodności przyrodniczej w rejonie opracowania.

PROGNOZA SKUTKÓW FINANSOWYCH
UCHWALENIA MIEJSCOWEGO PLANU
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
DLA TERENÓW POŁOŻONYCH
W OBRĘBIE DĄBROWA, W GMINIE
TWARDOGÓRA, WOJ. DOLNOŚLĄSKIE

Opracowanie: mgr inż. Zbigniew Rzewnicki
rzecznik majątkowy upr. nr 4155

1. Wprowadzenie

Prognoza skutków finansowych uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (mpzp), zwana również w dalszej części opracowania w skrócie prognozą, stanowi istotny element procesu planistycznego zarówno na etapie przygotowania projektu planu, jak i podejmowania odpowiednich decyzji. Obowiązek jej sporządzenia ciąży na organie wykonawczym gminy (wójt, burmistrz albo prezydent miasta) i wynika wprost z art. 17 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 24 kwietnia 2012 r., poz. 647 ze zm.).

Natomiast jej zakres został określony w, stanowiącym akt wykonawczy do tej ustawy, rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. nr 164 z 2003 r., poz. 1587). Zgodnie z §11 rozporządzenia prognoza powinna w szczególności zawierać:

- 1) *prognozę wpływu ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na dochody własne i wydatki gminy, w tym na wpływy z podatku od nieruchomości i inne dochody związane z obrotem nieruchomościami gminy oraz na opłaty i odszkodowania, o których mowa w art. 36 ustawy;*
- 2) *prognozę wpływu ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na wydatki związane z realizacją inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej, które należą do zadań własnych gminy;*
- 3) *wnioski i zalecenia dotyczące przyjęcia proponowanych rozwiązań projektu planu miejscowego, wynikające z uwzględnienia ich skutków finansowych.*

W myśl obowiązujących obecnie przepisów prognoza jest jednym z wymaganych dokumentów załączanych do planu, nie stanowi ona jednak przepisu prawnego, a wynikające z niej wnioski i zalecenia nie są wiążące dla samorządu gminnego, który ponosi finansowe i prawne konsekwencje konkretnych zapisów w mpzp. Głównym zadaniem prognozy jest przede wszystkim pomoc w zakresie racjonalizacji, z punktu widzenia efektywności ekonomicznej, podejmowanych decyzji, przedstawienie ich możliwych do przewidzenia skutków oraz zwrócenie uwagi na potencjalne zagrożenia, związane z ich realizacją.

2. Przedmiot prognozy

Prognozę skutków finansowych uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego sporządzono na podstawie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa, w gminie Twardogóra, w województwie dolnośląskim. Projekt planu, opracowany przez zespół projektowy Pracowni Projektowej „FORUM” Wojciecha Marszałka, składa się z części tekstowej (projekt uchwały Rady Miejskiej w Twardogórze) oraz z rysunku planu.

3. Podstawy opracowania

3.1 Podstawy prawne

1. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 24 kwietnia 2012 r., poz. 647 ze zm.).
2. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. nr 102 z 2010 r., poz. 651).
3. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. nr 164 z 2003 r., poz. 1587).
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego (Dz. U. nr 207 z 2004 r., poz. 2109 ze zmianami).

3.2 Materiały źródłowe

1. Projekt miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa.
2. Uchwała nr XXII.161.2012 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 22 listopada 2012 r., w sprawie zmiany uchwały Rady Miejskiej w Twardogórze nr XIX.126.2012 z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Dąbrowa,
3. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Twardogóra” zatwierdzone uchwałą Rady Miejskiej w Twardogórze nr XII/66/07 z dnia 26 października 2007 r.
4. Mapa ewidencji gruntów w skali 1: 5000 obejmująca obszar objęty planem.
5. Mapa sytuacyjno-wysokościowa w skali 1 : 1000 obejmująca obszar objęty planem.
6. Wypis z ewidencji gruntów.
7. Ceny z aktów notarialnych z zasobu Powiatowego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Oleśnicy.

4. Analiza obszaru objętego opracowaniem

Analizowany projekt planu obejmuje grunty o powierzchni **ok. 468 ha**, położone w obrębie geodezyjnym Dąbrowa, gmina Twardogóra, powiat oleśnicki, otaczające zabudowane tereny wsi Dąbrowa. Dla terenów tych, złożonych z gruntów rolnych i leśnych wraz z istniejącym systemem dróg, brak aktualnie ustaleń planistycznych.

Projekt planu ustala następujące funkcje terenów:

- 1) tereny rolnicze – **R**;
- 2) tereny lasów i dolesień – **ZL**;
- 3) tereny dolesień – **RL**;
- 4) tereny wód powierzchniowych – **WS**;
- 5) tereny dróg dojazdowych – **KD-D**;
- 6) tereny dróg wewnętrznych – **KDW**;
- 7) tereny dróg transportu rolnego – **KDR**.

Na każdym z terenów zakazuje się przeznaczeń innych niż te, które są dla niego ustalone w planie.

1/ Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami **R** ustala się przeznaczenie:

- 1) podstawowe: tereny rolnicze;
- 2) uzupełniające: drogi dojazdowe do pól, infrastruktura techniczna.

2/ Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami **ZL** ustala się przeznaczenie:

- 1) podstawowe: lasy, dolesienia,
- 2) uzupełniające: zadrzewienia, ciek, infrastruktura techniczna, ścieżki rowerowe po istniejących drogach i duktach leśnych.

3/ Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami **RL** ustala się przeznaczenie:

- 1) podstawowe: dolesienia;
- 2) uzupełniające: zadrzewienia, ciek, infrastruktura techniczna.

4/ Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami **WS** ustala się następujące przeznaczenie: wody powierzchniowe, w tym rowy, kanały i ciek, urządzenia hydrologiczne.

Dla opisanych powyżej terenów rolniczych (**R**), terenów lasów i dolesień (**ZL**), terenów dolesień (**RL**) w planie wprowadza się zakaz zabudowy.

Proponowane ustalenia są zgodne z obowiązującym „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Twardogóra”. W oparciu o projekt planu, w dalszej części niniejszej prognozy, przeanalizowane zostały finansowe skutki zmian z punktu widzenia budżetu gminy, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

5. Prognoza wpływu ustaleń planu na dochody własne i wydatki gminy

5.1 Przyrost wpływów z tytułu podatku od nieruchomości

W obecnym stanie prawnym obowiązują trzy rodzaje podatków związanych z gruntem, stanowiących bezpośrednie wpływy do budżetu gminy – podatek leśny, podatek rolny oraz podatek od nieruchomości. Przedmiotem opodatkowania w przypadku podatku leśnego i rolnego są wyłącznie grunty, natomiast w przypadku podatku od nieruchomości, oprócz gruntów opodatkowane są także budynki i budowle. Ogólnie rzecz biorąc, wzrost wpływów z tytułu wymienionych podatków może nastąpić w trzech przypadkach:

- 1) przeznaczenie w mpzp gruntów rolnych lub leśnych na inne cele i w dalszej perspektywie zamiana podatku rolnego bądź leśnego na znacznie korzystniejszy dla gminy podatek od nieruchomości
- 2) zmiana przeznaczenia gruntów opodatkowanych podatkiem od nieruchomości na przeznaczenie opodatkowane wyższymi stawkami
- 3) budowa nowych, bądź rozbudowa istniejących, obiektów opodatkowanych podatkiem od nieruchomości w zakresie dotyczącym budynków i budowli.

Z uwagi na zaproponowane w planie przeznaczenie gruntów na szeroko pojęte cele rolne i leśne nie należy się spodziewać wpływów do budżetu gminy z tytułu podatku od nieruchomości. Grunty te, objęte zakazem zabudowy, będą opodatkowane w sposób dotychczasowy, tj. podatkiem rolnym, bądź podatkiem leśnym.

Na podstawie analizy ustaleń projektu planu przyjęto, że w okresie objętym niniejszą prognozą nie będzie istotnych skutków finansowych dla budżetu gminy z tytułu podatku od nieruchomości, które byłyby wygenerowane zmianą planu.

5.2 Wpływy z tytułu dochodów związanych z obrotem nieruchomościami

Zgodnie z obowiązującymi obecnie przepisami prawa, źródłami wpływów do budżetu gminy związanych z obrotem nieruchomościami niebędącymi, w rozumieniu ustawy o gospodarce nieruchomościami, w gminnym zasobie nieruchomości, mogą być wpływy z podatku od czynności cywilnoprawnych oraz tzw. opłata (renta) planistyczna, naliczana w razie wzrostu wartości danej nieruchomości w przypadku jej zbycia, przez właściciela albo użytkownika wieczystego, w ciągu 5 lat od momentu uprawomocnienia się planu.

Na całym obszarze objętym projektem aktualnie brak jest obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Plan sankcjonuje jednak dotychczasowy sposób użytkowania gruntów. Ewentualne zbycie gruntów nie spowoduje zwiększonych przychodów do budżetu gminy z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych oraz tzw. opłaty planistycznej, które byłyby skutkiem finansowym uchwalenia niniejszego projektu planu.

5.3 Przychody związane ze zbyciem nieruchomości gminnych

Ponieważ projekt planu obejmuje głównie grunty należące do osób fizycznych i prawnych, analiza projektu planu wskazuje na brak istotnych wpływów do budżetu Gminy w okresie prognozy, związanych ze zbyciem nieruchomości gminnych jako skutków finansowych uchwalenia tego projektu.

5.4 Wpływy z tytułu opłat adiacenckich

W myśl przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami, ustalone w oparciu o uchwałę rady miejskiej, opłaty adiacenckie nalicza się w związku ze wzrostem wartości nieruchomości spowodowanym budową urządzeń infrastruktury technicznej z udziałem środków Skarbu Państwa bądź jednostek samorządu terytorialnego, podziałem lub scaleniem i podziałem nieruchomości.

W planie nie ustala się szczegółowych zasad i warunków scalania i podziału nieruchomości objętych planem miejscowym z uwagi na brak terenów przewidzianych do zabudowy na obszarze planu.

Ponieważ ewentualne podziały geodezyjne będą odbywały się w oparciu o obowiązujące przepisy szczególne, nie zaś w oparciu o szczegółowe ustalenia zawarte w planie miejscowym, a ponadto Rada Miejska w Twardogórze nie podjęła dotychczas stosownych uchwał, wpływy z tytułu opłat adiacenckich wskutek uchwalenia niniejszego planu, nie wystąpią.

5.5 Wydatki gminy z tytułu odszkodowań albo wykupu nieruchomości

Obsługa komunikacyjna terenów odbywać się będzie poprzez istniejący układ dróg. Analiza projektu planu wskazuje na docelową konieczność przejęcia przez gminę gruntów niezbędnych do realizacji publicznej obsługi komunikacyjnej terenów poprzez drogi o skorygowanych parametrach. Zapisane w planie poszerzenia dróg kształtują się następująco:

Symbol terenu	Powierzchnia
1.KD-D	0,75 ha
2.KD-D	0,24 ha
3.KD-D	0,19 ha
4.KD-D	0,09 ha
5.KD-D	0,17 ha

Dotyczyć to będzie zatem obszaru o łącznej powierzchni na poziomie **1,44 ha**. Z pewnym prawdopodobieństwem można przyjąć, że Gmina przejmie od dotychczasowych właścicieli grunt na cel publiczny z pominięciem jego wartości rynkowej. Dla celów analitycznych przyjęto jednak również opcję wykupu terenu o opisanej powyżej powierzchni ok. **14 400 m²** w piątym roku prognozy. Uśredniona cena gruntu przeznaczonego na opisany powyżej cel została przyjęta na poziomie 5 zł/m². Nie przewiduje się innych wydatków z tytułu odszkodowań wynikających z art. 36 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Przewidywane koszty wykupu wyniosą:

$$14\,400\text{ m}^2 \cdot 5\text{ zł/m}^2 = 72\,000\text{ zł}$$

Przewidywany poziom i rozkład wydatków z tytułu wykupu nieruchomości w czasie przedstawia poniższa tabela:

Tabela I							
Lp.		Lata prognozy					
		1. rok	2. rok	3. rok	4. rok	5. rok	6. rok
1	Wydatki z tytułu wykupu nieruchomości [zł]	0	0	0	0	72 000	0

5.6 Prognoza wpływu ustaleń planu na wydatki gminy związane z realizacją inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej

Zasady modernizacji, rozbudowy i budowy systemów komunikacji i infrastruktury technicznej:

1. Na terenie objętym planem miejscowym ustala się możliwość realizacji infrastruktury technicznej.
2. Sieci infrastruktury technicznej należy prowadzić w obrębie linii rozgraniczających dróg oraz ciągów pieszych.
3. Dopuszcza się przebudowę, rozbudowę i budowę linii elektroenergetycznych kablowych i napowietrznych wysokich i średnich napięć, kablowych niskich napięć oraz stacji transformatorowych.
4. Dopuszcza się przebudowę, rozbudowę i budowę linii elektroenergetycznych kablowych i napowietrznych wysokich i średnich napięć, kablowych niskich napięć oraz stacji transformatorowych.

5. Na terenie objętym planem, w zakresie rozbudowy i budowy systemu komunikacji ustala się drogi wyznaczone na rysunku planu liniami rozgraniczającymi oraz dopuszcza się rozbudowę dróg istniejących oraz budowę nowych dróg dojazdowych do pól, niewydzielonych liniami rozgraniczającymi.

Ponieważ ustalenia niniejszego projektu planu dotyczą terenów rolnych i leśnych położonych przy istniejącej sieci dróg, ich realizacja nie będzie ze strony gminy w okresie prognozy wymagała inwestycji w zakresie urządzenia dróg, czy prowadzenia sieci infrastruktury technicznej, która byłaby skutkiem niniejszego planu.

6. Podsumowanie i wnioski

6.1 Omówienie zastosowanej metodologii

Dla potrzeb niniejszego opracowania zastosowana została dyskontowa metoda oceny opłacalności przedsięwzięć, bazująca na zaktualizowanej wartości netto (NPV – *net present value*) i uwzględniająca rozłożenie w czasie przewidywanych wpływów i wydatków dotyczących badanej inwestycji. Zaktualizowana wartość netto jest to suma oddzielnie zdyskontowanych dla każdego roku prognozy przepływów pieniężnych netto (CF – *cash flow*) przy stałym (lub zmiennym) poziomie stopy dyskontowej w okresie objętym oceną. Dyskontowanie jest procesem odwrotnym do kapitalizacji i polega na określeniu obecnej wartości kwot pieniężnych, których płatność ma nastąpić w przyszłości. Zaktualizowaną wartość netto oblicza się wg następującej formuły:

$$NPV = \sum_{i=1}^n \frac{CF_i}{(1+r)^i}$$

gdzie:

CF_i – wolny strumień pieniężny (różnica pomiędzy nakładami a wpływami) w i-tym roku prognozy

r – stopa dyskontowa lub $\frac{1}{(1+r)}$ – współczynnik dyskontujący

n – liczba lat prognozy

Wartość NPV stanowi podstawę do oceny efektywności przedsięwzięć rozwojowych, tzn. rozłożonych w czasie. Jeżeli NPV jest liczbą dodatnią lub równą (w skrajnych przypadkach) zeru, badana inwestycja jest uznawana za opłacalną. Należy jednak pamiętać, że w przypadku uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego kryterium opłacalności, w przeciwieństwie do inwestycji czysto komercyjnych, nie musi być decydujące, gdyż równie ważne dla gminy mogą np. okazać się względy społeczne, kulturowe czy też ekologiczne. Ocena finansowej efektywności planu powinna natomiast być pomocna w zakresie racjonalizacji podejmowanych decyzji.

6.2 Zestawienie wydatków i wpływów w poszczególnych latach prognozy

W poniższej tabeli zestawione zostały, dla poszczególnych lat prognozy, oszacowane w poprzednich punktach opracowania, spodziewane wydatki (przy braku wpływów) w związku z realizacją ustaleń zawartych w analizowanym projekcie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Następnie wydatki te zdyskontowane zostały na dzień sporządzenia prognozy, przy stopie dyskontowej przyjętej na poziomie 15 %. Stopa ta została oszacowana na podstawie danych z rynku kapitałowego w odniesieniu do bezpiecznych długoterminowych lokat skarbowych i z uwzględnieniem ryzyka inwestowania na lokalnym rynku nieruchomości. Prognoza obejmuje okres 6 lat.

Tabela II							
Lp.		Lata prognozy					
		1. rok	2. rok	3. rok	4. rok	5. rok	6. rok
1	Koszt sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego [zł]	18 450	0	0	0	0	0
2	Wydatki związane z wykupem terenu na poszerzenie dróg [zł]	0	0	0	0	72 000	0
3	Wydatki razem [zł]	-18 450	0	0	0	-72 000	0
4	Czynnik dyskontujący przy $r = 15\%$	0,870	0,756	0,658	0,572	0,497	0,432
5	Zdyskontowane wartości na datę prognozy, poz. 3 x poz. 4 [zł]	-16 052	0	0	0	-35 784	0
6	Łączne, zdyskontowane na dzień prognozy, dochody i wydatki gminy z poszczególnych lat (wartość zaktualizowana netto - NPV) [zł]	-51 836	W przybliżeniu przyjęto NPV = -52 000 zł				

6.3 Wnioski

Zestawienie wydatków (Tabela I) wskazuje, że realizacja ustaleń analizowanego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, po ich wejściu w życie, może być dla gminy nieznacznie niekorzystna finansowa ($NPV > 0$), zwłaszcza gdyby doszło do wykupu gruntów pod poszerzenie istniejących dróg. Ogólnie można jednak stwierdzić, że wprowadzenie w życie ustaleń analizowanego projektu planu, nie powinno spowodować znaczących skutków o charakterze finansowym dla budżetu gminy. Warunkiem trafności prognozy jest spełnienie przyjętych wcześniej założeń w oparciu o które została ona sporządzona. Ze względu na naturalne dla większości prognoz obciążenie przyjętych do nich założeń dość dużym czynnikiem niepewności, faktyczny sposób realizacji ustaleń planu i wynikające stąd skutki mogą znacznie odbiegać od uzyskanych szacunkowych wyników. Zadaniem prognozy jest przede wszystkim uchwycenie głównych tendencji w rozwoju sytuacji na obszarze objętym planem. W przypadku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego kryterium opłacalności nie musi być decydujące, gdyż planowanie przestrzenne, wykonywane przez gminę jako zadanie samorządowe ma służyć zaspokajaniu różnorodnych potrzeb wspólnoty. Dla gminy mogą okazać się ważniejsze inne względy np. społeczne, kulturowe czy też ekologiczne. Ocena finansowej efektywności planu powinna natomiast być pomocna w zakresie racjonalizacji podejmowanych decyzji.

7. Załączniki

1. Rysunek projektu planu.

**UCHWAŁA NR2014
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 2014 R.**

w sprawie: zmiany uchwały Nr XXXIV/221/05 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 30 czerwca 2005 r. w sprawie przyjęcia Statutu Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze.

Na podstawie art. 18 ust. 1, art. 40 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 594 ze zm.), **Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:**

§ 1

Zmienia się Uchwałę Nr XXXIV/221/05 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 30 czerwca 2005 r. w sprawie przyjęcia Statutu Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Twardogórze (tekst jednolity: Uchwała Nr XXXIII.270.2014 Rady Miejskiej w Twardogórze z dnia 30 stycznia 2014 roku), w ten sposób, że w § 3 uchwały dodaje się punkty 8 i 9 o następującej treści:

- „8) ustawą z dnia 4 kwietnia 2014 roku o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2014 r. poz. 567);
- 9) rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 27 maja 2014 roku w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu dla rodzin wielodzietnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 755 ze zm.).”

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

RADCA PRAWNY
mgr Urszula Jaszczyk

**UCHWAŁA NR 2014
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 11 WRZEŚNIA 2014 R.**

w sprawie: nadania nazwy rondu położonemu w Twardogórze przy zbiegu ulicy Wojska Polskiego, 1 Maja, Plac Targowy oraz ulicy Poznańskiej.

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 594, ze zm.), Rada Miejska w Twardogórze uchwała, co następuje:

§1

Nadać rondu położonemu w Twardogórze przy zbiegu ulicy Wojska Polskiego, 1 Maja, Plac Targowy oraz ulicy Poznańskiej nazwę: **„Rondo Solidarności”**.

§ 2

Lokalizację ronda oznaczono na mapie sytuacyjnej stanowiącej załącznik do uchwały.

§ 3

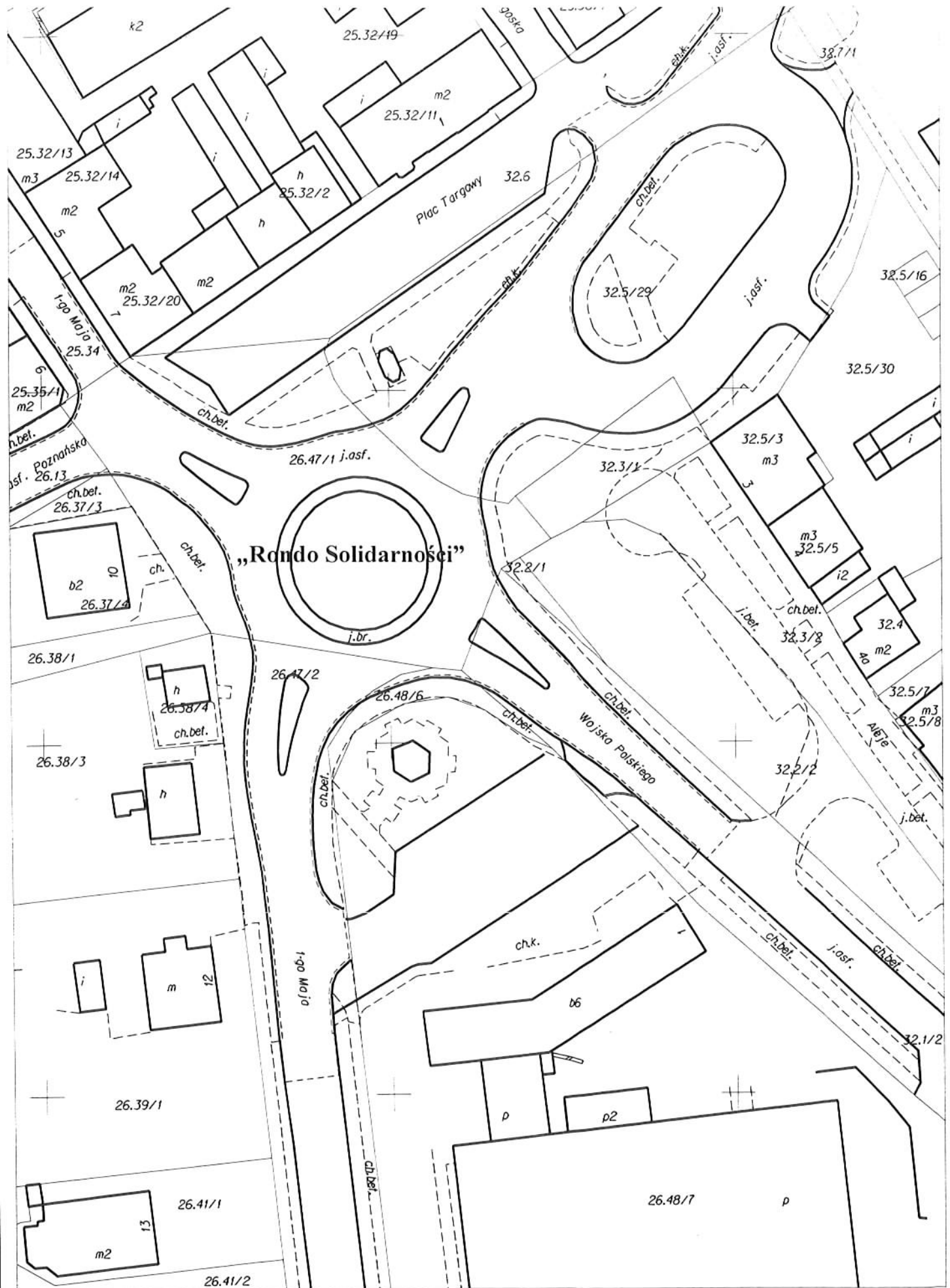
Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

RADA PRAWNY
mgr Urszula Juszczyk

Załącznik do UCHWAŁY NR 2014
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 11 WRZEŚNIA 2014 R.

**UCHWAŁA NR 2014
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 11 WRZEŚNIA 2014 R.**

w sprawie: nadania nazwy rondu położonemu w Twardogórze przy zbiegu ulicy Wrocławskiej, Sosnowej oraz ulicy Trzebnickiej.

Na podstawie art.18 ust. 2 pkt. 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 594, ze zm.), Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:

§1

Nadać rondu położonemu w Twardogórze przy zbiegu ulicy Wrocławskiej, Sosnowej oraz ulicy Trzebnickiej nazwę: „**Rondo Kresowian**”.

§ 2

Lokalizację ronda oznaczono na mapie sytuacyjnej stanowiącej załącznik do uchwały.

§ 3

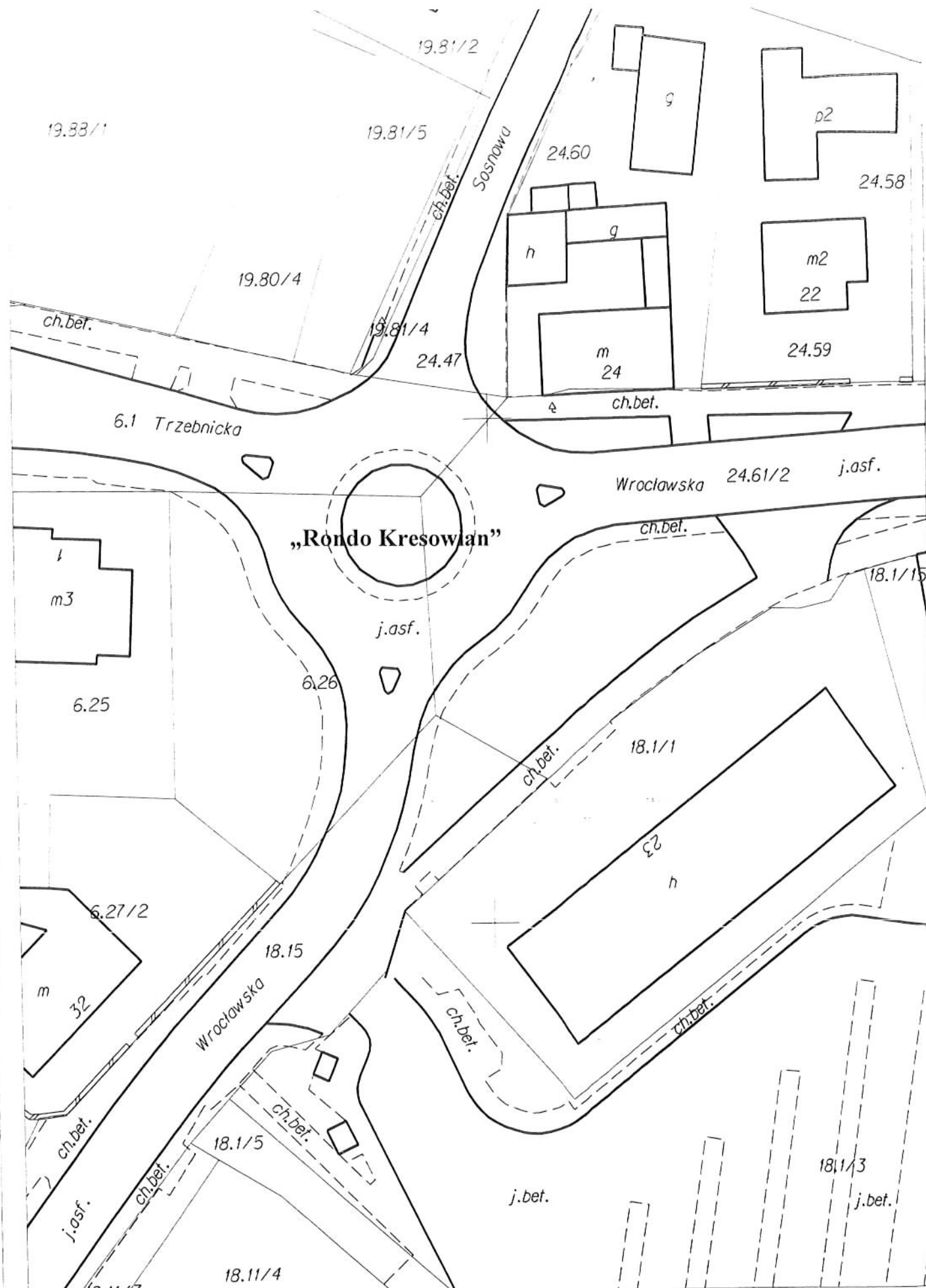
Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

RADCA PRAWNY
mgr Urszula Juszczak

Załącznik do UCHWAŁY NR 2014
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 11 WRZEŚNIA 2014 R.

**UCHWAŁA NR 2014
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA 11 WRZEŚNIA 2014 R.**

w sprawie: nadania nazwy rondu położonemu w Twardogórze przy zbiegu ulicy Wrocławskiej, Wielkopolskiej oraz ulicy Ratuszowej.

Na podstawie art.18 ust.2 pkt 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 594, ze zm.), Rada Miejska w Twardogórze uchwala, co następuje:

§1

Nadać rondu położonemu w Twardogórze przy zbiegu ulicy Wrocławskiej, Wielkopolskiej oraz ulicy Ratuszowej nazwę: „**Rondo Żołnierzy Wyklętych**”.

§ 2

Lokalizację ronda oznaczono na mapie sytuacyjnej stanowiącej załącznik do uchwały.

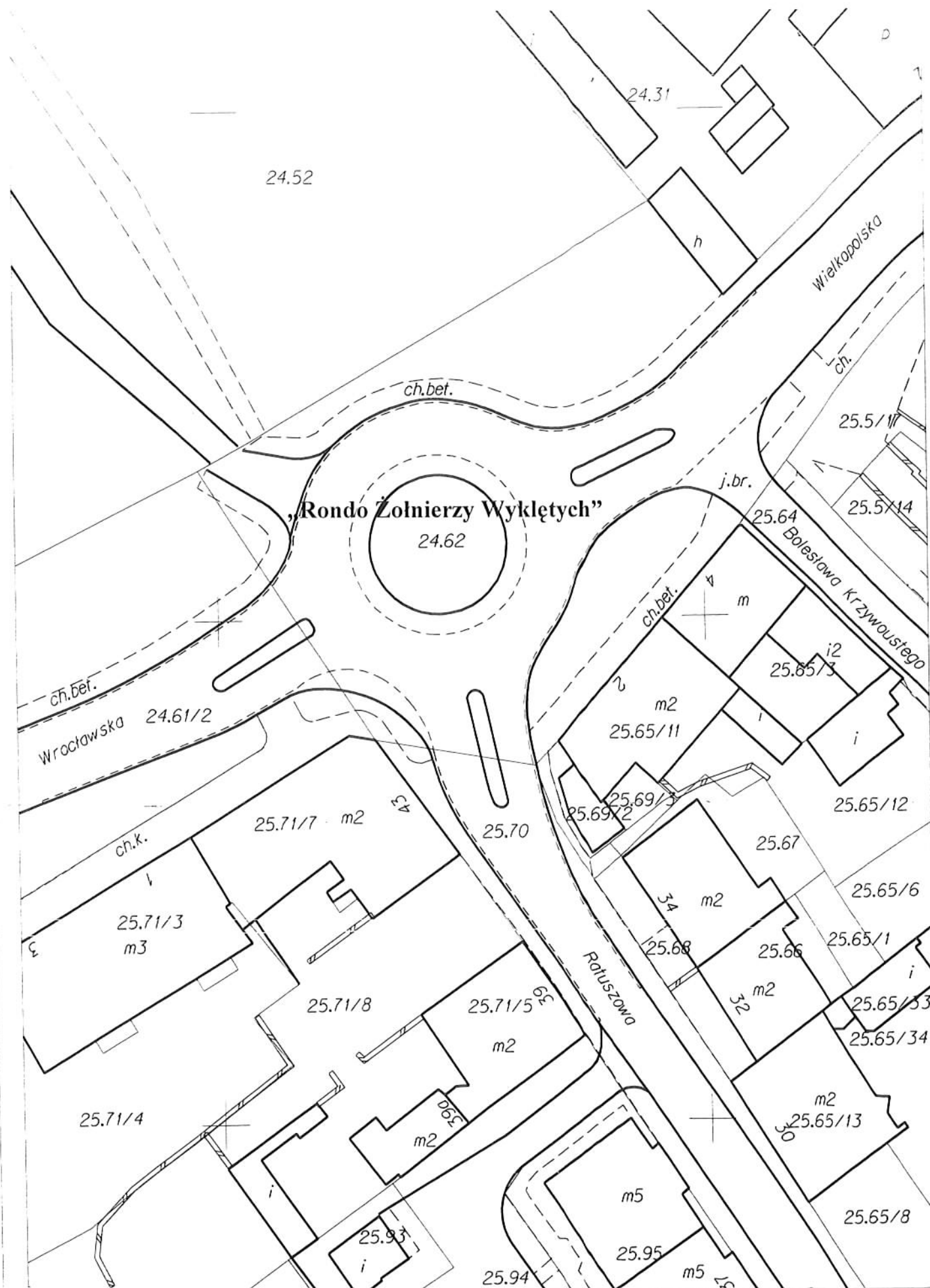
§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Twardogóra.

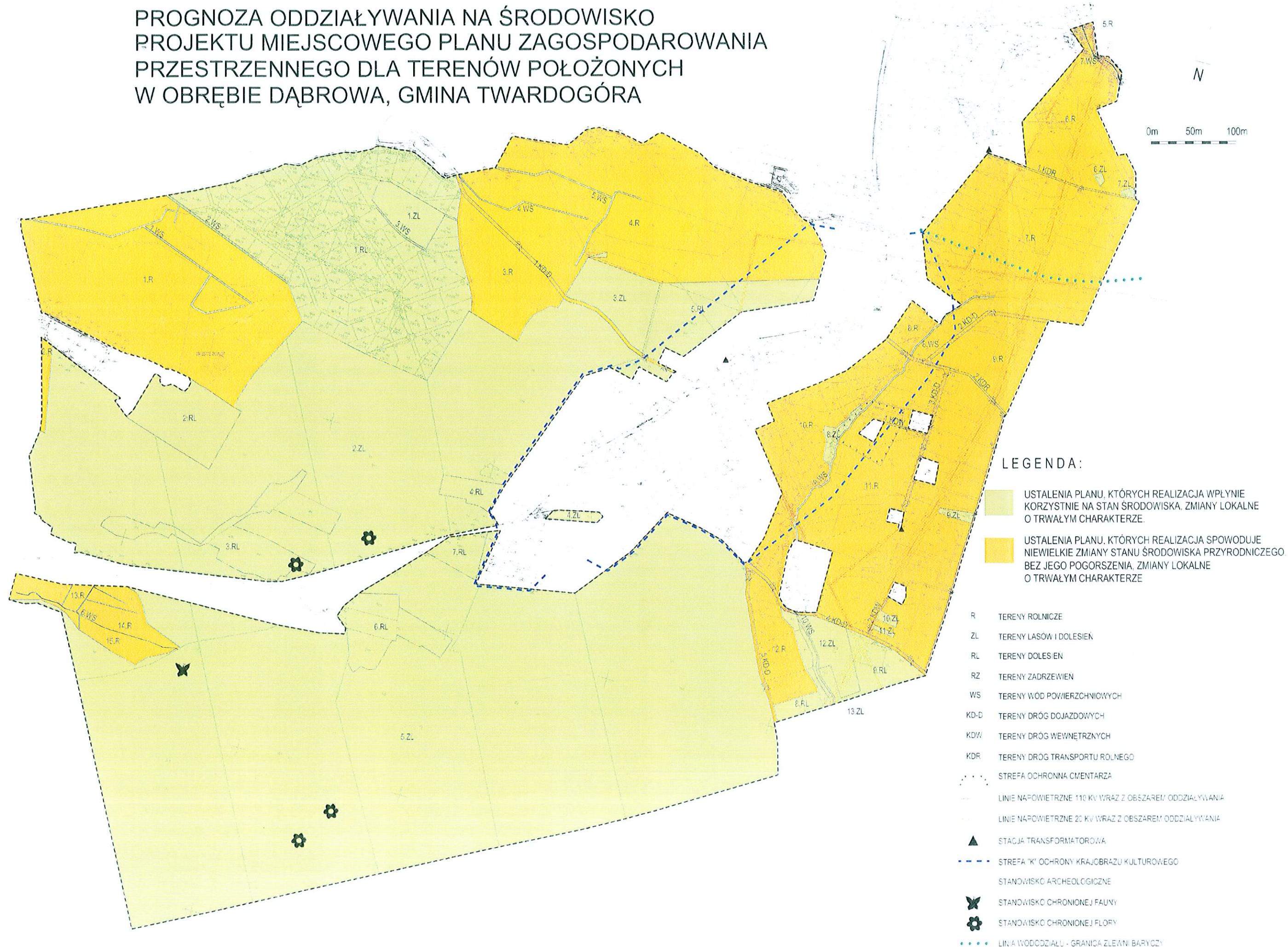
§ 4

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

RADCA PRAWNY
mgr Urszula Jaszczyk

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTU MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DLA TERENÓW POŁOŻONYCH W OBRĘBIE DĄBROWA, GMINA TWARDOGÓRA

Studium uwarunkowań i kierunków
zagospodarowania przestrzennego gminy Twardogóra
Uchwała nr XII/56/07 Rady Miejskiej w Twardogórze
z dnia 26 X 2007 r.

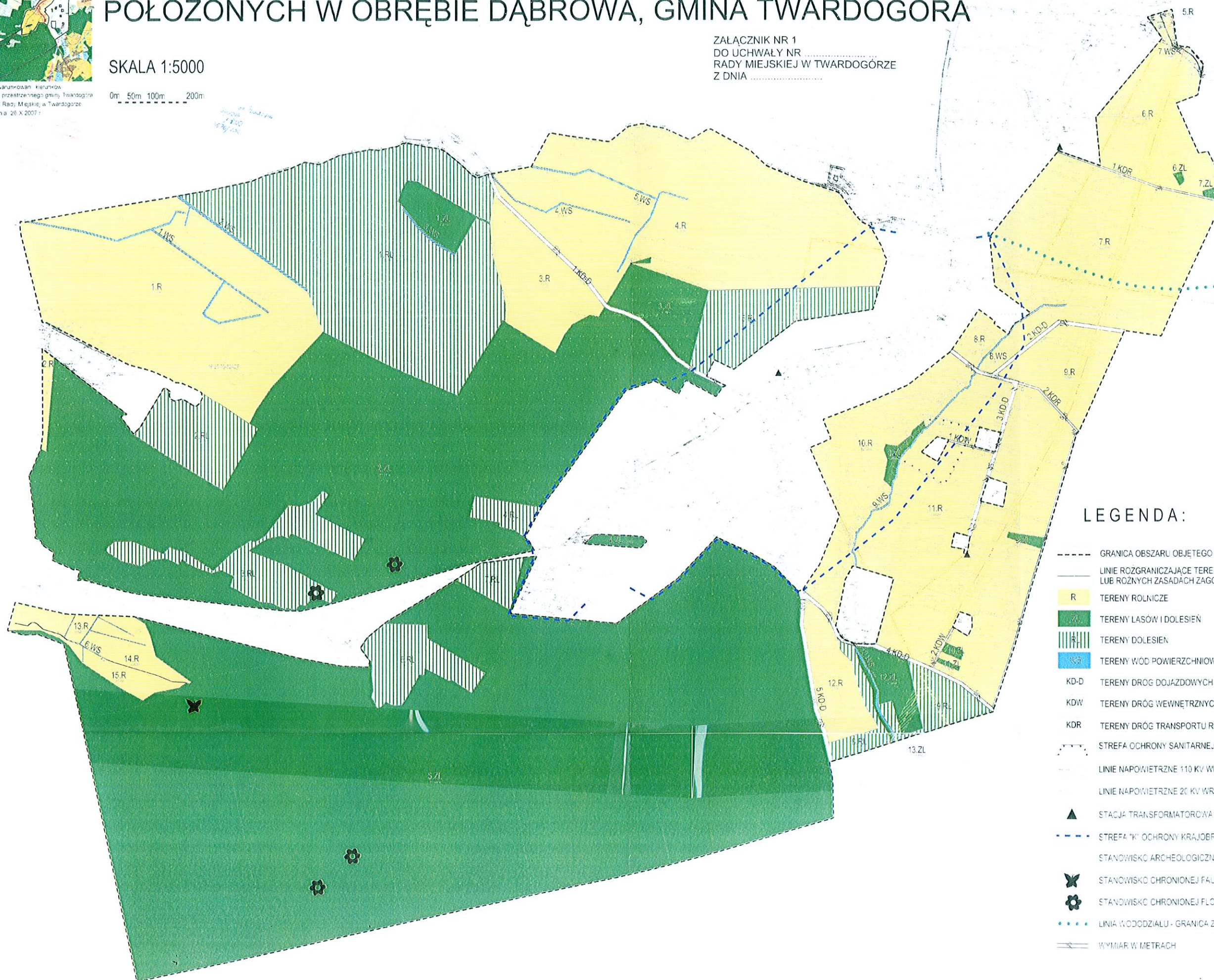
MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DLA TERENÓW POŁOŻONYCH W OBRĘBIE DĄBROWA, GMINA TWARDOGÓRA

SKALA 1:5000

0m 50m 100m 200m

ZALĄCZNIK NR 1
DO UCHWAŁY NR
RADY MIEJSKIEJ W TWARDOGÓRZE
Z DNIA

N

LEGENDA:

- GRANICA OBSZARU OBJĘTEGO PLANEM MIEJSCOWYM
- LINIE ROZGRANICZAJĄCE TERENY O RÓŻNYM PRZEZNACZENIU LUB RÓŻNYCH ZASADACH ZAGOSPODAROWANIA
- R TERENY ROLNICZE
- ZL TERENY LASÓW I DOLESIEŃ
- RL TERENY DOLESIEŃ
- WS TERENY WÓD POWIERZCHNIOWYCH
- KD-D TERENY DRÓG DOJAZDOWYCH
- KDW TERENY DRÓG WEWNĘTRZNYCH
- KDR TERENY DRÓG TRANSPORTU ROLNEGO
- STREFA OCHRONY SANITARNEJ CMENTARZA
- LINIE NAPOWIETRZNE 110 KV WRAZ Z OBSZAREM ODDZIAŁYWANIA
- LINIE NAPOWIETRZNE 20 KV WRAZ Z OBSZAREM ODDZIAŁYWANIA
- ▲ STACJA TRANSFORMATOROWA
- STREFA "K" OCHRONY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO
- ✱ STANOWISKO CHRONIONEJ FAUNY
- ✿ STANOWISKO CHRONIONEJ FLORY
- ... LINIA WODODZIAŁU - GRANICA ZLEWNI BARYCZY
- WYMIAR W METRACH